

აგნეს გრეი

ენ ბრონტე

თავი I - [P T P] [SEP SEP] მღვდლის სახლი

ყველა ნამდვილი ამბიდან შეიძლება სწორი დასკვნის გაკეთება, თუმცა ზოგჯერ, ეს საგანძური ღრმად არის ჩამარხული, მიგნება საკმაოდ ჭირს და, საბოლოოდ, იგი უმნიშვნელო აღმოჩნდება ხოლმე, რომ მასზე დახარჯულ ძალისხმევას ვერ ამართლებს. შესაძლოა, კიდევ გამოადგეს ვინმეს, ზოგისთვის კი მხოლოდ თავშესაქცევი აღმოჩნდეს, თუმცა, დაე, საზოგადოებამ თვითონ განსაჯოს. განვლილ წლებსა და გამოგონებულ სახელებს ამოფარებულს სულ არ მეშინია, გულწრფელად ვუამბო მკითხველს ის, რასაც ყველაზე ახლო მეგობარსაც კი არ გავეუმხელდი. [SEP]

მამაჩემი მღვდელმსახური გახლდათ ინგლისის ჩრდილოეთში, საყოველთაო პატივისცემით სარგებლობდა და ახალგაზრდობაში უჭირველად ცხოვრობდა მცირე მრევლის უმცროსი მღვდლის ხელფასისა და ნამცეცა მამულიდან შემოსული მწირი შემოსავლის წყალობით. დედა, სკვაირის ქალიშვილი, მას ახლობლების ნების საწინააღმდეგოდ გაჰყვა ცოლად, რადგან ყოველთვის შეეძლო, თავისი გაეტანა. ამაოდ არწმუნებდნენ, რომ თუ საკუთარ ბედს უქონელ მღვდელს დაუკავშირებდა, უარის თქმა მოუწევდა ეტლზე, მოახლეზე, ფუფუნებასა და სინატიფებზე, ანუ სიმდიდრის მიერ მოტანილ ყველა სიამეზე, რასაც ბავშვობიდანვე შესჩვეოდა. „ეტლი და მოახლე ცხოვრებას ალამაზებს, - პასუხობდა იგი, - მაგრამ, მადლობა ღმერთს, ხელ-ფეხი მაქვს, გადაადგილებაც შემიძლია და ყველაფრის კეთება, რაც დამჭირდება. ლამაზი სახლი და დიდი ბაღი საკმაოდ ცდუნებაა, თუმცა მირჩევნია, უბადრუკ ქოხმახში ვიცხოვრო რიჩარდ გრეისთან ერთად, ვიდრე სასახლეში სხვის გვერდით“. [SEP]

როდესაც დარწმუნდა, რომ თავისას ვერ გაიტანდა, მამამისმა შეყვარებულებს ქორწინებაზე თანხმობა განუცხადა, თუმცა გააფრთხილა, ამ ნაბიჯის გადადგმით ჩემს ქალიშვილს მემკვიდრეობიდან წილი აღარ შეხვდებაო. მისი აზრით, მსგავს მუქარას მათი მგზნებარება უნდა დაეცხრო, მაგრამ შეცდა. მამაჩემი დედაჩემის სულიერ ღირსებებს დაეტყვევებინა, ხვდებოდა, რა განძს გადაჰყროდა და ნებისმიერი პირობა გააბედნიერებდა, ოღონდაც მას მისი მოკრძალებული კერია დაემშვენებინა. ქალი მზად იყო,

მუხლჩაუხრელად ეშრომა, ოღონდ შეეყვარებულს არ დაშორებოდა, ადამიანს, რომლის გვერდითაც ცხოვრებაზე ოცნებობდა, რომელსაც სულითა და გულით შერწყმოდა. მამისეული ქონებიდან მისი წილი უფრო გონიერ დას ერგო, რაკილა მდიდარ კაცს გაჰყვა ცოლად, თვითონ კი, ნაცნობ-ახლობლების გასაოცრად და საწყენად, სოფელ ...-ში, ეკლესიასთან მდებარე პატარა მოკრძალებულ სახლში ამჯობინა ცხოვრება. მიუხედავად ამისა, მიუხედავად დედაჩემის ფიცხი ხასიათისა და მამაჩემის ახირებულობისა, დარწმუნებული ვარ, მათზე ბედნიერ ცოლ-ქმარს მთელ ინგლისში ვერ მოძებნიდით.^[5]

ღმერთმა მათ ექვსი შვილი უბოძა, მაგრამ მხოლოდ მერიმ, ჩემმა დამ, და მე გავუძელით ბაღლობისა და ადრეული ბავშვობის ყველა ხიფათს. მერიზე ექვსი წლით უმცროსი და მთელი ოჯახისთვის საყვარელი ბავშვი ვიყავი - მამა, დედა და და მანებივრებდნენ, ოღონდ არა სულელური შემწყნარებლობით, რაც ჭირვეულ, ურჩ გოგონად მაქცევდა, არამედ ალერსიანი მზრუნველობით, რამაც მათზე მიმაჯაჭვა, უმწეო, სხვაზე დამოკიდებული გამხადა და მრავალი ცხოვრებისეული სიძნელის, ბედის უკუღმართობისა და გაჭირვებისთვის ვერ შემამზადა.^[6]

მე და მერის განმარტობით გვიხდებოდა ცხოვრება. დედა განათლებული და ენერგიული ქალი იყო. მან თვითონ მოჰკიდა ხელი ჩვენს აღზრდას და ყველაფერს გვასწავლიდა, ლათინურის გამოკლებით, რაც მამამ ითავა. ამიტომ პანსიონში არ მიგვაბარეს. შესაფერისი მეგობრები არ გვყავდა და სამყაროსთან ჩვენი ნაცნობობა იმით შემოიფარგლებოდა, რომ ჩაის ვსვამდით ადგილობრივ შეძლებულ ფერმერებსა და მედუქნეებთან ერთად (მათ მხოლოდ იმიტომ იწვევდნენ, რომ კუდაბზიკობა არ დაებრალებინათ) და ყოველწლიურად მივემგზავრებოდით ბაბუასთან, მამის მამასთან, რომლის სახლშიც, მის გარდა, ჩვენი საოცრად კეთილი ბებია, გაუთხოვარი მამიდა და კიდევ ორი-სამი ხანდაზმული ქალი ცხოვრობდა. სხვა იქ არასდროს არავინ გვინახავს. ზოგჯერ დედა თავის სიყმაწვილეზე თავშესაქცევ ამბებს გვიყვებოდა. მათი მოსმენა ძალიან გვიყვარდა. ისინი ხშირად აღმიძრავდა სურვილს, თავად გამეცნო ქვეყნიერება.^[7]

„როგორი ბედნიერი ყოფილა დედა ახალგაზრდობაში“, - ვფიქრობდი

ზოგჯერ, მაგრამ იგი თითქოს არაფერს ნანობდა. მამას, თავისი ბუნებიდან გამომდინარე, უდარდელობა არასდროს ახასიათებდა, ამიტომ ხშირად უმიზეზოდ იტანჯავდა თავს იმ მსხვერპლზე ფიქრით, რომელიც, მისი აზრით, საყვარელმა მეუღლემ მისთვის გაიღო, და გამუდმებით იმტვრევდა თავს, როგორ გაეზარდა მწირი შემოსავალი მისთვის, ჩემთვისა და მერისთვის. ამოდ არწმუნებდა დედა, ყველაფრით კმაყოფილი ვარ, ისიც საკმარისი იქნება, თუ გოგონების მომავლისთვის ცოტაოდენის გადადებას მოახერხებ, არც ახლა და არც მომავალში არაფერი გაგვიჭირდებაო. მაგრამ მამაჩემი ეკონომიისა და შავი დღისთვის ფულის გადადების უნარით არ გამოირჩეოდა, მართალია, ვალს არ იღებდა (დედა ყურადღებით ადევნებდა თვალს, რომ ეს არ მომხდარიყო), მიაჩნდა, თუკი ფული არის, კიდევ უნდა დაიხარტოსო. მოსწონდა, როცა სახლში კარგი ავეჯი იდგა, ლამაზად გამონწყობილ ცოლ-შვილს კი შავი სამუშაოს შესრულება არ უწევდა. გარდა ამისა, სიკეთის თესვაც უყვარდა და უქონლებს, რითაც შეეძლო, უშურველად ეხმარებოდა - ზოგიერთის აზრით, არაგონივრულად უხვადაც კი.^[38]

ერთხელაც ნაცნობმა ქონების გაორმაგების, შემდგომში კი მისი განუხრელი ზრდის გზა გაანდო. ეს ნაცნობი ფხიანი და შორსმჭვრეტელი კაცი იყო, თუმცაჩანაფიქრის განსახორციელებლად საბრუნავი კაპიტალი არ ჰყოფნიდა. მან მამაჩემს გულუხვად შესთავაზა სამართლიანი წილი შემოსავლიდან, თუკი ის საკუთარი ქონების უდიდეს ნაწილს მიანდობდა. თანხის მიუხედავად, პირობას აძლევდა, რომ მას, სულ ცოტა, გაუორმაგებდა. მამამ უძრავი ქონება დაუყოვნებლივ ფულად აქცია და ვაჭარს მთლიანად გადასცა, ის კი მაშინვე შეუდგა გემის დატვირთვასა და შორეული ნაოსნობისთვის მზადებას.^[39]

მამაც და ჩვენც აღფრთოვანებით ვფიქრობდით საოცნებო მომავალზე, ოღონდ ახლა მხოლოდ მღვდელმსახურის მცირე ხელფასი უნდა გვეკმარა, მაგრამ მამას მიაჩნდა, რომ ხარჯების ამგვარი შემცირება აუცილებელი სულაც არ იყო. ნისიად ვიღებდით საქონელს მისტერ ჯონსონისგან, მისტერ სმიტისა და მისტერ ჰობსონისგან, უწინდელზე უკეთაც კი დავიწყეთ ცხოვრება, თუმცა დედა ამბობდა, რომ ზომიერება უნდა დაგვეცვა, რადგან გამდიდრების პერსპექტივა ჯერაც ბურუსს მოეცვა - თუკი მამა მას მიანდობდა მეურნეობის

გაძლოლას, უარის თქმა არაფერზე მოუწევდა, მაგრამ, ჩვეულების საწინააღმდეგოდ, მამას არაფრის გაგონება არ სურდა.^[1]

ოჰ, რამდენი ბედნიერი საათი გაგვიტარებია მე და მერის ბუხართან, ხელსაქმით ვირთობდით თავს, მანანით დაფარულ ბორცვებზე ვსეირნობდით ან ჩვენს ბაღში ერთადერთი ჩრდილიანი ხის, არყის ქვეშ ვისვენებდით! ჩვენი და ჩვენი მშობლების მოახლოებულ ბედნიერებაზე ვსაუბრობდით, იმაზე, თუ რას გავაკეთებდით, რას ვნახავდით, რას შევიძენდით. ოცნების კოშკებს კი საფუძვლად პატივცემული ვაჭრის წარმატებით განხორციელებული საქმიანი გარიგებები ედო. მამაც ჩვენსავით ოცნებობდა, ოღონდ ისეთ სახეს იღებდა, თითქოს დაგვეცინოდა, და თავის ოცნებებსა და სურვილებს ხუმრობის სახით ფუთავდა, რაც უჩვეულოდ მახვილგონივრულად და საუცხოოდ მეჩვენებოდა. დედა მხიარულად იცინოდა, მეუღლის სიხარულით ტკბებოდა, თუმცა წუხდა კიდევ, რომ ქმარი ამ წამოწყებიდან ძალზე ბევრს ელოდა. ერთხელ გავიგონე, როგორ ჩაილაპარაკა ოთახიდან გასვლისას:^[2]

- ღმერთმა ენას, რომ იმედგაცრუება არ ეწვიოს. არ ვიცი, ამას როგორ გაუძლებს!^[3]

მაგრამ მამას იმედგაცრუება მაინც ეწვია. თანაც სასტიკი. მოწმენდილ ცაზე მეხის გავარდნასავით გავრცელდა ამბავი, რომ გემი, რომლის იმედიც გვქონდა, თავის ტვირთთან, რამდენიმე მეზღვაურთან და ჩვენს ნაცნობ ვაჭართან ერთად ზღვაში ჩაიძირა.^[4]

ვდარდობდი მის დაღუპვაზე, ჩვენს გაცამტვერებულ ოცნების კოშკებზე, თუმცა ახალგაზრდობა ყველაფერს მალე ივიწყებს და მეც ასე გადავიტანე დარტყმა.^[5]

მართალია, სიმდიდრეს თავისი მომხიბლაობა ჰქონდა, უმწიფარსა და ცხოვრების უნახავს არც სიღარიბე მაშინებდა. პირიქით, რომ არ დაგიმალოთ, იმ გაჭირვებაზე ფიქრი, რომელსაც უნდა შევბრძოლებოდით, ჩემთვის ერთგვარ შთაგონების წყაროდაც კი იქცა. მხოლოდ ის მაძარდებდა, რომ მშობლები და მერი ჩემს თვალსაზრისს არ იზიარებდნენ. ასეთ შემთხვევაში, წუწუნისა და ცრემლის ღვრის ნაცვლად, ერთად მოვკიდებდით ხელს საქმეს, რათა ყველაფერი გამოგვესწორებინა - და რაც უფრო მეტი სირთულე გველოდა, რაც უფრო გაგვიჭირდებოდა, მით მეტი მხნეობისა და

თავდადების გამოჩენა გვმართებდა მის დასაძლევად.^[36]

მერი ხმამაღლა არ წუწუნებდა, მაგრამ განუწყვეტლივ მომხდარზე ფიქრობდა და ბოლოს, ჩუმ სევდაში ჩაიძირა, რომელსაც ვერაფერს მოეუხერხებდი. ვერ შევძელი მისი დარწმუნება, როგორც საკუთარი თავი დავარწმუნე, რომ ამ ყველაფერს თავისი ნათელი მხარეც ჰქონდა. თანაც მეშინოდა, ბავშვური ქარაფშუტობა ან უგრძნობლობა არ დაებრალებინათ და საგულდაგულოდ ვმალავდი ჭკვიანურ დასკვნებსა და გამამხნეველ აზრებს - ვგრძნობდი, რომ მათ არავინ მოიწონებდა.^[37]

დედა მხოლოდ მამის ნუგეშისცემაზე, ვალების გადახდასა და ხარჯების შეძლებისდაგვარად შემცირებაზე ფიქრობდა, მამა კი თავს დამტყდარმა უბედურებამ წელში გატეხა - მისმა ჯანმრთელობამ, ძალ-ღონემ და სულის სიმტკიცემ ასეთ დარტყმას ვერ გაუძლო და უწინდელ მდგომარეობას ველარასდროს დაუბრუნდა. ამოდ ცდილობდა დედა მის გამხნევებას, ღვთისმოსაობას, სიმამაცესა და ჩვენთვის გამოჩენილ სიყვარულს ახსენებდა. მაგრამ ეს სიყვარული მისთვის სატანჯველად იქცა: ასე მგზნებარედ სიმდიდრეზე ხომ მხოლოდ ჩვენი გულისთვის ფიქრობდა, მხოლოდ ჩვენზე ფიქრი ანათებდა მის ოცნებას, იმედგაცრუებამ კი ყველაფერს ხაზი გადაუსვა. იტანჯებოდა, საკუთარ თავს საყვედურობდა, რომ დედის რჩევებს არ დაუჭერა, ეს ხომ დამატებითი ვალებისგან მაინც დაიცავდა ოჯახს. დანაშაულად მიაჩნდა, რომ დედას ფუფუნებასა და კეთილდღეობაზე უარი ათქმევინა - რისი გულისთვის? რათა ახლა მასთან ერთად გაეყო გაჭირვება და საზრუნავი? თრგუნავდა აზრი, რომ მრავალი ნიჭით დაჯილდოებული ქალიშვილი, რომლის მიმართაც სიყმაწვილეში მხოლოდ აღფრთოვანებასა და თაყვანისცემას გამოხატავდნენ, ახლა მოსამსახურედ გადაქცეულიყო, გამუდმებით მუშაობდა და მხოლოდ ეკონომიაზე ფიქრობდა. ის მზადყოფნა, რომლითაც ამ მოვალეობებს ასრულებდა, სიმხნევე, რომლითაც გასაჭირს უძლებდა, გულკეთილობა და საყვედურის უთქმელობა მამას თვითგვემის სურვილს მხოლოდ უძლიერებდა. სული ხორცს ტანჯავდა, ნერვებს წინკნიდა, რაც, თავის მხრივ, შფოთვას აძლიერებდა. ასე გაგრძელდა მანამ, სანამ მისი ჯანმრთელობა სერიოზულად არ შეირყა. ვერავინ დავარწმუნეთ, რომ არც ისე სავალალო და უიმედო იყო ჩვენი მდგომარეობა, როგორც ამას მისი

ავადმყოფური წარმოდგენა ხატავდა.^[56]

მოსახერხებელი ეტლი ჩვენს საყვარელ არსებასთან, ფეხმაგარ და გამაძლარ ცხენთან ერთად გავყიდეთ - არადა, როგორ გვჯეროდა, რომ სხვას არასდროს მივცემდით და მშვიდად აღესრულებოდა ჩვენ გვერდით, როდესაც ამის დრო მოუწევდა. ეტლების პატარა ფარდული თავლასთან ერთად გავაქირავეთ, ლაქია და უფრო გამოცდილი (შესაბამისად, უფრო ძვირად ღირებული) მოახლე დავითხოვეთ. გვინევდა კაბების გადაბრუნება და იმდენი კემსვა, რომ ჩაცმაც კი გვეუხერხებოდა. ისედაც უბრალო სატმელი კიდევ უფრო გაუბრალოვდა, მამის საყვარელი ორი-სამი კერძის გარდა. ნახშირსა და სანთელს განსაკუთრებით ვუფრთხილდებოდით. ორი სანთლის ნაცვლად, ერთს ვხმარობდით და მასაც თითქმის არასდროს ვანთებდით. ნახშირსაც ვზოგავდით, მით უმეტეს, თუ მამა თავისი სამწყოს საქმეზე იყო წასული ან, შეუძლოდ მყოფი, საძინებელში იწვა - ასეთ შემთხვევაში ფეხებს ბუხრის ცხაურზე ვაწყობდით, მინავლებულ ნაკვერჩხალს ვაქუჩებდით და როცა ჩაქრობას დააპირებდა, ნახევარ აქანდამ ნახშირის მტვერსა და ნამცეცებს მივაყრიდით. ხალიჩები პირწმინდად გაიცვითა და ჩვენს ტანსაცმელზე უფრო მეტად დაიბებკა და დაიკემსა. მეზაღე მე და მერიმ ჩავანაცვლეთ, სატმლის მომზადებასა და სახლის დალაგებას, რასაც ერთი მოსამსახურე ვერ აუდიოდა, დედამ და მერიმ მოჰკიდეს ხელი. მეც ვეხმარებოდი, ოღონდ ძალზე იშვიათად, ვინაიდან, მართალია, თავი უკვე მოზრდილად მიმაჩნდა, ისინი ჩემში კვლავაც პატარა გოგონას ხედავდნენ. ამასთან, დედამ, როგორც თითქმის ყოველთვის ემართებათ ოჯახის ქალებს, დიასახლისობა ქალიშვილებს არ ასწავლა - სრულიად უბრალო მიზეზის გამო: თვითონ მარჯვე და კარგ დიასახლისს არ უყვარდა საქმის სხვისთვის დავალება. პირიქით, ერჩივნა, მათ მაგივრად ეფიქრა და ეკეთებინა, მნიშვნელობა არ ჰქონდა, რა. ეგონა, რომ ამას მასზე უკეთ ვერავინ მოახერხებდა. ჩვეულებრივ, როცა დახმარებას ვთავაზობდი, პასუხად მესმოდა: „არა, ჩემო კარგო, ეს საშენო არაა, ვერ შეძლებ. აჯობებს, დას დაეხმარო ან მასთან ერთად გაისეირნო - უთხარი, რომ არ შეიძლება სულ სახლში ჯდომა, თორემ გახდება და ჩამოტყნება“.^[57]

„მერი, დედამ მითხრა, რომ უნდა დაგეხმარო ან შენთან ერთად

გავისეირნო. თუ სულ შინ იჯდება, გახდება და ჩამოტყნებაო“.

„ჩემს დახმარებას ვერ შეძლებ, აგნეს, შენთან ერთად სეირნობის დრო კი არა მაქვს. უამრავი საქმე მელოდება“.

„შენც ადექი და რამე დამავალე“.

„ეს საშენო არაა, ჩემო პატარავ. აჭობებს, გამები გაიმეორო და ფისოს ეთამაშო“.

მართალია, საკერავი არასდროს გვაკლდა, მაგრამ ქარგვა არ მასწავლეს. მხოლოდ შემოკვეცვა და ოროიდე მარტივი ნაკერის გაკეთება ვიცოდი, ამიტომ წესიერად ამაშიც ვერ დავეხმარებოდი. დედა და მერი ერთხმად ამტკიცებდნენ, რომ ერჩივნათ, თვითონ გაეკეთებინათ, ვიდრე ჩემთვის რამე დაეტოვებინათ, თანაც გაცილებით სიამოვნებდათ იმის ყურება, თუ როგორ ვსრულყოფდი ჩემს ცოდნას ან ვერთობოდი - მათი აზრით, მუშაობა მერეც მეყოფოდა, დედაბერივით, როდესაც ჩემი საყვარელი ფისო დინჯ, ხანდაზმულ კატად გადაიქცეოდა. ასე რომ, კნუტზე ოდნავ მეტი სარგებლობა მომქონდა, თუმცა ჩემს უსაქმურობას რაღაც გამართლება მაინც ჰქონდა.

გაჭირვებაში ყოფნისას მხოლოდ ერთხელ გავიგონე, როგორ დაიწუნუნა დედამ უფულობის გამო. ერთხელ, გაზაფხულზე, მან მე და მერის გვითხრა:

- რა კარგი იქნებოდა, მამას რამდენიმე კვირა კურორტზე რომ გაეტარებინა! ზღვის ჰაერი და გარემოს შეცვლა ძალიან მოუხდებოდა. მაგრამ ხომ იცით, რომ ამის საშუალება არა გვაქვს, - დაასრულა და ამოიოხრა.

ამ აზრმა ორივენი გაგვიტაცა. გული დაგვწყდა, რომ მას განხორციელება არ ეწერა.

- საკმარისია, - თქვა დედამ, - წუნუნით საქმეს არაფერი ეშველება. აი, რამის მოფიქრება კი ნამდვილად შეგვიძლია. მერი, შენ ხომ მშვენივრად ხატავ! იქნებ რამდენიმე სურათი დაგეხატა აკვარელით, როგორც გეხერხება, ნახატები ჩარჩოში ჩაგესვა და შეგეთავაზებინა ვინმე პატივსაცემი გალერისტისთვის, რომელსაც ჭკუა ეყოფოდა მათ ღირსეულად შესაფასებლად.

- დედა, მე მხოლოდ გამიხარდება, თუ მათ იყიდიან, ოლონდ, ცხადია, არა

მუქთად.

- ცდას წინ რა უდგას, ჩემო კარგო? შენ დახატე, მე კი მყიდველს მოვძებნი.

- როგორ მინდა, მეც დაგეხმაროთ! - ვთქვი მე.

- მართლა, აგნეს? თუმცა, ვინ იცის! ცუდად არც შენ ხატავ. თუ რამე მარტივ სიუჟეტს მოიფიქრებ, ურიგო ნამდვილად არ გამოგივა.

- მე კი სულ სხვა რამეზე ვფიქრობდი, დედა, თანაც უკვე დიდი ხანია, მაგრამ ლაპარაკი არ მინდოდა.

- აჰ, რას ამბობ! მაინც რაზე?

- გუვერნანტობა მინდა.

სახტად დარჩენილ დედას გაეცინა, გაოცებულმა მერიმ კი საკერავი დადო და შესძახა:

- შენ და გუვერნანტობა, აგნეს? ეს რამ გაფიქრებინა?

- რა მოხდა? ცხადია, დიდი გოგოების მასწავლებლად არ გამოვდგები, მაგრამ პატარების სწავლას, ალბათ, უპრობლემოდ მოვახერხებ. თანაც ძალიან მინდა! რომ იცოდეთ, როგორ მიყვარს ბავშვები! დედა, გთხოვთ, ნება დამართოთ.

- ჩემო კარგო, შენ ხომ ჯერ საკუთარ თავზე ზრუნვა არ გისწავლია. პატარა ბავშვებთან მუშაობას კი, დიდებთან შედარებით, მეტი ცოდნა და გამოცდილება სჭირდება.

- დედა, უკვე მეცხრამეტე წელში გადავდექი და საკუთარ თავზე ზრუნვასაც შევძლებ და სხვებზეც. თქვენ არ იცით, როგორი კეთილგონიერი და წინდახედული ვარ, ვინაიდან ამის დამტკიცების შესაძლებლობა არ მომცემია.

- წარმოიდგინე, - თქვა მერიმ, - რა დღეში ჩავარდები სხვის სახლში, სადაც არც მე გეყოლები, არც დედა, და ყველაფრის კეთება და ყველაფერზე პასუხის გაცემა თვითონ მოგიწევს! ამას ბავშვების მოვლა დაუმატე. რჩევასაც კი ვერავის ჰკითხავ. ისიც არ გეცოდინება, როგორ ჩაიცვა!

- ასე იმიტომ ფიქრობ, რომ ყველაფერს ისე ვაკეთებ, როგორც მეუბნები, საკუთარი ნებით ვერაფერს ვწყვეტ. აბა, გამომცადე, სხვას არაფერს გთხოვ, და ნახავ, როგორ გავუმკლავდები!

ამ დროს მამა შემოვიდა. მასაც აუხსნეს, რაზე საუბრობდნენ.^[1]

- როგორ! ჩემი პატარა აგნესი - გუვერნანტად? - შესძახა მან, გაიცინა და ჩვეული დარდი წამით დაივიწყა.^[2]

- დიახ, მამა. გთხოვთ, თქვენ მაინც ნუ შემეწინააღმდეგებით! ძალიან მინდა და მჭერა კიდევ, რომ ყველაფერს მშვენივრად გავართმევ თავს.^[3]

- მაგრამ, ჩემო კარგო, შენ სახლში გვჭირდები! - თქვა მან და თვალეზანყლიანებულმა დაამატა: - არა, არა! როგორც უნდა გვიჭირდეს, ასე ჯერ არ დავცემულვართ!^[4]

- რასაკვირველია, - დაეთანხმა დედა, - ამის საჭიროება არც არსებობს. ეს, უბრალოდ, სულელური ახირებაა. ამიტომ ენას კბილი დააჭირე, საძაგელო გოგონავ. თუ მზად ხარ, რომ მიგვატოვო, ჩვენ ვერაფრით დაგშორდებით, და ეს მშვენივრად იცი.^[5]

სხვა რა გზა მქონდა - გავჩუმდი. მრავალი დღით. მაგრამ ჩემს სანუკვარ გეგმაზე უარს ვერ ვიტყოდი. მერი გულმოდგინედ ხატავდა აკვარელით. მეც ვიჭექი, წინ ფუნჯები და საღებავები მენწო და დახატვას ვცდილობდი, მაგრამ გონებით სხვაგან ვიყავი. რა კარგია გუვერნანტობა! ქვეყნის ნახვა! ახალი ცხოვრების დაწყება, ყველაფრის თვითონ გადანწყვეტა, ნიჭის გამოვლენა, ძალის მოსინჯვა, საკუთარი თავის შენახვა, მამისთვის, დედისთვის და დისთვის ცოტაოდენი ფულის გადადება და ჩემი გამოკვებისა და ჩაცმისგან მათი გათავისუფლება. მამა დაინახავდა, რა შეეძლო პატარა აგნესს; დედა და მერი დარწმუნდებოდნენ, რომ სულაც არ ვიყავი ისეთი უმწეო და თავქარიანი, როგორც მათ ეგონათ. ბავშვებზე ზრუნვას, მათ სწავლასა და აღზრდას მომანდობდნენ - ამას რა ჯობდა. ყველა საწინააღმდეგო ამრის მიუხედავად, ეჭვი არ მეპარებოდა, რომ ამ დავალების შესრულება არ გამიჭირდებოდა. საკუთარი ბავშვური ამრებისა და გრძნობების გახსენება გაცილებით მეტად დამეხმარებოდა, ვიდრე უფროსი ადამიანის რჩევადარიგება. როგორც კი საკუთარ თავს ჩემი პატარა მოწაფეების ადგილას წარმოვიდგენდი, მაშინვე მივხვდებოდი, როგორ მომეპოვებინა მათი ნდობა და სიყვარული, როგორ გამეღვიძებინა მათში სინანული, მორცხვი გამემხნეებინა, ნაწყენი მენუგეშებინა, კეთილზნეობა ჩვევად მექცია, სწავლა - საინტერესო საქმიანობად, რელიგია კი - მიმზიდველად და გასაგებად.^[6]

...საუცხოო მოვალეობაა, ასწავლო ახალგაზრდა იდეას, როგორ გაიფურჩქნოს! მოეფერო ნორჩ ნერგებს და ყოველდღე დააკვირდე, როგორ ჩნდება და იშლება მათი კვირტები!^[56]

გადავწყვიტე, არ გადამეხვია ჩემი მომხიბლავი გეგმისთვის, თუმცა დედის გაბრაზებისა და მამის წყენინების შიშის გამო საკმაოდ დიდხანს ვდუმდი. ბოლოს გავბედე, დედას პირისპირ დაველაპარაკე და ჩემს განზრახვაზე დახმარება გამოვტყუე. შემდეგ მამაც დამეთანხმა, თუმცა უხალისოდ. მართალია, მერი კვლავაც უკმაყოფილოდ ოხრავდა, ჩემი საყვარელი კეთილი დედა გუვერნანტის ადგილის პოვნას შეუდგა. მან ქმრის ნათესავებსაც მისწერა და გაზეთებში გამოქვეყნებული განცხადებების კითხვაც დაიწყო. თავის ახლობლებთან კი დიდი ხანია აღარ ურთიერთობდა. გათხოვების შემდეგ ისინი იშვიათად თუ გაცვლიდნენ თავაზიან მოკითხვებს, მათთვის ამ საქმეში დახმარების თხოვნა თავისთავად გამოირიცხებოდა. მაგრამ ჩემი მშობლები ისე დიდხანს ცხოვრობდნენ აქტიური სამყაროსგან შორს, რომ შესაფერისი ადგილი მხოლოდ რამდენიმე თვის შემდეგ გამოჩნდა. როგორც იქნა, ჩემდა სასიხარულოდ, ვინმე მისის ბლუმფილდის ბარტყებზე ბრუნვა შემომთავაზეს. ამ ქალს ჩემი კეთილი და ზედმეტად თავდაჭერილი მამიდა გრეი ჯერ კიდევ სრულიად ახალგაზრდას იცნობდა. მან იგი ძალიან კარგად დაგვიხასიათა. თუმცა მისი ქმარი, ყოფილი ვაჭარი, რომელსაც გვარიანი ქონება დაეგროვებინა და საქმეებს ჩამოშორებოდა, საკუთარი ბავშვების აღმზრდელისთვის ოცდახუთ გირვანქაზე მეტს არ იმეტებდა. სიხარულით დავეთანხმე, მიუხედავად იმისა, რომ, ჩემი მშობლების აზრით, ჯობდა, უარი მეთქვა.^[57]

რამდენიმე კვირა მზადებას დავუთმე. მიუხედავად იმისა, რომ ეს დრო ჩემთვის ძალიან გაიწელა და მოწყენილობაც მკლავდა, იმედითა და მგზნებარე მოლოდინით შეპყრობილი, თავს მაინც ბედნიერად ვგრძნობდი. უდიდესი სიამოვნებით ვეხმარებოდი ჩემებს ახალი გარდერობის შექმნასა და სკივრებში ჩალაგებაში. ამ საქმიანობას ნაღველიც ახლდა. როდესაც დილას ყველაფერი გამზადდა და გამგზავრების დრომაც მოაღწია, საშინლად დავმწუხრდი. ახლობლები ისე სევდიანად შემომცქეროდნენ და ისე ალერსიანად მესაუბრებოდნენ, რომ ყელში მობჭენილ ტირილს ძლივს

ვიკავებდი და ვცდილობდი, მხიარული სახე მიმეღო. უკანასკნელად გავისვირნე მერისთან ერთად მანანებით დაფარულ ბორცვებზე, უკანასკნელად შემოვუარე ბაღსა და სახლს. ერთად ვაჭამეთ მტრედებს -ისე მოშინაურებულებს, რომ ხელისგულებზე გვასხდებოდნენ - და როდესაც ისინი მუხლებზე შემაფრინდნენ, დამშვიდობების ნიშნად, აბრეშუმით ნაბ თავებზე მოვეფერე, ჩემს საყვარელ, თოვლივით ქათქათა წყვილს კი ვვამბორე კიდევ. უკანასკნელად დავუკარი მელოდია ძველ ფორტეპიანოზე, მამას კი უკანასკნელად ვუმღერე რომანსი - ვიმედოვნებდი, რომ ეს უკანასკნელი შემთხვევა არ იქნებოდა, მაგრამ მომდევნო შეხვედრამდე ჯერ ისე შორს იყო! „ვინ იცის, იქნებ ეს ყველაფერი მომავალში სულ სხვა გრძნობით გავაკეთო: ვითარება, შესაძლოა, შეიცვალოს და ეს სახლი ჩემთვის ყოველთვის დროებით თავშესაფრად დარჩეს. ჩემი საყვარელი მეგობარი ფისოც, ცხადია, სხვანაირი გახდება. ის თითქმის მოზრდილია, შობისთვის კი, როდესაც შინ სტუმრად ჩამოვალ, თავისი თამაშებიც დავინწყებული ექნება და სასაცილო ქცევაც“. უკანასკნელად გავერთე მასთან ერთად, შემდეგ კი დავჯექი და მანამ ვუსვი ხელი ფაფუკ ბეწვზე, სანამ კრუტუნ-კრუტუნით ჩემს მუხლებზე არ ჩაეძინა - აქაც გამიჭირდა სევდის დამალვა. აი, დაწოლის დროც მოვიდა და მერისთან ერთად ჩვენს პატარა საძინებელში წავედი, სადაც წიგნების კარადაში, ჩემს უჭრებსა და თაროებზე აღარაფერი ეწყო, და სადაც მერის, როგორც თვითონ თქვა, ამიერიდან მარტოვას, მოწყენილობაში მოუწევდა ძილი. გული კიდევ უფრო დამიმძიმდა. მომეჩვენა, რადგან დას ვტოვებდი, ეგოისტურად და ცუდად ვიქცეოდი. როდესაც ჩვენი საწოლის სიახლოვეს მუხლებზე დავეშვი, მისთვისაც და მშობლებისთვისაც უჩვეულოდ მხურვალედ ვილოცე. საკუთარი გრძნობების დასაფარავად სახებზე ხელები ავიფარე, ისინი მაშინვე ცრემლებმა დამისველა. წამოდგომისას დავინახე, რომ მერიც ტიროდა. არაფერი გვითქვამს, მხოლოდ ერთმანეთს ჩავეკონეთ, როცა დავწექით, რადგან მალე განშორება გველოდა.^[35]

დილამ კვლავ იმედით აღგვაგსო და სულის სიმხნევე შეგვმატა. გამგზავრება ადრინად მიწევდა, რათა ეტლს (ორთვალას, რომელიც მისტერ სმიტისგან - ჩვენს სოფელში მანუფაქტურით, ჩაითა და კვების პროდუქტებით მოვაჭრისგან ვიქირავეთ) იმავე დღეს მოესწრო უკან დაბრუნება. ავდექი,

ხელ-პირი დავიბანე, ჩავიცვი, ნაჩქარევად ვისაუბრე, მამას, დედასა და დას გადავეხვიე, კატას ვაკოცე, - რამაც სალი, ჩვენი მსახური, საშინლად აღაშფოთა, - ხელი ჩამოვართვი, ეტლში ავედი და სახეზე პირბადე ჩამოვიფარე. შემდეგ კი, მხოლოდ შემდეგ, ავტირდი. ორთვალა გზას გაუდგა. უკან მივიხედე. საყვარელი დედა და და კვლავაც კართან იდგნენ და ხელს მიქნევდნენ. მეც დავუქნიე და ღმერთს მათი დალოცვა შევთხოვე. მალე დაღმართი დაიწყო და ყველანი თვალს მიეფარნენ.

- თქვენთვის საკმაოდ ცივი დილაა, მის აგნეს, - მითხრა მისტერ სმიტმა, - ცაც იქუფრება. მაგრამ არაფერია, მანამ მიგიყვანთ, სანამ წვიმა დასცხებდეს.

- დიახ, ვიმედოვნებ, - მივუგე, შეძლებისდაგვარად, მშვიდად.

- ღამით ძლიერად წვიმდა.

- დიახ.

- ცივი ქარი ქრის, მაგრამ წვიმა ჩააცხრობს.

- ალბათ.

ამით ჩვენი საუბარი დასრულდა. ხეობა უკან დარჩა და მოპირდაპირე ფერდობზე შევუდექით ასვლას. კვლავ უკან მივიხედე და სამრეკლო, იმას იქით კი ჩვენი ძველი ნაცრისფერი სახლი დავინახე, რომელსაც სწორედ ამ დროს დაეცა მზის სხივი. ერთადერთი სხივი - სოფელსა და მის გარშემო მდებარე ბორცვებს ჩრდილი გადაჰფენოდა. ეს სასიკეთოდ მენიშნა და გამიხარდა. ხელისგულები შევაერთე, ღმერთს სახლის ბინადართათვის შეწევნა ვთხოვე და მაშინვე წინ გავიხედე, რადგან სხივი გაქრა, პირქუშ ბინდბუნდში ჩაძირული სახლის ნახვა კი არ მსურდა.

თავი II ალბრდის ხელოვნების

პირველი გაკვეთილები

ორთვალა წინ მიექანებოდა. კვლავ გამოვცოცხლდი და სიამოვნებით გადავეშვი ჩემს ახალ ცხოვრებასთან დაკავშირებულ ფიქრებში. მიუხედავად იმისა, რომ ჯერ მხოლოდ სექტემბრის მეორე ნახევარი იწყებოდა,

მოქუფრული ცისა და ჩრდილო-აღმოსავლეთის ძლიერი ქარის გამო, ძალიან ციოდა. მომეჩვენა, რომ მგზავრობა გაიწელა. ამას ისიც უწყობდა ხელს, რომ, როგორც სმიტმა განაცხადა, „ძალიან მძიმე“ გზები იყო. მისი ცხენი ძლივს მიბობლავდა ფერდობზე, დაღმართზე მოკლე-მოკლე ნაბიჯებით ჩადიოდა, ჩორთზე კი მხოლოდ ლარივით სწორ ან ოდნავ დახრილ გზაზე გადადიოდა, რაც გორაკებიან მხარეში იშვიათობას წარმოადგენდა. ამიტომ დანიშნულების პუნქტს მხოლოდ დღის პირველ საათზე მივალწიეთ. როგორც კი რკინის მაღალი ჭიშკარი გავიარეთ, მდოვრედ შევსრიალდით გლუვ, კარგად დატკეპნილ მწვანე მდელოებს შორის მოქცეულ ხეივანში, რომლის ორივე მხარეს ახალგაზრდა ხეები ჩამწკრივებულიყო, და უელვუდის ახალი, მაგრამ დიდებული სასახლე დავინახეთ. კვლავ შიშმა შემიპყრო, გული დამწყდა, რომ რამდენიმე მილით შორს არ მდებარეობდა. ცხოვრებაში პირველად დავრჩი სრულიად მართო, მაგრამ უკან ველარ დავიხვედი. ამ სახლში უნდა შევსულიყავი და ამიერიდან ჩემთვის უცხო მობინადრეთა გვერდით მეცხოვრა. მაგრამ როგორ? მართალია, მალე ცხრამეტი წელი შემისრულდებოდა, ჩვენმა განმარტოებულმა ცხოვრებამ, დედისა და დის ალერსით აღსავსე მზრუნველობამ ამისთვის ცუდად შემამზადა. ვხვდებოდი, რომ თხუთმეტი წლის ან თუნდაც უფრო ახალგაზრდა ბევრ გოგონას ჩემზე გაცილებით მეტი ქალურობა, ბუნებრიობა და თავდაჭერებულობა გააჩნდა. თუმცა, თუ მისის ბლუმფილდი გულკეთილი და გულდია იქნებოდა, ალბათ, მეც ყველაფერს გავუმკლავდებოდი. ბავშვებთან, რასაკვირველია, სრულიად თავისუფლად ვიგრძნობდი თავს, რაც შეეხება მისტერ ბლუმფილდს... ვიმედოვნებდი, რომ მას იშვიათად შევხვდებოდი.

„მშვიდად იყავი, რაც უნდა მოხდეს, მშვიდად იყავი“, - ვუმეორებდი საკუთარ თავს და ისე ბეჭითად ვასრულებდი ამ რჩევას, ისე მონდომებით ვცდილობდი ნერვების დაწყნარებასა და გულის ბაგაბუგის შესუსტებას, რომ შემაგვიანდა კიდევ მისის ბლუმფილდის თავაბიან მოსალმებაზე პასუხის გაცემა, როდესაც ლაქიამ კარი გამიღო და მასთან შემიძღვა. ცოცხალ-მკვდარივით თუ ძილ-ღვიძილში მყოფივით ჩავიბურტყუნე რამდენიმე სიტყვა. დიასახლისიც ცივად გამომელაპარაკა, რაც მხოლოდ მოგვიანებით გავაცნობიერე. იგი მაღალი, გამხდარი, თავდაჭერილი ქალი იყო ხშირი შავი

თმით, ყინულივით ცივი, ნაცრისფერი თვალებითა და ავადმყოფური სახით.^[35]

მისის ბლუმფილდი, საკმაოდ თავაზიანად, თვითონ ამომყვა კიბეზე ჩემს ოთახამდე და იქ დამტოვა, რათა თავი მომეწესრიგებინა. სარკეში ჩავიხედე და შევძრწუნდი: სიცივისგან ხელები გამწითლებოდა და შემშუპებოდა, ქარს თმა გაეწეწა და სახე გაეიისფრებინა. ამასთან, საყელო საშინლად დამტყუნოდა, კაბა ტალახს მოეთხვარა, ისევე, როგორც სქელძირიანი ყელიანი ფეხსაცმელი. ჩემი სკივრები ჯერ არ მოეტანათ. ამიტომ მხოლოდ თმა დავივარცხნე ხელით, რამდენადაც ეს შესაძლებელი იყო, გაჭიუტებული საყელო ნაწილობრივ გავისწორე, ხმამაღალი ბაკუნით ჩავიარე კიბე, თავი ფილოსოფიური აზრებით ვინუგეშე და გაჭირვებით მოვძებნე ოთახი, სადაც მისის ბლუმფილდი მელიოდებოდა.^[36]

იგი სასადილოში შემიძღვა. ოჯახური ლანჩის შემდეგ მაგიდა ჯერ არ აელაგებინათ. თეფშზე ბიფშტექსის ნაჭერი და გრილი კარტოფილი დამიდეს. სანამ მოვლონიერდებოდი, ჩემ პირდაპირ მჯდომი მისის ბლუმფილდი მაკვირდებოდა (როგორც მომეჩვენა) და შიგადაშიგ ცივად წარმოთქვამდა საყოველთაოდ მიღებულ ფრაზებს. შესაძლოა, ამაში ბრალი მე მიმიძლოდა, ვინაიდან ლაპარაკის თავი არ მექონდა და, რომ არ დაგიმალოთ, მთელი ყურადღება ბიფშტექსისთვის მიმეპყრო. არა იმიტომ, რომ შიმშილი მტანჯავდა - უბრალოდ, ის ძალიან მაგარი აღმოჩნდა, ხუთი საათის განმავლობაში ცივ ქარში ყოფნის შემდეგ კი ხელები თითქმის არ მემორჩილებოდა. სიამოვნებით დავკმაყოფილდებოდი მხოლოდ კარტოფილით, მაგრამ უზრდელობაში ჩამეთვლებოდა, ბიფშტექსისთვის ხელი რომ არ მეხლო. მრისხანე ქალბატონის მზერის ქვეშ მრავალჯერ ამოდ ვცადე დანით, ჩანგლით ან ორივეთი ერთად მისი გატრა, ბოლოს კი, სასოწარკვეთილმა, ორი წლის ბავშვივით, დანა და ჩანგალი ჩავბლუჭე და უკანასკნელი ძალ-ღონე მოვიკრიბე. ვგრძნობდი, რომ თავი უნდა მემართლებინა, ამიტომ ოდნავ ჩავიცინე და ვთქვი:^[37]

- სიცივისგან ხელები ისე გამიშეშდა, დანა-ჩანგლის დაჭერაც კი მიჭირს.^[38]

- დიახ, დღეს საკმაოდ ცივა, - მიპასუხა ქალმა ცივად და აღუშფოთებლად, რამაც ოდნავაც ვერ გამამხნევა.^[39]

ცერემონიის დასრულების შემდეგ, მისის ბლუმფილმა სასტუმრო ოთახში

შემიყვანა და ბავშვების მოყვანა ბრძანა.^[35]

- შესაძლოა, მათ ცოდნა აკლიათ კიდევ, - თქვა მან, - მაგრამ მე დრო თითქმის არა მაქვს, გუვერნანტისთვის კი, ჩვენი აზრით, ჯერ პატარები იყვნენ. თუმცა, ვფიქრობ, ჭკვიანები და საზრიანები არიან. ეს, განსაკუთრებით, ბიჭს ეხება. უნდა გითხრათ, რომ ნამდვილი მშვენიერება თავისი კეთილშობილი და ამალღებული სულით. მას ხელმძღვანელობა სჭირდება და არა მბრძანებლობა. არა, საოცრებაა პირდაპირ! ყოველთვის სიმართლეს ამბობს, ტყუილი ეზიზღება („შესანიშნავია“, - გავიფიქრე). მისი და, მერი ენი, მეტ ყურადღებას მოითხოვს, თუმცა ისიც ძალიან კარგი გოგოა. ოღონდ მინდა, რომ საბავშვო ოთახში იშვიათად იყოს. იგი თითქმის ექვსი წლისაა და შესაძლოა, ძიძისგან ცუდითვისებები გადმოიღოს. ვბრძანე, მისი საწოლი თქვენს ოთახში დაედგათ. თუ იმდენ თავაზიანობას გამოიჩენთ, რომ თვითონ მიხედავთ მის დაბანას, ჩაცმასა და სამოსს, უძიძოდაც მშვენივრად გავა ფონს.^[36]

მივუგე, რომ ამ ყველაფერს სიამოვნებით ავიღებდი საკუთარ თავზე. ამ დროს ოთახში ჩემი მოწაფეები შემოვიდნენ უმცროსი დების თანხლებით. მისტერ ტომ ბლუმფილდი შვიდი წლის მაღალი, ჯირკვიით ბიჭი აღმოჩნდა ჩალისფერი თმით, ცისფერი თვალებით, პაჭუა ცხვირითა და ვარდისფერი ლოყებით. სიმაღლით, თავის ასაკთან შედარებით, მერი ენიც გამოირჩეოდა. დედისგან მუქი თმა დაჰყოლოდა, მაგრამ მრგვალი და ვარდისფერი სახე ჰქონდა. ფანი, მისი უმცროსი დაიკო, ძალიან ლამაზი მომეჩვენა. მისის ბლუმფილდმა ამიხსნა, რომ თვინიერი ბავშვი იყო და გამხნელება სჭირდებოდა. ჯერ არაფერი ესწავლა. მაგრამ დღე დღეზე ოთხი წლის გახდებოდა და ანბანის ხელში აღება და საკლასო ოთახში მეცადინეობა მოუწევდა. ყველაზე პატარამ, ორი წლის ჰარიეტმა, მსუქანმა, მხიარულმა და ალერსიანმა გოგონამ, ყველაზე მეტად მომხიბლა, თუმცა იგი ჯერ ძიძის განკარგულებაში რჩებოდა.^[37]

ჩემს პატარა მოწაფეებს, შეძლებისდაგვარად, გულთბილად გამოველაპარაკე და მათთვის თავის მოწონება ვცადე - ვშიშობ, წარუმატებლად, ვინაიდან მათი დედის იქ ყოფნა ძალიან მბოჭავდა. ბავშვები კი, პირიქით, ჩემდა გასაოცრად, სულაც არ მორცხვობდნენ და

სიმკვირცხლითა და ხალისით გამოირჩეოდნენ. გულით მჯეროდა, რომ მალე დავიმსახურებდი მათ სიმპათიას - განსაკუთრებით ბიჭისას, რომელიც დედამისმა ასე მიმზიდველად დამიხასიათა. მერი ენში სინანულით აღმოვაჩინე უსიამოვნო კეკლუცობა და ყურადღების მიპყრობის სურვილი, მაგრამ ახლა მთლიანად მის ძმაზე გადავერთე. იგი ჩემსა და ბუხარს შორის იდგა და ზურგს უკან ხელებდაწყობილი ნამდვილი ორატორივით ლაპარაკობდა, თუმცა ზოგჯერ თემას გადაუხვევდა, რათა დებისთვის შეეძახა, როცა ისინი სიტყვის ჩართვას ცდილობდნენ.^[38]

- აჰ, ტომ, ძვირფასო! - შესძახა მისის ბლუმფილდმა, - მოდი, დედიკოს აკოცე, შემდეგ კი, თუ გინდა, მის გრეის შენი საკლასო ოთახი და მშვენიერი ახალი წიგნები აჩვენე.^[39]

- კოცნა არ მინდა, დედა, მაგრამ მის გრეის ჩემს საკლასო ოთახსა და ახალ წიგნებს ვაჩვენებ.^[40]

- და ჩემს საკლასო ოთახს და ჩემს ახალ წიგნებს, ტომ, - განაცხადა მერი ენმა, - ისინი ჩემიცაა, ჩემიც.^[41]

- არა, ჩემია, - გადაჭრით მიუგო ბიჭმა, - წამოდით, მის გრეი, გაგაცილებთ.^[42]

როდესაც ოთახი და წიგნები მიჩვენეს, რასაც თან და-ძმას შორის ატეხილი აყალმაყალი ახლდა, რომლის აღკვეთასაც უშედეგოდ ვცდილობდი, მერი ენმა თავისი თოჭინა მომიტანა და დაწვრილებით შეუდგა მოყოლას მისი ლამაზი კაბების, საწოლის, კამოდისა და სხვა ნივთების შესახებ. მაგრამ მალე ტომმა უბრძანა, ენა ჩაეგდო, რადგან მის გრეის მისი ცხენი უნდა ენახა, რომელიც გაბღენძილი სახით გამოათრია კუთხიდან და ხმამაღლა მოითხოვა ჩემი ყურადღება. შემდეგ დას სადავე შეაჩეჩა, ცხენზე ამხედრდა და მაიძულა, ათი წუთის განმავლობაში მეცქირა, როგორ ქანაობდა მასზე, თან, თავზე ხელაღებული კავალერისტივით დაუზოგავად სცემდა მათრახსა და დეზებს. თუმცა მოვახერხე და, იმავდროულად, მერი ენის თოჭინა და მისი კაბებიც შევათვალიერე. მასტერ ტომს კი ცხენზე ჯდომა შევუქე და ვუთხარი, ვიმედოვნებ, ცოცხალ პონის მათრახითა და დეზებით ასე სასტიკად არ მოეპყრობი-მეთქი.^[43]

- არა, აუცილებლად ასე მოვექცევი! - მიპასუხა მან და ძალისხმევა

გააორმაგა, - რომ იცოდეთ, რა დღეს დავაყრი! ოფლში გავწურავ, სიტყვას გაძღვევთ!

მისმა პასუხმა უსიამოვნოდ გამოაცა, მაგრამ იმედიანად გავიფიქრე, რომ დროთა განმავლობაში მასში კეთილი თვისებების გაღვიძებას შევძლებდი.

- ახლა კი შლაპა დაიხურეთ და შალი მოისხით! - ბრძანა ნორჩმა გმირმა, - ჩემს ბალს გიჩვენებთ.

- ჩემსასაც! - შესძახა მერი ენმა.

ტომმა მას მუშტი მოუღერა. გოგონამ ხმამაღლა შეჰკვივლა, ოთახის მეორე კუთხისკენ გაიქცა და ძმას ენა გამოუყო.

- ტომ, ცხადია, დაიკოს არ დაარტყამ! ვიმედოვნებ, მსგავსი სცენის ნახვა არ მომიწევს.

- არა, მოგიწევთ. ზოგჯერ. თვალი უნდა მივაღვენო, რომ კარგად მოიქცეს.

- ეს ხომ შენი საქმე არაა...

- შლაპა დაიხურეთ!

- უნდა გითხრა... ცივი და ღრუბლიანი დღეა. საცაა, გაწვიმდება... თანაც დიდხანს ვმგზავრობდი...

- მერე რა, მაინც უნდა წამოხვიდეთ: ბოდიშს არ მივიღებ, - მიპასუხა ქედმაღალმა პატარა ჯენტლმენმა.

გადავწყვიტე, ჩვენი გაცნობის პირველ დღეს მის ახირებას დავყოლოდი. მერი ენი ასეთ სიცივეში გარეთ ვერ გავიდოდა და იგი თავის მოსიყვარულე დედასთან ერთად დარჩა, რამაც უდიდესი სიამოვნება მოჰგვარა მის ძმას, რომელსაც არ უნდოდა, ყურადღება სხვისთვისაც მენილადებინა.

ვრცელი ბალი გემოვნებით მოეწყოთ. ჯერაც ჰყვაროდა გეორგინები და ზოგიერთი ნაგვიანევი ყვავილი, მაგრამ ჩემმა პატარა თანამგზავრმა დატკბობის შესაძლებლობა არ მომცა: სველი ბალახის გავლით შორეულ შემოღობილ კუთხეში, საუკეთესო ადგილას წამიყვანა - იქ ხომ მისი საკუთარი ბალი მდებარეობდა. სხვადასხვა მცენარისგან შემდგარი ორი მრგვალი ყვავილნარი დავინახე - ერთის შუაგულში მშვენიერი ვარდისფერი ხე ამოზრდილიყო - და საუცხოო ვარდების დასათვალიერებლად შევჩერდი.

- წამოდით! - ენით აუწერელი ზიზღით თქვა მასტერ ტომმა, - ეს ხომ მერი ენის ბალია. აი, ჩემი!

მას შემდეგ, რაც თითოეული ყვაველი დავათვალიერე და ყოველი მათგანის შესახებ ლექცია მოვისმინე, წასვლის ნებართვა მივიღე. ოღონდ მანამდე მედიდური სახით მოწყვიტა ასტრა და ისე გამომიწოდა, თითქოს დიდი პატივი დამდო. უეცრად ბალახში ჯოხებისა და ზონრებისგან გაკეთებულ რაღაც მოწყობილობას მოვკარი თვალი და ვკითხე, ეს რა არის-მეთქი.

- კაკანათია ჩიტებისთვის.

- რატომ იტერ მათ?

- მამა ამბობს, მავნებლები არიანო.

- დატერის შემდეგ რას უშვრები?

- ხან რას, ხან რას. ზოგჯერ კატას ვაჭმევ, ზოგჯერ ჩემი ჯაყვით ვანაწევრებ. მომდევნოს კი ცოცხლად შევწვავ.

- ასეთი საშინელება რამ მოგაფიქრებინა?

- მაინტერესებს, რამდენ ხანს გაძლებს. შემდეგ კი გემოს გავუსინჯავ.

- ნუთუ არ იცი, რომ ეს ცუდი საქციელია? გაიხსენე, ჩიტები ხომ ისევე გრძნობენ ტკივილს, როგორც შენ. განა მათ ადგილას ყოფნა მოგეწონებოდა?

- დიდი ამბავი! მე ხომ ჩიტი არა ვარ. თანაც, რაც უნდა გავუკეთო, თვითონ ვერაფერს ვგრძნობ.

- ოდესმე შენც იგრძნობ ამას, ტომ! ხომ იცი, სად ხვდებიან ცუდი ადამიანები სიკვდილის შემდეგ. თუ ამ საბრალო, უდანაშაულო ჩიტების წვალებას არ შეწყვეტ, იქ მოხვდები და ისევე დაიტანჯები, როგორც მათ ტანჯავდი.

- არა, არა! არსადაც არ მოხვდები. მამამ იცის, რასაც ვაკეთებ, მაგრამ არასდროს მიბრაზდება. მითხრა, შენხელა რომ ვიყავი, მეც ასე ვიქცეოდით. ზაფხულში ბუდეში ჩასმული ბელურები მომიყვანა და უყურებდა, როგორ ვაძრობდი მათ ფეხებს, ფრთებსა და თავს. მხოლოდ გამაფრთხილა, საზიზღარი არსებები არიან და შარვალი არ დაისვარო. ბიძია რობსონიც მიყურებდა და იცინოდა. შემაქო კიდევ.

- დედამ რა გითხრა?^[39]

- მისთვის სულერთია! ამბობს, ლამაზი მომღერალი ჩიტები მოსაკლავად ცოდვას, საძაგელ ბელურებს, თაგვებსა და ვირთხებს ისე მოექცევი, როგორც მოისურვებო. ხომ ხედავთ, მის გრევი, ამაში ცუდი არაფერია.^[40]

- ჩემი ამრით კი, ცუდია, ტომ. ფფიქრობ, ამაში შენი მშობლებიც დამეთანხმებიან, თუ კარგად დაფიქრდებიან.^[41]

გუნებაში კი დავამატე: „რაც უნდათ, ის თქვან, მაგრამ სანამ ჩემი მეთვალყურეობის ქვეშ ხარ, მსგავსს არაფერს დავუშვებ!“^[42]

შემდეგ მან მდელოს გავლით თხუნელებისთვის, იქიდან კი, უკანა ეზოში, სინდიოფალებისთვის დაგებული ხაფანგების სანახავად წამიყვანა. ერთ-ერთ მათგანში მკვდარი ცხოველი აღმოჩნდა, რამაც აღაფრთოვანა. ბოლოს საჭინიბოსკენ გამიძღვა, რათა საფერხე ცხენები კი არა, პატარა ბანჯგვლიანი კვიცი ეჩვენებინა. მითხრა, რომ ეს მისი ცხენი იყო, რომელზეც მაშინ შეჭდებოდა, როდესაც უნაგირს დაადგამდნენ. ვცდილობდი, ბიტისთვის მესიამოვნებინა და მის ლაქლაქს მოთმინებით ვუსმენდი, რადგან მისი სიყვარულის მოპოვება გადავწყვიტე, ცხადია, თუ მას რამის სიყვარული შეეძლო. ასეთ შემთხვევაში, თანდათანობით გამოსწორებაში დავეხმარებოდი. მაგრამ ამაოდ ვცდილობდი მასში იმ კეთილშობილი და ამაღლებული სულის პოვნას, რომლის შესახებაც დედამისი მიაშობდა. ვერც იმას უარყვოფ, რომ საკმაოდ სხარტი გონებითა და გამჭრიახობით გამოირჩეოდა, როდესაც ტრაბახის ხასიათზე დგებოდა.^[43]

სახლში ჩაის სმის წინ დავბრუნდით. მასტერ ტომმა მამცნო, რომ მამამისი შინ არ იყო, ამიტომ ის და მერი ჩაის დედასთან ერთად დალევდნენ. იგი მათ ყოველთვის უწყობდა ასეთ ზეიმს და, ლანჩის ნაცვლად, მათთან ერთად სადილობდა. ჩაის შემდეგ მერი ენი მალევე წავიდა დასაძინებლად, ტომი კი თავისი საზოგადოებითა და საუბრით რვა საათამდე მართობდა. როდესაც, როგორც იქნა, ისიც დამემშვიდობა, მისის ბლუმფილდმა კვლავ განაგრძო ჩემი გათვითცნობიერება, დანვრილებით აღმიწერა შვილების განსაკუთრებული ხასიათი და იშვიათი ნიჭიერება. ამიხსნა, რა უნდა მესწავლებინა მათთვის, როგორ უნდა მოვექცეოდი, ბოლოს კი გამაფრთხილა, რომ თუ რამეს დააშავებდნენ, მის გარდა, არავისთვის

გამემხილა. დედაჩემის რჩევა გამახსენდა, - თუ ასეთი რამ მოხდა, სწორედ მას შეატყობინე ყველაზე იშვიათადო. ადამიანებს არ უყვართ, როდესაც მათი შვილების ცუდ თვისებებსა და საქციელზე მიუთითებენ. გადავწყვიტე, რომ მსგავს შემთხვევებში არავის არაფერს ვეტყოდი.^[SEP]

დაახლოებით ცხრის ნახევარზე მისის ბლუმფილდმა მოკრძალებულ ვახშამზე მიმიწვია (ცივი ხორცი და პური), რის შემდეგაც სანთელი აიღო და თავისი საძინებლისკენ გაემართა. გამიხარდა, რადგან, ძალისხმევის მიუხედავად, მისი საზოგადოება უაღრესად მთრგუნავდა. ბოლოს დავასკვენი, რომ იგი ცივი, მკაცრი და ამპარტავანი ქალი იყო - ანუ სრულიად განსხვავებული იმ კეთილი, ალერსიანი და შემწყნარებლური დიასახლისისგან, რომელსაც ასე იმედიანად ვხატავდი ჩემს გონებაში.^[SEP]

თავი III ^[P T P]_[SEP SEP] კიდევ რამდენიმე გაკვეთილი

მეორე დღეს, განცდილი იმედგაცრუების მიუხედავად, იმედით აღვსილმა გავიღვიძე, თუმცა მაშინვე დავრწმუნდი, რომ მერი ენის მოწესრიგება არცთუ ადვილი საქმე იყო. მისი ხშირი თმა უნდა დამევარცხნა, პომადა წამესვა, სამი გრძელი ნაწნავი დამეწნა და ბაფთები შემემა. მიუჩვეველი თითებით ამის შესრულება ძალიან გამიჭირდა. მან მითხრა, რომ ძიძა ორჯერ უფრო სწრაფად დავარცხნიდა, თან მოუთმენლობისგან ისე წრიალებდა და ცქმუტავდა, რომ არაფერი გამომდიოდა. მაგრამ ყველაფერს აქვს დასასრული და ჩვენც ბოლოს საკლასო ოთახში ჩავედით, სადაც უკვე ტომი მელოდებოდა. მე მათ გავესაუბრე, სანამ სასადილო ოთახში საუბმობის დრო არ დადგა. საუბმის დასრულებისა და მისის ბლუმფილდთან რამდენიმე თავაზიანი ფრაზის გაცვლის შემდეგ, ბავშვები ზემოთ წავიყვანე სამეცადინოდ. ისინი ძალიან განუვითარებლნი აღმოჩნდნენ. ტომს ნიჭიერება არ აკლდა, თუმცა გონების დაძაბვა აშკარად არ უყვარდა. მერი უმარტივეს სიტყვებსაც კი ვერ კითხულობდა და ისეთი დაბნეული და უყურადღებო იყო, რომ თავში არაფერი შესდიოდა. უდიდესი ძალისხმევისა და მოთმინების ფასად, გაკვეთილის ბოლოს რაღაც წარმატებას მაინც მივალწიეთ და ჩემს აღსაზრდელებთან ერთად ბაღში გავედი სადილის წინ

გასასეირნებლად. ერთმანეთს საკმაოდ კარგად შევეწყვეთ, თუმცა მაშინვე გაირკვა, რომ მე კი არ მიმყავდა ისინი იქ, სადაც საჭიროდ მიმაჩნდა, არამედ ისინი მიმათრევდნენ, სადაც მოეპრიანებოდათ. უნდა ვმდგარიყავი, მევლო, მერბინა - გააჩნია, რას მოისურვებდნენ. ცხადია, ჩემი აზრით, ყველაფერი პირიქით უნდა ყოფილიყო, მით უმეტეს, რომ მათ, ძირითადად, ყველაზე ბინძური ადგილები და სულელური გასართობები იზიდავდათ. პირველ დღეს განსაკუთრებული სატყუარას როლი მდებარე ბოლოში მდებარე წყარომ შეასრულა - ნახევარი საათის განმავლობაში მასში ქვებს ისროდნენ და წყალს ჭოხებს ურტყამდნენ. მეშინოდა, ვაითუ ბავშვების დედამ ფანჯარაში გამოიხედოს და განრისხდეს, ხელი რომ არ შევეშალე ტალახში მათ ამოთხვრას, ფეხებისა და სახელოების დასველებას და დინჯად არ ვასერინე ბილიკებზე. მაგრამ ვერც არგუმენტებით, ვერც ბრძანებით და ვერც თხოვნით იქაურობას ვერ მოვაცილე. ისინი მისის ბლუმფილდს არ დაუნახავს, სამაგიეროდ, ცხენზე ამხედრებულმა ჯენტლმენმა დაინახა, რომელიც ტიშკარში შემოვიდა და სახლისკენ გაემართა. როდესაც მოგვიახლოვდა, ცხენი შეაყენა და გაბრაზებულმა უბრძანა ბავშვებს, წყლისგან თავი შორს დაეჭირათ.^[SEP]

- მის გრეი! თქვენ ხომ მის გრეი ხართ, არა? მიკვირს, როგორ დაუშვით, ასე დასვრილიყვნენ! ნუთუ ვერ ხედავთ, რა დღეშია მის ბლუმფილდის კაბა? ან როგორი სველია მასტერ ბლუმფილდის წინდები? ხელთათმანებიც რომ არ უკეთიათ? ჰმ! ჰმ! იქნებ კეთილინებოთ და ამიერიდან თვალი მიადევნოთ, რომ რიგიანად მაინც გამოიყურებოდნენ.^[SEP]

შეტრიალდა და ჩაქჩაქით გაუყვა გზას. ეს მისტერ ბლუმფილდი იყო. გამიკვირდა, საკუთარ შვილებს „მის ბლუმფილდსა“ და „მასტერ ბლუმფილდს“ რომ უწოდებდა, უფრო მეტად კი იმან გამაოცა, რომ ასე უხეშად მესაუბრა - მათ გუვერნანტს, რომელსაც ცხოვრებაში პირველად ხედავდა. მალე სადილობის მაუნყებელმა ბარმა სახლში გვიხმო. დღის პირველ საათზე ბავშვებთან ერთად ვისადილე, მისტერ ბლუმფილდმა და მისმა მეუღლემ კი იმავე მაგიდასთან ლანჩი მიირთვეს. სახლის პატრონის საქციელმა ჩემს თვალში მას ბევრი ვერაფერი შემატა. ოცდათხუთმეტი წლის იქნებოდა, ოდნავ მეტის ან ნაკლების, საშუალო სიმაღლის, საშუალოზე

დაბალიც კი. უფრო გამხდარი ეთქმოდა, ვიდრე მოსული. ჰქონდა გამორჩეულად ფართო პირი, ფერმკრთალი, მიწისფერი სახე, წყლიანი ცისფერი თვალები და ძენძისფერი თმა. მის წინ ცხვრის შემწვარი ფეხი იდო, საიდანაც თითო ნაჭერი მოგვიჭრა მე, მისის ბლუმფილდსა და ბავშვებს და მოისურვა, რომ მასტერ ბლუმფილდისა და მის ბლუმფილდის ულუფები დამეჭყუმაცებინა. შემდეგ შემწვარი ხორცი ყოველი მხრიდან შეათვალიერა, განაცხადა, ამის ჭამა შეუძლებელიაო, და ცივი საქონლის ხორცი მოითხოვა.^[59]

- ცხვრის ხორცი რატომ არ მოგეწონათ, ძვირფასო? - ჰკითხა მეუღლემ.^[59]

- ზედმეტად შემწვარია. ნუთუ ვერ შეამჩნიეთ, რომ წვენი ნასახიც აღარ შერჩა? იმასაც ვერ ხედავთ, რომ სოუსიც სულ დამშრალა?^[59]

- ვფიქრობ, საქონლის ხორცი მოგეწონებათ.^[59]

ოჯახის უფროსს საქონლის ხორცი დაუდეს. იგი მოჭრას შეუდგა, მაგრამ ამას აშკარად უკმაყოფილო სახით აკეთებდა.^[59]

- საქონლის ხორცს რაღა დაემართა, მისტერ ბლუმფილდ? მომეჩვენა, რომ მშვენიერი იყო.^[59]

- ის მართლაც მშვენიერი იყო. ამაზე უკეთეს ნაჭრებს ვაცი ვერ ინატრებს, მაგრამ დასახიჩრებელია, - მწუხარედ განაცხადა მან.^[59]

- როგორ?^[59]

- როგორ! ნუთუ ვერ ხედავთ, როგორაა დანაკუნებული? ძვირფასო... ძვირფასო! ეს აღმაშფოთებელია!^[59]

- მაშასადამე, სამზარეულოში არასწორად დაუჭრიათ. გუშინ წესისამებრ დავეჭერი.^[59]

- დიახ, რა თქმა უნდა, სამზარეულოში დაანაკუნეს... ველურები! ოჰ... ოჰ! ოდესმე თუ გინახავთ, ხორცის საუკეთესო ნაჭერი ასე გაეუბედურებინოთ? თუ შეიძლება, იზრუნეთ, რომ მაგიდიდან აღებულ საჭმელს სამზარეულოში ხელი აღარ ახლონ. დაიმახსოვრეთ, მისის ბლუმფილდ!^[59]

ჯენტლმენმა იმ, მისი თქმით, გაუბედურებული ხორცისგანაც მოახერხა რამდენიმე მადის აღმძვრელი ნაჭრის ჩამოთლა და ნაწილი უსიტყვოდ გადასანსლა. შემდეგ ბუზღუნით დაინტერესდა, სადილად რა იქნებაო.^[59]

- ინდაურის ხორცი და ჟრუნი, - გაისმა ამომწურავი პასუხი.^[59]

- კიდევ?

- თევზი.

- რომელი თევზი?

- არ ვიცი.

- არ იცით? - შესძახა კაცმა დიდი ამბით, თავი ასწია და გაოცებულმა დანა-ჩანგლიანი ხელები ველარ გაატოკა.

- არა. მზარეულს თევზის მომზადება ვუბრძანე, მაგრამ არ დამიკონკრეტებია.

- წარმოგიდგენიათ? დიასახლისმა არ იცის, რომელი თევზი იქნება სადილად! თევზს უკვეთს და სახელს არ ეუბნება!

ამით საუბარი დასრულდა და გახარებულმა ჩემი მოწაფეები სასადილო ოთახიდან წავიყვანე. ცხოვრებაში პირველად ვიგრძენი სირცხვილი და უხერხულობა არა საკუთარი თავის, არამედ სხვების გამო.

დღისით მეცადინეობა განვაგრძეთ, შემდეგ კვლავ სასეირნოდ გავედით, ამას ჩაის სმა მოჰყვა საკლასო ოთახში, ბოლოს მერი ენს ტანსაცმელი გამოუცვალე და როდესაც ის და მისი ძმა სასადილო ოთახში დესერტის საჭმელად ჩავიდნენ, შემთხვევით ვისარგებლე და სახლში გასაგზავნი წერილის წერა დავიწყე. მაგრამ ნახევარიც არ ჩამეთავებინა, რომ ბავშვები დაბრუნდნენ. შვიდ საათზე მერი ენი ჩავანვინე ლოგინში, რვამდე ტომს ვეთამაშე. შემდეგ ბიჭი დასაძინებლად წავიდა, მე კი წერა დავამთავრე და ჩემი სკივრები დავცალე, რომლებისთვისაც მანამდე ვერ მოვიცალე, და თვითონაც დავწეი.

მაგრამ ეს კიდევ იღბლიანი დღე აღმოჩნდა.

როგორც მევალეობდა, ბავშვებს ვასწავლიდი და მათ ყოფაქცევას თვალყურს ვადევნებდი. როდესაც მე და ჩემი აღსაზრდელები ერთმანეთს შევეჩვიეთ, ამის კეთება, გაადვილების ნაცვლად, გამირთულდა კიდევ, ვინაიდან მათ თავიანთი ნამდვილი ხასიათი გამოამჟღავნეს. მალე დავრწმუნდი, რომ გუვერნანტი მხოლოდ მერქვა: ჩემი მოწაფეები ისევე მიჭერებდნენ, როგორც ველური, გაუხედნავი კვიცები. მამის სიანჩხლისა და სასტუმროს შიშით, რომელსაც ის უხვად არიგებდა გაბრაზების დროს, ბავშვები მისი თანდასწრებით თავშეკავებულად იქცეოდნენ. გოგონებს დედის

ეშინოდათ. მისის ბლუმფილდი ზოგჯერ ახერხებდა ტომთან საერთო ენის გამონახვას დაპირებების ხარჯზე. მე კი ვერაფერს დავპირდებოდი. რაც შეეხება სასჯელს, მშობლებმა მკაფიოდ მიმანიშნეს, რომ ამის უფლება მხოლოდ მათ ჰქონდათ. და კიდევ ელოდნენ, რომ მათ ბავშვებს წესიერ მოქცევას ვასწავლიდი! ზოგიერთ ბავშვს არ უყვარს, როდესაც უბრაზდებიან და ცდილობს, მოწონება დაიმსახურონ, მაგრამ ნორჩ ბლუმფილდებს არც გაკიცხვა ადარდებდათ და არც - შექება.^[55]

მასტერ ტომს მხოლოდ ურჩობა როდი ახასიათებდა. იგი მოითხოვდა, რომ მის ჯკუაზე ევლოთ და ყველანაირად ცდილობდა არა მხოლოდ დების, არამედ გუვერნანტის მოთოკვასაც, რისთვისაც ხელ-ფეხის გამოყენებასაც არ ერიდებოდა. არადა, თავის ასაკთან შედარებით, მაღალიც იყო და ღონიერიც, რაც საკმაო თავსატეხს მიჩენდა. ორიოდე სილის გაწვნა ყველაფერს სასიკეთოდ დაასრულებდა, მაგრამ ასე რომ მოვექცეულიყავი, იგი დედასთან გაიქცეოდა და ვინ იცის, რას მოუყვებოდა. ის კი ყველაფერს დაუჭერებდა, რადგან ვაჟის სიმართლეში ეჭვი არასდროს ეპარებოდა - თანაც სრულიად უსაფუძვლოდ, რაშიც არაერთხელ დავრწმუნდი. ამიტომ მტკიცედ გადავწყვიტე, მასზე ხელი არ აღმემართა, თავდაცვის მიზნითაც კი, და როდესაც ძალზე აიშვებდა ხოლმე, მხოლოდ ერთი გამოსავალი მრჩებოდა - ზურგზე დამეწვინა და ხელ-ფეხი გამეკავებინა, სანამ ცოტათი მაინც არ დამშვიდდებოდა. ერთ სირთულეს, არ დამეშვა, ეკეთებინა ის, რაც არ შეიძლებოდა, მეორე ემატებოდა - იმის გაკეთება მეიძულებინა, რაც აუცილებელი იყო. ხშირად იგი უარს აცხადებდა, მოესმინა, გაკვეთილი გაემეორებინა ან თუნდაც ფურცელში ჩაეხედა. ამ დროს წვეპლა გვარიან სარგებლობას მოითანდა. მაგრამ მე იძულების ის ხერხი უნდა მომეფიქრებინა, რაც არ მეკრძალებოდა.^[56]

მეცადინეობისა და თამაშისთვის ზუსტი დრო არ დაუნიშნავთ, ამიტომ გადავწყვიტე, ჩემი მოწაფეებისთვის პატარ-პატარა დავალებები მიმეცა, რომელთა შესრულებაც, საკმარისი სიბეჭითის შემთხვევაში, საკმაოდ სწრაფად შეიძლებოდა, მაგრამ სანამ არ შეასრულებდნენ, საკლასო ოთახიდან არ გამეშვა, თუნდაც ძალიან დაღლილი ვყოფილიყავი, თუნდაც გაჭიუტებულიყვნენ, თუნდაც კართან სკამის მიდგმა დამჭირვებოდა. ამ

წესიდან გადახვევას მხოლოდ მშობლების უშუალო ჩარევა თუ მაიძულებდა. ერთადერთი იარაღი მქონდა: მოთმინება, სიმტკიცე და დაჟინებულობა, და ისინი სრულად უნდა გამომეყენებინა. ყოველი მუქარა თუ დაპირება განუხრელად უნდა განმეხორციელებინა, ამიტომ ისეთი მუქარა და დაპირება უნდა შემერჩია, რომელთა შესრულებაც არ გამიჭირდებოდა. გაღიზიანებულს ან ცუდ ხასიათზე მყოფს საკუთარი თავისთვის მათზე ჯავრის ამოყრის უფლება არ უნდა მიმეცა. თუ რომელიმე დღეს არ იჭირვეულებდნენ და არ გაჭიუტდებოდნენ, მათთან გამორჩეულად კეთილი და ალერსიანი ვიქნებოდი, რათა კარგ და ცუდ საქციელს შორის განსხვავება ეგრძნოთ. მათ დაყოლიებას ყველაზე მარტივი და გასაგები სიტყვებით შევეცდებოდი. ცუდი მოქცევისთვის საყვედურს ან მათ სურვილზე უარს სევდიანად ვეტყვოდი და არა მკაცრად. საგულდაგულოდ ავუხსნიდი ლოცვებსა და ბავშვების შესაფერის სასულიერო ჰიმნებს. როდესაც ძილის წინ ილოცებდნენ და ღმერთს პატიებას შესთხოვდნენ, დღის განმავლობაში ჩადენილ ცოდვებს შევახსენებდი. დამნაშავე ჰიმნს სინანულის სიტყვებით იმღერებდა, დამჭერეს კი საჩუქრად მხიარული ჰიმნიშეხვდებოდა. სწავლებას ცოცხალი საუბრით ვცდიდი, რათა ამ პროცესისთვის გართობის სახე მიმეცა.^[55]

აი, ასე ვაპირებდი დროთა განმავლობაში ბავშვებისთვის სარგებლობის მოტანას და მათი მშობლებისგან მოწონების დამსახურებას, ასევე ჩემი ახლობლების დარწმუნებას, რომ არც ისეთი თავქარიანი და მოუხერხებელი ვიყავი, როგორც მათ ვეგონე. ვხვდებოდი, რომ წინ ბევრი სირთულე მელიოდა, მაგრამ ვიცოდი (უფრო სწორად, მჭეროდა), რომ მოთმინებითა და დაჟინებულობით მიზანს მივაღწევდი, რაზეც ყოველ დილა-საღამოს ვლოცულობდი. მაგრამ ან ბავშვები იყვნენ გამოუსწორებელნი, მათი მშობლები კი უგუნურნი, ან მე ვერ ვახერხებდი ჩანაფიქრების განხორციელებას. ასე იყო თუ ისე, ჩემი ყველა საუკეთესო განზრახვა და ძალისხმევა უშედეგოდ მთავრდებოდა: ბავშვები ყველაფერს უკუღმა აკეთებდნენ, მშობლები უკმაყოფილებას გამოთქვამდნენ, მე კი საშინლად ვიტანჯებოდი.^[56]

სწავლების პროცესი მომქანცველი იყო როგორც სულის, ისე სხეულისთვის. მოწაფეებს დავსდევდი, ვიჭერდი, ხელში აყვანილი მიმყავდა

მაგიდასთან, ზოგჯერ ძალითაც კი ვაჩერებდი იქ, სანამ მიცემულ გაკვეთილს არ ისწავლიდნენ. ტომს ხშირად კუთხეში ვაყენებდი და გამოსასვლელს სკამით ვუღობავდი, რომელზეც თვითონ ვიჯექი, მის წინ კი გადაშლილი წიგნი მეჭირა პატარა გაკვეთილით, რომელიც უნდა წაეკითხა ან ესწავლა, რათა გზა გამეთავისუფლებინა. ბიჭს იმდენი ძალა არ ჰქონდა, რომ სკამიანად გავეწიე განზე, ამიტომ მთელი ტანით იკლაკნებოდა, საშინლად იტყანებოდა, - გარეშე დამკვირვებელს შესაძლოა, სასაცილოდაც კი მოსჩვენებოდა. ოღონდ მე არ მეცინებოდა, - ხმამაღლა ყვიროდა და საწყალობლად სლუკუნებდა, ვითომ ტიროდა, ოღონდ უცრემლოდ. ვხვდებოდი, რომ ჩემს მოთმინებას სცდიდა. შინაგანი ბრაზი და მოუთმენლობა მახრჩობდა, მაგრამ თავს არ ვზოგავდი და გარეგნულ სიმშვიდეს ვინარჩუნებდი, ველოდებოდი, როდის მოჰბეზრდებოდა ასე ყოფნა, რამდენიმე სიტყვას, წიგნში ერთ სტრიქონზე მეტი რომ არ ეკავა, თუ წაიკითხავდა ან გაიმეორებდა, ბალში გაქცევას დაიმსახურებდა. ზოგჯერ იგი განზრახ ცუდად წერდა და ძალით, ჩემი ხელით ვაწვრივებდი, რათა მელანი არ დაეღვენთა და ქალაღი არ დაეხია. ხშირად ვემუქრებოდი, რომ კიდევ დავუმატებდი ერთ სტრიქონს, თუ დავალებას წესიერად არ შეასრულებდა. მაშინ ტომი წერაზე საერთოდ უარს აცხადებდა და სიტყვის შესასრულებლად თითებს კალამზე შემოვაჭდობინებდი და ქალაღზე სტრიქონის დამთავრებამდე ვატარებინებდი.^[36]

ზოგჯერ მაინც, ჩემდა სასიხარულოდ, ტომი გადაწყვეტდა, რომ მისთვისვე იქნებოდა უკეთესი, თუ სწრაფად დაამთავრებდა გაკვეთილს და ბალში ითამაშებდა, სანამ მერი ენს მივხედავდი. თუმცა ეს ხშირად არ ხდებოდა, რადგან მერი ენი იშვიათად იმეორებდა ძმის კარგ მაგალითს. გოგონას ყველაზე მეტად, როგორც ჩანს, იატაკზე წოლა მოსწონდა, ამიტომ სკამიდან ტყვიისგან ჩამოსხმული გირივით ჩამოცურდებოდა ხოლმე. როდესაც გაჭირვებით კვლავ უკან ვაბრუნებდი, ერთი ხელით მაგრად მეჭირა, მეორით კი მის სახესთან წიგნი მიმქონდა. ექვსი წლის მსუქანი, მოდუნებული გოგოს სიმძიმისგან მალე ვიღლებოდი და ან ხელს ვინაცვლებდი, ან მერი ენს კუთხეში ვაყენებდი და ვეუბნებოდი, რომ მაშინ შეძლებდა იქიდან გამოსვლას, როცა სიარულს და ფეხზე დგომას კვლავ ისწავლიდა. ხშირად

ენ ბრონტე

იგი სადილობამდე ან ჩაის სმამდე მორივით წოლას ამჯობინებდა და იძულებული ვხვდებოდი, აკრძალვა გამეუქმებინა, ვინაიდან უსადილოდ ვერ დავტოვებდი. ისიც კუთხიდან დაოთხილი გამოდიოდა, ლოყაწითელ სახეზე ნიშნის მოგება აღბეჭდოდა. ორივე ჩვენგანისთვის უკეთესი იქნებოდა, თუ თავს ისე მომაჩვენებდა, თითქოს ეს უმნიშვნელო წვრილმანი იყო და ყოვლად უნაყოფოდ თავისას არ დაიჩემებდა. ვალდებული ვიყავი, ეს მავნე მიდრეკილება ჩანასახშივე მომესპო. ასეც უნდა გამეკეთებინა, ამის ძალა რომ მქონოდა. ალბათ, დავიმორჩილებდი კიდევ, შესაძლებლობა რომ მქონოდა, მაგრამ არსებულ ვითარებაში ორივენი უბრალოდ ველოდით, პირველი რომელი დანებდებოდა, და უფრო ხშირად გამარჯვება მას რჩებოდა, რაც ახალ-ახალი წარმატების სურვილს განუმტკიცებდა. ამოდ ვცდილობდი მის დაყოლიებას, მოთაფვლას. ვთხოვდი, ვსაყვედურობდი, ვემუქრებოდი, თამაშს ვუკრძალავდი. სეირნობისას, არ ვეთამაშებოდი, ალერსიანად არ ველაპარაკებოდი, არ ვპასუხობდი. ამოდ ვცდილობდი მეჩვენებინა, რომ დამჭერე გოგოებს სიყვარულსა და ალერსს არ აკლებენ, სულელურ სიტუტეს კი მისთვის მხოლოდ უსიამოვნება მოჰქონდა.^[35]

ზოგჯერ, როდესაც რამეს მთხოვდა, ვპასუხობდი.^[36]

- კარგი, მერი ენ, ოღონდ ეს სიტყვა უნდა თქვა. აბა, მიდი, თქვი და ყველაფერი კარგად იქნება.^[37]

- არ ვიტყვი.^[38]

- მაშინ, არც მე გავაკეთებ ამას შენთვის.^[39]

ჩემთვის მის ასაკში, და უფრო ადრეც, ყველაზე საშინელი სასტელი ის იყო, როცა არ მელაპარაკებოდნენ ან ცუდ გოგოს მიწოდებდნენ, მერი ენს კი ეს სულ არ ადარდებდა. ზოგჯერ მოთმინებიდან გამოვდიოდი, მხრებში ხელებს წავავლებდი და ვაჭანტლარებდი, ნაწნავზე ვქაჩავდი ან კუთხეში ვაყენებდი, ის კი ხმამალალი, გამყინავი, ყურწამლები ყვირილით მიხდიდა სამაგიეროს. იცოდა, რომ ამას ვერ ვიტანდი და როცა კივილით გულს იჭერებდა, შურისმაძიებლის კმაყოფილებით შემომხედავდა, შესძახებდა, - ესეც თქვენო! და კვლავ ყვირილს იწყებდა, სანამ მოთმინება არ მიღალატებდა და ყურებზე ხელებს არ ავიფარებდი. ხშირად, მის საშინელ ხმაურზე მისისბლუმფილდი მოდიოდა, რათა გაეგო, რა მოხდა.^[40]

- მერი ენი ცუდად იქცევა, ქალბატონო.

- ეს საშინელი ყვირილი რას ნიშნავს?

- ჭირვეულობს.

- ცხოვრებაში მსგავსი არაფერი მსმენია. არა, ალბათ, მოკვლას უპირებდით! ბაღში რატომ არ არის ძმასთან ერთად?

- გაკვეთილის მოყოლა არ სურს.

- მერი ენი კარგი გოგო უნდა იყოს და გაკვეთილს მოჰყვეს, - ალერსიანად იტყოდა დედა, - ვიმედოვნებ, ასეთ საზარელ ყვირილს აღარასოდეს გავიგონებ.

ცივად შემომხედავდა, რასაც მხოლოდ ერთი ახსნა ჰქონდა. წავიდოდა და კარს გაიხურავდა.

ზოგჯერ ვცდილობდი, საძაგელი, ჭიუტი გოგო გამომეჭირა და აგდებულად ვეკითხებოდი საბედისწერო სიტყვას, როდესაც სრულიად სხვა რამეზე ფიქრობდა. იგი ლაპარაკს იწყებდა, მაგრამ სწრაფადვე მოეგებოდა გონს და ეშმაკურად შემომხედავდა, რაც შემდეგს ნიშნავდა: „აჰა, ვერ გამომიჭერ! არ გეტყვი!“

ერთხელ თავი ისე მოვაჩვენე, თითქოს ყველაფერი დამავიწყდა, ჩვეულებრივად ველაპარაკებოდი და ვეთამაშებოდი, სალამოს კი, როდესაც ლოგინში ჩავანვინე, მისი მოლიმარი და კმაყოფილი სახისკენ დავიხარე და მხიარულად და ალერსიანად ვუთხარი:

- აბა, მერი ენი, მითხარი ის სიტყვა და წასვლის წინ გაკოცებ. ახლა ძალიან კარგი გოგო ხარ და, რა თქმა უნდა, იტყვი.

- არ ვიტყვი.

- მაშინ, არ გაკოცებ.

- ჩემთვის სულერთია.

ამაოდ გამოვხატავდი წყენას ხმამაღლა, ამაოდ ველოდებოდი სინანულის მცირეოდენ გამოვლენას მაინც. ბოლოს წავედი და მარტო დავტოვე სიბნელეში, მაგრამ ეს უაზრო სიტუატე კვლავაც მტანჯავდა. რა უნდა ყოფილიყო ბავშვობაში იმაზე საშინელი სასტელი, თუ დედა ძილის წინ კოცნაზე უარს მეტყოდა. ამაზე ფიქრიც კი მზარავდა. თუმცა წარმოსახვის იქით საქმე არასდროს წასულა. საბედნიეროდ, მსგავსი სიმძიმის დანაშაული

არასდროს ჩამიდენია. მაგრამ მახსოვდა, რომ ჩემი დის რაღაც შეცოდების გამო დედამ მას არ აკოცა. არ ვიცი, რას განიცდიდა მერი, მაგრამ ჩემი თანაგრძნობის გამომხატველი ცრემლები და სიბრაღული ჯერაც არ დამვიწყებოდა.^[35]

ძალიან გამაწვალა მერი ენის გამოუსწორებელმა ჩვევამ, კერძოდ, საბავშვო ოთახში გაქცევამ და უმცროს დებთან და ძიძასთან თამაშმა, რაც სრულიად გასაგები იყო. მაგრამ მისის ბლუმფილდის მკაფიოდ გამოთქმულ სურვილს ვემორჩილებოდი, გოგონას ამის გაკეთებას ვუკრძალავდი და ვცდილობდი, მუდმივად ჩემ გვერდით მყოფოდა, რითაც ცეცხლზე მხოლოდ ნავთს ვასხამდი. რაც მეტი დაჟინებით ჩავჩიჩინებდი, იქ არ შეხვიდე-მეთქი, მით უფრო ხშირად იპარებოდა იმ ოთახში და დიდხანს რჩებოდა. ეს კი მისის ბლუმფილდის საშინელ უკმაყოფილებას იწვევდა. ყველაფერს მე მაბრალებდა - ამას მშვენივრად ვხვდებოდი. დილის ჩაცმის პროცედურაც სატანჯველად მექცა. მერი ენს ხან დაბანა არ სურდა, ხან კაბას იატაკზე აგდებდა და სხვას ითხოვდა - იმას, რომელიც, კარგად ვიცოდი, დედამისს არ მოსწონდა, ან ყვირილით გარბოდა, როგორც კი მის თმას შევეხებოდი. ხშირად, როდესაც დიდი ძალისხმევის შედეგად, ბოლოს და ბოლოს, სასადილოში შემყავდა, საუბმობა დასასრულს უახლოვდებოდა და იძულებული ვიყავი, მისის ბლუმფილდის აღშფოთებული გამოხედვისთვის გამეძლო, რასაც მისტერ ბლუმფილდის მიერ ჩემი მისამართით ირიბად გამოთქმული გულმოსული შენიშვნებიც ემატებოდა - იგი პუნქტუალობის დარღვევას ვერ იტანდა. მისის ბლუმფილდს ისიც აბრაზებდა, რომ, მისი თქმით, გოგონას ვერ ვაცმევდი, მის თმას კი კაცი ვერ შეხედავდა. ზოგჯერ, ჩემდამი უკმაყოფილების გამოსახატავად, შინამოსამსახურის როლის შესრულებას კისრულობდა, შემდეგ კი დიდხანს წუნუნებდა, რომ ასეთი შრომა უწევდა.^[36]

როდესაც საკლასო ოთახს პატარა ფანი შემოემატა, გამიხარდა - ვიფიქრე, ის მაინც იქნება დამჯერე და გამგონე მოწაფე-მეთქი, მაგრამ ორი-სამი დღე კი არა, ორი-სამი საათიც საკმარისი აღმოჩნდა ილუზიების გასაფანტავად. იგი გამოუსწორებელი და ვერაგი მატყუარა აღმოჩნდა, უკვე ეხერხებოდა ეშმაკობა და ტყუილის თქმა, გარდა ამისა, როგორც კი

შესაძლებლობა მიეცემოდა, თავდაცვისა და შეტევის ორ საყვარელ ხერხს იყენებდა - სახეში აფურთხებდა მას, ვინც მის რისხვას იმსახურებდა, და თუ რამეზე უარს ეუბნებოდნენ, თუნდაც ეს სისულელე ყოფილიყო, მთელი ხმით ღრიალებდა. აი, მშობლების გარემოცვაში კი წყნარად იქცეოდა, მათ ის საყვარელ გოგოდ მიაჩნდათ და მისი ტყუილებისაც სჯეროდათ, ყვირილსა და ღრიალს კი ჩემი მკაცრი და უსამართლო მოპყრობით ხსნიდნენ. როდესაც გოგონას ცუდი ჩვევები მათი მიკერძოებული მზერისთვისაც აშკარა გახდა, თქვეს, რომ იმედი მე გავუცრუე.

- როგორი გაუგონარი გახდა ფანი! - ეუბნებოდა მისის ბლუმფილდი მეუღლეს, - თუ შეამჩნიე, ძვირფასო, როგორ შეიცვალა მას შემდეგ, რაც სწავლა დაიწყო? მალე უფროსებს დაემსგავსება, ისინი კი, მიმძიმს ამის თქმა, მაგრამ სულ წავიდნენ ხელიდან.

- მართალს ამბობ, - კვერს უკრავდა მისტერ ბლუმფილდი, - სრულიად გეთანხმები. ვფიქრობდი, თუ გუვერნანტს ავიყვანთ, გამოსწორდებიან-მეთქი, მათ კი მსგავსი არაფერი ეტყობათ. პირიქით, სულ უფრო უხეშები და ბინძურები ხდებიან.

ვხვდებოდი, რომ ამას ჩემს გასაგონად ამბობდა. მსგავსი მინიშნებები ნებისმიერ პირდაპირ საყვედურზე მეტად მტკენდა გულს, რადგან თავდაცვის შესაძლებლობას მისპობდა. ისლა მრჩებოდა, შეპასუხების სურვილი მომეთოკა, წყენა გადამეყლაპა და ძალისხმევა გამეორმაგებინა - ყველაფრის მიუხედავად, სამუშაოს დაკარგვა არ მსურდა. თუ სიმტკიცესა და მეტ დაჟინებას გამოვიჩენდი, დროთა განმავლობაში ბავშვები, ცხადია, გამოსწორდებოდნენ. ყოველ თვე რამე ახალს ისწავლიდნენ, მაშასადამე, მათი მართვაც გაადვილდებოდა. აბა, ათი წლის ასაკში მხოლოდ სულელი თუ იქნებოდა ექვსი-შვიდი წლის ბავშვივით თავშეუკავებელი და თავნება.

თავს იმით ვინუგეშებდი, რომ აქ ყოფნით საკუთარ მშობლებსა და დას ვეხმარებოდი. მართალია, პატარა ხელფასს ვიღებდი, მაგრამ რაღაცას ხომ მაინც გამოვიმუშავებდი, ხელმომჭირნედ ვცხოვრობდი და შემეძლო მათთვისაც მეწილადებინა - ოღონდ კი აღებას დასთანხმებოდნენ. გარდა ამისა, გუვერნანტი საკუთარი ნებით გავხდი და ყველა ეს გამოცდა თვითონ ავიკიდე, ამიტომაც მტკიცედ მქონდა გადაწყვეტილი, გამეძლო. არაფერს

ვნანობდი: ჯერაც მსურდა, ჩემიანებისთვის დამემტკიცებინა, რომ აღებულ ვალდებულებებს გავუმკლავდებოდი და ღირსეულად გავართმევდი თავს. თუკი ამდენ დამცირებასა და თავდაუზოგავ შრომას უსიტყვოდ ველარ ავიტანდი, მშობლიური სახლისკენ გავიხედავდი და საკუთარ თავს ვეტყვოდი:

„რომც შემმუსრონ, მაინც შენთან დავრჩები“

სულით, გულით, ფიქრებით და აზრებით“

საშობაოდ შინ წასვლის ნება დამრთეს, ოღონდ - მხოლოდ ორი კვირით.

- თქვენი ახლობლები ხომ ამას წინათ ნახეთ, - მითხრა მისის ბლუმფილდმა, - ამიტომ ვიფიქრე, მეტი ხნით დარჩენა არც მოუნდება-მეთქი.

მისი გადარწმუნება არ მიცდია, მაგრამ რა იცოდა, როგორ ხანგრძლივად და მტანჯველად მომეჩვენა განშორების ეს სამ-ნახევარი თვე. მოუთმენლად ველოდი შვებულებას და მისმა ასე შემცირებამ გული მატკინა. თუმცა რა მისი ბრალი იყო? მისთვის გრძნობები არ გამიმხელია და როგორ მიხვდებოდა? მათთან არასრული სამი თვე გავატარე და ჩემი შვებულების შეკვეცის უფლება ჰქონდა.

თავი IV - ბებია

მკითხველს თავს აღარ შევაწყენ მამისეულ სახლში დაბრუნებით, იე ბედნიერად ყოფნით, ნაცნობ გარემოში საყვარელ ადამიანებს შორის ხანმოკლე დასვენებით, თავისუფლებით ტკობითა და იმ აღფრთოვანებისა და იმ მწუხარების აღწერით, რაც ვიგრძენი, როდესაც კვლავ მომიწია მათთან ხანგრძლივად განშორებამ.

მაგრამ საკუთარ მოვალეობებს დაუმცხრალი მგზნებარებით შევეგებე - ამის გაგებას მხოლოდ ისინი მოახერხებთ, რომლებმაც თავის თავზე გამოსცადეთ, რას ნიშნავს აღზრდა-განათლების მიცემა შმაგი, ვერაგი ბავშვებისთვის, რომლებიც, თქვენი ძალისხმევის მიუხედავად, იმას არ აკეთებენ, რაც ევალებათ, არადა, მათ საქციელზე პასუხს აგებთ უმაღლესი

ხელისუფლების წინაშე, ის კი არც გეხმარებათ და მისივე მოთხოვნების შესასრულებლად აუცილებელ საშუალებებს გართმევთ - სიზარმაცისა თუ ზემოთ ხსენებული ურჩების თქვენ წინააღმდეგ ამხედრების შიშით. უფრო მტანჯველი ვითარების მოფიქრებაც კი ძნელია: როგორც უნდა ისწრაფოდეთ წარმატებისკენ, როგორც უნდა ეცადოთ თქვენი მოვალეობის შესრულებას, ყველაფერი წყალში გეყრებათ მათ გამო, ვინც, წესით, უნდა გემორჩილებოდეთ, და უსამართლო კრიტიკისა და განხილვის ობიექტი ხდებით მათთვის, ვისაც ემორჩილებით.^[35]

არადა, ჩემი მოწაფეების მავნე მიდრეკილებებისა და მრავალრიცხოვანი მოვალეობის შესრულებასთან დაკავშირებული უსიამოვნებების ნახევარიც არ ჩამომითვლია იმის შიშით, რომ მკითხველს ისედაც შევანყინე თავი. მაგრამ ეს ბოლო გვერდები გასართობად და თავშესაქცევად კი არ დანერვილა, არამედ სარგებლობის მოსატანად მათთვის, ვისაც ეს ყველაფერი, შესაძლოა, გულწრფელად აინტერესებს. დანარჩენებმა, ალბათ, თვალი გადაავლეს და ავტორს სიტყვამრავლობა დაუწუნეს. თუმცა, თუკი რომელიმე ოჯახის მამამ ან დედამ რაიმე მაინც გაითვალისწინა აქედან, ან გუვერნანტმა რაიმე სასარგებლოს მიაგნო, მაშასადამე, ტყუილად არ მიშრომია.^[36]

ზედმეტი გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად, აქამდე ჩემს მოწაფეებსა და მათი ხასიათის განსაკუთრებულ თვისებებს ცალ-ცალკე და რიგრიგობით აღვწერდი, რაც ოდნავაც არ გიქმნით წარმოდგენას, რას ნიშნავდა სამივეს ერთად დამოშმინება განსაკუთრებით მაშინ, როცა მოილაპარაკებდნენ „ცუდად მოქცეულიყვნენ და მის გრეისთვის არ დაეჭვებინათ, რათა ის გაბრაზებულიყო“. ^[37]

ასეთ დროს ზოგჯერ ვფიქრობდი: „ახლა ჩემი დანახვა რომ შეეძლოთ“. ცხადია, საკუთარ ახლობლებს ვგულისხმობდი და როდესაც მათ სიბრაულს წარმოვიდგენდი, თავი ისე მეცოდებოდა, რომ ცრემლებს ძლივს ვიკავებდი. ვმალავდი, სანამ ჩემი პატარა მტანჯველები სასადილოში დესერტის მისართმევად ჩავიდოდნენ ან დასაძინებლად არ დაწვებოდნენ - მხოლოდ მაშინ ვიყავი თავისუფალი და, ნეტარ მარტოობაში მყოფი, თავშეუკავებლად ვტიროდი. მაგრამ ამგვარ სისუსტეს იშვიათად ვიჩენდი - ძალიან ბევრი საქმე

მქონდა და იშვიათი დასვენების ყოველ წუთს ისე ვუფრთხილდებოდი, რომ ამას წუნუნზე ვერ დავხარჯავდი.^[38]

განსაკუთრებით დამამახსოვრდა იანვრის ერთი ღრუბლიანი და თოვლიანი დღე, რომელიც ჩემი დაბრუნებიდან მოკლე ხანში დადგა. სადილის შემდეგ ბავშვები საკლასო ოთახში ავიდნენ, თან ხმამაღლა გამოხატავდნენ თავიანთ განზრახვას, „ცუდი ბავშვებივით მოქცეულიყვნენ“, რაც შეასრულეს კიდევ, მიუხედავად იმისა, რომ ხმის ჩახლეჩამდე ვცდილობდი მათ დაყოლიებასა და დარწმუნებას, რომ კარგად მოქცევა ჯობდა. ტომი კუთხეში დავაყენე, სკამი მივუდგი და ვუთხარი, მანამ ვერ გამოვიდოდა, სანამ გაკვეთილს არ ისწავლიდა. ამასობაში ფანიმ ჩემი სამუშაო კალათა მოიხელთა, შიგ იქექებოდა და აფურთხებდა. ვუბრძანე, კალათს მოსცილებოდა და უმსგავსობა შეენწყვიტა, თუმცა, ცხადია, ჩემს სიტყვებს ყურადღება არ მიაქცია.^[39]

- დანვი, ფანი! - ურჩია ტომმა და გოგონამაც სასწრაფოდ სცადა რჩევის გათვალისწინება.^[40]

კალათის გადასარჩენად ბუხარს ვეცი, ტომმა კი დრო იხელთა, სკამი გადააყირავა, კართან მიირბინა და დაიძახა.^[41]

- მერი ენ, ყუთი ფანჯრიდან გადააგდე!^[42]

ჩემი ძვირფასი ბარდახშა, რომელშიც წერილები, ქაღალდები, მცირე რაოდენობის ფული და მოკრძალებული სამშვენისები მეწყო, კინალამ მესამე სართულიდან გადაფრინდა. ამის თავიდან ასაცილებლად იქით გავვარდი, ტომი კი უკვე კიბეზე ჩარბოდა ფანისთან ერთად. ბარდახშა მალლა შემოვდე და უკან დავედევნე. მერი ენიც გამომყვა. მათი დაჭერა ვერ შევძელი, სამივენი გარეთ, ბაღში გაცვივდნენ და ხმამაღალი შეძახილებით თოვლში კოტრიალი დაიწყეს.^[43]

რა უნდა მექნა? დავწეოდი? ისინი, რასაკვირველია, ხელიდან დამისხლტებოდნენ და სახლიდან კიდევ უფრო შორს გაიქცეოდნენ. როგორ დამებრუნებინა უკან? რას იფიქრებდნენ მათი მშობლები, როდესაც დაინახავდნენ ან გაიგონებდნენ, რომ მათი შვილები უქუდოდ, უხელთათმნოდ, ყელიანი ფეხსაცმლის გარეშე ღრმა და ფაფუკ თოვლში თამაშობდნენ? ზღურბლზე ვიდექი და მკაცრი მზერითა და გულმოსული

კილოთი ვცდილობდი მათ დამორჩილებას. უეცრად უკნიდან გესლიანი ხმა შემომესმა.^[SEP]

- მის გრეი! რა ხდება აქ? დალახვროს ეშმაკმა, ნეტავ რაზე ფიქრობთ?^[SEP]

- სახლში შემოსვლა არ სურთ, - ვთქვი მე, შემოვტრიალდი და მისტერ ბლუმფილდი დავინახე. წყლიანი ცისფერი თვალები გადმოეკარკლა, თმა ყალყზე ედგა.^[SEP]

- მოვითხოვ, დაუყოვნებლივ დაბრუნდნენ! - შესძახა მან და კარს მრისხანე სახით მოუახლოვდა.^[SEP]

- თუ ასეა, სერ, ხომ არ ინებებთ, თვითონ დაუძახოთ, ვინაიდან ჩემი არ ესმით, - ვუთხარი მას და გზა დავუთმე.^[SEP]

- ახლავე შინ შემოდით, საძაგლებო, თორემ გაგროზგავთ! - იღრიალა ბავშვების მამამ და ისინიც მაშინვე დამორჩილდნენ, - აჰა, ხომ ხედავთ! ერთი სიტყვაც საკმარისი აღმოჩნდა.^[SEP]

- დიახ, თქვენი სიტყვა!^[SEP]

- უცნაურია, მათთან საერთო ენის გამონახვა რომ ვერ შეძელით, ეს ხომ თქვენი მოვალეობაა. სად წავიდნენ? ზევით გაიქცნენ, თოვლიც კი არ ჩამოუფერთხავთ! რაღას უდგახართ? წადით, ღვთის გულისთვის, და ნორმალურ ბავშვებს მაინც დაამსგავსეთ!^[SEP]

მაშინ მათ მისტერ ბლუმფილდის დედა სტუმრობდა. როდესაც კიბეზე ასვლისას სასტუმრო ოთახს ჩავუარე, გავიგონე, როგორ ჩასჩიჩინებდა მოხუცი თავის რძალს (ჩემამდე მხოლოდ ცალკეული ფრაზების ნაწყვეტები აღწევდა).^[SEP]

- ღმერთო დიდებულო!.. არასდროს!.. საშინლად გაცივდნენ!.. ჩემო კარგო, დარწმუნებული ხართ, რომ ეს ქალიშვილი?.. დაიმახსოვრეთ ჩემი სიტყვა...^[SEP]

მეტი ვერაფერი გავიგონე, თუმცა ესეც კმაროდა.^[SEP]

უფროსი მისის ბლუმფილდი ყოველთვის ყურადღებით, თავაზიანად მექცეოდა. მან გულდია და გულკეთილი, თუმცა ლაპარაკის მოყვარული ადამიანის შთაბეჭდილება დატოვა. იგი ხშირად მეწვეოდა ხოლმე საკლასო ოთახში და ნდობით აღსავსე კილოთი მესაუბრებოდა, თან გამუდმებით თავს აქნევდა, ხელებს შლიდა, თვალებს მალლა აღაპყრობდა და ახამხამებდა,

როგორც ეს განსაზღვრული წოდების ხანდაზმულ ქალებს ახასიათებთ, თუმცა უტრირების ასეთი მანერა აქამდე არასდროს მენახა. იგი კიდევ თანამიგრძობდა ბავშვებზე ზრუნვაში, ზოგჯერ არ ამბობდა, მაგრამ მრავალმნიშვნელოვნად მიქნევდა თავს და მიმანიშნებდა, რომ რძლის საქციელს არ იწონებდა - ბავშვებზე ზემოქმედების საშუალებებს მიზღუდავდა, თვითონ კი დახმარებას არც კი ცდილობდა! საყვედურის გამოხატვის ასეთი ფორმა ჩემს გემოვნებას არ ეთანხმებოდა, ამიტომ, როგორც შემეძლო, თავს ვარიდებდი და მხოლოდ პირდაპირ ნათქვამს ვპასუხობდი. საკუთარ თავს მხოლოდ იმაში ვეთანხმებოდი, რომ სხვა ვითარებაში მოვალეობების შესრულება გამიადვილდებოდა და ბავშვების სწავლისა და აღზრდის საქმეშიც გაცილებით მეტ წარმატებას მივალწევდი. ახლა კი ორმაგად უნდა მეფრთხილა. პატივცემულ მოხუცებულს მანამდეც შევამჩნიე სისუსტეები (მაგალითად, საკუთარ ზნეობაზე ლაქლაქი), მაგრამ ყოველთვის ვცდილობდი მათთვის გამართლება მომეძებნა, მჯეროდა, რომ სიმართლეს ამბობდა და გუნებაში ისეთ თვისებებსაც მივანერდი, რომელთა შესახებ თვითონ ჯერ არაფერი ეთქვა. ძალიან მენატრებოდა ალერსიანი კეთილმოსურნეობა, რომელიც სულ ცოტა ხნის წინ არ მაკლდა, და აუხსნელი მადლიერებით ვიღებდი მის ნებისმიერ გამოვლინებას. რა გასაკვირია, რომ გულთბილად, თანაგრძობით განვიმსჭვალე მოხუცებულის მიმართ - ყოველთვის მიხაროდა მისი მოსვლა, წასვლა კი მწყინდა.^[55]

მაგრამ საბედნიეროდ (თუ საუბედუროდ), შემთხვევით გაგონილმა რამდენიმე სიტყვამ სრულიად შემიცვალა მასზე წარმოდგენა. ახლა მასში პირფერ და მატყუარა ადამიანს ვხედავდი, რომელიც ჩემს ყოველ საქციელსა თუ სიტყვას ჩასაფრებოდა. რასაკვირველია, თვითონვე ვიყავი დაინტერესებული, კვლავაც მხიარული ღიმილით შევგებებოდი და უწინდელი პატივისცემისა და სიმპათიის კილო შემენარჩუნებინა, მაგრამ რომც მნდომოდა, ამას მაინც ვერ შევძლებდი. მის მიმართ დამოკიდებულების შეცვლა გარეგნულადაც დამეტყო: ისეთი თავშეკავებული და გულჩათხრობილი გავხდი, შეუძლებელი იყო, არ შეემჩნია. თვითონაც წაშში გადასხვაფერდა - უკვე არა მეგობრული თავის დაქნევით, არამედ ძლივს შესამჩნევი თავის დაკვრით მესალმებოდა, ალერსიანი ღიმილის ნაცვლად,

გორგონას გამანადგურებელი მზერით მასაჩუქრებდა, სიტყვამრავლობას კი ჩემ ნაცვლად „საყვარელ ბავშვებზე“ მიმართავდა და სულელური ქებითა და განებივრებით მათ დედასაც კი აჭარბებდა.^[1]

უნდა ვალიარო, რომ ასეთმა ცვლილებამ შემაშფოთა, მისი ათვალწუნების შესაძლო შედეგმა შემაშინა და ვცადე კიდევ, დაკარგული პოზიციის აღდგენა. მოულოდნელად, ეს ძალიან იოლად მოვახერხე - ყოველ შემთხვევაში, გარეგნულად მაინც. ერთხელ თავაზიანად დავინტერესდი მისი ხველებით. გამკაცრებულ სახეზე მაშინვე ღიმილი გადაეფინა, პატივი დამდო და ვრცლად მიაშბო როგორც ამ, ისე სხვა პრობლემებზე, შემდეგ კი ჩვეული სადეკლამაციო მანერით, რომლის ქალაღდზე გადმოცემა შეუძლებელია, საკუთარ ღვთისმოსავ მორჩილებაზე მსჯელობით დამატილდოვა.^[2]

- ჩემო კარგო, არსებობს ერთი მხსნელი საშუალება. ეს - მორჩილებაა (თავის ენერგიულად დაქნევა), მორჩილება უზენაესის ნების წინაშე (ხელების გაშლა და თვალების ცისკენ აღჰყრობა). ის მეხმარებოდა განსაცდელის ჟამს. მას ვსასოებ (თავის მრავალჭერადი დაქნევა). ყველას როდი შეუძლია საკუთარ თავზე ამის თქმა (თავის გამკიცხავად დაქნევა). მაგრამ მე, მის გრეი, გულში ღვთისმოსაობას ვინახავ (თავის მრავალმნიშვნელოვნად დაქნევა). და მადლობა უფალს, მას ყოველთვის ვინახავდი (თავის დაქნევა), და ეს არის ჩემი სიხარული (ხელისგულების შეერთება, თავის მორჩილად დახრა).^[3]

მისის ბლუმფილდმა უხვად, თუმცა არასწორად და უადგილოდ, მოიყვანა ციტატები საღვთო წერილიდან, ღვთისმოსავი შეძახილებიც დააყოლა, რომლებსაც აქ არ მოვიყვან, ვინაიდან მათი გადმოცემის მანერა ადამიანს სიცილს მოჰგვრის, ბოლოს კი დიდრონი თავი მოწყალედ დამიკრა და უაღრესად კმაყოფილმა - ყოველ შემთხვევაში, საკუთარი თავით - დამტოვა, მე კი იმედი ჩამისახა, რომ მას სისუსტეები ამოძრავებდა და არა ბრაზი და ღვარძლი.^[4]

როდესაც იგი კვლავ ჩამოვიდა უელგუდჰაუსში, თავს უფლება მივეცი და ვუთხარი, მიხარია, ასე ჯანმრთელად რომ ბრძანდებით-მეთქი, რამაც სასწაულებრივი შედეგი გამოიღო - ეს უბრალო თავაზიანი ფრაზა მოხუცმა საუკეთესო პირფერულ ქათინაურად მიიღო, სახე გაუნათდა და იმ წუთიდან

მოყოლებული, უჩვეულოდ შემწყნარებლური და ალერსიანი გახდა, ყოველ შემთხვევაში, ჩემთან თავი ასე ეჭირა. ამან, ისევე, როგორც ბავშვების ლაქლაქმა, დამარწმუნა, რომ ადვილად დავიმეგობრებდი მას, თუ ყოველ ხელსაყრელ შემთხვევაში ვაამებდი. მაგრამ ეს ჩემს პრინციპებს ეწინააღმდეგებოდა, ამიტომ ჭირვეულმა ქალმაც აღარ დაახანა და კვლავ ამითვალწუნა. საფუძვლიანი ეჭვი მაქვს, რომ ჩუმჩუმად ცდას არ აკლებდა, ჩემთვის როგორმე ევნო.^[35]

ჩემ წინააღმდეგ მისი ბლუმფილდის ამხედრების ძალა მას არ შესწევდა, ვინაიდან ურთიერთსიძულვილი ამოძრავებდათ: დედამთილი შემთხვევას არ უშვებდა, ზურგს უკან რძალზე აუცი თექვა, ეს უკანასკნელი კი ცივი თავაზიანობით პასუხობდა, ამასთან, კარგ მანერებს არასდროს ივიწყებდა, ამიტომ უფროსის პირფერობა უმცროსის მიერ აღმართულ ყინულის კედელს ვერაფერს აკლებდა. სამაგიეროდ, ვაჟიშვილი იყო მზად მის მოსასმენად, იმ პირობით, თუ ქალი მისი გაღიზიანების განელებას მოახერხებდა და რაიმე სისულელით არ გააბრაზებდა. ვფიქრობ, დედაბერმა მოახერხა და შვილს ჩემზე ცუდი წარმოდგენა შეუქმნა. იგი დაულაღავად იმეორებდა, რომ აღმაშფოთებლად ვიქცეოდი, ბავშვებს უგულბებელვყოფდი, და რომ სათანადო დედობრივ მზრუნველობას მისი ცოლიც ვერ იჩენდა, ამიტომაც ვალდებული იყო, მათთვის თვალყური მიედევნებინა, თორემ ღმერთმა იცის, მათგან რა გამოვიდოდა.^[36]

ასეთი დაჟინებული რჩევების შემდეგ, მისტერ ბლუმფილდი ხშირად აკვირდებოდა შვილების თამაშს ფანჯრიდან, ზოგჯერ კი მათ მოსაძებნად გაემართებოდა და, სამწუხაროდ, სწორედ მაშინ გამოჩნდებოდა ხოლმე მოულოდნელად, როდესაც ისინი აკრძალულ წყაროსთან ფუსფუსებდნენ, ან თავლაში მეჭინიბესთან ლაქლაქებდნენ, ან საქონლის ეზოში ტალახში ნებივრობდნენ, მე კი ნაღვლიანად ვიდექი შორიახლო, იქიდან მათი წამოყვანის ამაო მცდელობით განამებული. ხშირად საკლასო ოთახშიც შემოიხედავდა საუბრობისას ან სადილობისას და ხედავდა, როგორ ღვრიდნენ რძეს მაგიდაზე ან საკუთარ სამოსზე, თითებს ფინჯნებში ყოფდნენ - თავისაში ან სხვისაში - და გემრიელი ნატრებისთვის ბოკვრებივით იბრძოდნენ. თუ ამ დროს მათ საქციელზე არ ვრეაგირებდი, მაშასადამე,

უმრდელობისკენ ვაქეზებდი, და თუ ხმას ვუწევდი (როგორც ხშირად ხდებოდა) და წესრიგის დამყარებას ვცდილობდი, მაშასადამე, დაუშვებელ უხეშობას ვიჩენდი და გოგონებს თავშეუკავებელ ლაპარაკსა და საქციელს ვაჩვენებდი.^[1]

დამამახსოვრდა ზაფხულის დღე, როდესაც წვიმდა და ბავშვები სასეირნოდ ვერ წავიდნენ. მაგრამ - აი, სასწაული - მათ დამტყრედ მოამზადეს გაკვეთილები და არც მშობლებთან გაქცეულან თავის მოსაბეზრებლად, რისიც ყოველთვის მეშინოდა, მაგრამ წვიმიან ამინდში ხელს ვერაფრით ვუშლიდი. იქ ხომ ყოველთვის ელოდებოდათ ახალი და საინტერესო, განსაკუთრებით სტუმრიანობისას, დედა კი, მართალია, მოითხოვდა, რომ ისინი საკლასო ოთახიდან არ გამომეშვა, ამისთვის არ საყვედურობდა და უკან არ აბრუნებდა.^[2]

ამტყრად გული არსად მიუწევდათ და - ჰოი, საკვირველებავ! - მშვიდობიანად ეთამაშებოდნენ ერთმანეთს, არ ჩხუბობდნენ და არც ჩემგან მოითხოვდნენ, გამერთო. თუმცა გაუგებარი გასართობი აერჩიათ: ფანჯარასთან იატაკზე დამსხდარიყვნენ დამტყრეული სათამაშოების გროვასა და ჩიტების კვერცხებს შორის. კვერცხებს ნატუკები უფრო ეთქმოდა, რადგან შიგთავსი, საბედნიეროდ, დიდი ხნის წინათ ამოეღოთ. ბავშვებმა ჯერ გატყლიტეს ისინი, ახლა კი ნატეხები ფხვნილად აქციეს. არ ვიცოდი, ეს რისთვის დასჭირდათ, არც მაინტერესებდა, ოღონდაც წყნარად ყოფილიყვნენ და რამე სისაძაგლე არ მოეფიქრებინათ. უჩვეულოდ მშვიდად ვიტყეი ბუხართან და მერი ენის თოჯინისთვის კაბის შეკერვას ვასრულებდი, შემდეგ კი დედისთვის წერილის მიწერას ვაპირებდი. უეცრად კარი გაიღო და მისტერ ბლუმფილდის შეუხედავი სახე გამოჩნდა.^[3]

- რა სიჩუმეა! რას აკეთებთ?^[4]

„კიდევ კარგი, დღეს მაინც არ ხდება რამე ცუდი!“ - გავივლე გულში, მაგრამ მისტერ ბლუმფილდი სხვაგვარად ფიქრობდა. იგი ფანჯარასთან მივიდა და გაღიზიანებულმა შესძახა.^[5]

- ეს რა გიქნიათ?^[6]

- კვერცხის ნატუკს ვნაყავთ, მამა! - მხიარულად მიუგო ტომმა.^[7]

- როგორ გაბედეთ აქაურობის ასე დაბინძურება, თქვე საძაგლებო?

შეხედეთ, რა დღეში ჩაგიგდიათ ხალიჩა! (ხალიჩა მხოლოდ და მხოლოდ ყავისფერი ფეხსაწმენდი იყო.) მის გრევი, იცოდით, რას საქმიანობდნენ?

- დიახ, სერ.

- მაშასადამე, იცოდით?

- დიახ.

- იცოდით?! და მშვიდად იჯექით ბუხართან და ეს არ აუკრძალეთ?

- მომეჩვენა, რომ ცუდს არაფერს აკეთებდნენ.

- ცუდს არაფერსო! წარმოგიდგენიათ? აბა, ხალიჩას შეხედეთ და თქვით, წესიერ სახლში მსგავსი რამ თუ გინახავთ? რა გასაკვირია, რომ თქვენი ოთახი გომურზე უარეს დღეშია, რომ თქვენი მონაფეები გოჭებზე უარესად გამოიყურებიან! დიახ, სულაც არაა გასაკვირი. ამას ჩემი მოთმინება ვერ გაუძლებს, - თქვა მან, გავიდა და კარი საშინელი ხმაურით გაიჭახუნა. ბავშვებმა მხიარულად გაიციინეს.

- ვერც ჩემი მოთმინება გაუძლებს! - ჩავიბურტყუნე მე, ქარცახს ხელი ვტაცე და მუგუზლებს დავცხე, რათა ამ საპატიო მიზგზით ორთქლი გამომეშვა.

ამის შემდეგ მისტერ ბლუმფილდმა ჩვეულებად შემოიღო შეემოწმებინა, დალაგებული იყო თუ არა საკლასო ოთახი. ვინაიდან ბავშვები გამუდმებით ყრიდნენ იატაკზე სათამაშოებისნამტვრევებს, ჭოხებს, კენჭებს, ფოთლებსა და სხვა ათასგვარ ნაგავს, რომელთა მოტანას ბალიდან სახლში ვერ ვუკრძალავდი და ვერც აკრეფას ვაიძულებდი, მოახლეები კი კატეგორიულად აცხადებდნენ უარს მათ მილაგებაზე, ჩემთვის განკუთვნილი ისედაც ხანმოკლე დასვენების მნიშვნელოვან ნაწილს მუხლებზე დგომასა და ოთახის მოწესრიგებას ვანდომებდი. ერთხელ ბავშვებს განვუცხადე, სანამ ხალიჩიდან ყველაფერს არ აალაგებთ, ვახშამს არ მიიღებთ-მეთქი: ფანის „ამდენი“ უნდა აელო, მერი ენს - ორჯერ მეტი, ტომს კი - რაც დარჩებოდა. საოცარია, მაგრამ გოგონებმა დამიჯერეს, ტომი კი ისე გამძვინვარდა, რომ მაგიდასთან მიირბინა, სარძვევე და პური იატაკზე გადმოყარა, დებს დაარტყა, ნახშირიან აქანდაზს ფეხი ჰკრა, მაგიდისა და სკამების გადაყირავებაც მოინდომა, გეგონებოდათ, ყველაფრის გაცამტვერება სურსო, მაგრამ ხელი ვტაცე, მერი ენი მისის ბლუმფილდთან გავგზავნე, ბიჭი კი მაგრად მეჭირა,

მიუხედავად იმისა, რომ ხელ-ფეხს იქნევდა, ყვიროდა და ილანძღებოდა, სანამ მისი მოსიყვარულე დედა არ შემოვიდა.^[SEP]

- აბა, რა დაემართა ჩემს ბიჭს? - იკითხა მან, ახსნა-განმარტება მოისმინა, ძიძას დაუძახა და უბრძანა, ოთახი მიელაგებინა და მასტერ ტომისთვის მისი ვახშამი მოეტანა.^[SEP]

- ესეც თქვენ! - საზეიმო ხმით შესძახა ბიჭმა საჭმლით გამოტენილი პირით, - ესეც თქვენ, მის გრეი! ხომ მემუქრებოდით, მე კი ვახშამიც მომცეს და არც ხალიჩიდან ამიღია რამე!^[SEP]

მთელ სახლში მხოლოდ ძიძა თანამიგრძნობდა. ისიც იტანჯებოდა, ოღონდ ნაკლებად, რადგან ვალდებული არ იყო, ბავშვებისთვის რამე ესწავლებინა და მათ ქცევაზეც ნაკლებად აგებდა პასუხს.^[SEP]

- ოჰ, მის გრეი! - ამბობდა ის, - როგორ წვალობთ ამ ეშმაკუნებთან!^[SEP]

- მართალს ამბობთ, ბეტი. თქვენ ეს კარგად მოგეხსენებათ.^[SEP]

- როგორ არ ვიცი! ოღონდ მე მათ თავს არ ვაკლავ თქვენსავით. რომ არ დაგიმალოთ, ზოგჯერ წამოვარტყამ კიდევ. პატარებს კი წვეპლას შემოვკრავ, თუ დამჭირდა. მათ ხომ სხვა ენა არ ესმით. მაგრამ ამის გამო თითქმის დამითხოვეს.^[SEP]

- მართლა, ბეტი? ამას წინათ მითხარით, მივდივარო.^[SEP]

- მივდივარ, ღმერთმა სიკეთე მოგცეთ. დიასახლისმა მითხრა, სამი კვირის შემდეგ აქ აღარ გნახო. შობის წინ გამაფრთხილა, რომ გამაგდებდა, თუ ბავშვებს თითს მაინც დავაკარებდი. მაგრამ განა ასე ადვილია მათთან თავის შეკავება? ვერ ვხვდები, თქვენ როგორ ართმევთ თავს. მერი ენი ხომ თავის დებზე საძაგელი ბავშვია.^[SEP]

თავი V ^[P T P]_[SEP SEP] ბიძა

მოხუცი ქალბატონის გარდა, ოჯახს კიდევ ერთი ახლობელი ჰყავდა, რომლის სტუმრობაც მრავალ უსიამოვნებას მაყენებდა - ბიძია რობსონი, მისის ბლუმფილდის ძმა, მაღალი, თვითკმაყოფილი, მუქთმიანი ჯენტლმენი, დასავით, მიწისფერი სახით, ისეთი ცხვირით, თითქოს სამუდამოდ შეჰზიზღებოდა მიწა, და ნაცრისფერი თვალებით, რომლებსაც ხშირად

ჭუტავდა თანდაყოლილი სულელობისა და ირგვლივ არსებული საგნების მოჩვენებითი უგულვებელყოფის გამო. ეს ჭმუხი კაცი მკვრივი აგებულებითა და წვრილი წელით გამოირჩეოდა, რაც მის არაბუნებრივად გამართულ ტანთან ერთად იმას მოწმობდა, რომ სახელოვანი, ამაღლებული სულის მქონე და ქალების არაფრად ჩამგდები მისტერ რობსონი, კობხაობის ხათრით, კორსეტს ატარებდა. იგი იშვიათად თუ გადმომხედავდა მოწყალე თვალით და თუკი ჩემთვის ორ-სამ სიტყვას გაიმეტებდა, ამას ამპარტავნული თავხედობით აკეთებდა, რამაც დამარწმუნა, რომ ჭენტლმენი არ იყო, თუმცა საპირისპიროს დამტკიცებას ცდილობდა. მისი ვიზიტები, ძირითადად, იმიტომ მალიბიანებდა, რომ ბავშვებზე ცუდ ზეგავლენას ახდენდა - ცუდ საქციელს უწონებდა და რამდენიმე წუთში ანადგურებდა იმ კეთილ თესლს, რომლის დათესვასაც ასე გაჭირვებით თვეების განმავლობაში ვახერხებდი.^[17]

ბიძია იშვიათად აქცევდა ყურადღებას ფანისა და პატარა ჰარიეტს, სამაგიეროდ, მერი ენი მისი საყვარელი დისშვილი იყო. იგი გამუდმებით იწონებდა მის კეკლუცობას (რასაც მთელი ძალით ვენინააღმდეგებოდი), გარეგნობას უქებდა და სილამაზის მნიშვნელობაზე თავში ათასგვარ სისულელეს უტენიდა (მე კი ვასწავლიდი, რომ გარეგნობა ვერაფრით გაუტოლდებოდა განათლებულ გონებასა და დახვეწილ მანერებს). ძნელად თუ მოიძებნებოდა სხვა პატარა გოგო, რომელსაც ასე უყვარდა, როცა ეპირფერებოდნენ. მასსა და მის ძმაში მისტერ რობსონი ყოველივე ცუდს ახალისებდა - თუ აშკარა მოწონებით არა, შემწყნარებლური სიცილით მაინც. ბევრი ადამიანი ანგარიშმიუცემლად აფუჭებს ბავშვებს, როდესაც მათ დანაშაულზე იცინის ან ხუმრობს. ჭეშმარიტი მეგობრები კი ურჩევდნენ, რომ ასე არასდროს მოქცეულიყო.^[18]

მართალია, მისტერ რობსონი სასმლის მოტრფიალე არ გახლდათ, ღვინოს ბევრს სვამდა, წყალგარეულ ბრენდზეც არ ამბობდა უარს და ტომსაც ასწავლიდა, შეძლებისდაგვარად, მისთვის მიებაძა. ეუბნებოდა, რაც უფრო მეტ ღვინოს დალევ და სმას დაეჩვევი, მით უფრო დაემსგავსები ნამდვილ მამაკაცს და უცილობლად დაამტკიცებ შენს უპირატესობას დებთან შედარებითო. მისტერ ბლუმფილდი ამის საწინააღმდეგოდ ბევრს არაფერს ამბობდა, ვინაიდან თვითონ ჭინი და წყალი უყვარდა და საკმარისი

რაოდენობით ყლურწავდა კიდევ დილიდან საღამომდე. ვფიქრობ, სწორედ ამიტომ ედო სახეზე ავადმყოფური ფერი და ღიზიანდებოდა ყოველ წვრილმანზე.^[17]

ამას ისიც ემატებოდა, რომ მისტერ რობსონი სიტყვით და საქმით იწონებდა ტომის საქციელს, როცა ის დაუცველ არსებებს აწვალებდა. ხშირად მისი სტუმრობის მიზეზი ცოლისძმის მამულში ნადირობა იყო, რისთვისაც თან საყვარელი ძაღლები მოჰყავდა, რომლებსაც ისე სასტიკად ეპყრობოდა, რომ სოვერენსაც არ დავინანებდი, ოღონდ კი რომელიმეს მისთვის ეკბინა - ცხადია, თუ ამას სასჯელი არ მოჰყვებოდა. ზოგჯერ გულარხეინად გაემართებოდა ხოლმე ბავშვებთან ერთად ჩიტის ბუდეების დასარბევად, რაც განსაკუთრებით მწყინდა და მაცოფებდა, რადგან მეგონა, რომ ჩემმა დაჟინებულმა საუბრებმა ამ საკითხთან დაკავშირებით პატარებს ნაწილობრივ მაინც დაანახვა, რომ ასე გართობა არ შეიძლებოდა, და ვიმედოვნებდი, რომ მომავალში მათში სამართლიანობისა და ჰუმანურობის გრძნობებსაც გავალვიძებდი. თუმცა, ბიძია რობსონის მეთაურობით ბუდეების ძებნის ათი წუთი ან მისი მხიარული სიცილიც კი, წყალში ყრიდა ყველაფერს, რისთვისაც ხანგრძლივი საუბრებისა და დარწმუნების გზით მიმეღწია. საბედნიეროდ, იმ ზაფხულს, ერთადერთი შემთხვევის გამოკლებით, მათ ბუდეები ან ცარიელი ხვდებოდათ, ან კვერცხებიანი, ტომი და მისტერ რობსონი კი ბარტყების გამოჩეკას ვერ დაელოდებოდნენ - მოთმინება არ ეყოფოდათ. ერთხელ ბიძამისთან ერთად მეზობლად მდებარე ტყეში მოსეირნე ტომი აღფრთოვანებული დაბრუნდა შინ. ხელებში ნახევრად ტიტველი ბარტყებით სავსე ბუდე ეჭირა. მერი ენმა და ფანიმ, რომლებიც სწორედ მაშინ გავიყვანე სასეირნოდ, ძმასთან მიიბრინეს ნადავლისთვის თვალის შესავლებად და სთხოვეს, რომ თითო-თითო მათთვისაც მიეცა.^[18]

- ერთსაც არ მოგცემთ! - შესძახა ტომმა, - ყველა ჩემია. ბიძია რობსონმა მაჩუქა. ერთი, ორი, სამი, ოთხი, ხუთი. ერთსაც ვერ მიიღებთ. ესეც თქვენ! - თქვა მან ნიშნის მოგებით, ბუდე მიწაზე დადო და ფეხები ფართოდ გადგა, დაიხარა, ხელები ჯიბეებში ჩაიწყო და მოსალოდნელი სიამოვნებისგან სახის მანჭვას შეუდგა, - შეგიძლიათ უყუროთ, როგორ გავუსწორდები. სიტყვას გაძლევთ, შავ დღეს დავაყრი. ეშმაკმა წამილოს, თუ კარგად არ გავერთოთ!^[19]

ენ ბრონტე

- ტომ! - მივმართე მე, - ამ ჩიტების წვალეების უფლებას არ მოგცემ, - ისინი ან ერთბაშად უნდა მოკლა, ან ძველ ადგილას წაიყვანო, რათა მშობლებმა მათი გამოკვება შეძლონ.^[1]

- მაგრამ თქვენ არ იცით, სად არის მათი ძველი ადგილი, მაღამ! მხოლოდ მე და ბიძია რობსონმა ვიცით.^[2]

- თუ არ მეტყვი, როგორც უნდა მიმძიმდეს, თვითონ მოვკლავ მათ.^[3]

- ამას ვერ გაბედავთ! ვერასდროს შეეხებით, რადგანიცით, რომ მამა, დედა და ბიძია რობსონი გაგიბრაზდებიან. ჰა-ჰა! გამოგიჭირეთ, მის?^[4]

- ისე მოვიქცევი, როგორც საჭიროდ მივიჩნევ. თუ შენს მშობლებს ეს არ მოეწონებათ, გული დამწყდება, მაგრამ შენი ბიძია რობსონის აზრი, ცხადია, სულ არ მაინტერესებს.^[5]

მოვალეობის გრძნობით წაქეზებულმა, მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლოა, ცუდადაც გავმხდარიყავი და ჩემი დამქირავებლების რისხვაც დამემსახურებინა, დიდი ქვა ავიღე, რომელიც მებაღეს სათაგურისთვის დაედო, ერთხელაც ვცადე დამერწმუნებინა პატარა ტირანი, რომ ბუდე ადგილზე დაებრუნებინა და ვკითხე, ბარტყებს რას უპირებდა. იგი ვერაგული აღტაცებით შეუდგა წამების სხვადასხვა მეთოდის ჩამოთვლას. მაშინ ქვას ხელი გავუშვი და ბუდე ბარტყებიანად გავჭყლიტე. ჩემმა თავხედურმა საქციელმა საშინელი ყვირილი და ლანძღვა გამოიწვია. ხეივანში მხარზე თოფგადაკიდებული ბიძია რობსონი გამოჩნდა. იგი შეჩერდა, რათა ძაღლისთვის წიხლი ეთავაზებინა. ტომი მისკენ გაიქცა და ღრიალით სთხოვა, იუნონას ნაცვლად, მის გრეი გალახეთო. მისტერ რობსონი თოფს დაეყრდნო და გაცოფებული დისშვილის მიერ ჩემი მისამართით გამოთქმული წყევლა-კრულვის გაგონებაზე, ხმამაღალ სიცილს მოჰყვა.^[6]

- აი, ყოჩაღ! - შესძახა ბოლოს, თოფი ასწია და სახლისკენ დაიძრა, - დალახვროს ეშმაკმა, ამ ბიჭს თავხედობა ნამდვილად არ აკლია! მიწამ ჩამიტანოს, თუ რომელიმე პატარა არამზადას ასეთი კეთილშობილი სული ჰქონდეს. ქალების ჭკუაზე კი არ დადის! ღმერთო ჩემო! არც დედას უჭერებს, არც ბებიას, არც გუვერნანტს! ჰა-ჰა-ჰა! არაფერია, ტომ, ხვალ შენთვის სხვა ბუდეს ვიპოვი.^[7]

- თუ ასე მოიქცევით, მისტერ რობსონ, მათაც მოვკლავ.^[8]

- ჰმ! - მომიგო მან და თავხედური მზერა მესროლა, რომელსაც, მისი მოლოდინის საწინააღმდეგოდ, თვალდაუხამხამებლად გავუძელი, შემდეგ ზიზღით შეტრიალდა და სახლში შევიდა. ტომი დედასთან გაიქცა საჩივლელად. მისის ბლუმფილდს ბევრი ლაპარაკი არ უყვარდა, მაგრამ იმ დღეს ჩვეულებრივზე გაცილებით ქედმაღლურად და ცივად ეჭირა თავი. თავდაპირველად ამინდზე ჩამოაგდო სიტყვა, შემდეგ კი დაამატა.^[1]

- ძალიან ვწუხვარ, მის გრეი, რომ მასტერ ბლუმფილდს გართობაში ხელი შეუშალებ. თქვენ მისი ჩიტები მოკვალით, რამაც იგი ძალზე გააბრაზა.^[2]

- როდესაც მასტერ ბლუმფილდი გართობის მიზნით ცოცხალ არსებებს აწვალებს, - მივუგე მე, - ვფიქრობ, ჩარევა ჩემი მოვალეობაა.^[3]

- ალბათ, დაგავიწყდათ, - მშვიდად შემეპასუხა იგი, - რომ ყველა ქმნილება სწორედ იმისთვისაა შექმნილი, რომ მათ ჩვენი სურვილისამებრ მოვექცეთ.^[4]

ასეთმა დოქტრინამ ერთგვარი ეჭვი აღმიძრა, მაგრამ მხოლოდ შემდეგი სიტყვები ვიკმარე.^[5]

- ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მათი წვალებით უნდა გავერთოთ.^[6]

- ჩემი აზრით, - თქვა მან, - ბავშვის გართობა გაცილებით მნიშვნელოვანია, ვიდრე ის, თუ რა შეემთხვევათ უსულო ქმნილებებს.^[7]

- მაგრამ ამგვარი გართობის ნახალისება ბავშვისთვისვე მავნეა, - განვუცხადე, შეძლებისდაგვარად, მორიდებულად, რათა ამგვარი სიტუატიონით რალაცით მაინც გამომესყიდა, - ნეტარ არიან მოწყალენი, ვინაიდან ისინი შეწყალებულნი იქნებიან (მათე, 5:7).^[8]

- ოჰ, რასაკვირველია! მაგრამ ეს მხოლოდ ადამიანებს შორის ურთიერთობას ეხება.^[9]

- გულმონწყალე ადამიანი თავისი საქონლის მიმართაც გულმონწყალეა, - გავბედე შეპასუხება.^[10]

- არ ვიტყვოდი, რომ თვითონ ასეთი გულმონწყალე ხართ! - მომიგო მოკლე ღვარძლიანი სიცილით, - რა სისასტიკეა - ერთი დარტყმით საბრალო ბარტყების მოკვლა და საყვარელი ბიჭის ასე დამწუხრება ბავშვური ახირებისთვის, დასჯის მიზნით.^[11]

გაჩუმება ვამჭობინე. ეს შეკამათების მსგავსი ერთადერთი შემთხვევა იყო

ჩემსა და მისის ბლუმფილდს შორის და ერთადერთი საუბრის მსგავსი, ჩემი ჩამოსვლის დღის გამოკლებით.^[39]

სხვათა შორის, არა მხოლოდ უფროს მისის ბლუმფილდსა და მისტერ რობსონს მოჰქონდათ ჩემთვის ამდენი უსიამოვნება, არამედ უელვუდჰაუსში ჩამოსულ სხვა სტუმრებსაც. არა იმიტომ, რომ ისინი ვერ მამჩნევდნენ (თუმცა ამგვარმა უზრდელობამ გვარიანად გამაკვირვა) - უბრალოდ, ვერ ვახერხებდი, რომ მათთან ჩემი მოწაფეები არ მიმეშვა, როგორც ამას ჩემგან მკაცრად მოითხოვდნენ. ტომი მათთან სასაუბროდ მიიწვედა, მერი ენი მათგან შექებას ელოდა. და-ძმას არც სიმორცხვე ახასიათებდა, არც ჩვეულებრივი ბავშვური მორიდებულობა. ისინი კადნიერად ერეოდნენ უფროსების საუბარში, თავს აბეზრებდნენ მოურიდებელი შეკითხვებით, ჭენტლმენებს სახელოებზე ექაჩებოდნენ, მუხლებზე დაუპატიჟებლად აცოცდებოდნენ, მხრებზე ეკიდებოდნენ ან მათ ჭიბეებში ხელებს აფათურებდნენ, ქალებს თმას უწენავდნენ, საყელოებს უჭმუჭნიდნენ და საჩუქრად ნაირგვარ სამშვენისს სთხოვდნენ.^[40]

მისის ბლუმფილდს კეთილგონიერება ჰყოფნიდა, მათი ამგვარი საქციელი არ მოეწონებინა და რცხვენოდა კიდევ, მაგრამ ვერ მოეფიქრებინა, ეს როგორ აღეკვეთა - ამას ჩემგან მოითხოვდა.^[41]

განა შემეძლო მე, უბრალოდ ჩაცმულ, მათთვის მწარე სიმართლის მთქმელ ქალიშვილს ბავშვების წამოყვანა სასტუმრო ოთახიდან, სადაც ლამაზად გამოწყობილი ქალბატონები და ბატონები მასპინძლის პატივსაცემად, ბავშვებს აქებდნენ და შემწყნარებლურად ხუჭავდნენ თვალს მათ უსაქციელობაზე? ძალისხმევას არ ვაკლებდი: ვცდილობდი, მათი ყურადღება სხვა რამეზე გადამეტანა, ახალ-ახალ თამაშებს ვიგონებდი, მთელ ჩემს ძალაუფლებასა და სიმკაცრეს ვიყენებდი, რისი გაბედულებაც მყოფნიდა, ოღონდკი სტუმრებთან მათი ურთიერთობისთვის ხელი შემეშალა, ვარცხვენდი, ვუხსნიდი, როგორ ცუდად იქცეოდნენ, იმის იმედით, რომ მომავალში ეს შეაჩერებდათ, მაგრამ მათ არ იცოდნენ, რა იყო სირცხვილი, სიმკაცრეს არ უშინდებოდნენ, გულკეთილობა და ალერსი კი... მათ გული არ ჰქონდათ, ან იმდენად კარგად მალავდნენ, რომ, ჩემი მცდელობის მიუხედავად, მისკენ მიმავალ გზას ვერ ვპოულობდი.^[42]

მალე ჩემი გასაჭირი დასრულდა, თანაც იმაზე ადრე, ვიდრე ველოდი ან მინდოდა. გაზაფხულზე, მაისის ერთ მშვენიერ საღამოს, როდესაც ზაფხულის დასვენების მოახლოებაზე სიხარულით ვფიქრობდი და საკუთარ თავს ვულოცავდი, რომ, როგორც იქნა, რაღაცას მივალწიე - ჩემი მოწაფეების თავში არა მხოლოდ რაღაცის ჩატენვა მოვახერხე, გარკვეულწილად, (სამწუხაროდ, მხოლოდ მცირედით!) გავაგებინე კიდევ, რომ ჯობდა მაშინვე ჩაებარებიანთ გაკვეთილები და სათამაშოდ წასულიყვნენ, - მოულოდნელად მისის ბლუმფილდმა თავისთან მიხმო და სრულიად მშვიდად გამომიცხადა, რომ ივლისიდან ჩემი სამსახური აღარ დასტირდებოდა. მითხრა, რომ სულაც არ მსაყვედურობდა ჩემი ხასიათის ან საქციელის გამო, მაგრამ იმ ხნის განმავლობაში, რაც მათთან გავატარე, ბავშვებმა ძალზე მცირედით წაიწიეს წინ. ამიტომ მას და მისტერ ბლუმფილდს მიაჩნდათ, რომ მათ, როგორც მშობლებს, შვილების აღსაზრდელად სხვა საშუალება უნდა გამოეძებნათ. მათი აზრით, ნიჭიერებით ისინი ბევრ თანატოლს აღემატებოდნენ, მაგრამ მანერებით ძალიან ჩამორჩებოდნენ - არც მოქცევა იცოდნენ და არც თავშეკავება. ამის მიზეზი კი, მისის ბლუმფილდის თქმით, ის იყო, რომ არასაკმარის სიმტკიცეს, დაჟინებულობასა და მზრუნველობას ვიჩენდი.^[35]

გულის სიღრმეში ყოველთვის ვამაყობდი საკუთარი სიმტკიცით, მოთმინებითა და დაუღალავი მზრუნველობით. ამის დახმარებით მომავალში ყველა სირთულის გადალახვასა და, საბოლოოდ, წარმატების მიღწევას ვგეგმავდი. მინდოდა, საკუთარი თავის დასაცავად რამე მაინც მეთქვა, მაგრამ ხმა ამიკანკალდა და ვინაიდან გრძნობების გამომზეურება და, მით უმეტეს, თვალეებზე მომდგარი ცრემლების გადმოფრქვევა არ მსურდა, გაჩუმება ვამჯობინე და ამით თითქოს უდრტვინველად ვაღიარე საკუთარი დანაშაული.^[36]

მაშასადამე, გამაგდეს! აი, რით ვბრუნდებოდი შინ. ნეტავ, რას იფიქრებდნენ მშობლები და და? ჩემი ბაქიაობის შემდეგ ერთი წელიც ვერ შევძელი სამი პატარა ბავშვის გუვერნანტად მუშაობა, რომელთა დედასაც ჩემმა ღვიძლმა მამიდამ „ძალზე სასიამოვნო ქალი“ უწოდა! ბედმა გამოცდა მომიწყო და ეს გამოცდა წარმატებით ვერ ჩავაბარე. მოინდომებდნენ კი ისინი, რომ ერთხელაც მეცადა? ყველაზე მეტად ეს მანუხებდა. დაღლილიც

ვიყავი, ნატანჯიც, იმედგაცრუებულებიც, მშობლიური სახლიც მენატრებოდა, რომელიც ახლა უფრო მეტად მიყვარდა და რომელსაც უფრო მეტად ვაფასებდი, მაგრამ საკუთარი ძალების მოსინჯვისა და ქვეყნიერების ნახვის სურვილი კვლავაც არ გამწვანებოდა. ყველა მშობელი მისტერ და მისის ბლუმფილდის, ყველა ბავშვი კი ჩემი ყოფილი მოწაფეების მსგავსი ხომ არ იქნებოდა? სხვა ოჯახი სხვანაირ ოჯახს ნიშნავდა, უფრო ცუდი ვერც კი წარმომედგინა. გამოცდილება შევიძინე, წარუმატებლობამ გამომაწართო. აუცილებლად უნდა აღმედგინა ღირსება მათ თვალში, ვის აზრსაც ამქვეყნად ყველაზე მეტად ვაფასებდი.

თავი VI - კვლავ მღვდლის სახლი

რამდენიმე თვე შინ გავატარე. თავისუფლებით, სიმშვიდით, ახლობლების მზრუნველობით ვტკბებოდი - ყველაფრით, რაც ასე დიდხანს მაკლდა. ბეჭითად ვმეცადინებოდი იმის გასახსენებლად, რისი დავიწყებაც უელვედპაუსში მოვასწარი და სამომავლოდ ცოდნას ვიღრმავებდი. ჩემს არყოფნაში მამას ჯანმრთელობა არც გაუმჯობესებია, არც გაუარესებია, მაგრამ მსიამოვნებდა იმის გაცნობიერება, რომ ჩემმა დაბრუნებამ გაამხიარულა, თანაც კმაყოფილებით უსმენდა, როგორ ვმღეროდი მის საყვარელ სიმღერებს.

არავინ მსაყვედურობდა განცდილი წარუმატებლობის გამო, არავინ ამბობდა, ხომ გეუბნებოდი, ჯობდა შინ დარჩენილიყავიო. უხაროდათ, რომ დავბრუნდი, ყურადღებასა და აღერსს არ მაკლებდნენ, რათა გადატანილი ტანჯვა როგორმე შეემსუბუქებინათ. არც მამამ, არც დედამ და არც მერიმ ერთი შილინგიც კი არ აიღეს იმ თანხიდან, სიამაყით რომ გამოვიმუშავე და საგულდაგულოდ შევაგროვე მათთვის გასანაწილებლად. დედას ხარჯი, შეძლებისდაგვარად, შეემცირებინა და ოჯახის ვალი თითქმის მთლიანად გაესტუმრებინა. ჩემი დის აკვარელის ნახატებმა თურმე წარმატება მოიპოვა, მაგრამ მამამ დაიჟინა, რომ გამომუშავებული ფული თავისთვის შეენახა. ყველაფერი, რაც ჩვენი მოკრძალებული გარდერობის შევსებისა და სხვა აუცილებელი ნივთების შეძენის შემდეგ დარჩა, მისი დაჟინებული

მოთხოვნით, ბანკში შეგვექონდა - იგი გრძნობდა, რომ ჩვენთან ერთად დიდხანს ყოფნა არ ეწერა და, ალბათ, ფიქრობდა, ვინ იცის, რა დღეში ჩავარდებიან, როცა მე აღარ ვეყოლებიო.^[...]

ძვირფასი მამა! ნაკლებად რომ დაეტანჯა თავი იმ გასაჭირზე ფიქრით, რომელიც მისი გარდაცვალების შემდეგ გველოდა, ეს საშინელი უბედურება, რა თქმა უნდა, გაცილებით გვიან გვეწვეოდა. დედა ყველანაირად ცდილობდა, საუბარი სხვა თემაზე გადაეტანა.^[...]

- ოჰ, რიჩარდ! - შესძახა მან ერთხელ, - პირქუში ამრები თავიდან ამოიგდე და ყველაზე დიდხანს იცოცხლებ. ყოველ შემთხვევაში, გოგონების გათხოვებას მოასწრებ და დარჩენილი წლები ბედნიერი ბაბუა იქნები, გვერდით კი ჭირვეული დედაბერი გეყოლება.^[...]

დედას გაეცინა, მამაც აჰყვა, მაგრამ სიცილი მაშინვე მწარე ამოღებრად გადაეცა.^[...]

- გათხოვებას? საბრალო გოგონები! - თქვა მან, - ვინ წაიყვანს უმბითვოდ?^[...]

- ის, ვინც მიხვდება, რა განძს ჩაიგდება ხელში. განა მეც უმბითვო არ ვიყავი, როცა ჩემზე დაქორწინდი? ყოველთვის ისეთი სახე გქონდა, თითქოს სულ არ ნანობდი მსგავსი ნაბიჯის გადადგმას. თანაც, არც იმას აქვს დიდი მნიშვნელობა, გათხოვდებიან თუ არა - ათასგვარ გზას გამოვნახავთ, როგორ შეიძლება პატიოსანი შრომით თავის რჩენა. მიკვირს, რიჩარდ, ასე რომ იტანჯავ თავს შენი სიკვდილის შემდეგ ჩვენი სიღარიბის გამო. ჩვენთვის ამ დანაკარგზე საშინელი არაფერი იქნება. ჰოდა, მოინდომე და ეს მწუხარება აგვარიდე. ისიც გაითვალისწინე, რომ სულის სიმხნევე საუკეთესო წამალია სხეულის ჯანმრთელობისთვის.^[...]

- ვიცი, ელის, რომ დაღვრემილობა ცუდია, მაგრამ თავს ვერაფერს ვუხერხებ. სხვა გზა არა გაქვს - უნდა ამიტანო, როგორიც ვარ.^[...]

- არა, ბატონო! მე შენ შეგცვლი, - მიუგო დედამ. მკაცრ სიტყვებს დაყვავება და მოსიყვარულე ღიმილი აწონასწორებდა, რაც მამასაც ჰგვრიდა ღიმილს - თანაც არც ნაღვლიანსა და არც მწარეს, როგორიც ჩვეულებრივ ჰქონდა.^[...]

- დედა, - ვთქვი მე, როგორც კი მასთან მარტო დავრჩი, - ფული ძალიან

ენ ბრონტე

ცოტა მაქვს, დიდხანს არ გვეყოფა. მე რომ ამ თანხის გაზრდა შემეძლოს, მამას ნაკლები საწუხარი დარჩებოდა. მერივით ხატვა არ შემეძლია, ამიტომ ახალი სამუშაო ადგილი უნდა მოვძებნო.

- შენ ეს მართლა გინდა, აგნეს?

- დიახ, დედა.

- მე კი მეგონა, ჩემო კარგო, რომ საკმაოდ განვაღდი.

- მაგრამ ყველა მისტერ და მისის ბლუმფილდისნაირი ხომ არაა... - დავინწყე მე.

- გაცილებით უარესებიც არსებობენ! - გამაწყვეტინა დედამ.

- ასეთები, ალბათ, ძალიან ცოტანი არიან, - მივუგე მე, - და, ცხადია, არც ყველა ბავშვი ჰგავს ჩემს ყოფილ მოწაფეებს. მე და მერი ხომ სხვანაირები ვიყავით და ყოველთვის გიჭერებდით, არა?

- ჩვეულებრივ, კი. მე ხომ არ განებივრებდით. სხვათა შორის, ანგელოზებს მაინცდამაინც არ ჰგავდით. მერი ზოგჯერ გაჭიუტდებოდა ხოლმე, შენ კი დენთივით აფეთქება იცოდი. თუმცა უფრო ხშირად ძალიან კარგი გოგონები იყავით.

- ვიცი, რომ ზოგჯერ ვიბუტებოდი, მაგრამ მხოლოდ გამიხარდებოდა, თუ ბლუმფილდების ბავშვები ჩემზე გაიბუტებოდნენ. მაშინ მათ გაგებას შევძლებდი. არაფერი სწყინდათ, ვინაიდან დარცხვენა, განაწყენება, დამწუხრება არ შეეძლოთ. მხოლოდ გაბრაზება და ყვირილი იცოდნენ.

- რახან არ შეეძლოთ, მაშასადამე, მათი ბრალი არ იყო. ქვა თიხასავით მოქნილი არაა.

- დიახ, მაგრამ ამის გამო ასეთი უგრძობელი და არაბუნებრივი არსებების გვერდით ცხოვრება იოლი სულაც არაა. მათი შეყვარება შეუძლებელია. არც სჭირდებათ სიყვარული, ვინაიდან მასზე არ რეაგირებენ - საერთოდ ვერ ხვდებიან, რა არის ეს. მაგრამ თუ ბედი კვლავ ასეთ ოჯახს შემახვედრებს, რაც ნაკლებად სავარაუდოა, გამოცდილება მექნება და ამდენ შეცდომას აღარდავუშვებ. მოკლედ, ნება მომეცი, ერთხელაც ვცადო.

- რა გაეწყობა, ჩემო კარგო. როგორც ვხედავ, შენი წელში გატეხა არც ისე ადვილია. ეს მხოლოდ მიხარია. მაგრამ მომისმინე, ძალზე გახდი და გაფერმკრთალდი, ჩვენ კი ფულის დაგროვების სანაცვლოდ ჯანმრთელობის

გაუარესების უფლებას ვერ მოგცემთ, თუნდაც ამას მხოლოდ შენტვის აკეთებდეთ.^[1]

- მერიც მეუბნება, რომ შევიცვალე. სულაც არ მიკვირს: დილიდან საღამომდე არც ჩემს სულს ჰქონდა მოსვენება, არც - სხეულს. შემდგომში ყველაფერს უფრო მშვიდად შევხვდები.^[2]

ბოლოს დედა შემპირდა, რომ ამჯერადაც დამეხმარებოდა იმ პირობით, თუ მოთმინებით დაველოდებოდი. იგი თვითონ აუხსნიდა მამას ყველაფერს, როცა საჭიროდ მიიჩნევდა. ეჭვი არ მეპარებოდა, რომ მის თანხმობას მოიპოვებდა. ჯერჯერობით კი ხარბად ვათვალისწინებდი გაზეთებში გამოქვეყნებულ განცხადებებს და სადაც გუვერნანტი ესაჭიროებოდათ, თუკი ასე თუ ისე მისაღებ პირობებს წავაწყდებოდი, წერილს ვწერდი და მიღებულ პასუხს - როცა ასეთი რამ ხდებოდა - დედას აუცილებლად ვაკითხებდი, ის კი, ჩემდა სამწუხაროდ, ყოველთვის უარის თქმას მირჩევდა: ესენი ძალზე უბრალო ხალხი ჩანს, ესენი - უაღრესად მომთხოვნი, ესენი - ძალიან პატარა ხელფასს გთავაზობენო.^[3]

- ღარიბი პასტორის ყველა ქალიშვილი როდი ფლობს შენნაირ ღირსებებს, აგნეს, - მიმეორებდა იგი, - ამიტომ არ უნდა აჩქარდე. გაიხსენე, დამპირდი, რომ მოთმინებით აღიჭურვებოდი. საჩქარო არაფერია, ბევრი დრო და დიდი არჩევანი გაქვს.^[4]

ბოლოს მირჩია, თვითონ გამომექვეყნებინა განცხადება გაზეთში და ჩამომეთვალა, რა შემდეგო.^[5]

- მუსიკა, სიმღერა, ხატვა, ფრანგული, ლათინური და გერმანული - საკმაოდ შთამბეჭდავი სიაა, - თქვა მან, - ბევრს გაუხარდება ასეთი მასწავლებლის ხელში ჩაგდება და ამჯერად ბედს უფრო კეთილშობილ ოჯახში ცდი. იქ უფრო თავაზიანად და ყურადღებით მოგექცევიან, ვიდრე ფულისგან გაბღენძილი ვატრები და ქედმაღალი მეტიჩრები. ბევრი წარჩინებული გვარი მსმენია, სადაც გუვერნანტს ოჯახის წევრად მიიჩნევდნენ. თუმცა, ვაღიარებ, რომ არისტოკრატებშიც არიან ამპარტავნები და ძუნწები - ყველა ფენაში მოიძებნება კარგიც და ცუდიც.^[6]

განცხადება მაშინვე შევადგინე და გავგზავნე. ორი პასუხი მივიღე. მაგრამ მხოლოდ ერთში თანხმდებოდნენ ორმოცდაათი გირვანქის გადახდას -

თანხას, რომელიც დედაჩემის რჩევით მივუთითე. არ ვიცოდი, დავთანხმებოდი თუ არა, ვინაიდან ჩემი მომავალი მოწაფეები იმაზე უფროსები იყვნენ, ვიდრე მე მინდოდა, და გადავწყვიტე, რომ მათ მშობლებსაც, უფრო მაღალი წრიდან გამოსული, ყოველ შემთხვევაში, უფრო გამოცდილი მასწავლებელი ერჩივნათ. მაგრამ უარის მისაწერად რომ დავჯექი, დედამ გადამათქმევინა, მითხრა, რომ მხოლოდ ჩემი გაუბედაობა უნდა დამეძლია, საკუთარი თავისთვის მეტი ნდობა გამომეცხადებინა და ყველაფერი მშვენივრად იქნებოდა. მირჩია, მოკლედ და გულახდილად შემეტყობინებინა, რისი სწავლება შემეძლო და როგორ, საკუთარი პირობები ჩამომეთვალა და შედეგს დავლოდებოდი. გადავწყვიტე, მხოლოდ ერთი პირობა წამეყენებინა: წელიწადში ორი ერთთვიანი შვებულება - ივლისში და საშობაოდ. საპასუხო წერილში უცნობი ქალბატონი დამთანხმდა და იმედი გამოთქვა, რომ მათ შევეფერებოდი, ოღონდ მიმანიშნა, რომ გუვერნანტისგან მრავალმხრივ ცოდნაზე მეტად, უმნიშვნელო ბნეობრიობას, მოკრძალებას, სასიამოვნო ხასიათსა და თავაზიანობას მოითხოვდნენ - თვითონ ო.-სთან ახლოს ცხოვრობდნენ და, საჭიროების შემთხვევაში, ხარვეზების შესავსებად მასწავლებელს დაიქირავებდნენ.^[35]

დედას ეს არ მოეწონა და ახლა თვითონ შეუდგა არგუმენტების მოყვანას, თუ რატომ უნდა მეთქვა უარი, მერიც მას უჭერდა მხარს, მაგრამ ლოდინი აღარ მინდოდა, მათი აზრები გავაბათილე, მამისგან თანხმობა მივიღე (მან ჩემი განზრახვის შესახებ ცოტა ხნით ადრე შეიტყო), და უცნობ კორესპონდენტს თანხმობა განუცხადე - ისეთი სასიამოვნო ფორმით, როგორც ხელმეწიფებოდა, და საქმეც დასრულდა.^[36]

იანვრის ბოლო დღეს გუვერნანტად ვიწყებდი მუშაობას მისტერ მარეის, ჰორტონ-ლოჯის მფლობელის ოჯახში, ო.-ს სიახლოვეს, ჩვენი სოფლიდან დაახლოებით სამოცდაათი მილის დაშორებით. ეს უშველებელ მანძილად მეჩვენებოდა, ვინაიდან იმ ოცი წლის განმავლობაში, რაც ქვეყანას მოვევლინე, მშობლიურ სახლს ოც მილზე მეტით არ დავშორებივარ, თანაც, მისტერ მარეის ოჯახის წევრებსა და მის მეგობლებს არც მე ვიცნობდი და არც ჩემი რომელიმე ახლობელი. ეს წარმოსახვას მიძლიერებდა. ამასთან, თითქმის აღარ მანუხებდა *mauvaise honte* (ცრუ სირცხვილი (ფრ)), რაც

წარსულში ასე მტანჯავდა. იმის გაფიქრება, რომ უცნობ მხარეში, იდუმალებით მოცულ ადამიანებს შორის ვიცხოვრებდი, რალაციით მიზიდავდა და მალეღვებდა კიდევ. გულში იმედი მქონდა, რომ ახლა მაინც ვნახავდი ქვეყანას: მისტერ მარეი დიდ ქალაქთან ახლოს ცხოვრობდა და არა სამრეწველო რაიონში, სადაც ადამიანები მხოლოდ ფულზე ფიქრობენ. ჩემი აზრით, იგი საზოგადოების უფრო მაღალი წრეს მიეკუთვნებოდა, ვიდრე მისტერ ბლუმფილდი და, ცხადია, იმ ტემპარიტ არისტოკრატთა რიცხვში შედიოდა, რომლებიც, როგორც დედამ მითხრა, გუვერნანტში მოსამსახურეს კი არა, თავიანთი შვილების დამრიგებელსა და აღმზრდელს ხედავდნენ და მას სათანადო პატივს მიაგებდნენ. ჩემი მოწაფეები უწინდელეებზე უფროსები და, შესაბამისად, გონიერები და დამტყერნი იქნებოდნენ, რაც ჩემგან ნაკლებ ძალისხმევას მოითხოვდა. აღარ დამტყირდებოდა საკლასო ოთახში მათი გამოკვეტვა, ზედამხედველობა და მათ ნაცვლად რამის კეთება. დაბოლოს, ჩემს იმედს ნათელი სურათებიც ერთოდა, ბავშვების აღმზრდელისა და გუვერნანტის მოვალეობებისგან სრულიად განსხვავებული. ამგვარად, მკითხველს შეუძლია დარწმუნდეს, რომ სულაც არ ვიყავი მოვალეობის მონა, რომელიც, საკუთარ თავისუფლებასა და სიმშვიდეს ერთადერთ მიზანს სწირავს - საკმარისი თანხა გამოიმუშაოს იმისთვის, რომ მშობლებს საყრდენად და მანუგეშებლად გამოადგეს. არა, ცხადია, ჩემს ფიქრებში მნიშვნელოვანი ადგილი ეჭირა მამისთვის მეტი კომფორტის შექმნასა და დედის დახმარებას. ორმოცდაათი გირვანქა მნიშვნელოვან თანხად მიმაჩნდა. რიგიანად, ჩემი მდგომარეობის შესაფერისად ჩაცმა მომიწევდა. დამემატებოდა სარეცხისა და ჰორტონ-ლოჯიდან სახლამდე და პირიქით მგზავრობის ხარჯები. თუ მკაცრ ეკონომიას გავწევდი, ამ ყველაფერში დაახლოებით ოცი გირვანქა დამტყირდებოდა და ბანკში კი ოცდაათ-ოცდაათის ან ცოტა ნაკლების შეტანას შევძლებდი. ეს დიდი დანამატი იქნებოდა ჩვენთვის! არა, რაც უნდა მომხდარიყო, ახლობლების თვალში საკუთარი ღირსების შესანარჩუნებლად და ასევე, ჩემიანებისთვის დახმარების გასაწევად, ვალდებული ვიყავი, ყველაფერი მეღონა, რათა ის ადგილი არ დამეკარგა!

თავი VII - [P T P] [SEP SEP] ჰორტონ-ლოჯი

ოცდათერთმეტი იანვარი შმაგი დღე აღმოჩნდა. ჩრდილოეთის ძლიერი ქარი თოვლის ფანტელებს ერეკებოდა და ციბრუტივით ატრიალებდა. მშობლები გამგზავრების გადადებას მირჩევდნენ, მაგრამ იმის შიშით, რომ ასეთი არაპუნქტუალობა ჩემი მომავალი დამქირავებლების უკმაყოფილებას გამოიწვევდა, არ დავეთანხმე.^[SEP]

თავს აღარ შეგანწყნო იმის აღწერით, როგორ დავტოვე სახლი ჩაბნელებულ, ქარბუქიან დილას, რასაც თან ნაზი დამშვიდობება ახლდა, არც ო.-მდე ხანგრძლივ, ძალიან ხანგრძლივ მგზავრობაზე გავამახვილებ ყურადღებას, არც მარტობაში ეტლებისა და მატარებლების დაუსრულებელ ლოდინზე და არც ო.-ში მისტერ მარეის მეეტლესთან შეხვედრაზე, რომელიც ჩემს დასახვედრად ფაეტონთან ერთად გამოგზავნეს. მხოლოდ იმას ვიტყვი, რომ ხშირი თოვა ცხენებისა და მატარებლების მოძრაობას აფერხებდა, ასე რომ, როდესაც ო.-ში ჩავედი, უკვე ბნელოდა, მალე კი ისეთი ქარბუქი ამოვარდა, რომ ჰორტონ-ლოჯამდე გაჭირვებით მივალწიეთ, მოკუნტული ვიჯექი, ყინულის წვრილი კრისტალები ვუალში აღწევდა, მუხლებზე მეყრებოდა, ვერაფერს ვხედავდი და მიკვირდა, როგორ აგნებდნენ გზას საბრალო ცხენი და მეეტლე. კუს ნაბიჯებით მივიწვედით წინ. ბოლოს, როგორც იქნა, ცხენი გაჩერდა, მეეტლემ ვიდაცას ხმამაღლა გასძახა და დაჟანგულ ანჯამებზე ჩამოკიდებული რომელიღაც, ალბათ, ბალის ჭიშკარი ჭრიალით გაიღო. ხეივნის ორივე მხარეს დიდრონ სილუეტებს ვხედავდი და ვხდებოდი, რომ ეს ხეები იყო. კიდევ საკმაო დრო გავიდა, სანამ ვეებერთელა სახლის დიდებულ შესასვლელთან გავჩერდებოდი. მაღალი ფანჯრები იატაკს სწვდებოდა.^[SEP]

თოვლი ჩამოვიფერთხე და ჩამოვხტი. მეგონა, გულთბილად მიმიღებდნენ, რაც იმ დღეს გადატანილ ყველა სიძნელესა და გასაჭირს გადამავინწყებდა. შავებში ჩაცმულმა მედიდურმა მსახურმა კარი გააღო და ჭერზე ჩამოკიდებული ქარვისფერი ლამპით განათებულ, ვრცელ წინკარში აღმოვჩნდი. კაცი დერეფანში გამიძღვა, მის სიღრმეში ერთი კარი შეაღო და მითხრა, რომ ეს საკლასო ოთახი იყო. ორ ქალიშვილსა და ორ ნორჩ

ჯენტლმენს მოვკარი თვალი - როგორც ჩანს, ჩემს ახალ მოწაფეებს. ერთმანეთს ეტიკეტის სრული დაცვით მივესალმეთ. უფროსი ქალიშვილი, რომელსაც უდარდელად დაეხარა თავი ბერლინური შალის გორგლებს შორის მოთავსებულ ქარგაზე, დაინტერესდა, ჩემს ოთახში ასვლა ხომ არ მსურდა. ცხადია, დადებითად ვუპასუხე.^[1]

- მათილდა! სანთელი აიღე და ოთახამდე მიაცილე, - ბრძანა ქალიშვილმა.^[2]

მის მათილდამ, გარეგნობით თოთხმეტი წლის, მოკლე კაბასა და პანტალონებში გამოწყობილმა ნამდვილმა ყაჩაღანამ, მხრები აიჩეჩა და ცხვირი შეიჭმუნა, მაგრამ სანთელი აიღო და წავიდა. უკან გაყვევი. შავ კიბეზე (ორი გრძელი, დაქანებული მარში) ავედით, ვიწრო, გრძელი დერეფანი გავიარეთ და მომცრო, მაგრამ საკმაოდ მყუდრო ოთახში შევედით. გოგონამ მკითხა, ჩაი ან ყავა თუ მინდოდა. „არას“ თქმა დავაპირე, მაგრამ გამახსენდა, რომ დილის შვიდი საათის შემდეგ პირში ლუკმა არ ჩამედო და ჩაი ვითხოვე. მის მათილდამ, - ბრაუნს ვეტყვიო, თქვა და ოთახიდან გავიდა, იმ დროისთვის კი, როდესაც მძიმე, დასველებული ლაბადისგან, შალისგან, შლაპისა და სხვა წვრილმანისგან გავთავისუფლდი, კარში გაპრანჭული მოახლე გამოჩნდა, რომელმაც მითხრა: ქალიშვილებს აინტერესებთ, ჩაის აქ ინებებთ თუ საკლასო ოთახშიო. დაღლილობა მოვიმიზღვრე და ვთხოვე, აქ მოეტანა. იგი წავიდა, მაგრამ მალე დაბრუნდა, პატარა ლანგარი შემოიტანა და მომცრო კამოდზე დადო, რომელიც ტუალეტის მაგიდის მოვალეობასაც ასრულებდა. თავაზიანად გადავუხადე მადლობა და ვკითხე, დილას როდის ავდგე-მეთქი.^[3]

- ქალიშვილები და ბატონიშვილები ცხრის ნახევარზე საუზმობენ, მის, - მიპასუხა მან, - ადრე დგებიან, მაგრამ საუზმობამდე იშვიათად მეცადინეობენ, ასე რომ, ვფიქრობ, შეგიძლიათ, რვის დასაწყისზე ადგეთ.^[4]

დავინტერესდი, ხომ არ შეეძლო, პატივი დაედო და შვიდზე გავეღვიძებინე. დამპირდა და წავიდა. შიმშილი ფინჯანი ჩაითა და თხელი, კარაქიანი პურის ნაჭრით დავიცხრე, ცეცხლთან - მინავლული ნაკვერჩხლების პატარა გროვის სიახლოვეს დავჭექე და ტირილით გული ვიჭერე. შემდეგ ვილოცე და შედარებით გულდამშვიდებულმა ძილისთვის

მზადება დავიწყე. მაგრამ ჩემი სკივრები ოთახში არ აღმოჩნდა. სონეტის (ფარდასთან, თოკზე ჩამოკიდებული ზანზალაკი) ძებნას შევუდექი და როდესაც ის სასარგებლო ნივთი ვერსად აღმოვაჩინე, სანთლით ხელში გრძელ დერეფანს გავუყევი და კიბით ქვემოთ ჩავედი. გზაში საუცხოოდ გამონყობილ ქალს შევხვდი და ავუხსენი, რაც მჭირდებოდა, თუმცა ეს საკმაოდ გაუბედავად გავაკეთე, რადგან ვერ მივხვდი, ეკონომი იყო, უფროსი მოახლე თუ თვითონ მისის მარეი. იგი ამ უკანასკნელის მოსამსახურე აღმოჩნდა. ისეთი სახით, თითქოს დიდ სამსახურს მიწევდა, დამპირდა, თვალს მივადევნებ, რომ ბარგი მოგიტანონო. ჩემს ოთახში დავბრუნდი. დიდხანს ველოდი. ვიფიქრე, ალბათ, დაპირება დაავიწყდა ან შესრულება დაეგარა-მეთქი, და კვლავ ქვევით ჩასვლას ვაპირებდი, როდესაც იმედი მომეცა: დერეფნიდან ხმაური, სიცილი, ნაბიჯების ხმა მომესმა და მალე მოუხეშავმა მოახლემ და ლაქიამ ჩემი სკივრები შემომიტანეს, თუმცა განსაკუთრებული პატივისცემა არ გამოუხატავთ. ცოტა ხანში მათი ნაბიჯების ხმა მიწყდა, კარი მივკეტე, რაღაც ნივთები ამოვალაგე და სიხარულით დავწეე, რადგან სულიერადაც და ფიზიკურადაც გვარიან დაღლილობას ვგრძნობდი.^[17]

დილით დადარდიანებულს გამეღვიძა. დარდს სიახლის უცნაური განცდა და სევდიანი ცნობისმოყვარეობა ერწყმოდა - რა მელოდა წინ? თითქოს, რაღაც ჯადოქრობით ცხრა მთას იქით გადამიყვანეს და ღრუბლებიდან უცხო მხარეში ჩამაგდეს, ის მხარე არაფრით ჰგავდა იმას, რაც მანამდე მენახა და ვიცოდი. თითქოს იმ ბუსუსივით ჩამოვფრინდი აქ, რომელსაც ქარი უბარაქო მიწის ნაპრალებში აგდებს, სადაც დიდხანს მოუწევს უნაყოფო სიცოცხლე, სანამ მისი თესლი ფესვს გაიდგამს, უცხო მიწიდან საკვებს დაენაფება და გაიზრდება. თუმცა ასეთი შედარებები ჩემს გრძნობებს ზუსტად ვერ გადმოსცემს. მხოლოდ მას შეუძლია ამის წარმოდგენა, ვინც ჩემსავით განმარტოებულად და წყნარად ცხოვრობდა და უეცრად, ვთქვათ, ახალ ზელანდიაში აღმოჩნდა - უკიდევანო ოკეანით დაშორებული ყველასგან, ვინც მას იცნობდა.^[18]

დიდხანს ვერ დავივიწყებ იმ უჩვეულო შეგრძნებას. როდესაც ფანჯრიდან უცნობ სამყაროს გავხედე, მხოლოდ დაუსრულებელი, თეთრი საბურველი

დავინახე^[1]

„თოვლს დაუფარავს უდაბნო^[2]
ტყვეც კი გამქრალა უკვალოდ“^[3]

საკლასო ოთახში ჩავედი. ჩემს მონაფეებთან შეერთების განსაკუთრებული სურვილი არ მქონდა, თუმცა მაინტერესებდა, რას შევიტყობდი მათი გაცნობის შემდეგ. ყოველ შემთხვევაში, მტკიცე გადაწყვეტილება მივიღე, - ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი, - მათთვის „მისი“ და „მასტერი“ მეწოდებინა. ასეთი ცერემონიულობა ბავშვებსა და მათ აღმზრდელს შორის, განსაკუთრებით მაშინ, თუ ბავშვები უელვუდჰაუსში მცხოვრები ბლუმფილდების შვილებივით პატარები იყვნენ, აღმზრდელი კი მათთან მთელ დღეს ატარებდა, ცივ და არაბუნებრივ ურთიერთობად მეჩვენებოდა. როდესაც პატარა ბლუმფილდებს სახელით მივმართავდი, ესეც კი მოურიდებელ ქცევად მიაჩნდათ: მისტერ და მისის ბლუმფილდები ჩემთან საუბრისას ტყუილუბრალოდ როდი უწოდებდნენ მათ მასტერ ბლუმფილდსა და მის ბლუმფილდს. ეს იმდენად სულელურ საქციელად მომეჩვენა, რომ მინიშნებას ძალიან გვიან მივხვდი. მაგრამ ახლა გადავწყვიტე, მეტი გონიერება გამომეჩინა და ოჯახის ნებისმიერი წევრის მიმართ ეტიკეტი მკაცრად დამეცვა. „სხვათა შორის, - გავივლე გულში, - მოზრდილ ბავშვებთან ამის გაკეთება გაცილებით გამიადვილდება“. მოკლე სიტყვები „მის“ და „მასტერ“ ყოველგვარ გულითადობასა და სიმპათიის გამოვლინებას სპობდა, რომელიც შესაძლოა, ჩვენ შორის გაჩენილიყო^[4]

დოგბერისგან (შექსპირის პიესის, „აურზაური არაფრის გამო“, პერსონაჟი) განსხვავებით, მკითხველის განამებას ვერ გავბედავ, არც იმის მოყოლით გადაგლით, რა შევიტყვე და რა ხდებოდა როგორც პირველ, ისე მომდევნო დღეებში. ეჭვი არ მეპარება, ოჯახის წევრებისა და იმ სახლში ჩემ მიერ გატარებული პირველი ორი წლის მოკლე აღწერაც საკმარისი იქნება^[5]

დავინყებ ოჯახის უფროსით. მისტერ მარეი, როგორც ჩანს, ბობოქარი და მხიარული პროვინციელი მემამულე იყო, მეღიებზე ნადირობის მოტრფიალე, დახელოვნებული მხედარი, ცხენების მცოდნე, მუყაითი მეურნე და დიდი bon vivant-ი (გართობის მოყვარული (ფრ.)). ზოგჯერ წინკარში ან პარკში მაღალი, ბრგე, ლოყებლაჟლაჟა და მოლურჯოცხვირიანი ჯენტლმენი მხვდებოდა.

როცა იგი ჩემგან საკმაოდ ახლოს აღმოჩნდებოდა ხოლმე, ფამილარულად მიკრავდა თავს და, - დილა მშვიდობისა, მის გრეიო, - მეუბნებოდა. საკმაოდ ხშირად ჩემამდე მისი რიხიანი სიცილი აღწევდა, ასევე მესმოდა, როგორ ლანძღავდა მეეტლეს ან სხვა რომელიმე მსახურს.^[36]

მისის მარეი, მისი მეუღლე, ორმოციოდე წლის ლამაზი, ელეგანტური ქალი გახლდათ, რომელიც არც ფულს ზოგავდა და არც ძალ-ღონეს თავისი მომხიბლველობის შესანარჩუნებლად. მისი მთავარი საქმიანობა წვეულებების მოწყობა ან მათზე დასწრება და მოდისთვის თვალის მიდევნება იყო. პირველად იგი მხოლოდ ჩემი ჩამოსვლის მეორე დღეს, თერთმეტ საათზე ვნახე, როდესაც მოულოდნელად მეწვია საკლასო ოთახში - ასე დედა შეიხედავდა ხოლმე სამზარეულოში ახალი მსახურის გასაცნობად. მაგრამ არა! დედა ამას მეორე დღისთვის არ გადადებდა და მაშინვე დაელაპარაკებოდა მას, თანაც გაცილებით ალერსიანად და მეგობრულად, და არა დაწვრილებით აუხსნიდა მის მოვალეობებს, არამედ რამდენიმე სიტყვით გაამხნევებდა კიდევ. მისის მარეი კი უბრალოდ შემოვიდა საკლასო ოთახში ეკონომთან გასაუბრების შემდეგ, რომელსაც სადილს უკვეთდა, მომესალმა, ორიოდე წუთი ბუხართან იდგა, რამდენიმე სიტყვით ამინდს შეეხო, მითხრა, გზა, ალბათ, მძიმე აღმოჩნდაო, თავზე ხელი გადაუსვა თავის უმცროს ცხრა წლის ბიჭს, რომელმაც სწორედ მაშინ დაასრულა პირისა და ხელების წმენდა მის კაბაზე, ეკონომის მარაგიდან ტკბილეულის მირთმევის შემდეგ, მაცნობა, რომ ის საყვარელი, კარგი ბავშვი იყო და ოთახიდან თვითკმაყოფილი გავიდა - უეჭველია, მიაჩნდა, რომ საკმარისად დაიტვირთა თავი, თანაც ძალზე მომხიბლავად და ლმობიერად იქცეოდა. როგორც ჩანს, მისი შვილებიც იმავე აზრზე იდგნენ. მხოლოდ მე არ ვიზიარებდი მას.^[37]

შემდგომში მან ერთხელ თუ ორჯერ კიდევ შემომიარა შვილების არყოფნისას, რათა მათ მიმართ ჩემს ვალდებულებებში გავერკვიე. გოგონებთან დაკავშირებით მხოლოდ ის სურდა, რომ საკუთარ გარეგნობაზე ზრუნვა და მისი ეფექტურად წარმოჩენა ესწავლათ, ოღონდ გადაჭარბებული ძალისხმევისა და დისკომფორტის გარეშე. მე კი, შესაბამისად, მომეთხოვებოდა, განმენათლებინა, გამერთო, დამევალებინა, მერჩია, გამეუმჯობესებინა, დამეხვეწა ისინი, მათი მინიმალური დატვირთვის ხარჯზე

და ძალდაუტანებლად. იგივე შეეხებოდა ბიჭებს, ოღონდ, დახვეწილობის ნაცვლად, მათგან ელოდა მეტი ლათინური სიტყვისა და ვალპის (ბერძნული და ლათინური გრამატიკის წიგნების ავტორი) „დელექტუსის“ სწავლას, რათა სკოლისთვის მომზადებულიყვნენ, თუმცა ზედმეტი დატვირთვის გარეშე. ჯონს „ხასიათის ჩვენება“ შეეძლო, ჩარლზი კი ცოტა ნერვიული და ჯიუტი იყო.^[11]

- რაც უნდა მოხდეს, მის გრეი, - თქვა მან, - ვიმედოვნებ, თავშეკავებას შეძლებთ და მუდამ ლმობიერი და მომთმენი იქნებით. განსაკუთრებით პატარა ჩარლზთან, იგი ნერვიული და ემოციურია, ალერსიან მოპყრობასაა მიჩვეული. მაპატიეთ, ამის შესახებ რომ გაფრთხილებთ, მაგრამ თქვენამდე ყველა გუვერნანტს, საუკეთესოსაც კი, სწორედ ეს ნაკლი ჰქონდა. თვინიერება და სულის სიმშვიდე აკლდა, რაც, როგორც წმინდა მათე თუ რომელიღაც მათგანი გვასწავლის, გაცილებით მნიშვნელოვანია, ვიდრე დიდებული სამოსი... ღვთისმსახურის ქალიშვილი ხართ და გეცოდინებათ. ეჭვი არ მეპარება, რომ ამ მხრივაც და სხვაგვარადაც გამოგვადგებით. გახსოვდეთ, რომ ყოველთვის, როდესაც რომელიმე მათგანი არცთუ ღირსეულ საქმიანობას ან გასართობს აირჩევს, ხოლო დარწმუნება და რბილი სიტყვა არ გაჭრის, დარჩენილი სამიდან ერთ-ერთი ჩემთან გამოგზავნეთ. მე მათთან უფრო თამამად შემოძლია ლაპარაკი, ვიდრე თქვენთვისაა ნებადართული. შეეცადეთ, მის გრეი, რომ მხიარულნი და კმაყოფილნი იყვნენ და გამოგვადგებით.^[12]

შევამჩნიე, რომ მისის მარეის, რომელიც თვალისჩინივით უფრთხილდებოდა შვილების ბედნიერებასა და სიმშვიდეს და გამუდმებით უბრუნდებოდა ამ საკითხს, ერთხელაც არ უფიქრია, რომ შესაძლოა, მეც მჭირდებოდა თუნდაც მცირედი ყურადღება. ისინი საკუთარ სახლში, ახლობლებსა და მეგობრებს შორის იყვნენ, მე კი სრულიად მარტო - უცხო ადგილას. მაგრამ ისე ცუდად ვიცნობდი ცხოვრებას, რომ ამან გამაკვირვა!^[13]

მის მარეი, იგივე როზალი, თექვსმეტი წლის ასაკში ძალიან ლამაზი ქალიშვილი იყო, ორი წლის შემდეგ კი, როდესაც გაფურჩქნის ხანაში შევიდა, უფრო დამშვენდა და ელეგანტური მანერებიც შეითვისა, ნამდვილი მზეთუნახავი გახდა: მაღალი, მოხდენილი, მაგრამ არა გამხდარი, უზადო აღნაგობის, კანის ნაზი ფერით, თუმცა არა ლოყებლაჟღაჟა. მის გრძელ, ქერა,

დაკულულებულ თმას ოქროსფერი დაჰკრავდა. ბაცი ცისფერი თვალებიდან ისეთი მკაფიო და სუფთა მზერა გამოსტვიოდა, რომ არავის დასწყდებოდა გული, რატომ უფრო მეტი არ აქვსო. პატარა, არცთუ სწორი და ნაკლებად გამორჩეული სახის ნაკვთები ჰქონდა, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, მომხიბვლელობა არ აკლდა. სამწუხაროა, რომ მსგავს სიტყვებს მისი გონებისა და მიდრეკილებების მიმართ ვერ გამოვიყენებ.

არა, ცუდსა და საშინელს ნურაფერს ელოდებით: ცოცხალი და მსუბუქი ხასიათით გამოირჩეოდა და შეეძლო, ალერსიანი ყოფილიყო მათთან, ვინც კრიჭაში არ ედგა. თავდაპირველად ჩემთან თავი ცივად და ქედმაღლურად ეჭირა, შემდეგ თავხედურ და მბრძანებლურ კილოზე გადავიდა, მაგრამ თანდათანობით ამ ყველაფერზე უარი თქვა და დროთა განმავლობაში, ძალიან მომეჩვია, რამდენადაც ამის საშუალებას ჩემი მდგომარეობისა და მისი ხასიათის თავისებურებები იძლეოდა - იშვიათად, ნახევარ საათზე დიდხანს რომ დავიწყებოდა, რომ ღარიბი, უმრევლო მღვდლის ქალიშვილი ვიყავი და მისი მშობლები ჯამაგირს მიხდიდნენ. მიუხედავად ამისა, დარწმუნებული ვარ, იმაზე მეტ პატივს მცემდა, ვიდრე თვითონ ეგონა. მათ სახლში ხომ მხოლოდ მე ვიცავდი მაღალი ზნეობის პრინციპებს, მუდამ სიმართლეს ვამბობდი და ყოველთვის ვცდილობდი, მოვალეობა სურვილზე მაღლა დამეყენებოდა - ამას, ცხადია, საკუთარი თავის შესაქებად არ ვამბობ, არამედ იმის საჩვენებლად, თუ როგორი იყო, საუბედუროდ, ის ოჯახი, სადაც მუშაობა მიწევდა. ამ პრინციპების უქონლობა სწორედ მის მარეისთან დაკავშირებით მაწუხებდა. და არა მხოლოდ ჩვენი ურთიერთობების გამო. იმდენად კარგი და სასიამოვნო ხასიათი ჰქონდა, რომ ჩემში გულწრფელ სიმპათიას იწვევდა, მისი ნაკლოვანებების მიუხედავად - სანამ არ გამაბრაზებდა ან მათი ზედმეტი ხაზგასმით ჩემს გულისწყრომას არ გამოიწვევდა. თუმცა ამას ცუდ აღზრდას ვაბრალებდი და არა მის ბუნებრივ მიდრეკილებებს. მისთვის არასდროს უსწავლებიათ კარგისა და ცუდის გარჩევა. იგი, მისი ძმები და და პატარაობიდანვე ტირანებივით მბრძანებლობდნენ ძიძებზე, გუვერნანტებსა და მოსამსახურეებზე; ის არც ზომიერებას, თავშეკავებას, ნება-სურვილის მოთოკვასა და სხვისი კეთილდღეობის გამო საკუთარ სიამოვნებაზე უარის თქმას მიუჩვევიათ.

ბუნებით გულკეთილი და მხიარული უფრო ეთქმოდა, მაგრამ უსაზღვრო განებივრებამ და ჩვევამ, რომ გონების ძახილისთვის ყური არ მიეგდო, ჭირვეულად და ფხუკიანად აქცია. გონებას არასდროს ავარჯიშებდა, ინტელექტით არ გამოირჩეოდა, მიუხედავად იმისა, რომ არც სიმკვირცხლე აკლდა და არც სწრაფად აღქმის უნარი. მუსიკისა და ენების კარგად შესწავლა უდავოდ ხელენიფებოდა, მაგრამ თხუთმეტ წლამდე მეცადინეობით თავი არ შეუწუხებია. ამის შემდეგ სხვებისგან გამორჩევის სურვილმა გულმოდგინება შეჰმატა, მაგრამ მხოლოდ ზედაპირული ეფექტის მისაღწევად. როგორც მალე დავრწმუნდი, ყველაფერს აგდებულად ეპყრობოდა, ფრანგულის, გერმანულის, მუსიკის, სიმღერის, ქარგვისა და, ალბათ, ხატვის გარდა - რაც ზედმეტ ძალისხმევას არ მოითხოვდა, თანაც, დავალების უდიდესი ნაწილი მე უნდა დამემთავრებინა. მუსიკასა და სიმღერას საუკეთესო მასწავლებელი ასწავლიდა. ცეკვაშიც, თქმა არ უნდა, საკმაოდ დახელოვნდა. მუსიკას დამატებით დროსაც კი უთმობდა. როგორც გუვერნანტი, ხშირად ვსაყვედურობდი ამის გამო, მაგრამ დედამისს მიაჩნდა, რომ ამით არაფერი დაშავდებოდა - რაკი ასე უნდოდა და თანაც, თუ სიამოვნებდა. იქ მისვლამდე ქარგვა არ ვიცოდი და ჩემს მოწაფეზე დაკვირვების წყალობით ვისწავლე. მაგრამ როგორც კი ნიუანსებში გავერკვიე, ეს თავის სასარგებლოდ გამოიყენა და ამ საქმის მოსაწყენი, მაგრამ აუცილებელი ნაწილის კეთება მე გადმომამბარა: ტილოს გაჭიმვა, შალისა და აბრეშუმის დახარისხება, ნახატის გაკეთება, გვირისტების დათვლა, შეცდომების გასწორება, ქარგვის დასრულება.^[35]

თექვსმეტი წლის მის მარეი მხიარულებითა და სიცვლქით გამოირჩეოდა, ოღონდ იმაზე მეტად არა, რაც ბუნებრივი და მისი ასაკის ქალიშვილისთვის დასაშვები იყო. ერთი წლის შემდეგ ამ მიდრეკილებამ, ისევე, როგორც სხვა დანარჩენმა, გზა მთავარ, ყოვლისშთანთქმელ ვნებას დაუთმო - საპირისპირო სქესის მოხიბვლასა და დატყვევებას. თუმცა გვეყოფა მასზე ლაპარაკი და მის დაზე გადავერთოთ.^[36]

მის მათილდა მარეი ნამდვილი ახტაჯანა იყო და დიდხანს საუბარს არ იმსახურებს. საკმარისია ითქვას, რომ დაზე ორ-ნახევარი წლით უმცროსს, სახის უფრო მსხვილი ნაკვთები და მუქი ფერი ჰქონდა. ასაკის მატებასთან

ერთად, შესაძლოა, ლამაზი ქალი დადგა, ჯერჯერობით კი ანონილსა და მოუქნელს მიმზიდველი არ ეთქმოდა, რაც სულ არ ადარდებდა. როზალიმ იცოდა თავისი ძლიერი მხარეები, მათ აზვიადებდა და ისე გადაჭაბებით აფასებდა, თითქოს სინამდვილესთან შედარებით სამჯერ უკეთესი ჰქონდა. მართლდას კი მიაჩნდა, რომ კარგად გამოიყურებოდა, მაგრამ გარეგნობაზე არ ზრუნავდა, ისევე, როგორც გონების ვარჯიშსა და ნიჭის განვითარებაზე. გაკვეთილების სწავლისა და ფორტეპიანოზე ვარჯიშის მისეული მანერა ნებისმიერ გუვერნანტს ჯკუაზე შეშლიდა. თუნდაც მარტივი და მოკლე დავალება მიმეცა, თუკი შეასრულებდა, - ნაჩქარევად და აგდებულად. ამასთან, ყველაზე მოუხერხებელ დროს და მისთვის ყველაზე ნაკლებად სასარგებლო, ჩემთვის კი ყველაზე სამძიმო ხერხით. მუსიკაში ნახევარსაათიანი ვარჯიშის დროს კლავიშებზე თითებს უმონწალოდ აბრაზუნებდა და ყოველნაირად ცდილობდა უკმაყოფილების გამოხატვას იმის გამო, რომ ვუსწორებდი, რომ შეცდომის დაშვებაში ხელს არ ვუშლიდი და სხვა. ერთი-ორჯერ გავბედე და სერიოზულად ვუსაყვედურე, ასე არაგონივრულად რატომ იქცევი-მეთქი, მაგრამ დედამისმა ორივეჯერ ისეთი ლექცია წამიკითხა, რომ ერთ რამეს მივხვდი: თუ ამ ადგილის დაკარგვა არ მინდოდა, მის მართლდასთვის ხელი არ უნდა შემემშალა და ისე მოქცეულიყო, როგორც მოეპრიანებოდა.³³³

მაგრამ გაკვეთილების დამთავრებისთანავე მისი ცუდი ხასიათისგან არაფერი რჩებოდა. თავის ოჩან ცხენზე ჯდომისას, ძაღლებთან ან დაძმასთან, განსაკუთრებით საყვარელ ძმასთან, ჯონთან, თამაშისას ჩიტივით მხიარულობდა. მართლდა შესანიშნავი ცხოველი იქნებოდა - სიცოცხლით, ენერგიით, ძალ-ღონით აღვსილი, მაგრამ როგორც გონიერი არსება, ბარბაროსული უმეცრებით, სიჯიუტით, უდარდებლობითა და უგუნურებით გამოირჩეოდა. „ნარჩევი“ თვისებების გამო უკიდურესად ართულებდა იმ ადამიანის ამოცანას, რომელსაც მის განვითარებასა და მისთვის კარგი მანერების სწავლაზე უნდა ეზრუნა, აგრეთვე დეკორატიული ცოდნის მიღებაში დახმარებოდა, რაც, დისგან განსხვავებით, ეზიზღებოდა, ისევე, როგორც ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი საქმიანობა. დედამისი ხედავდა ამ ნაკლს და გამუდმებით ჩამჩიჩინებდა, მისთვის გემოვნება შემეცვალა, მასში

ქალური პატივმოყვარეობა გამეღვიძებინა და ოსტატური, შეფარვითი პირფერობით მისი ყურადღება სასურველი ობიექტებისთვის მიმეპყრო, რისი გაკეთებაც არ მინდოდა. მე ხომ ცოდნისკენ მიმავალი გზაც უნდა მომერთო და გამესწორებინა, რათა სრულიად ძალდაუტანებლად ესრიალა ზედ - ამას კი ვერ შევძლებდი. შეუძლებელია, მოწაფეს რამე ასწავლო, თუ იგი არ ეცდება და არ მოინდომებს.^[1]

მატილდა, ზნეობრივი კუთხით, უპასუხისმგებლო, თავნება და ფიცხი იყო, რჩევა-დარიგებას ყურს არ უგდებდა. მისი გონების სავალალო მდგომარეობაზე ის ფაქტიც მეტყველებდა, რომ მამისგან ისეთი ლანძღვა ისწავლა, მთვრალ ჯარისკაცსაც კი შემურდებოდა. ქალიშვილის ეს ჩვევა ძალზე აწუხებდა დედას, რომელსაც ვერაფრით გაეგო, „ეს საიდან გაჩნდა“^[2]

- მაგრამ თქვენ მას მალე გადააჩვევთ ამგვარ გამოთქმებს, მის გრეი, - მითხრა მან, - ეს ხომ, უბრალოდ, ცუდი ჩვევაა, და თუ გამუდმებით, ოღონდ რბილად შეახსენებთ, რომ ასეთი სიტყვების გამოყენება არ შეიძლება, ეჭვი არ მეპარება, მათ მალე დაივიწყებს.^[3]

არა მარტო „რბილად ვახსენებდი“, არამედ ვცდილობდი ჩამეგონებინა, რომ ეს ძალიან ცუდი იყო და წესიერ ადამიანებს შეურაცხყოფდა, პასუხად კი უდარდელი სიცილი მესმოდა: „ოჰ, მის გრეი, როგორ გაოცდით! ძალიან მიხარია!“ ან: „რა ჩემი ბრალია? რატომ მასწავლა მამამ? დიახ, მისგან ვისწავლე, და ცოტა - მეეტლისგან“^[4]

მისი ძმა ჯონი, იგივე მასტერ მარეი, როდესაც მათთან მივედი, თერთმეტი წლის ჯანმრთელი და მაგარი ბიჭი იყო, ბუნებით პატიოსანი და კეთილი, მაგრამ ცუდი აღზრდის გამო ახალგაზრდა დათვივით შმაგი, ურჩი, უპრინციპო და უხეში გახდა, არაფერს სწავლობდა და არც რჩევა-დარიგებას ითვალისწინებდა - ყოველ შემთხვევაში, გუვერნანტისგან. შესაძლოა, სკოლის მასწავლებლებს უკეთესი შედეგისთვის მიეღწიათ - წლის ბოლოს, ჩემდა გასახარად, იგი სკოლაში გაგზავნეს, თუმცა არაფერი გაეგებოდა არა მარტო ლათინურში, არამედ სხვა საგნებშიც, რომლებსაც საერთოდ არ აქცევდა ყურადღებას. ცხადია, ამაში ბრალი უბირ გუვერნანტს მიუძღოდა, რომელსაც ბიჭის განათლების საქმე ჩააბარეს - მან კი თავდაჭერებით იტვირთა ის, რაც მის ძალას აღემატებოდა. ერთი წლის შემდეგ მისი ძმაც

მოვიცილე თავიდან, ისიც სკოლაში გაგზავნეს (ასევე საშინლად უცოდინარი).^[15]

მასტერ ჩარლზი, დედის საყვარელი ვაჟი, ჯონზე მხოლოდ ერთი წლით უმცროსი, მაგრამ გაცილებით დაბალი, ფერმკრთალი და სუსტი იყო. მშიშარა, ღვარძლიან და ჭირვეულ პატარა ეგოისტს სისაძაგლის კეთება უყვარდა, გონებას კი მხოლოდ ტყუილის მოგონებაში ავარჯიშებდა - არა თავისი რომელიმე დანაშაულის დასაფარავად, არამედ სხვისთვის უსიამოვნების მისაყენებლად, შემდეგ კი ნიშნის მოსაგებად. რომ არ დაგიმალოთ, მასტერ ჩარლზი ჩემთვის ძალზე მძიმე ტვირთი აღმოჩნდა: მოთმინება მასთან უბრალო ურთიერთობისთვისაც კი არ მყოფნიდა: ძრწოლას მგვრიდა ის, რომ მისი ქცევისთვის თვალყური უნდა მედევნებინა. ლაპარაკიც ზედმეტი იყო, რომ მისთვის რამე მესწავლებინა ან მხოლოდ სახე მიმეღო, რომ ვასწავლიდი, ყველაზე მარტივი მოთხრობიდან ერთი წინადადების წაკითხვაც არ შეეძლო, მაგრამ, დედამისის დაჟინებული მოთხოვნით, მისთვის ყოველი სიტყვა უნდა მეკარნახა, სანამ ასობის წესიერად გარჩევას ან დაფიქრებას მოასწრებდა. იმის თქმა, რომ მისი თანატოლი ბიჭები უკვე დამოუკიდებლად კითხულობდნენ, მკაცრად მეკრძალებოდა, ამიტომ სულაც არ იყო გასაკვირი, რომ ჩემთან ორი წლის მეცადინეობის შემდეგ, თავი ისევ ცარიელი ჰქონდა. ლათინური გრამატიკისა თუ სხვა საგნების ციცქნა ულუფებს ვაწვდიდი, სანამ არ განაცხადებდა, ყველაფერი ვიციო, - თუმცა წესიერად ვერაფერს იმახსოვრებდა, თუ თითოეულ სიტყვას არ ვუკარნახებდი. როდესაც უმარტივესი არითმეტიკული მაგალითების ამოხსნისას შეცდომებს უშვებდა, მაშინვე უნდა შემესწორებინა და მაგალითი მის მაგიერ დამესრულებინა - ნაცვლად იმისა, რომ გონება ევარჯიშებინა, შეცდომები თვითონვე მოეძებნა და გამოესწორებინა. ბუნებრივია, მასტერ ჩარლზი შეცდომების დაშვებას არ უფრთხოდა და ხშირად თავში გაელვებულ პირველივე ციფრს დაუფიქრებლად წერდა.^[16]

მითითებულ წესებს ყოველთვის არ ვემორჩილებოდი - ამის უფლებას სინდისი არ მაძლევდა, მაგრამ როგორც კი მათ ოდნავ მაინც გადავუხვევდი, ჩემი მოწაფის, აქედან გამომდინარე კი, დედამისის მრისხანება მატყდებოდა თავს, ვინაიდან იგი დაუყოვნებლივ ატყობინებდა მშობელს ჩემს ცოდვებს,

ვერაგულად აზვიადებდა მათ და ტყუილებით ამკობდა. რამდენჯერმე მომეჩვენა, რომ საცაა ადგილს დაგვარგავდი ან თვითონ ვიტყოდი მასზე უარს, მაგრამ ჩემი ახლობლების გულისთვის საკუთარ სიამაყეს ვთოკავდი, აღშფოთებას ვმაღავდი და მაინც გავძელი იმ დღემდე, როდესაც პატარა მწვალებელი სკოლაში გაგზავნეს. მამამისმა განაცხადა, რომ მისი შვილის შინ აღზრდას შედეგი არ მოჰქონდა, რადგან დედა საშინლად ანებივრებდა, გუვერნანტი კი მასთან ვერაფერს აწყობდა.^[33]

რამდენიმე სიტყვას კიდევ მოგახსენებთ ჰორტონ-ლოჯსა და იქ გამეფებულ წესებზე და ამ მშრალ აღწერას დროებით შევწყვეტ. ეს შესანიშნავი სახლი პისტერ ბლუმფილდისას სიძველითაც აღემატებოდა, ზომითაც და ელევანტურობითაც. მართალია, ბაღის დაგეგმარება განსაკუთრებული გემოვნებით არ გამოირჩეოდა, სამაგიეროდ, გაკრეჭილი გაზონის, შემორაგული ახალგაზრდა ნერგების, ალვის ხეების კორომისა და ნაძვების ნაცვლად, ჰორტონ-ლოჯში პარკი მდებარეობდა - ირმებითა და დიდებული ასაკოვანი ხეებით. თვალს ახარებდა ბარაქიანი ყანები, მწვანე კორომები, წყნარი შარაგები მშვენიერ ცოცხალ ღობეებს შორის, რომელთა ძირში მინდვრის ყვავილები იწონებდნენ თავს, მაგრამ ეს ყველაფერი მომქანცველად ბრტყლად მოჩანდა ***-ის საგრაფოს კლდოვან ბორცვებთან შედარებით, სადაც დავიბადე და გავიზარდე.^[34]

სოფლის ეკლესია ორი მილის მანძილზე მდებარეობდა, ამიტომ ყოველ კვირადღეს, ზოგჯერ უფრო ხშირადაც, პარმალთან ოჯახის ეტლს ჩამოაყენებდნენ. მისტერ და მისის მარეის მიაჩნდათ, რომ ეკლესიაში ერთხელ მისვლაც კმაროდა, მაგრამ მათ შვილებს ისე ღლიდათ იძულებითი უსაქმურობა, რომ ამჯობინებდნენ, მეორე წირვასაც დასწრებოდნენ. თუ ვინმე იქ ჩემთან ერთად ფეხით წასვლის სურვილს გამოთქვამდა, ყოველთვის მიხაროდა, რადგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ეტლის უშორეს კუთხეში უნდა ვმჭდარიყავი, თანაც ცხენებთან ზურგით, რისგანაც ცუდად ვხდებოდი. და თუ ეკლესიაში წირვის დასრულებამდე დარჩენის შესაძლებლობა მეძლეოდა, სათანადო მოწიწებით ლოცვას მაინც ვერ ვახერხებდი, რადგან უსიამოვნო სისუსტესა და გულის რევას ვგრძნობდი, თან მეშინოდა, უფრო ცუდად არ გავმხდარიყავი. თავის ყრუ ტკივილი დღის ბოლომდე მტანჯავდა, არადა,

ენ ბრონტე

წესით, ეს დღე დასვენებისა და მშვიდი, ღვთისმოსავი სიხარულისთვის იყო განკუთვნილი.^[1]

- უცნაურია, მის გრეი, რომ ეტლში ყოველთვის გული გერევათ, მე კი თავს შესანიშნავად ვგრძნობ, - თქვა ერთხელ მის მათილდამ.^[2]

- მეც, - მხარი აუბა დამ, - თუმცა მის ადგილას რომ ვიჯდე, ასეთ დახუთულ და საძაგელ კუთხეში... მის გრეი, ვერ გამიგია, ამას როგორ უძლებთ.^[3]

„უძლებ, ვინაიდან არჩევანი არა მაქვს“, - შემედლო მეპასუხა, მაგრამ მათ გრძნობებს გავუფრთხილდი და მხოლოდ ეს ვიკმარე.^[4]

- იქამდე ხომ პატარაგბაა! განსაკუთრებულ ყურადღებას არც ვაქცევ. მთავარია, ეკლესიაში ყოფნისას გამიაროს.^[5]

ვინმეს ერთი ჩვეულებრივი დღის აღწერა რომ ეთხოვა ჩემთვის, პასუხის გაცემა ძალიან გამიჭირდებოდა. საკლასო ოთახში ჩემი მოწაფეებისთვის მოსახერხებელ დროს ვსაუბრობდი, ვსადილობდი და ვვახშმობდი: ისინი კი ხან სადილს ითხოვდნენ, როცა ის ჯერ კიდევ არ იყო მზად, ხან საათზე მეტხანს არ ეკარებოდნენ, შემდეგ კი ბრაზობდნენ, კარტოფილი ცივია, სოუსში კი გამაგრებული ცხიმის თეთრი კუნძულები ცურავსო. ჩაის ზოგჯერ ოთხ საათზე სვამდნენ, ხშირად კი მოახლეს ეჩხუბებოდნენ, რატომ ზუსტად ხუთზე არ მოგვიტანეო, არადა, როცა ეს განკარგულება ზედმიწევნით სრულდებოდა, მაგიდასთან შვიდზე ან სულაც რვა საათზე სხდებოდნენ.^[6]

მათი მეცადინეობის საათებიც ასე ნაწილდებოდა. ამრს არ მეკითხებოდნენ, არ აინტერესებდათ, ჩემთვის მოსახერხებელი იყო თუ არა. ზოგჯერ მათილდა და ჯონი ჯერ კიდევ საუბრობამდე ცდილობდნენ „საშინელი მოწყენილობისგან გათავისუფლებას“ და სრულიად მოურიდებლად და უბოდიშოდ, ექვსის ნახევარზე მოახლეს მიგზავნიდნენ გასალვიძებლად. ზოგჯერ მითვლიდნენ, რომ ზუსტად ექვსი საათისთვის ვყოფილიყავი მზად, და როდესაც სასწრაფოდ ჩავიცვამდი და საკლასო ოთახში შევდიოდი, იქ არავინ მხვდებოდა, ხანგრძლივი და უნაყოფო ლოდინის შემდეგ კი ირკვეოდა, რომ გადაეფიქრებინათ და ლოგინში ნებივრობა გაეგრძელებინათ. ზაფხულში, დარიან დილას, ბრაუნი მოდიოდა და მაფრთხილებდა, ახალგაზრდებმა დასვენება გადაწყვიტეს და სასეირნოდ წავიდნენო, და უსაუბროდ, ლამის გულის წასვლამდე მიწევდა ლოდინი - მათ

კი გასეირნებამდე წახემსება, ცხადია, არ ავიწყდებოდათ.^[35]

ხშირად თავში წამოუვლიდათ, რომ გაკვეთილები სუფთა ჰაერზე ემეცადინათ. ვერაფრით შევეწინააღმდეგებოდი, მაგრამ ვინ იცის, რამდენჯერ გავცივებულვარ ნოტიო ბალახზე ჯდომისგან, საღამოს ნამისგან ან ვერაგი ქარისგან, მათ კი არაფერი ადარდებდათ. რა თქმა უნდა, ვერ ვუსაყვედურებდი, რომ ჩინებული ჯანმრთელობა ჰქონდათ, მაგრამ ხომ შეიძლებოდა, ცოტა იმათზეც ეფიქრათ, ვინც ამით ვერ დაიკვებხნოდა. შესაძლოა, ჩემი ბრალი იყო, რადგან იქ ვჯდებოდი, სადაც ისინი მოისურვებდნენ, საკუთარ აზრს არ გამოვთქვამდი და გაცივების რისკის წინაშე ყოფნას ვამტობინებდი, ოღონდ კი მათთვის რამე არ მეთხოვა. ჭირვეულობა, რომლითაც მეცადინეობისთვის დროსა და ადგილს ირჩევდნენ, სრულად შეეფერებოდა მათ შემდგომ თავგასულ ქცევას. როდესაც ჩემს ახსნა-განმარტებას ისმენდნენ ან შეკითხვებზე მპასუხობდნენ, დივანზე სანახევროდ იზვნენ, ხალიჩაზე კოტრიალებდნენ, იზმორებოდნენ, ამთქნარებდნენ, ერთმანეთს ესაუბრებოდნენ, ფანჯარაში იყურებოდნენ, მაგრამ თუკი ბუხარში ნაკვერჩხლებს მოვურევდი ან ცხვირსახოცი დამივარდებოდა, მაშინვე მსაყვედურობდნენ, რომ სამუშაოს მოვნყდი, ან მეუბნებოდნენ, რომ „დედას ასეთი აგდებული დამოკიდებულება არ მოეწონებოდა“.^[36]

მსახურები, რომლებიც ხედავდნენ, რომ ოჯახის უფროსები და მათი შვილები გუვერნანტს პატივს თითქმის არ სცემდნენ, თვითონაც შესაბამისად იქცეოდნენ. ხშირად ერთგვარი შიშითაც კი მიცდია მათი დაცვა ბატონიშვილებისა და ქალიშვილებისგან, მაგრამ მათ სულ არ ადარდებდათ ჩემი ყოფა, თხოვნას არ მისრულებდნენ, განკარგულებებს კი უგულებელყოფდნენ. დარწმუნებული ვარ, არაერთი მსახური მსგავს ვითარებაში სხვაგვარად იქცევა, მაგრამ მოახლე გაუნათლებელია, მიჩვეული არაა მსჯელობასა და ფიქრს და ადვილად აჰყვება ხოლმე ბატონების ცუდ მაგალითს. აქ კი, თვალწინ თავიდანვე ცუდი მაგალითი ჰქონდათ.^[37]

ზოგჯერ თავს დამცირებულად ვგრძნობდი და მრცხვენოდა კიდევ იმის გაფიქრებისას, რომ ასეთ უპატივცემულობას ვურიგდებოდი; ზოგჯერ კი საკუთარ თავს ვსაყვედურობდი, რომ შეურაცხყოფა ასე ახლოს მიმქონდა

გულთან და მავინყდებოდა ქრისტიანული თავმდაბლობა და სიყვარული, რომელიც ითმენს, მოწყალეა, თავისას არ ეძებს, ყველაფერს ფარავს, ყველაფერს იტანს. დრომ და მოთმინებამ კეთილისმყოფელი შედეგი მაინც გამოიღო, თუმცა ნელა და თითქმის შეუმჩნევლად. ახალგაზრდა ჯენტლმენები სკოლამ ამარიდა თავიდან (დიდი შვება!), ქალიშვილებმა კი, როგორც უკვე მოგახსენეთ, ქედმაღლობას მოუკლეს და მათ ქცევაში პატივისცემის ერთგვარი ნიშნები გაჩნდა. „მის გრევი უცნაური ადამიანი იყო - არასდროს ეპირფერებოდა მათ და თითქმის არ აქებდა, მაგრამ თუ რამეს მოუწონებდა, იცოდნენ, რომ ამას გულწრფელად ამბობდა. ჩვეულებრივ, ძალიან დამთმობი, წყნარი და ხათრიანი იყო, მაგრამ ზოგიერთ რამეს მოთმინებიდან გამოჰყავდა. ცხადია, მისი აღშფოთება მათ სულ არ ადარდებდათ, მაგრამ მაინც ამჯობინებდნენ, არ გაელიზიანებინათ. კარგ ხასიათზე მყოფი ესაუბრებოდა ხოლმე და, თავისებურად, სასიამოვნო და საინტერესოც იყო. ისეთი არა, როგორიც დედა, თუმცა მრავალფეროვნებას ცუდი არასდროს მოაქვს. მას ყველაფერზე საკუთარი აზრი ჰქონდა, ოღონდ ზოგჯერ ძალზე მოსაწყენი - ის ხომ ყოველთვის იმაზე ფიქრობდა, რა იყო კარგი და რა - ცუდი, გაუგებარ მოწინებებს გრძნობდა რელიგიური საკითხების მიმართ და ასევე გაუგებარ სიმპათიას - მაღალი მწიგნობის ადამიანების მიმართ“.

თავი VIII - პირველი გასვლა

დადგა დრო, თვრამეტი წლის მის მარვის საკლასო ოთახი დაეტოვებინა და მაღალი საზოგადოების ცხოვრების მორევში გადაშვებულიყო - ცხადია, იმ დღით, რა დღითაც ეს ლონდონს მიღმა შეიძლებოდა, ვინაიდან ოჯახის უფროსს რამდენიმე კვირითაც არ სურდა სოფლურ სიამეებსა და საქმიანობაზე უარის თქმა. საზოგადოებაში მისი გასვლის დებიუტი სამი იანვრისთვის დაინიშნა - დედა ბრწყინვალე მეტლისის მოწყობას აპირებდა ო.-ში და მის გარშემო ოცი მილის რადიუსში მცხოვრები არისტოკრატიისთვის. სოფლის დიდკაცობის ნალებიც კი დაპატიჟა. ცხადია, მის მარევი მოუთმენლად და სიხარულით ელოდა მეტლისს.

- მის გრეი, - მითხრა მან საღამოს, ღირსშესანიშნავ დღემდე ერთი თვით ადრე და ჩემი დის ძალზე გრძელ და საინტერესო წერილს მომწყვიტა, რომელიც დილას მხოლოდ გავხსენი, დავრწმუნდი, რომ ცუდს არაფერს იუწყებოდა და გვერდზე გადავდე, რათა შესაფერის დროს წამეკითხა, - მის გრეი, თავი დაანებეთ მაგ მოსაწყენ, სულელურ წერილს და მომისმინეთ. დარწმუნებული ვარ, ეს გაცილებით დაგაინტერესებთ.^[SEP]

ჩემს ფეხებთან მდგარ პუფზე ჩამოჯდა. წყენის გამომხატველი ამოოხვრისგან თავი შევიკავე და მერის გზავნილის დაკვეცვას შევუდექი.^[SEP]

- რატომ არ გააფრთხილეთ თქვენი გულკეთილი ახლობლები, რომ ასეთი გრძელი საუბრით თავი არ მოგაბეზრონ? - თქვა მის მარემი, - თანაც, წესიერ ქალადზე მაინც დაწერონ და არა ასეთ უბარმაზარ ვულგარულ ფურცლებზე. ერთი განახათ, როგორ მომხიბლავ ბარათებს უგზავნის დედა თავის მეგობრებს!^[SEP]

- ჩემმა გულკეთილმა ახლობლებმა, - მივუგე მე, - მშვენივრად იციან, რომ რაც უფრო გრძელია წერილი, მით უფრო სასიამოვნოა მისი კითხვა. გული დამწყდებოდა, მათგან მომხიბლავი ბარათები რომ მიმეღო. ვულგარულობაში მათი დადანაშაულება კი, ვინც დიდ ფურცლებზე წერს, ცოტათი ვულგარულია, არა, მის მარეი?^[SEP]

- ეს მხოლოდ თქვენს გასაღიზიანებლად ვთქვი! ახლა კი მეტლისის შესახებ ვილაპარაკოთ. მანამდე არსად წახვალთ. სახლში შემდეგ გაემგზავრებით.^[SEP]

- რატომ? მე ხომ მეტლისზე არ ვიქნები?^[SEP]

- დიახ, რა თქმა უნდა. მაგრამ საზეიმოდ მორთული ოთახებით დატკბებით, მუსიკას შორიდან მოუსმენთ და, რაც მთავარია, საუცხოო ახალ კაბაში გამოწყობილსაც დამინახავთ. ისეთი მომხიბლავი ვიქნები, რომ ენა ჩაგივარდებათ. არა, დარჩით, დარჩით!^[SEP]

- ცხადია, ძალიან მინდა თქვენი ნახვა, მაგრამ არაერთხელ მომეცემა ამის შესაძლებლობა სხვა მეტლისებისა და წვეულებების წინ, როცა არანაკლებ მშვენიერ კაბებში იქნებით გამოწყობილი, გამგზავრების გადადება და ჩემი ახლობლების გულისტკენა კი არ შემიძლია.^[SEP]

- აჰ, დაივიწყეთ ახლობლები! მისწერეთ, რომ არ გიშვებთ.^[SEP]

ენ ბრონტე

- რომ არ დაგიმალოთ, თვითონაც გული დამწყდება. როგორც მათ მოვენატრე, მეც ისე შენატრებიან, შესაძლოა, მეტადაც კი.
- თქვენ ხომ მხოლოდ რამდენიმე დღით შეყვინდებით!
- ჩემი ანგარიშით, თითქმის ორი კვირით. იმის გაფიქრებაც კი მიჭირს, რომ შობას შინ არ გავატარებ. მთავარი კი ისაა, რომ ჩემი და თხოვდება.
- მართლა? როდის?
- ერთ თვეზე ცოტა მეტი დარჩა. მინდა, მომზადებაში მივეხმარო და მასთან ვიყო, სანამ ჩვენგან არ წასულა.
- რატომ ადრე არ მითხარით ეს?
- მეც მხოლოდ ახლახან შევიტყვე. იმ წერილიდან, რომელსაც მოსაწყენი და სულელური უწოდებთ და ბოლომდე არ წამაკითხებთ.
- ვისზე ქორწინდება?
- მისტერ რიჩარდსონზე, მეზობელი მრევლის მღვდელზე.
- მდიდარია?
- არა, მაგრამ უზრუნველყოფილია.
- ლამაზია?
- არა, თუმცა სასიამოვნო გარეგნობა აქვს.
- ახალგაზრდაა?
- არა, საშუალო ასაკისაა.
- ღმერთო ჩემო! ეს როგორი საქმრო ყოფილა! როგორი სახლი აქვს?
- პატარა სახლია ეკლესიის გვერდით. სუროთი დაფარული პარმალით, ძველი ბაღით და...
- აჰ, საკმარისია! ახლა ცუდად გავხდები. ამ ყველაფერს როგორ უნდა გაუძლოს?
- ვფიქრობ, არა მხოლოდ გაუძლებს, არამედ ძალიან ბედნიერიც იქნება. თქვენ ხომ არ გიკითხავთ, როგორი ადამიანია მისტერ რიჩარდსონი. კეთილი, ჭკვიანი, კარგი ხასიათის თუა? ყველა ამ შეკითხვაზე, დიახ-მეთქი, გიპასუხებდით. ყოველ შემთხვევაში, მერი ასე ფიქრობს და ვიმედოვნებ, არ ცდება.
- მაგრამ... საბრალო! ნუთუ არ დაფიქრებულა, რომ წლების განმავლობაში საძაგელ მოხუცთან ერთად კარჩაკეტილი ცხოვრება მოუწევს

და უკეთესის იმედიც კი არ უნდა ჰქონდეს? ^[SEP]

- სულაც არ არის მოხუცი. დაახლოებით ოცდათხუთმეტის იქნება, ჩემი და კი ოცდარვისაა, სერიოზულობით კი - ორმოცდაათისაც. ^[SEP]

- ოჰ! თუ ასეა, მაშინ... ერთმანეთს შეეფერებიან. მაგრამ, ვიმედოვნებ, „პატივცემულ მოძღვარს“ არ ეძახის. ^[SEP]

- არ ვიცი, მაგრამ თუ ეძახის კიდევ, ვფიქრობ, ის ამის ღირსია. ^[SEP]

- რა საშინელებაა! და თქვენმა დამ თეთრი წინსაფარი უნდა ატაროს? ღვეზელი და პუდინგი ამზადოს? ^[SEP]

- თეთრი წინსაფრის შესახებ ვერაფერს ვიტყვი, მაგრამ ღვეზელსა და პუდინგს აუცილებლად მოამზადებს. თუმცა, არა მგონია, ამან გული დასწყვიტოს, მას ხომ ხშირად გამოუცხვია ისინი! ^[SEP]

- და სოფელში თავისი უბრალო შალითა და უშველებელი ჭილის ქუდით ივლის და ღარიბებს სულიერი ტრაქტატითა და ძვლისგან დამზადებული ბულიონით გაუმასპინძლდება? ^[SEP]

- ვერაფერს მოგახსენებთ, მაგრამ, ალბათ, შეეცდება, დაეხმაროს მათ, სული და სხეული განუმტკიცოს, როგორც ამას ყოველთვის აკეთებს დედაჩვენი. ^[SEP]

თავი IX - ^[P]^[SEP]^[P]^[SEP]მეტლისი

- აბა, მის გრეი, - მომესალმა მის მარეი, როგორც კი ზედა სამოსი გავიხადე და საკლასო ოთახში შევედი, პირველად, შინ გატარებული ერთი თვის შემდეგ, - ჩქარა მიხურეთ კარი და დაჯექით, მეტლისის ამბებს გიამბობთ. ^[SEP]

- არა, დალახვროს ეშმაკმა! - შესძახა მის მათილდამ, - ენას კბილი დააჭირე, კარგი? ჯერ მე მოვუყვები ჩემი ახალი ფაშატის შესახებ. ნამდვილი საოცრებაა, მის გრეი, წმინდა სისხლის... ^[SEP]

- გაჩუმდი, მათილდა! ნუ მანყვეტიანებ. ^[SEP]

- არა, როზალი. თუ დაიწყებ, ვერასდროს დაასრულებ. ჯერ მე ვიტყვი, თუნდაც აქვე დამეცეს მეხი. ^[SEP]

- ძალიან მწყინს იმის მოსმენა, მის მათილდა, რომ ჯერაც ვერ

გათავისუფლდით ამ საძაგელი ჩვეულებისგან.^[58]

- ეს ხომ ჩემი ბრალი არაა. მაგრამ ერთ ცუდ სიტყვასაც არ ვიტყვი, თუ ჯერ მე მომისმინეთ და როზალის უბრძანებთ, წყეული ენა გააჩეროს.^[59]

როზალი შეეკამათა და მეგონა, ახლა შუაზე გამგლეჯენ-მეთქი, მაგრამ მის მათილდას უფრო ძლიერი ხმა ჰქონდა და ამიტომ დამ უხალისოდ დაუთმო პირველობა. იძულებული გავხდი, დაწვრილებით მომესმინა ყველაფერი საუცხოო ფაშატის შესახებ, მისი წარმოშობის, გენეალოგიის, სვლის, ამტანობის, ხასიათისა და სხვათა ჩათვლით, შემეტყო, როგორ მარჯვედ და გაბედულად დააჭენებდა მას მათილდა - ხუთლატნიან ჭიშკარს ერთბაშად ევლებოდა თავზე. თურმე მამამისს უთქვამს, რომ მეღიებზე სანადიროდ წაიყვანდა, დედას კი ხასხასა წითელი სანადირო კაბაც შეუკვეთავს!^[60]

- აჰ, მათილდა, ნუ იგონებ! - შესძახა მის მარემ.^[61]

- მერე რა? - ოდნავაც არ შეცბუნებულა მის მათილდა, - მე ხომ ვიცი, რომ თუ მოვინდომებ, ხუთლატნიან ღობეს გადავევლები, თუ ვთხოვ, მამა სანადიროდ წამიყვანს, დედა კი სანადირო კაბას შეუკვეთს.^[62]

- ჰო, ასე ჯობია, - თქვა მის მარემ, - და შეეცადე, ძვირფასო მათილდა, უფრო ზრდილობიანად მოიქეცე. მის გრეი, უთხარით, რომ ასეთი საშინელი სიტყვები აღარ წარმოთქვას. ის ხომ თავის ცხენს ძუკნას ეძახის! ეს აუტანელია! მისი აღწერისას კი გაუგონარ გამოთქმებს იყენებს. ნამდვილად მეჭინიბეებისგან ისწავლა. პირს გააღებს თუ არა, ლამის გული წამივიდეს.^[63]

- სულელო, მე ეს მააისა და მისი მეგობრებისგან ვისწავლე, - მიუგო ახალგაზრდა ქალიშვილმა და მათრახი გაატკაცუნა, რომელსაც მუდამ თან დაატარებდა, - ცხენებში კი მათზე ცუდად არ ვერკვევი.^[64]

- კარგი, საკმარისია, საძაგელო! თუ არ გაჩუმდები, მართლა გული წამივა. ახლა კი, მის გრეი, მე მომისმინეთ. მეჭლისის შესახებ გიამბობთ. ვიცი, ერთი სული გაქვთ, მოისმინოთ, როგორ ჩაიარა. ოჰ, რა მეჭლისი იყო! დარწმუნებული ვარ, მსგავსი არაფერი გინახავთ, არ გსმენიათ და არ წაგიკითხავთ. და არც დაგსიმბრებიათ! როგორ მორთეს ოთახები! ახლა ცეკვები, ვახშამი, მუსიკა! ამის აღწერა შეუძლებელია. სტუმრებს არ იკითხავთ? ორი გრაფი, სამი ბარონეტი და ხუთი ტიტულოვანი ლედი.

უამრავი ქალბატონი და ჯენტლმენი. ცხადია, ქალები არ მაინტერესებდა, თუმცა ისინიც დამეხმარნენ საკუთარი თავის შეფასებაში - თითქმის ყველანი მახინჯები და მოუქნელები იყვნენ. დედამ მითხრა, რომ საუკეთესო, აღიარებული სილამაზის ქალიშვილებიც კი ვერ შემედრებოდნენ. მე კი, მის გრეი... ოჰ, რა სამწუხაროა, რომ ვერ მნახეთ! მომაჯადოებელი ვიყავი, არა, მათილდა? ^[...]

- ჩვეულებრივი ^[...]

- არაფერიც! ყოველ შემთხვევაში, დედამ ასე თქვა. ბრაუნმაც. უილიამსონმაც. ბრაუნმა მითხრა, როგორც კი ჯენტლმენები თვალს მოგკრავენ, მაშინვე გაგიჟებამდე შეუყვარდებითო. მაშასადამე, შემძლია, ცოტა პატივმოყვარე ვიყო. ვიცი, რომ აღმაშფოთებელი, თვითკმაყოფილი და თავქარიანი გგონივართ. მაგრამ ყველაფერს ჩემს მომხიბლაობას როდი მივანერ. ეს პარიკმახერის დამსახურებაცაა და ჩემი შესანიშნავი კაბისაც - მას ხვალ გიჩვენებთ: თეთრი გაზის ნაჭერი, ვარდისფერი ატლასით განწყობილი, თანაც საუცხოო მოყვანილობის! კიდევ - დიდი მარგალიტებით შემკული, საოცარი ყელსაბამი და სამაჯური. ^[...]

- დარწმუნებული ვარ, მომაჯადოებლად გამოიყურებოდით. მაგრამ რა საჭიროა ამის გამო ამდენი სიხარული? ^[...]

- აჰ, არა! მხოლოდ ამიტომ არა. ჩემით ისე აღფრთოვანდნენ! იმ საღამოს იმდენი გამარჯვება მოვიპოვე! არც კი დაიჯერებთ... ^[...]

- მერედა, ეს რას გარგებთ? ^[...]

- რას მარგებს? და ამას ქალი მეკითხება? ^[...]

- ვფიქრობ, ერთი გამარჯვებაც სრულიად საკმარისია. თუმცა ისიც ზედმეტია, თუკი მარცხი ორმხრივი არაა. ^[...]

- ოჰ! ხომ იცით, ამაში ვერასდროს დაგეთანხმებით. არა, არა, მადროვეთ და ჩემს მთავარ მალმერთებლებს ჩამოგითვლით - მათ, ვინც ხაზგასმით გამოხატა ჩემით აღფრთოვანება მეჭლისზეც და შემდეგაც. ჩემთვის ხომ კიდევ ორჯერ გამართეს წვეულება. სამწუხაროდ, ორივე გრაფი, ლორდი გ. და ლორდი ფ. ცოლიანია, სხვა შემთხვევაში, ალბათ, იმაზეც წავიდოდი, რომ მათ ოდნავ გამოვარჩევდი. მაგრამ, აფსუს! სხვათა შორის, ლორდ ფ-ს სძულს თავისი ცოლი, ის ბრწყინვალედ ცეკვავს, ჩემსავით. ვერც კი წარმოიდგენთ,

რა კარგად ვცეკვავდი - თვითონაც კი მიკვირდა. მილორდმა ისეთი ქათინაურები მომიძღვნა! გადააჭარბა კიდევ, ამიტომ იძულებული გავხდი, ცოტა ქედმაღლობა და სიცივე გამომეჩინა. სამაგიეროდ, სიამოვნებით ვუყურებდი, რა დღეში ჩავარდა მისი საძაგელი და გაბლენძილი მეუღლე - კინალამ მოკვდა ბრაზისა და შურისგან...^[SEP]

- მის მარეი, არა მგონია, რომ ეს მართლა გსიამოვნებდათ! როგორი გაბლენძილიც...^[SEP]

- დიახ, რასაკვირველია, ეს არც ისე კარგია. მაგრამ არა უშავს, ოდესმე აუცილებლად გავხდები კარგი, ოღონდ ახლა ქადაგება არ დაიწყეთ, ძალიან გთხოვთ. მე ხომ ჯერ ნახევარიც არ მომიყოლია. რაზე გავჩერდი?.. ჰო! ჩემი აშკარა მალმერთებლები. პირველ რიგში, სერ თომას ეშბი... სერ ჰიუ მელთემსა და სერ ბროდლი უილსონს უკვე ობი მოედოთ და მხოლოდ დედასთან და მამასთან სასაუბროდ თუ გამოდგებიან. სერ თომასი კი ახალგაზრდაა, მდიდარი და მხიარული, თუმცა გვარიანი მაიმახია. დედა კი მეუბნება, ერთი-ორი თვის ნაცნობობის შემდეგ ამას ველარ შეამჩნევო. შემდეგ, ჰარი მელთემი, სერ ჰიუს უმცროსი ვაჟი - კარგი გარეგნობა აქვს, მასთან კეკლუცობაც სასიამოვნოა, მაგრამ რადგან უმცროსი ვაჟია, სხვა რამისთვის არ გამოდგება. შემდეგ მისტერ გრინი - მდიდარია, მაგრამ რად გინდა, მხარბეჭიანი რეგვენია, ნამდვილი სოფლელი დოცლაპია. და კიდევ, ჩვენი ღირსეული მღვდელი, მისტერ ჰეთფილდი - მას ჩემს თავმდაბალ მალმერთებლად მივიჩნევ, მაგრამ, ვშიშობ, დაავიწყდა, რომ თავისი ქრისტიანული თვისებების მარაგს თავმდაბლობაც შემატოს.^[SEP]

- როგორ? მისტერ ჰეთფილდი მეჭლისს დაესწრო?^[SEP]

- რასაკვირველია. გეგონათ, რომ ეს არ ეკადრებოდა?^[SEP]

- ვფიქრობდი, ალბათ, გადაწყვეტს, სასულიერო პირს არ შეშვენის-მეთეი...^[SEP]

- არა, არა! მას თავისი წოდება ცეკვით არ შეუბღალავს, მაგრამ საბრალოს თავის შეკავება ძალიან გაუჭირდა. ოჰ, როგორ უნდოდა, ერთ ცეკვაზე მაინც მივეწვიე. და... ჰო, მართლა! მას ახალი უმცროსი მღვდელი ჰყავს. იმ დაჩაჩანაკებულმა ბებერმა მისტერ ბლაიმ, როგორც იქნა, მიიღო ნანატრი სამწყსო და გაემგზავრა.^[SEP]

- ახალი როგორია?

- ნამდვილი ჩერჩეტი! გვარად უესტონი. სამი სიტყვით აღწერ: უგრძნობელი, სულელი, შტერი, მახინჯი. ოთხი სიტყვა გამოვიდა, მაგრამ ამას მნიშვნელობა არა აქვს - მისთვის საკმარისია.

მან კვლავ განაგრძო მეჭლისის აღწერა. ჰყვებოდა, როგორ ეჭირა თავი სხვა წვეულებებზეც, თან ახალ-ახალ დეტალებს ამატებდა სერ თომას ეშბის, მელთემის, გრინისა და ჰეთფილდის პორტრეტებს. ყოველ მათგანზე წარუშლელი შთაბეჭდილება მოეხდინა.

- მერედა, ვინ მოგწონთ ყველაზე მეტად ამ ოთხეულიდან? - ვკითხე მე და მესამედ თუ მეოთხედ შევიკავე თავი, რომ არ დამემთქნარებინა.

- არც ერთი! - მიპასუხა მან და ზიზღნარევი სიკეკლუცით შეარხია ბრწყინვალე კულულები.

- ვფიქრობ, ეს ნიშნავს, რომ ყველა მოგწონთ. მაგრამ ყველაზე მეტად, რომელი?

- არა, მართლა ვერ ვიტან მათ. ჰარი მელთემი ყველაზე ლამაზია, მასთან თავს მხიარულად ვგრძნობ. მისტერ ჰეთფილდი ყველაზე ჭკვიანია, სერ თომასი - ყველაზე უზნეო, მისტერ გრინი კი - ყველაზე სულელი. მაგრამ თუ არჩევანისთვის გამწირავენ, სერ თომასს ვერსად გავექცევი.

- ეს როგორ შეიძლება! თუკი უზნეოა და თქვენ ვერ იტანთ?

- უზნეო რომ არის, მომწონს კიდევ. ეს მას უფრო საინტერესოს ხდის. თუ უნდა გავთხოვდე, თუ ლედი ეშბი უნდა გავხდე, ეშბი-პარკის მამულის მფლობელი, ამას უფრო ადვილად გადავიტან. მაგრამ არასდროს გავთხოვდებოდი, მუდამ ახალგაზრდა რომ ვიყო. მარტო ვიქნებოდი და ვიმხიარულებდი! ყველასთან ვიკეკლუცებდი და როდესაც საფრთხე გაჩნდებოდა, რომ შინაბერას დამიძახებდნენ, მოპოვებული ათი ათასი გამარჯვების შემდეგ ცუდი სახელის თავიდან ასაცილებლად, ყველა მათგანს გულს გავუტეხდი - ერთის გარდა: ყველაზე დიდგვაროვან, მდიდარ და ხათრიან ქმარს შევარჩევდი, რომელზეც ორმოცდაათი ქალიშვილი მაინც იოცნებებდა.

- რადგან ასე უყურებთ ცხოვრებას, ამიტომაც ხართ მარტო, ჰოდა, არც გათხოვდეთ, თუნდაც შინაბერად დარჩენის სირცხვილის შიშით.

თავი X P T P ეკლესია

- აბა, მის გრეი, რას იტყვით ახალ მღვდელზე? - მკითხა მის მარემ დაბრუნებიდან პირველ კვირადღეს, წირვის შემდეგ.^[SEP]

- რთული სათქმელია. მე ხომ არც მომისმენია, როგორ ქადაგებს.^[SEP]

- მაგრამ ხომ დაინახეთ, არა?^[SEP]

- დიახ, ოღონდ ადამიანზე თვალის ერთი შევლებით ვერაფერს ვიტყვი.^[SEP]

- ის ხომ მახინჯია!^[SEP]

- მე ასე არ მომჩვენებია. ჩემი აზრით, უსიამოვნო სახის ნაკვთები არა აქვს. სხვათა შორის, მხოლოდ მისი კითხვის მანერას მივაქციე ყურადღება. ვფიქრობ, ამას შესანიშნავად აკეთებს. ყოველ შემთხვევაში, მისტერ ჰეთფილდზე გაცილებით უკეთ. წმინდა წერილს ისე კითხულობდა, რომ თითოეული სიტყვა სრულიად გასაგები იყო. ასე მგონია, ყველაზე გონებაგათანტულები უნებურად უსმენდნენ, უმეცრები კი ყველაფერს ხვდებოდნენ. ლოცვებსაც ისე წარმოთქვამდა, თითქოს წირვაში არც მონაწილეობდა - მხოლოდ მოწიწებით, გულის სიღმიდან ლოცულობდა.^[SEP]

- ოჰ, დიახ, მხოლოდ ამისთვის თუ ვარგა. წირვისას თავის მოვალეობას კარგად ასრულებს. მაგრამ მეტი არაფერი შეუძლია.^[SEP]

- თქვენ რა იცით?^[SEP]

- როგორ არ ვიცი. ასეთ საკითხებში მშვენივრად ვერკვევი. დაინახეთ, როგორ გამოვიდა ეკლესიიდან? ისე მიაბიჯებდა, თითქოს მარტო იყო, არც მარჯვნივ იყურებოდა, არც მარცხნივ. მაშასადამე, მხოლოდ იმაზე ფიქრობდა, რომ იქაურობა სწრაფად დაეტოვებინა და სადილის მაგიდას მისტდომოდა. მის დიდშუბლა სულელურ თავში სხვა აზრი ვერ იარსებებდა.^[SEP]

- ალბათ, გინდოდათ, სკვაირის სკამისკენ გაეხედა! - მივუგე მე და მის გაშმაგებაზე გამეცინა.^[SEP]

- რას ამბობთ! აღვშფოთდებოდი, ასეთი რამ რომ გაებედა, - მომიგო მან და თავი მედიდურად ასწია, ცოტაოდენი ფიქრის შემდეგ კი დაამატა, - კარგი, კარგი! დავუშვათ, თავის ადგილს შეეფერება, მაგრამ მიხარია, რომ უიმისოდაც არ მაკლია გასართობი. თუ შეამჩნიეთ, როგორ აჩქარებით გამოვიდა ეკლესიიდან მისტერ ჰეთფილდი, რათა ჩემგან თავის დაკვრა

მიელო და ეტლში ჩასხდომაში დაგვხმარებოდა?^[1]

- დიახ, - ვუპასუხე მე, გუნებაში კი დავამატე: „და გაიფიქრე, რომ ღვთისმსახურის ღირსება შებღალა, როცა ასე ნაჩქარევად მიატოვა კათედრა, რათა სკვადრისთვის ხელი ჩამოერთმია და მის ცოლსა და ქალიშვილებს ეტლში ასვლაში მიხმარებოდა. თანაც არათავაზიანად მოიქცა და სახლში კინალამ ფეხით გამიშვა“. მართლაც, ზუსტად მის წინ ვიდექი და ეტლში ასასვლელად ჩემს რიგს ველოდებოდი. მან კი კიბის აწევა და კარის მიხურვა დააპირა. როდესაც ეტლიდან გამოსძახეს, გუვერნანტი ჯერ არ ჩამჯდარაო, იქაურობას უბოდიშოდ გასცილდა და კარის მიხურვა ლაქიას შეატოვა.^[2]

ყურადღება მიაქციეთ, რომ მისტერ ჰეთფილდს ჩემთვის ერთი სიტყვაც არ უთქვამს, ისევე, როგორც სერ ჰიუს, ლედი მელთემს, მისტერ ჰარი მელთემს, მისტერ გრინსა და მათ დებს, აგრეთვე, ეკლესიაში მყოფ დანარჩენ ბატონებსა და ქალბატონებს და ჰორტონ-ლოჯის მნიშვნელოვან სტუმრებს.^[3]

დღისით მის მარეიმ კვლავ მოითხოვა ეტლი თავისთვის და დისთვის - ასეთ სიცივეში ბალში სეირნობა არ სურდა, ეკლესიაში კი, ალბათ, ჰარი მელთემი იქნებოდა.^[4]

- ვინაიდან, - თქვა მან და სარკეში საკუთარ მომხიბლავ ანარეკლს ეშმაკურად გაუღიმა, - ბოლო რამდენიმე კვირადღე ეკლესიაში სანაქებო გულმოდგინებით დადის. კაცი იფიქრებს, გულმხურვალე ქრისტიანიაო! ჩვენთან ერთად წამოდით, მის გრეი. მინდა, შეხედოთ. ვერ წარმოიდგენთ, როგორ დაიხვეწა საზღვარგარეთ მოგზაურობის შემდეგ. გარდა ამისა, კიდევ ერთხელ ნახავთ ლამაზ მისტერ უესტონს და მის ქადაგებასაც მოისმენთ.^[5]

მოვისმინე, როგორ ქადაგებდა და უაღრესად კმაყოფილი დავრჩი მისი დოქტრინის ევანგელისტური ჭეშმარიტებით, საუბრის უბრალო და დამაჯერებელი მანერით, მისი სიტყვების სიცხადით. ასეთი ქადაგება აშკარად ჯობდა ყოფილი ვიკარის (კათოლიკურ ეკლესიაში: ადრე - ეპისკოპოსის თანაშემწე, ახლა - მღვდლის თანაშემწე), მისტერ ბლაის მშრალ და მოსაწყენ მსჯელობას, რომელსაც ამდენი ხნის განმავლობაში იძულებით ვისმენდით, მღვდლის კიდევ უფრო ნაკლებად ყურადსაღებ მჭევრმეტყველებებზე რომ არაფერი ვთქვათ. მისტერ ჰეთფილდი აქეთ-იქით დადიოდა, უფრო სწორად,

გრიგალივით დაქროდა, რის გამოც აბრეშუმის მდიდრული მანტია ზურგს უკან უფრიალებდა და სკამის საზურგეებზე შრიალებდა, კათედრაზე ტრიუმფალურ საბრძოლო ეტლზე მდგარი დამპყრობელივით ადიოდა, ხავერდის ბალიშზე ეშვებოდა და ვითომ ღვთისმოსავ პოზაში რამდენიმე წუთით ირინდებოდა. შემდეგ შესავალ ლოცვას ბუტბუტებდა, „მამაო ჩვენოს“ მიაყოლებდა, დგებოდა, ღია მწვანე ხელთათმანს იძრობდა, რათა მრევლი მისი მოელვარე ბეჭდებით დამტკბარიყო, ხვეულ თმაზე ხელს მსუბუქად ისვამდა, ბატისტის ცხვირსახოცს იღებდა, მოკლე ტექსტს, შესაძლოა, წმინდა წერილის მხოლოდ ერთ სტრიქონს, სათაურივით წარმოთქვამდა, ბოლოს კი თავის ნამოღვაწარს გადმოგვცემდა, რომელსაც არა უშავდა, მაგრამ მისი პათეტიკურობა და ხელოვნურობა არ მომწონდა. წანამძღვრებს სწორად აგებდა, არგუმენტებიც ლოგიკურად მოჰყავდა, მაგრამ რატომღაც თავის შეკავება მიხდებოდა, რათა უკმაყოფილება ან მოწყენილობა არ დამტყობოდა.^[55]

მისი საყვარელი თემები იყო: საეკლესიო დისციპლინა, რიტუალები, ცერემონია, მოციქულთა მემკვიდრეობითობა, დოგმატებიდან ნებისმიერი გადახვევის დანაშაულებრივი სისაძაგლე, საეკლესიო წეს-ჩვეულებების ყველა ფორმის დაცვის აუცილებლობა, იმ ადამიანების შეუწყნარებელითავდაჯერებულობა, რომლებიც ცდილობენ, დამოუკიდებლად გადაწყვიტონ რწმენასთან დაკავშირებული საკითხები ან საკუთარი განმარტებებით იხელმძღვანელონ. ზოგჯერ, რათა მრევლის ყველაზე შეძლებული ნაწილისთვის ეს იამოვნებინა, მდიდრების მიმართ ღარიბების მორჩილების აუცილებლობას ამტკიცებდა და ამ მოწოდებების დასადასტურებლად, ეკლესიის მამებს იმოწმებდა. მათ, როგორც ჩანს, გაცილებით უკეთ იცნობდა, ვიდრე მოციქულებსა და ევანგელისტებს, და იმ უკანასკნელთა გვერდით აყენებდა, თუ უფრო მალლა არა. დასასრულ, მარაგში განსაკუთრებული სახის დარიგება ჰქონდა შემონახული, რომელიც ზოგს შესაძლოა, ბრწყინვალედ მოსჩვენებოდა, მაგრამ სინამდვილეში სასტიკი და უღიმღამო იყო და უზენაესს მრისხანე ზედამხედველად წარმოაჩენდა და არა მოწყალე მამად. მისი მოსმენისას საკუთარ თავს იმაზე ვიჭერდი, რომ ის ძალიან გულწრფელად ლაპარაკობდა, თითქოს უწინდელი

მოუსვენრობა დაევიწყებინა და უდიდესი, პირქუში და მკაცრი ღვთისმოსაობით გამსჭვალულიყო. სხვათა შორის, ეს ილუზია სწრაფად ქრებოდა, როცა ეკლესიიდან გამოსულს მესმოდა, როგორ გაცხოველებით ესაუბრებოდა რომელიმე მეღთემს, გრინს ან მარეის, და ხან საკუთარ ქადაგებაზე იცინოდა და იმედოვნებდა, რომ გაიძვერებს საფიქრალი გაუჩინა, ხან ნიშნის მოგებით ამბობდა, რომ ბებერი ბეთსი ჰოლმსი სხეულის განებივრებას ვეღარ გაბედავდა და ჩიბუხს - ბოლო ოცდაათი წლის განმავლობაში თავის ერთადერთ მანუგეშებელს - გადააგდებდა, ჯორჯ ჰიგინსი შაბათ საღამოს სეირნობას ვეღარ გაბედავდა, თომას ჯექსონის სულში კი ეჭვი დაიბუდებდა და ძველებურად მტკიცედ აღარ იქნებოდა იმის იმედად, რომ განკითხვის დღეს მკვდრეთით აღდგებოდა.^[1]

აქედან გამომდინარე, უცილობლად უნდა დამესკვნა, რომ მისტერ ჰეთფილდი იმათ ჰგავდა, რომელნიც „მძიმე ტვირთს ჰკრავენ და ძნელად სატვირთველს, და ხალხს მხრებზე ადებენ; თვითონ კი თითის განძრევაც არ სურთ მის დასაძრავად“ (მათე, 23, 4). შესაძლებლობა რომ მქონოდა, ვეტყვოდი: „თქვენგანვე მომდინარე გადმოცემით აუქმებთ ღვთის სიტყვას და მრავალ ამნაირ რასმე სჩადიხართ“(მარკოზი, 7,13). სიხარულით შევნიშნე, რომ მისი ახალი თანაშემწე, ჩემი აზრით, არაფრით ჰგავდა მას.^[2]

- აბა, მის გრეი, ახლა რას ფიქრობთ მასზე? - მკითხა მის მარეიმ, როგორც კი წირვის დასრულების შემდეგ ეტლში ჩავსხედით.^[3]

- ცუდს კვლავაც არაფერს.^[4]

- ცუდს არაფერს? - გაოცებით გაიმეორა მან, - რისი თქმა გსურთ?^[5]

- უწინდელზე ცუდი არაა.^[6]

- ცუდი არაა! რასაკვირველია! ის ახლა გაცილებით დახვეწილია.^[7]

- დიახ, დიახ, გაცილებით, - მივუგე და მივხვდი, რომ მისტერ უესტონის შესახებ კი არა, ჰარი მეღთემის შესახებ მელაპარაკებოდა, რომელიც წირვის შემდეგ სასწრაფოდ მივიდა ქალიშვილებთან სასაუბროდ, რასაც ვერასდროს გაბედავდა მათი დედის თანდასწრებით, შემდეგ კი მათ ეტლში ასვლაში მიეხმარა. მისტერ ჰეთფილდისგან განსხვავებით, არ უცდია, კარი მიეხურა ჩემ ცხვირწინ, მაგრამ არც ხელი შეუთავაზებია (რაზეც, ცხადია, არ დავთანხმდებოდი). იდგა, ღიმილით თვალები უბრწყინავდა და

ენ ბრონტე

ქალიშვილებთან საუბარს განაგრძობდა, ბოლოს შლაპა ასწია და იქაურობა დატოვა. სიმართლე გითხრათ, მისთვის ყურადღება საერთოდ არ მიმიქცევია. ქალიშვილები ჩემზე დაკვირვებულები აღმოჩნდნენ და არა მხოლოდ მისი გარეგნობის, სიტყვებისა და საქციელის, არამედ სახის ყოველი ნაკვთისა და ტანსაცმლის თითოეული დეტალის განხილვას შეუდგნენ.^[SEP]

- მე მას არ დაგიტმობ, როზალი, - განაცხადა მის მათილდამ, - მომეწონა და ვიცი, რომ მშვენივრად ვიმხიარულებთ ჭირითის დროს.^[SEP]

- წაიყვანე, დამითმია, - მიუგო მის მარეიმ მოჩვენებითი უდარდელობით.^[SEP]

- ვხედავ, რომ ჩემით არანაკლებ აღფრთოვანდა, ვიდრე შენით, ასე არ არის, მის გრეი?^[SEP]

- არ ვიცი. მისი გრძობების შესახებ ვერაფერს ვიტყვი.^[SEP]

- ეს მაინც ასეა.^[SEP]

- ძვირფასო მათილდა! შენით არასდროს არავინ აღფრთოვანდება, თუ უხემ გამოთქმებსა და მანერებს არ გადაეჩვევი.^[SEP]

- სისულელეა! ჰარი მელთემს ასეთი მანერები მოსწონს. მამას მეგობრებსაც.^[SEP]

- ჰოდა, მოაჯადოე პატარა ბიჭები და მოხუცები, მაგრამ გარწმუნებ, მეტს არავის მოეწონები.^[SEP]

- მერე რა. ფულისთვის არ ვიბრძვი, როგორც შენ და დედა. თუ ჩემი ქმარი რამდენიმე კარგი ცხენისა და მწვერის შენახვას შეძლებს, მეტი არაფერი მინდა. ეშმაკსაც წაუღია სხვა ყველაფერი!^[SEP]

- მაგრამ შენ კვლავ ისეთ გამოთქმებს იყენებ, ნამდვილი ჯენტლმენი არც კი მოგიახლოვდება. რატომ არ ეწინააღმდეგებით, მის გრეი?^[SEP]

- მე რა შემიძლია, მის მარეი?^[SEP]

- ცდები, მათილდა, თუ გგონია, რომ ჰარი მელთემი შენით აღფრთოვანდა. დამიჯერე, ეს მხოლოდ შენი ფანტაზიაა.^[SEP]

მათილდა განრისხდა და შეპასუხება დააპირა, მაგრამ, საბედნიეროდ, ეტლი პარმალთან გაჩერდა, ლაქიამ კარი გააღო და კიბე დაუშვა.^[SEP]

თავი XI ღარიბები

მხოლოდ ერთი მოწაფე დამრჩა და მიუხედავად იმისა, რომ მასთან უფრო მეტ ენერჯიას ვხარჯავდი, ვიდრე სამ-ოთხ ჩვეულებრივ ბავშვთან, მისი და კი ჩემთან გერმანულსა და ხატვაში ჯერ კიდევ მეცადინეობდა, პირველად მას შემდეგ, რაც გუვერნანტის უღელი დავიდგი, ბევრი თავისუფალი დრო გამიჩნდა. მას ახლობლებთან მიმოწერას, კითხვას, მუსიკას, სიმღერას ვუთმობდი, აგრეთვე პარკში და ახლომდებარე მდელოებზე სეირნობას - ჩემს მოწაფეებთან ერთად, თუკი მოისურვებდნენ, ან - მარტო .

ხშირად, როდესაც უფრო სასიამოვნო გასართობს ვერ პოულობდნენ, ქალიშვილები მამის მოიჯარეების ქოხმახებს სტუმრობდნენ პირფერული პარტივისსცემის მისაღებად, წარსულის ამბებისა და ახალთახალი ჭორების მოსასმენად, რომლებსაც გულუხვად არიგებდნენ ლაქლაქის მოყვარული დედაბრები, ან - გულწრფელი სიამოვნების მისაღებად, როცა ხედავდნენ, რამხელა სიხარულს ანიჭებდა ღარიბებს მათი გულთბილი ღიმილი და როგორ ემადლიერებოდნენ მოკრძალებული, იაფი საჩუქრების გამო. ზოგჯერ დები მათთან ერთად წასვლას მთავაზობდნენ, ზოგჯერ ეზარებოდათ და დაპირებულის შესასრულებლად მე მგზავნიდნენ - ტკბილეულის წასაღებად ან რომელიმე დაუძღურებული და ღვთისმოსავი მოხუცისთვის ბიბლიის საკითხავად. ასე გავაბი ნაცნობობა უბადრუკი ქოხმახების ბინადრებთან და ხადახან მათ საკუთარი ინიციატივითაც ვსტუმრობდი .

მათთან მარტო მისვლა უფრო მსიამოვნებდა, ვიდრე ქალიშვილებთან (ერთთან ან ორივესთან) ერთად, ვინაიდან - ძირითადად, არასწორი აღზრდის გამო - ფსკერზე აღმოჩენილ ხალხთან ურთიერთობისას თავი ისე ეჭირათ, რომ მათ მაგიერ მრცხვენოდა. ქალიშვილებს არასდროს დაუყენებიათ საკუთარი თავი ღარიბების ადგილას, ამიტომ იმ ადამიანებს ისე უყურებდნენ, როგორც სხვა სამყაროს წარმომადგენლებს, და შეუბრალებლადაც ექცეოდნენ - აკვირდებოდნენ, როგორ მიირთმევდნენ, მათ საკვებსა და ჭამის მანერაზე ერთმანეთს შენიშვნებს უზიარებდნენ, ეცინებოდათ მათ გულუბრყვილობასა და ადგილობრივ გამოთქმებზე, რაც ღარიბებს პირის გაღების სურვილსაც უკარგავდა; დარბაისელ ხანდაზმულებს

ბებერ სულელებს უწოდებდნენ, ოღონდ ამ ყველაფერს ისე აკეთებდნენ, ეტყობოდათ, რომ მათი წყენინება არ სურდათ. ვხედავდი, რომ მსგავსი საქციელი ქოხების ბინადრებს გულს სტკენდა და აბრაზებდა, დიდებულთა წინაშე შიში აღშფოთების გამოხატვაში ხელს უშლიდა. ქალიშვილები კი ვერაფერს ამჩნევდნენ. მათი აზრით, ღარიბები და გაუნათლებლები გონებაჩლუნგი და ველური არსებები იყვნენ, ხოლო ისინი, ვინც მათზე გაცილებით მაღლა იდგა და მათთან საუბარს კადრულობდა, შილინგსა და ნახევარ კრონს ჩუქნიდნენ და უფლებას იღებდნენ, გართობის მიზნით, მასხარად აეგდოთ. ღარიბებისგან მოითხოვდნენ, სინათლისა და სიკეთის კეთილ ანგელოზებად მიეჩნიათ და გაედმერთებინათ ისინი, აკი უბადრუკ საცხოვრებელს უნათებდნენ და მადლს უწყალობებდნენ.^[55]

როგორ არ ვცადე, ჩემი მოწაფეებისთვის ამ შეცდომაზე მიმეთითებინა - ისე, რომ მათ სიამაყეს არ შევხებოდი (თორემ ძალზე მგრძნობიარეები იყვნენ და აღშფოთებას დიდხანს ვერ დაიცხრობდნენ), მაგრამ შედეგს ვერ მივაღწიე. ვერ გეტყვით, რომელი უფრო უღირსად იქცეოდა. მართლდა უხეშობას ავლენდა. ზრდილ და უფროს როზალის თითქოს მსგავსი არაფერი უნდა შეშლოდა, მაგრამ ზოგჯერ ისიც ათი წლის განებივრებული ბავშვივით უტაქტო იყო.^[56]

თებერვლის მიწურულის ერთ მოწმენდილ დღეს პარკში ვსეირნობდი და სამმაგად ვტკბებოდი - მარტოობით, წიგნითა და მშვენიერი ამინდით. მის მართლდა ცხენზე ჯდომით ირთობდა თავს, რასაც არასდროს იკლებდა, მის მარეი და დედამისი კი ეტლით სტუმრად წასულიყვნენ. უეცრად თავში გამიელვა, რომ ამ ეგოისტურ სიხარულზე უარი უნდა მეთქვა, მიმეტოვებინა ფირუზისფერი ცის ქვეშ გადაშლილი პარკი, სადაც ჯერაც უფოთლო ხეების ტოტებს შორის დასავლეთის ქარი მღეროდა, ღრანტეებში, მზის სხივებქვეშ, თოვლი დნებოდა, გრაციოზული ირმები კი გაზაფხულის სიტკბოებაშეპარულ ბალახს წიწკნიდნენ - ეს ფუფუნება უნდა მიმეტოვებინა და ნენსი ბრაუნი მომენახულებინა, ქვრივი, რომლის ერთადერთი ვაჟი მთელი დღის განმავლობაში მინდორში მუშაობდა, თვითონ კი ბოლო ორი კვირაა, ქუთუთოების ანთებით იტანჯებოდა, რის გამოც მშვენიერი გონების მქონე ქალი ვედარ კითხულობდა. როგორც ველოდი, მარტო იჭდა კვამლით

გაჭერებულ და დახუთულ, მაგრამ გაკრიალებულ და მილაგებულ, ვინრო, ჩაბნელებულ ქოხში და გულმოდგინედ ქსოვდა. კერიაში პატარა მუგუბალი ინავლებოდა, იქვე, ნენსის ფეხებთან, ჯვალოს ბალიშზე, მისი ერთგული მეგობარი, კატა იწვა - ხავერდოვან თათებზე ფუმფულა კუდი შემოეხვია და მთვლემარე მოჭურტული თვალებით გალუნულ ცხაურს შეჰყურებდა.^[1]

- გამარჯობა, ნენსი, როგორ გრძნობთ თავს?^[2]

- არა მიშავს, მის! უკეთ ვერ ვიყურები, სამაგიეროდ, გულზე მომეშვა, - მითხრა მან, წამოდგა და თბილად გამიღიმა.^[3]

გამიხარდა, რადგან ნენსის რელიგიური მეღანქოლია სჭირდა, და ცვლილება მივულოცე. დამეთანხმა, რომ ეს მართლა მოსალოცი იყო და ღმერთს მადლობა შესწირა.^[4]

- თუ უფალს სურს, რომ თვალისჩინი შემინარჩუნოს, რათა კვლავ შევძლო ბიბლიის კითხვა, უბედნიერესი დედოფალივით ვიქნები, - დაამატა მან.^[5]

- ღმერთმა წყალობა არ მოგვაკლოს, ნენსი, - ვთქვი მე, - მანამდე კი მე მოვალ და წაგიკითხავ, როცა დროს გამოვნახავ.^[6]

გახარებულმა საბრალო ქალმა მადლობა გადამიხადა და ჩემთვის სკამის მოწვევა დააპირა, მაგრამ დავასწარი და ეს თვითონ გავაკეთე. მან კერია მოჩხრიკა, მინავლულ ნაკვერჩხალზე რამდენიმე თხელი პური დადო, თაროდან თავისი გაცვეთილი ბიბლია ჩამოიღო, ხელი გადაუსვა და გამომიწოდა. ვკითხე, რისი მოსმენა უნდოდა.^[7]

- თუ თქვენთვის სულერთია, მის გრეი, იმ თავს მოვისმენდი წმინდა მოციქულ იოანეს პირველი ეპისტოლიდან, სადაც ნათქვამია: „ღმერთი სიყვარულია და სიყვარულის მკვიდრი ღმერთში მკვიდრობს, ღმერთი კი - მასში“ (I იოანე, 4,16).^[8]

სწრაფად მივაგენი ამ სიტყვებს მეოთხე თავში, მაგრამ როდესაც მეშვიდე მუხლამდე მივედი, ნენსიმ გამანყვეტინა, ასეთი მოურიდებლობისთვის მომიბოდიშა და მთხოვა, ხელმეორედ წამეკითხა, ოღონდ უფრო ნელა, რათა ყოველი სიტყვა დაკვირვებით გაეაზრებინა.^[9]

- მაპატიეთ, მის, მე ხომ უბრალო ქალი ვარ.^[10]

- უდიდეს ბრძენსაც კი, - მივუგე მე, - შეუძლია, საათობით იფიქროს თითოეულ სიტყვაზე და ეს მხოლოდ სარგებლობას მოუტანს მას. ნელა,

აუჩქარებლად კითხვა ჩემთვისაც უფრო სასიამოვნოა.^[59]

თავი ნელა, მაგრამ ისეთი გამომეტყველებით წავიკითხე, როგორიც ხელმეწიფებოდა. ნენსი სულგანაბული მისმენდა და როდესაც დავასრულე, აღარ იცოდა, მადლობა რით გადაეხადა. ვდუმდი, რათა მისთვის მოსმენილის გააზრების შესაძლებლობა მიმეცა, მაგრამ მან უეცრად მკითხა, მისტერ უესტონი თუ მომწონდა, რამაც ცოტათი გამაოცა კიდევ.^[60]

- არ ვიცი, - მივუგე მოულოდნელობისგან დაბნეულმა, - ვფიქრობ, ძალიან კარგად ქადაგებს.^[61]

- ეგრეა, ეგრე. და კარგადაც ლაპარაკობს.^[62]

- მართლა?^[63]

- ძალიან კარგად საუბრობს. ჯერ არ გაგიცნიათ? ანუ, არ დალაპარაკებიხართ?^[64]

- არა. მოწაფე ქალიშვილების გარდა, დამლაპარაკებელი არავინ მყავს.^[65]

- კარგი, გულკეთილი გოგონები არიან, ოღონდ მისტერ უესტონივით ვერ მეტყველებენ.^[66]

- მაშასადამე, ის გნახულობთ ხოლმე, ნენსი?^[67]

- დიახ, მის. და ძალიან ვემადლიერები. მხოლოდ მე კი არა, ყველას გნახულობს, თანაც მისტერ ბლაისა და თვით მღვდელზე გაცილებით ხშირად, რაც ძალზე გვახარებს და გვანუგეშებს. მისტერ ჰეთფილდზე იმავეს ვერ ვიტყვი: აქ ბევრს ეზინია მისი, როგორც ამბობენ. შემოვა სახლში, რაღაც არ მოეწონება და ხელზე დაიხვევს. ზღურბლიდანვე იწყებს ლანძღვას. მაგრამ იქნებ ეს მისი მოვალეობაა - აუხსნას, რომ რაღაც ისე არ არის, როგორც საჭიროა? თითქოს მხოლოდ სასაყვედუროდ მოდის - ეკლესიაში არ დადიხართ, მუხლებზე სხვებთან ერთად არ დგახართ, მეთოდისტურ სამლოცველოში სიარულს მოუხშირეთო, და ასე შემდეგ. თუმცა მე განსაკუთრებით არასდროს გავუღანძღავარ, ჯერ კიდევ მისტერ უესტონამდე, ერთი-ორჯერ მინახულა. გულზე სიმძიმეს ვგრძნობდი, თანაც ავად გავხდი, ჰოდა, გავბედე და მოვიწვიე. მაშინვე მოვიდა. საშინლად ვიყავი, მის გრეი, მადლობა ღმერთს, ყველაფერმა გამიარა, ბიბლიაც კი ვერ მანუგეშებდა. აი, სწორედ ის თავი, რომელსაც ახლა მიკითხავდით, ძალიან

მაშფოთებდა: „ვისაც არ უყვარს, ვერ შეუცვნია ღმერთი“ (I იოანე, 4,8). მემინოდა, რომ სათანადოდ არც ღმერთი მიყვარდა, არც ადამიანი. და მცდელობის მიუხედავად, არც შემეძლო. წინა თავში კი წერია: „ცოდვის ჩამდენი ეშმაკისგან არის, რადგანაც დასაბამიდან ეშმაკი სცოდავს“ (I იოანე, 3,8). და კიდევ ის მუხლი, სადაც ნათქვამია, რომ „რჭულის აღსრულება სიყვარულია“ (პავლე, რომ. 13,10). ბევრია ასეთი, მის. მათი ჩამოთვლაც კი გადაგლდიდათ, მაგრამ ყოველი მათგანი თითქოს მიმითითებდა, რომ სწორი, ჭეშმარიტი გზით არ მივდიოდი. მე კი არ ვიცოდი, როგორ შევმდგარიყავი ამ გზაზე. ჰოდა, ჩემი ბილი გავგზავნე მისტერ ჰეთფილდთან, რათა ეთხოვა, რომ, თუ მოახერხებდა, შემოეწვლო. მოვიდა კიდევ და ყველაფერი მოვეუყევი, რაც მანუხებდა.^[SEP]

- მერედა, რა გითხრათ, ნენსი?^[SEP]

- მას, თითქოს, გაეცინა ჩემზე, მის. შესაძლოა, მხოლოდ მომეჩვენა. შემდეგ დაუსტვინა, ოდნავ გამიღიმა და მითხრა: „ეჰ, სისულელეა! თქვენ, ჩემო კარგო, მეთოდისტებთან დადიხართ“. ვუპასუხე, მათ სამლოცველოში ფეხიც არ შემიდგამს-მეთქი, რაზეც მომიგო: „შინ ბიბლიაში კირკიტს აჭობებს, ეკლესიაში იართო და ტექსტის ჭეშმარიტი განმარტება მოისმინოთ“.^[SEP]

ვუთხარი, რომ სანამ ჯანმრთელობა ხელს მიწყობდა, წირვა არ გამიცდენია მაგრამ ასეთ სიცივეში იქამდე ვერ მივიდოდი, რადგან რევმატიზმი მტანჯავდა.^[SEP]

„როგორმე მიჩანჩალდით ეკლესიამდე და რევმატიზმიც გაგივლით, - მითხრა მან, - რევმატიზმის საუკეთესო წამალი სეირნობაა. თუ სახლში სიარული შეგიძლიათ, ეკლესიაში რატომ ვერ მიდიხართ? სიმართლე კი ისაა, რომ ნებივრობა გიყვართ. ყოველთვის პოულობთ საბაბს მოვალეობის თავიდან ასაცილებლად“.^[SEP]

- იცოდეთ, მის გრეი, რომ ასე არ იყო. მაინც დავპირდი, რომ ვცდიდი. „ოღონდ, სერ, - ვუთხარი, - ეკლესიაში სიარულისგან უკეთ ვერ გავხდები. მინდა, ცოდვებისგან გავთავისუფლდე, ვიგრძნო, რომ განვინმინდე მათგან, რომ გული ღვთის სიყვარულით მაქვს სავსე. თუკი სახლში ბიბლიის კითხვასა და ლოცვას შედეგი არ მოაქვს, ეკლესიაში სიარული რას მარგებს?“^[SEP]

„ეკლესია ის ადგილია, - მიპასუხა მან, - სადაც ღმერთს თავყანი უნდა

ვცეთ. თქვენი ვალია, რაც შეიძლება ხშირად ეწვიოთ მას. თუ ნუგეშისცემა გჭირდებათ, იგი მოვალეობისგზებზე ეძებთ..." კიდევ ბევრი რამ მითხრა, მისი ყველა ლამაზი სიტყვა აღარ მახსოვს, მაგრამ დასკვნა ერთი იყო: ეკლესიაში შეძლებისდაგვარად ხშირად უნდა მევლო, ლოცვანი მეტარებინა, საჭირო სიტყვები მნათეს კვალდაკვალ გამემეორებინა, წესისამებრ წამოვმდგარიყავი, მუხლი მომეყარა, დავმჭდარიყავი, ზიარება მიმელო და მისტერ ბლაის ქადაგებისთვის მომესმინა. მაშინ ყველაფერი მოგვარდებოდა. თუ ჩემს მოვალეობას შევასრულებდი, ღვთის წყალობასაც ველირსებოდი.^[1]

„თუ ამის შემდგომაც ვერ პოვებთ ნუგეშს, - თქვა მან, - ყველაფერი დასრულდება“^[2]

„ამ შემთხვევაში მოუნანიებელი დავრჩები?“ - ვკითხე მე.^[3]

„ასე გამოვა, - მიპასუხა მან, - თუ ყველაფერს აკეთებთ ზეცაში მოსახვედრად და არ შეგიძლიათ, მაშასადამე, ერთ-ერთი იმათგანი ხართ, ვისაც ვიწრო კარში სურს გასვლა და ვერ ახერხებს“. შემდეგ დაინტერესდა, დილას სკვაირის ქალიშვილები თუ ვნახე. როდესაც მივუგე, მგონი, ხავსმოდებულ გზაზე მისეირნობდნენ-მეთქი, ჩემი საბრალო კატა ფეხის კვრით მოიცილა და ტოროლასავით მხიარული მათ დაედევნა. მე კი ძალიან დავსევდიანიდი. მისმა ბოლო სიტყვებმა ტყვიასავით დამამძიმა. საშინლად ვიტანჯებოდი.^[4]

ისე მოვიქეცი, როგორც მირჩია. მეგონა, რომ ჩემი მდგომარეობის შემსუბუქება უნდოდა, თუმცა მკაცრად მესაუბრებოდა. ოღონდ ის ახალგაზრდა და მდიდარია, მის, ასეთები კი რას მიხვდებიან ჩემნაირი ღარიბი დედაბრის ფიქრებს. მაგრამ მაინც მისებურად გავაკეთე. თავი ხომ არ მოგაბეზრეთ ამდენი ლაქლაქით?^[5]

- რას, ამბობთ, ნენსი! ილაპარაკეთ, ილაპარაკეთ, ყველაფერი მიაბმეთ.^[6]

- რევმატიზმმა თითქოს ოდნავ გამიარა. არ ვიცი, ეკლესიაში სიარულის თუ სხვა მიზეზის გამო, მაგრამ შემდეგ თვალები გამიცივდა - ძალიან ყინავდა კვირას. ანთება დამეწყო... ნეტავ, ეს თვალები რატომ ამოვიჩემე? მე ხომ ჩემს სულიერ ტანჯვაზე ვსაუბრობ. გულწრფელად გეტყვით, მის გრეი, რომ ვერც ეკლესიაში გავხდი უკეთ, შესაძლოა, მხოლოდ ცოტათი. ჯანმრთელობა

თითქოს გამიუმჯობესდა, თუმცა სული ვერ განვიკურნე. ვუსმენ მღვდლებს, ლოცვანს ვკითხულობ, მაგრამ სპილენძის მონეტისა და წინწილას წკრიალის იქით საქმე არ მიდის. ქადაგებას ვერ ვიგებ, ლოცვანი ცოცხლად მიჩვენებს, როგორი ცოდვილი ვარ. ვკითხულობ კარგ სიტყვებს, ოღონდ - უკეთესი ვერ ვხდები. ხშირად ვგრძნობ, რომ ეს მძიმე და ძნელად სატარებელი ტვირთია, და არა - უდიდესი პატივი და ხსნა. ჩემში თითქოს სიცარიელე და სიბნელეა. თანაც, რა საშინელი სიტყვებია: „მრავალი ცდილობს შესვლას და ვერ ახერხებს!“ მათ ერთიანად გამომაშრეს. ერთხელ მისტერ ჰეთფილდი ზიარების შესახებ ქადაგებდა და გავიგონე, რომ თქვა, - თუკი თქვენ შორის ისეთები არიან, რომლებმაც სინდისი ვერ დაიმშვიდეს და ნუგეში ან რჩევა სჭირდებათ, დაე, მოვიდნენ ჩემთან ან სხვა რომელიმე მორიდებულ და განსწავლულ ღვთისმსახურთან და თავისი დარდი გაუმხილონო. მომდევნო კვირას ეკლესიაში აღრიანად მივედი, საეკლესიო სამოსლისა და ჭურჭლის საცავში შევედი და კვლავ დაველაპარაკე მისტერ ჰეთფილდს, არც კი ვიცი, როგორ გავბედე. ვიფიქრე, რახან ჩემს სულს დალუპვა ემუქრება, რაღა დროს უხერხულობაა-მეთქი. მაგრამ მითხრა, რომ ჩემთან სალაპარაკოდ არ ეცალა. თანაცო, - დასძინა, - თქვენთვის სათქმელი არაფერი მაქვს, გარდა იმისა, რაც უკვე გითხარით. ეზიარეთ, მოიხადეთ თქვენი ვალი და თუ არ გიშველით, ვერც სხვა რამ დაგეხმარებათ. გთხოვთ, ამ საკითხზე აღარ შემანუხოთო.^[58]

ავდექი და წამოვედი. უეცრად მისტერ უესტონის ხმა მომესმა. ისიც იქ იყო, პირველ კვირას ატარებდა ჰორტონში. უკვე ჩაეცვა თავისი სამოსელი და ახლა მისტერ ჰეთფილდს ეხმარებოდა...^[59]

- შემდეგ რა მოხდა, ნენსი?^[60]

- ჰოდა, გავიგონე, როგორ ჰკითხა მისტერ ჰეთფილდს ჩემზე, - ვინ არისო. მან კი მიუგო: „სულელი ბებრუხუნა და პირფერი“.^[61]

ამან ძალიან დამამწუხრა, მის, მაგრამ წავედი, სკამზე დავჯექი და უწინდებურად ვცადე ჩემი მოვალეობის შესრულება. ოღონდ სულის სიმშვიდეს ვერ ვგრძნობდი. ვეზიარე, არადა მეჩვენებოდა, რომ საკუთარ დალუპვას ვჭამდი და ვსვამდი. შინ დათრგუნვილი დავბრუნდი. დილას სახლის მილაგებაც ვერ მოვასწარი... რომ არ დაგიმალოთ, მის, ოთახის გამოგვის, ქვაბების გახეხვისა და სახლის დალაგების განწყობაზე არც ვიყავი.

ვიტეტი სიბინძურეში და უეცრად... თუ მიხვდებით, ვინ შემოვიდა? მისტერ უესტონი. მაშინვე ცოცხსა და ქვაბებს ვეცი, ვიფიქრე, სიზარმაცისა და უსაქმურობისთვის მისტერ ჰეთფილდით შავ დღეს დამაყრის-მეთქი. თქვენც არ მომიკვდეთ. ძალზე თავაზიანად, მშვიდობის დილა მისურვა. წამსვე სკამი გადავწმინდე, დავუდგი და კერია მოვჩხრიკე, თავში კი საეკლესიო შესამოსლის ოთახში მყოფი მისტერ ჰეთფილდის სიტყვები ჩამესმოდა. „რატომ შეწუხდით, სერ, - ვუთხარი მას, - და ამხელა მანძილი გამოიარეთ სულელი ბებრუხუნასა და პირფერის სანახავად?“ თითქოს დაიბნა, შემდეგ კი სცადა დავერწმუნებინე, რომ მღვდელმა იხუმრა, მაგრამ მიხვდა, რომ ამაოდ ცდილობდა და მითხრა: „ტყუილებრალოდ მიიტანეთ გულთან ასე ახლოს, ნენსი. მისტერ ჰეთფილდი ცუდ ხასიათზე იყო. განა ვინაა ჩვენ შორის უცოდველი? ხომ იცით, თვით მოსეც კი დაუფიქრებლად ლაპარაკობდა. ახლა კი, თუ დრო გაქვთ, დაბრძანდით და მომიყვებით თქვენი ეჭვისა და შიშის შესახებ, მე კი მათ გაფანტვას შევეცდები“.

მის პირდაპირ დავტეტი. ცხოვრებაში მეორედ ვხედავდი მას, მის გრეი. მისტერ ჰეთფილდზე ახალგაზრდა იქნება. ლამაზი სახე არა აქვს, სიმკაცრე გადაჰკრავს, მაგრამ ალერსიანად მელაპარაკებოდა. უეცრად კატა მუხლებზე შეახტა - აბა, მას რა მოეკითხება, მან კი მხოლოდ ხელი გადაუსვა და გაიღიმა. ვიფიქრე, ყველაფერი არც ისე ცუდად არის-მეთქი. მისტერ ჰეთფილდმა ხომ კატა ისე მოისროლა, თითქოს ეზიზღებოდა. არადა, ცხოველს რა ესმის, მის გრეი? ის ხომ ადამიანი არაა.

- დიახ, დიახ, ნენსი, მისტერ უესტონმა რა გითხრათ?

- არც არაფერი. მშვიდად, მოთმინებით მომისმინა. არც დაუცინია. ჰოდა, ყველაფერი მოვუყევი. აი, როგორც თქვენ, ოღონდ უფრო დანვრილებით. მან კი მიპასუხა: „მისტერ ჰეთფილდს სწორად უთქვამს, როდესაც გირჩიათ, ბეჭითად აღგესრულებინათ თქვენი ვალი. მას, ცხადია, არ უგულისხმია, რომ ამისთვის მხოლოდ ეკლესიაში უნდა იაროთ. ჭეშმარიტი ქრისტიანებისთვის ეს საკმარისი არაა. მისტერ ჰეთფილდს მიაჩნია, რომ ეკლესიაში უფრო ადვილად გაიგებთ, რისგან შედგება ეს მოვალეობანი, და ისწავლით, როგორ იპოვოთ სიხარული იმაში, რაც ადრე მძიმე შრომად და ტვირთად გეჩვენებოდათ. თქვენ რომ მისთვის იმ სიტყვების ახსნა გეთხოვათ, ასე რომ

განუხებთ, რა თქმა უნდა, განგიმარტავდათ, რომ მას, ვინც შესვლას ლამობს და ვერ ახერხებს, საკუთარი ცოდვები უშლის ხელს. როდესაც კაცი ზურგზე დიდ ტომარას მოიგდება და ვიწრო კარში გავლას შეეცდება, მიხვდება, რომ ტომარა ზღურბლთან უნდა დატოვოს. მაგრამ თქვენ, ნენსი, არა მგონია, ისეთი ცოდვები გქონდეთ, რომელთა სწრაფად მოცილება არ გინდოდეთ!

„მართალს ბრძანებთ, სერ“, - მივუგე მე.

„თქვენ ხომ იცით, - განაგრძო მან, - პირველი და უდიდესი მცნება, ასევე მეორე, მისი განმამტკიცებელი? ეს ორი მცნება, რომლებსაც ყველა კანონი და წინასწარმეტყველთა გამონათქვამები ეფუძნება? აი, ამბობთ, რომ ღმერთის სიყვარული არ შეგიძლიათ. მაგრამ მგონია, რომ თუ კარგად დაფიქრდებით, ვინ და რა არის ის, მიხვდებით, რომ თქვენში არის ეს სიყვარული და სხვაგვარად ვერც იქნება. ის - თქვენი მამაა, თქვენი საუკეთესო მეგობარია. ყველა სიკეთე, ყოველივე კარგი, სასიამოვნო და სასარგებლო მისგან მოდის, ყველაფერი ცუდი კი, რისი მიზეზიც გაქვთ, რომ გძულდეთ ან გეშინოდეთ, ეშმაკისგანაა, რომელიც არა მხოლოდ თქვენი, არამედ მისი მტერიცაა. და ღმერთი ადამიანის სახით გამოგვეცხადა ეშმაკის ხრიკების გასაუვნებელყოფად. ერთი სიტყვით, ღმერთი სიყვარულია, და რაც მეტი სიყვარულია ჩვენს გულებში, მით ახლოს ვართ მასთან, და ის მეტადაა ჩვენში“.

„დიახ, სერ, - მივუგე მე, - ვფიქრობ, მართლა მიყვარს ღმერთი, მაგრამ როგორ შევიყვარო მოყვასი, თუკი ჩემს მეზობლებს შორის ათასგვარი ხალხია - ისინი კიდევ მამბრაზებენ, კიდევ მეურჩებიან, ცოდვებს კი - ნულარ მკითხავენ!“.

„შესაძლოა, რთული მოგეჩვენოთ, - მითხრა მან, - სიყვარული მოყვასისა, რომელსაც ამდენი ცუდი თვისება აქვს და რომლის ნაკლოვანებებაც ჩვენში მიმალულ ბოროტებას აღვიძებს. მაგრამ გახსოვდეთ, მოყვასიც ღმერთმა შექმნა და მას ის უყვარს. ყველას, ვისაც დამბადებელი უყვარს, მისგან დაბადებულებიც უყვარს. თუ ღმერთს ისე ვუყვარვართ, რომ მხოლოდშობილი ძე გამოგზავნა, რათა ჩვენთვის მომკვდარიყო, ჩვენც უნდა გვიყვარდეს ერთმანეთი. თუკი ძალა არ შეგწევთ, თბილად განეწყით მათ მიმართ, ვინც უგულვებელგყოფთ, სცადეთ მაინც, ისე მოექცეთ, როგორც გსურთ, რომ ისინი

მოგეცნენ. თქვენს ხელშია, შეიბრალოთ მათი სისუსტის გამო, მიუტევოთ მოყენებული წყენა და სიკეთე გაუკეთოთ ირგვლივ მყოფთ. თუ საკუთარ თავს ამას მიაჩვენთ, ეს მცდელობა მათდამი ერთგვარ სიყვარულს გააჩენს თქვენში, არაფერს ვამბობ მადლიერებაზე, რომელსაც თქვენი სიკეთე გამოიწვევს. თუ ღმერთი გვიყვარს და მისი მსახურება გვსურს, ვცადოთ, მისნაირები გავხდეთ, მის მცნებებს მივყვეთ და მის სადიდებლად ვიშრომოთ, ის კი ადამიანურ სიკეთეშია, რათა სწრაფად დამკვიდრდეს დედამაწაზე მისი მეუფება, ის სამყაროა, ბედნიერებაა, ადამიანთა კეთილგანწყობაა. თუნდაც უძლური გვეგონოს საკუთარი თავი, თუ მთელი ცხოვრების განმავლობაში სიკეთეს დავთესავთ, ჩვენ შორის ყველაზე თავნებებიც კი შეუწყობენ ხელს მის დამკვიდრებას. მაშ, ვიცხოვროთ სიყვარულში, რათ ის ჩვენში იყოს, ჩვენ კი მასში. რაც მეტ ბედნიერებას გავაჩუქებთ, მით მეტს მივიღებთ ამქვეყნად და მით მეტად დავჭილდოვდებით ზეცაში, სადაც ჩვენი შრომისგან დავისვენებთ“. ვფიქრობ, ეს ზუსტად მისი სიტყვებია, რადგან მათზე ბევრი ვიფიქრე. შემდეგ მან ბიბლია აიღო და კითხვა დაიწყო - ცოტა აქედან, ცოტა იქიდან - და ისე კარგად ამიხსნა, რომ ჩემთვის ყველაფერი თავისთავად გაცხადდა, და უეცრად ჩემს სულს შუქი მოეფინა, გული კი საოცრად გამითბა! მხოლოდ იმას ვნანობდი, რომ ეს არც ბილს ესმოდა და არც ვინმე სხვას, რათა ჩემთან ერთად გახარებოდათ. მისი წასვლისთანავე ჰანა როჯერსი შემოვიდა, ჩემი მეზობელი, და მთხოვა, რეცხვაში დავხმარებოდი. ვუთხარი, არ მცალია-მეთქი. სადილისთვის ჯერ კარტოფილიც არ გამეწმინდა, დილიდან ჭურჭელიც არ გამერეცხა. მან კი მისაყვედურა, ფეთხუმი და ზარმაცი ხარო. თავიდან მეწყინა, მაგრამ ცუდი არაფერი მითქვამს. მშვიდად ავუხსენი, ახალი მღვდელი მეწვია, საქმეს მალე მოვრჩები და დავხმარები-მეთქი. ცოტათი მოლბა, არც მე ჩამიდვია წყენა გულში. ერთი სიტყვით, ერთმანეთს გავუგეთ. აი ასე, მის გრეი, „მშვიდი პასუხი გულისწყრომას აცხრობს, საწყენი სიტყვა კი რისხვას იწვევს“ (იგავ. 15,1).^[1]

- მართალს ამბობთ, ნენსი. სამწუხაროა, რომ ეს ყოველთვის არ გვახსოვს.^[2]

- დიახ, ასეა.^[3]

- კიდევ თუ გწვევიათ მისტერ უესტონი?^[4]

- დიახ, საკმაოდ ხშირად. და ვინაიდან ცუდად ვხედავდი, ნახევარი საათის განმავლობაში მიკითხავდა ხოლმე. ოღონდ, მის, მას ხომ სხვებიც ჰყავს სანახავი, უამრავი საქმე აქვს, ღმერთმა დალოცოს! რომ იცოდეთ, როგორ იქადაგა მომდევნო კვირას! ტექსტი კი იყო „მოდით ჩემთან ყოველი დამაშვრალნი და ტვირთმძიმენი, და მე განგისვენებთ თქვენ“ (მათე, 11,28). და კიდევ ორი წმინდა მუხლი. თქვენ, მის, მაშინ წასული იყავით, მე კი როგორ გავბედნიერდი! მადლობა ღმერთს, ახლაც ბედნიერი ვარ. და ისე მსიამოვნებს, როცა მეზობლებს რამეში ვეხმარები, თუმცა უსინათლო დედაბერს ბევრი არაფერი შემიძლია. ისინი კი ალერსით მპასუხობენ, როგორც მან ამიხსნა. ხომ ხედავთ, მის, წინდებს ვქსოვ, თომას ჯექსონისთვის. ჭირვეული მოხუცია და უწინ სულ ვჩხუბობდით. ზოგჯერ ლამის თმაში ვწვდომოდით ერთმანეთს. ჰოდა, ვიფიქრე, მოდი, თბილ წინდებს მოვუქსოვ-მეთქი. რაც ამ საქმეს ხელი მოვკიდე, სულ მეცოდება ის საბრალო. ზუსტად ისე ხდება, როგორც მისტერ უესტონმა თქვა.^[17]

- ძალიან მიხარია, ნენსი, რომ ბედნიერი ხართ და ასე გონივრულად მსჯელობთ. მაგრამ ახლა უნდა წავიდე, თორემ დამაგვიანდება.^[18]

დავემშვიდობე და წამოვედი. შევპირდი, რომ კვლავ ვწვეოდი, როგორც კი თავისუფალ დროს გამოვნახავდი. ვიგრძენი, რომ მეც მასავით ბედნიერი ვიყავი.^[19]

ერთხელ ბიბლიის საკითხავად საბრალო მუშას ვესტუმრე, რომელსაც ჭლექის მეოთხე სტადია ჰქონდა. ადრე ჩემი მოწაფე ქალიშვილები იყვნენ მასთან და შევპირდნენ, რომ კვლავ ინახულებდნენ და რამეს წაუკითხავდნენ, მაგრამ ეს ხომ მომქანცველი საქმიანობა იყო! ამიტომ მთხოვეს, მათ ნაცვლად მივსულიყავი. ხალისით დავთანხმდი და კვლავ სიამოვნებით მოვისმინე მისტერ უესტონის ქება, როგორც იმ ავადმყოფი მუშის, ისე მისი ცოლის მხრიდან. კაცმა მითხრა, რომ დიდად ანუგეშებდა ახალი მღვდლის სტუმრობა, რომელიც ხშირად ნახულობდა მას და სულ არ ჰგავდა მისტერ პეთფილდს. არა, რამდენჯერმე მანაც მიაკითხა, მაგრამ ყოველთვის მოითხოვდა, ქოხის კარი გაეღოთ. მას სუფთა ჰაერის სუნთქვა სურდა, იმას კი არ ფიქრობდა, რომ ავადმყოფს შესაძლოა, ზიანი მისდგომოდა. ნაჩქარევად გადაშლიდა ლოცვანს, სწრაფად წაიკითხავდა ლოცვას ავადმყოფების

შესახებ და ნაჩქარევად მიდიოდა - გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც საჭიროდ მიაჩნდა, საცოდავი დიასახლისისთვის მკაცრად ესაყვედურა ან უადგილოდ, დაუფიქრებლად, შეიძლება ითქვას, უგულოდ, რაიმე შენიშვნა მიეცა, რითაც კიდევ უფრო აუბედურებდა საბრალო ცოლ-ქმარს.^[38]

- მისტერ უესტონი კი, - თქვა ავადმყოფმა, - ჩემთან ერთად ლოცულობს და ალერსიანად გველაპარაკება. ზოგჯერ გვიკითხავს და ღვიძლი ძმასავით გვერდზე მიზის.^[39]

- მართალია, მართალი! - შესძახა მისმა ცოლმა, - სამი კვირის წინ დაინახა, რომ ჯიმს აკანკალებდა, კერიაში კი ცეცხლი არ ენთო. გვკითხა, ნახშირი გაგითავდათო? ვუპასუხე, გაგვითავდა, ყიდვის თავი კი არ გვაქვს-მეთქი. არც მიფიქრია, მის, რომ დახმარება მეთხოვა. მან კი დილით ერთი ტომარა ნახშირი გამოგვიგზავნა. ჰოდა, მას შემდეგ გვინთია. არადა, ზამთარში ეს აუცილებელია. უნდა გითხრათ, მის გრეი, რომ ის ყველასთან ასე იქცევა. შევა ავადმყოფის სანახავად, შეამჩნევს, რა არა აქვთ სახლში, და თუ ყიდვა არ შეუძლიათ, თვითონ უგზავნის. მის ადგილას სხვა თავს არ შეიწუხებდა და ჯიბეს არ შეიმსუბუქებდა - თვითონაც არ გადასდის თავზე. რომ იცოდეთ, იმით ცხოვრობს, რასაც მისტერ ჰეთფილდი უხდის. როგორც ამბობენ, ეს ძალიან მცირე თანხაა.^[40]

უეცრად რატომღაც სიხარულით გავიხსენე, რომ მშვენიერი მის მარეი მას ხშირად ვულგარულ და უბრალო ადამიანს უწოდებდა, ვინაიდან ვერცხლის საათს ატარებდა და მისტერ ჰეთფილდისთვის უნაკლოდ არ ეცვა.^[41]

სახლში მშვენიერ ხასიათზე დავბრუნდი. ღმერთს მადლობა შევწირე, რომ საფიქრალი მომცა. ბედნიერი ვიყავი - ახლა შემეძლო, თავი დამეღწია ჩემი ცხოვრების მომქანცველი ერთფეროვნებისა და მოსაწყენი მარტოობისთვის. დიახ, თავს მარტოსულად ვგრძნობდი. თვიდან თვემდე, წლიდან წლამდე, მცირე ხნით შინ ჩასვლას თუ არ ჩავთვლით, არავინ გამოჩნდა, ვისაც გულს გადავუშლიდი ან საოცნებო ფიქრებს გავანდობდი და მეცოდინებოდა, რომ თანაგრძნობით თუ არა, გაგებით მაინც მომიხმენდა. ამ საქმეში საბრალო ნენსი არ გამომადგებოდა. სხვა ადამიანი მჭირდებოდა, რომელთან ურთიერთობა და საუბარი ორივეს უფრო უკეთესს, ჯკვიანსა და ბედნიერს გაგვხდიდა. მაგრამ ირგვლივ არავინ იყო! მხოლოდ განებივრებული,

გაფუჭებული ბავშვები და უმეცარი, თავნება ქალიშვილები. ფასდაუდებელ ბედნიერებას მანიჭებდა ის წუთები და საათები, რომლებსაც, მათი დაუსრულებელი ჭირვეულობის შემდეგ, საკუთარ თავთან ვატარებდი, მაგრამ ასეთი ყოფა მაინც საშინელება იყო, როგორც თავისთავად, ისე მისგან გამოწვეული შედეგების გამო: გარედან ვერც ახალ იდეას ვიღებდი, ვერც ცინცხალ აზრებს, ისინი კი, რომლებიც თავში მომდიოდა, მაშინვე ქრებოდა და უფერულდებოდა, რადგან დღის სინათლეზე ვერ გამოდიოდა.^[59]

ცნობილია, რომ მჭიდრო ურთიერთობა მნიშვნელოვან ურთიერთგავლენას ახდენს აზროვნების ხასიათსა და მანერაზე. ადამიანები, რომელთა საქციელსაც მუდმივად ვაკვირდებით, რომელთა სიტყვებიც განუწყვეტლივ ჩაგვესმის, გვაიძულებენ, თუნდაც ჩვენი ნების საწინააღმდეგოდ, მათნაირად მოვიქცეთ და ვილაპარაკოთ: ნელა, თანდათანობით, შესაძლოა, შეუმჩნევლად, ასეთი ცვლილება აუცილებლად მოხდება. ვერ ვიტყვი, რამდენად ძლიერია ურთიერთობის ეს შეუმჩნეველი ძალა, მაგრამ თუ ცივილიზებული ადამიანი, გარემოებათა გამო, ათ წელიწადს ველურებს შორის გაატარებს, მტკიცედ ვარ დარწმუნებული, რომ ბოლოს (თუ იგი მათ განათლებას ვერ შეძლებს), თვითონაც გაველურდება, თუნდაც ნაწილობრივ. ჩემი მოწაფეები უკეთესებად ვერ ვაქციე და მეშინოდა, მათ არ დავმსგავსებოდი, ჩემი გრძნობები, ჩვევები და უნარები არ დაქვეითებულიყო და მათი უზრუნველობა არ გადმომდებოდა.^[60]

უკვე მეჩვენებოდა, რომ გონება დამიჩლუნგდა, გული გამიქვავდა, სული დამიპატარავდა. ლამის ვცახცახებდი იმის გაფიქრებაზე, რომ შინაგანი ხმა დამეხშობოდა და კეთილსა და ბოროტს ერთმანეთისგან ვეღარ გავარჩევდი, ყველაფერი კარგი, რაც გამაჩნდა, დამლუპველი ცხოვრების ჩემოქმედებას ვერ გაუძლებდა და, ბოლოს და ბოლოს, განადგურდებოდა. ჩემ ირგვლივ უხეში ანაორთქლი გროვდებოდა და ჩემს შინაგან ცას ნისლით ბურავდა, და როდესაც უეცრად მისტერ უესტონი გამოჩნდა, თითქოს ცისკრის ვარსკვლავი ამოვიდა ჰორიზონტზე და საშინელი წყვდიადისგან მიხსნა. მიხაროდა, რომ ახლა ჩემზე დაბალი კი არა, მაღალი არსების განჭვრეტა შემეძლო. აღფრთოვანება ვერ დავმალე, როდესაც გავაცნობიერე, რომ სამყარო მხოლოდ ბლუმფილდებისგან, მარეიებისგან, ჰეთფილდებისგან, ეშბებისა და

მათი მსგავსებისგან არ შედგებოდა, რომ ადამიანური ბუნების სრულყოფილება ჩემი წარმოსახვის ნაყოფი არ იყო. როდესაც ადამიანზე მხოლო კარგი გვესმის და არაფერი - ცუდი, სიამოვნებით და ადვილად წარმოვიდგინებ უფრო მეტს. მოკლედ, საკუთარი აზრების ანალიზი აღარ მჭირდებოდა, სამაგიეროდ, კვირა საუცხოოდ დღედ მეჩვენებოდა (ეტლის დახუთულ კუთხეში ჯდომას თითქმის მივეჩვიე), ვინაიდან მომწონდა მისი მოსმენა... და მისი ყურებაც მომწონდა. ცხადია, ვხედავდი, რომ არც ლამაზი იყო და არც ისეთი, რასაც საყვარელს უწოდებენ, მაგრამ მახინჯი ნამდვილად არ ეთქმოდა. სიმაღლე - საშუალოზე ოდნავ მაღალი... ნიკაპი - ზედმეტად მძიმე საიმისოდ, რომ სახე ლამაზად მიგეჩნიათ, მაგრამ მასში ხასიათის სიმტკიცეს და ძლიერებას ვხედავდი. მუქ წაბლისფერ თმას მისტერ ჰეთფილდივით კი არ იხვევდა, უბრალოდ, გვერდზე ივარცხნიდა, რაც ფართო, თეთრ შუბლს უჩენდა. ხშირი წარბები ჰქონდა, მაგრამ მათ ქვეშ გასაოცარი ძალის თვალები ბრწყინავდა - თაფლისფერი, არც ძალიან დიდი, ოდნავ ღრმად ჩამჯდარი, თუმცა ნათელი და მეტყველი. მტკიცედ მოკუმული ტუჩებიც ძლიერ ხასიათზე, უდრევ ნებისყოფასა და ფიქრის სიყვარულზე მიანიშნებდა. როდესაც იღიმებოდა... არა, ამაზე ჯერ ვერ ვილაპარაკებ, რადგან მისი ღიმილი ერთხელაც არ მენახა. მისი იერი არ გაფიქრებინებდათ, რომ გაღიმება უყვარდა, თუმცა ქოხმახების ბინადრები მასზე სულ სხვანაირად ლაპარაკობდნენ. მეც ერთბაშად ჩამომიყალიბდა აზრი და მის მარეის ძაგების მიუხედავად, დარწმუნებული ვიყავი, რომ იგი ჭკვიანი, სერიოზული, მკაცრი, ურყევი რწმენის მგზნებარე ღვთისმოსავი იყო. როდესაც შევიტყვე, რომ მის შესანიშნავ თვისებებს ჭეშმარიტი გულმონწყალეობა და გულკეთილობაც ემატებოდა, ამან უფრო აღმაფრთოვანა, რაც სრულიად მოულოდნელი იყო.

თავი XII - კოკისპირული წვიმა

მარტის შუა რიცხვებში კვლავ ვენჯიე ნენსი ბრაუნს. მართალია, დღის განმავლობაში საკმაოდ თავისუფალი წუთი გამომიჩნდებოდა ხოლმე, მაგრამ იშვიათად თუ გამოვძებნიდი თუნდაც ერთ საათს ნენსი ბრაუნის

მოსანახულებლად, რადგან სახლში მის მათილდასა და მისი დის ხუშტურებზე უნდა მევლო და დღის წინასწარ დაგეგმვაზე ლაპარაკს აზრი არ ჰქონდა. თუ მათთან ერთად არ ვიყავი ან მათ დავალეხას არ ვასრულებდი, მაინც წელმორტყმული გახლდით, ფეხსაცმელიც მეცვა და ხელში კვერთხიც მეჭირა, რადგან ნებისმიერი შეყოვნება, უსერიოზულესი და უპატიებელი დანაშაული იყო არა მხოლოდ ქალიშვილებისა და მათი დედის, არამედ მოახლის თვალშიც. ის ქოშინით მორბოდა ხოლმე ჩემს დასაძახებლად: „საკლასო ოთახში წადით, მის, ახლავე, ქალიშვილები გელოდებიან!“ დიდი ამბავი! გუვერნანტს თუ ელოდებიან!

მაგრამ ამჯერად ეჭვი არ მეპარებოდა, რომ ორი საათი არავინ შემანუხებდა: მათილდა საკმაოდ დიდხანს აპირებდა ცხენით სეირნობას, როზალის უკვე ჩაეცვა და ლედი ეშბისთან წვეულებაზე მიდიოდა. მოკლედ, გულდამშვიდებული, აჩქარებით გავემართე ქვრივის უბადრუკი თავშესაფრისკენ, ის კი ძალზე შემოფოთებული დამხვდა: მისი კატა დილიდან არ ჩანდა. მის დამშვიდებას შევუდექი, რაც კი გამახსენდა, ყველაფერი ვუამბე ცხოველებისა და ხეტიალისადმი მათი სიყვარულის შესახებ.

- მეტყვევების მეშინია, მის, სხვების კი არა. სახლში ახალგაზრდა ბატონები რომ ყოფილიყვნენ, ვერ გადარჩებოდა, ძალღებს მიუქსევდნენ ჩემს საბრალოს. ვინ მოთვლის, რამდენი კატა დაუღუპავთ! ეს შიში მაინც ამაცილა თავიდან ღმერთმა.

ნენსის თვალეხი ნაკლებად სტკიოდა, თუმცა ანთებას ჯერ არ გავვლო. უნდოდა, შვილისთვის საკვირაო პერანგი შეეკერა, მაგრამ, როგორც მითხრა, ხშირად უხდებოდა შეჩერება, რადგან თვალეხს ასვენებდა და სამუშაო ნელა მიიწვედა წინ. არადა, მის შვილს ნორმალური ჩასაცმელი არ ჰქონდა. ვინაიდან გვიან ბინდდებოდა, საღამომდე კი თავისუფალი ვიყავი, შევთავაზებ, ნაკითხვის შემდეგ კერვაში დაგეხმარებით-მეთქი.

- ჰოდა, ჩემთან იჯექით, მის, - მითხრა მან, - თორემ უკატოდ მოწყენილი ვარ.

მაგრამ როდესაც კითხვა დავამთავრე, ნაკერების ნახევარი ამოვახვიე და სპილენძის უშველებელი სათითე ნენსის ცერზე წამოვაცვი, ქოხში მოულოდნელად მისტერ უესტონი შემოვიდა, რომელსაც დაკარგული კატა

აეტატებინა. სწორედ მაშინ გავიგე, რომ ღიმილი შეეძლო, და რომ ღიმილი ძალიან უხდებოდა.^[SEP]

- ნენსი, ჩემი ვალი გაქვთ... - დაიწყო მან, მერეღა შემამჩნია და თავის მსუბუქი დაკვრით ჩემი იქ ყოფნა აღიარა (მისტერ ჰეთფილდისა და ნებისმიერი სხვა ჯენტლმენისთვის უჩინარი ვიქნებოდი), - თქვენი კატა მისტერ მარეის მეტყვევის ხელისგან, უფრო სწორად, საფანტისგან ვიხსენი.^[SEP]

- ღმერთმა დაგლოცოთ, სერ, - მაღლიერებით შესძახა მოხუცმა და სიხარულისგან აცრემლვებულმა საყვარელი არსება გამოართვა.^[SEP]

- კარგად მიხედეთ, - უთხრა მისტერ უესტონმა, - მეტყვევებ დაიფიცა, რომ მოკლავს, თუ კიდევ მოჰკრავს თვალს კურდღლის ხაფანგის სიახლოვეს. დღეს ძლივს მოვასწარი მისი შეჩერება... მაპატიეთ, მის გრეი, მაგრამ წვიმა წამოვიდა, - შეცვალა საუბრის თემა, როდესაც დაინახა, რომ პერანგი გადავდე და დასამშვიდობებლად წამოდგომა დავაპირე, - ნუ ნუხდებით, მხოლოდ ერთი წუთით შემოვიარე.^[SEP]

- ორივენი დარჩებით, სანამ წვიმა არ გადაიღებს, - განაცხადა ნენსიმ, კერიაში მუგუზლები გადააადგილა და კიდევ ერთი სკამი მოსწია, - ადგილი ყველას გვეყოფა.^[SEP]

- გმადლობთ, ნენსი, მაგრამ აქ უკეთ ვხედავ, - მიუვუგე მე და ფანჯარასთან დავჯექი, საბედნიეროდ, დიასახლისმა მშვიდად ჯდომის უფლება მომცა, სანამ ჯაგრისით მისტერ უესტონის სერთუკს კატის ბეწვებს აცლიდა, მის შლაპას ფერთხავდა და კატას რძეს უსხამდა, თან ენას არ აჩერებდა - თავის სულიერ მოძღვარს საბრალო ცხოველის გადარჩენისთვის მაღლობას უხდიდა, უკვირდა, როგორ მოახერხა კურდღლისთვის დაგებული ხაფანგის აღმოჩენა, და ახლა ამ აღმოჩენის შესაძლო შედეგებს დასტიროდა. მისტერ უესტონი მშვიდად, გულკეთილი ღიმილით უსმენდა, ბოლოს მის თხოვნას დაეთანხმა და კერიასთან დაჯდა, თან გაიმეორა, რომ მხოლოდ ერთი წუთით შემოიარა.^[SEP]

- კიდევ მყავს ვიღაც სანახავი, - თქვა მან, - თქვენ კი, როგორც ვხედავ (მან მაგიდას დახედა, სადაც ბიბლია იდო), დღეს უკვე წაგიკითხეს.^[SEP]

- დიახ, სერ. მის გრეიმ უკვე იშრომა, ერთი თავი წამიკითხა, ახლა კი ბილის პერანგის კერვაში მეხმარება... ოღონდ მეშინია, იქ არ გაცივდეს.

იქნებ ცეცხლთან გადმომჭდარიყავით, მის? ^[35]

- არა, გმადლობთ, ნენსი. სულ არ მცია. წავალ, როგორც კი წვიმა გადაიღებს. ^[36]

- ეს როგორ, მის? თქვენ ხომ მითხარით, რომ დაბინდებამდე დარჩებოდით! - შესძახა მოუსვენარმა მოხუცმა. მისტერ უესტონმა შლაპას ხელი სტაცა. ^[37]

- არა, სერ, - მიმართა ნენსიმ მისტერ უესტონს, - არ წახვიდეთ, გთხოვთ, ჯერ კოვისპირულად წვიმს. ^[38]

- ჩემი აზრით, თქვენს სტუმარს ცეცხლთან ახლოს ჯდომაში ხელს ვუშლი. ^[39]

- სულაც არა, მისტერ უესტონ, - მივუგე მე იმედით, რომ უცოდველ ტყუილს ვამბობდი. ^[40]

- რა თქმა უნდა, არა, - მხარი ამიბა ნენსიმ, - ოთახში საკმარისზე მეტი ადგილია. ^[41]

- მის გრეი, - დაიწყო მისტერ უესტონმა ხუმრობანარევი კილოთი, თითქოს თემის შეცვლა სურდა და არ იცოდა, რა ეთქვა, - თუ შემთხვევა მოგეცემათ, იქნებ სკვაირთან შემარიგოთ. ნენსის კატა მის თვალწინ გადავარჩინე და მას ჩემი გმირული საქციელი არცთუ ძალიან მოეწონა. ავუხსენი, რომ, ჩემი აზრით, იგი გაცილებით იოლად გადაიტანდა ყველა კურდღლის დაკარგვას, ვიდრე ნენსი - თავისი აღზრდილისას. ასეთი თავხედური ვარაუდის გამო, მან არცთუ თავაზიანი გამოთქმები მომიძღვნა და ვშიშობ, მეც ზედმეტად ფიცხად ვუპასუხე. ^[42]

- ღმერთო ჩემო, სერ! ნუთუ ჩემი კატის გამო სკვაირს წაეჩხუბეთ? ის ხომ სიტყვის შებრუნებას ვერ იტანს! ^[43]

- ოჰ, არაფერია, ნენსი. ვიხუმრე. ზედმეტი არაფერი მითქვამს, მისტერ მარეი კი, როგორც ჩანს, გაფიცხებისას გამოთქმებს არ არჩევს. ^[44]

- დიახ, სერ, ასეა. ^[45]

- ახლა კი ნამდვილად ჩემი წასვლის დროა. კიდევ ერთი მილის გავლა მომიწევს. თქვენ ხომ არ გინდათ, სიბნელეში ვიარო. თანაც, წვიმაც შენელდა. კარგად იყავით, ნენსი. კარგად ბრძანდებოდეთ, მის გრეი. ^[46]

- კარგად ბრძანდებოდეთ, მისტერ უესტონ. არა მგონია, თქვენი და

მისტერ მარეის შერიგება მოვახერხო, ვინაიდან მას თითქმის ვერ ვხედავ და, მით უმეტეს, ვერ ველაპარაკები.

- მართლა? რა გაეწყობა! - მომიგო მან ნალვლიანად და ოდნავ ეშმაკურად დაამატა, - თუმცა მობოდიშება მე კი არა, მას უფრო მართებს.

ამ სიტყვებით ოთახიდან გავიდა.

პერანგის კერვას მანამ განვაგრძობდი, სანამ რამის გარჩევა კიდევ შემეძლო, შემდეგ ნენსის დავემშვიდობე, მისი მხურვალე მადლობის სანაცვლოდ კი მივუგე, რომ ისიც იმავს გააკეთებდა ჩემთვის, ადგილები რომ გაგვეცვალა. ბოლოს, აჩქარებით გავეშურე ჰორტონ-ლოჯისკენ. როდესაც საკლასო ოთახში შევედი, იქ საშინელი ქაოსი დამხვდა: ჩაის მაგიდაზე თითქმის პირამდე წყლით სავსე ლანგარი იდო, მის მათილდა კი ცოფებს ყრიდა.

- სად იყავით, მის გრეი? ჩაი ნახევარი საათის წინ მოვითხოვე. იძულებული გავხდი, თვითონ მომემზადებინა და მარტოს დამეღია. რატომ ადრე არ მოხვედით?

- ნენსი ბრაუნი ვინახულე. ვიფიქრე, რომ სეირნობიდან ასე ჩქარა არ დაბრუნდებოდი.

- საინტერესოა, როგორ უნდა მესეირნა ცხენით ასეთ თავსხმაში? კოკისპირული წვიმა სწორედ მაშინ წამოვიდა, როდესაც ცხენი გავაჭენე. შემდეგ კი, თითქოს ეს არ მეყოფოდა, სახლში დავბრუნდი და ჩაიც მარტომ დავლიე. ხომ იცით, რომ, როგორც მომწონს, ისეთის დაყენება არ შემეძლია.

- კოკისპირული წვიმის შესახებ არ მიფიქრია, - მივუგე მე (მართლა არ დავფიქრებულვარ, რომ ამის გამო სეირნობას შეწყვეტდა).

- დიახ, დიახ! თქვენ სახლში იყავით, სხვებზე კი არასდროს ფიქრობთ.

მის უხეშ საყვედურებს მოულოდნელი გულგრილობით გავუძელი, გავმხიარულდი კიდევ, რადგან ეჭვი არ მეპარებოდა, რომ გაცილებით მეტი სიკეთე გავაკეთე ნენსი ბრაუნისთვის, ვიდრე ბოროტება - მის მათილდასთვის. შესაძლოა, თავში სხვა აზრებიც მიტრიალებდა. მათ ცივი და გადადუღებული ჩაიც დაატკბეს, მაგიდაზე არსებული ქაოსიც გადაფარეს და - კინაღამ დავამატე - მის მათილდას გაბრაზებულ სახესაც მომხიბლველობა აჩუქეს.

მაგრამ ქალიშვილი მაშინვე საჭინიბოსკენ გაემართა, მე კი სასიამოვნო მარტოობაში ჩაის დასალევად დავრჩი.

თავი XIII - ფურისულები

ახლა მის მარეი ეკლესიაში კვირაობით აუცილებლად ორჯერ მიდიოდა: საშინლად მოსწონდა, როდესაც მის მიმართ აღფრთოვანებას გამოხატავდნენ და შემთხვევას არ უშვებდა ხელიდან. ეკლესიაში კი ასეთი შემთხვევა ყოველთვის ეძლეოდა - თუნდაც, რაღაც მიზეზის გამო, ჰარი მელთემი და მისტერ გრინი წირვას არ დასწრებოდნენ, ვიღაც მაინც იყო მისი მომხიბლაობის მსხვერპლი. უარეს შემთხვევაში, იქ მისტერ ჰეთლფილდი ხვდებოდა, რომელსაც წოდება აიძულებდა, ძირითადად, ეკლესიაში ყოფილიყო. ჩვეულებრივ, თუ ამინდი ხელს უწყობდა, მის მარეი და მისი და შინ ფეხით ბრუნდებოდნენ - მატილდა იმიტომ, რომ ეტლის სივინროვეს ვერ იტანდა, როზალის კი ეტლში განმარტოებით ჯდომას სასიამოვნო საზოგადოებაში ყოფნა ერჩივნა, რომლის ნაკლებობაც არასდროს შეიმჩნეოდა ჰორტონ-ლოჯის პარკზე გავლისას. დაბრუნება საფოსტო გზითაც შეიძლებოდა. გზად, კიდევ უფრო დამორებით, სერ ჰიუ მელთემის რეზიდენცია მდებარეობდა. სხვა სიტყვებით, ჩვენი თანამგზავრები აუცილებლად იყვნენ ჰარი მელთემი მის მელთემთან ერთად (ან უიმისოდ), მისტერ გრინი ერთ ან ორ დასთან ერთად, აგრეთვე, მათთან სტუმრად მყოფი ახალგაზრდა ჯენტლმენები.

ეკლესიიდან ფეხით დავბრუნდებოდი თუ ეტლით, ქალიშვილების მშობლებთან ერთად, ეს ახალგაზრდებზე იყო დამოკიდებული. თუკი ინებებდნენ, მათთან ერთად წავსულიყავი, ფეხით მივდიოდი; როცა, უცნობი მიზეზების გამო, ჩემი საზოგადოება არ აწყობდათ, ეტლის კუთხეში ვჯდებოდი. ისე, ფეხით გავლა მერჩივნა, მაგრამ არჩევანს თვითონ აკეთებდნენ. არ მინდოდა, ვინმესთვის თავი მომებებრებინა და ამიტომ არასდროს დავინტერესებულვარ მათი ჭირვეულობის მიზეზებით. კაცმა რომ თქვას, ეს ყველაზე გონივრული საქციელი იყო: გუვერნანტს მორჩილება და მათი გულის მოგება მართებდა, მის მოწაფეებს კი - მხოლოდ საკუთარი

სურვილების გათვალისწინება. იმ შემთხვევაში, როცა თან ვახლდი, ნახევარი გზა გვარიანად ვიტანჯებოდი. ზემოხსენებული ახალგაზრდა ჯენტლმენებისა და ქალიშვილებისთვის თითქოს არც ვარსებობდი. ამიტომ მათ გვერდით სიარული, მათი საუბრების მოსმენა - ვითომდა მათ კომპანიას მივეკუთვნებოდი და ვერ ვამჩნევდი, რომ ერთი სიტყვაც არ იყო ჩემ საყურადღებოდ წარმოთქმული - ძალზე არ მსიამოვნებდა. ისე შემომხედავდნენ ხოლმე, როგორც ცარიელ ადგილს, თითქოს ვერ მხედავდნენ ან გულმოდგინედ აჩვენებდნენ, რომ ვერ მხედავდნენ. არც მათ უკან სიარული მეხატებოდა გულზე, თითქოს მორჩილად ვალიარებდი მათზე დამოკიდებულებას. გამოგიტყდებით, ვფიქრობდი, რომ მათ შორის საუკეთესოებსაც არაფერში ვუდებდი ტოლს და მინდოდა, ეს სცოდნოდათ და არ ჰგონებოდათ, რომ საკუთარ თავს იმ მოსამსახურედ აღვიქვამდი, რომელმაც თავისი ადგილი იცის და ბატონების გვერდით გავლას ვერ ბედავს, თუმცა ისინი თანხლების უფლებას აძლევენ, ზოგჯერ კი, როდესაც უფრო კეთილშობილი თანამოსაუბრე არ ჰყავთ, დალაპარაკებასაც კადრულობენ. მრცხვენია იმის აღიარება, რომ როცა მათ გვერდით მივდიოდი, თვითონაც ვცდილობდი, ისინი არ შემემჩნია, თითქოს საკუთარი ფიქრებით ან ლამაზი პეიზაჟით ვიყავი გატაცებული. და თუ ჩამოვრჩებოდი, თავს ვიკატუნებდი, თითქოს ჩიტმა, პეპელამ, ყვავილმა ან ხემ დამაინტერესა, შემდეგ კი აუჩქარებლად მივაბიჯებდი მხიარული კომპანიის შორიახლო, სანამ ჩემი მოწაფეები მარტონი არ დარჩებოდნენ პარკზე გამავალ გზაზე.

ერთი ასეთი შემთხვევა განსაკუთრებით დამამახსოვრდა - მშვენიერი დღე იყო მარტის მიწურულს. მისტერ გრინმა და მისმა დებმა ეტლზე უარი თქვეს, რათა კაშკაშა მზითა და სურნელოვანი ჰაერით დამტკბარიყვნენ. შინ ფეხით ბრუნდებოდნენ ვიღაც კაპიტანთან და ლეიტენანტთან (არმიის ორ ფრანტთან), აგრეთვე ჩემს მოწაფეებთან ერთად, რომლებიც, ცხადია, სასწრაფოდ შეუერთდნენ მათ. კომპანია როზალის გემოვნებას სრულად აკმაყოფილებდა, ჩემსას კი - არა, ამიტომ ჩამოვრჩი და ბოტანიკისა და ენტომოლოგიის შესწავლით დავეკავდი, მწვანე ბეჭობებსა და მწვანე ღობეებს ვაკვირდებოდი, სანამ მათი ხმა იმდენად არ მიწყდა, რომ ტოროლების საუცხოო გალობის მოსმენაში ხელს აღარ მიშლიდა. მზის აღერსიანმა

სხივებმა და ნაზმა სიომ შელანქოლია გამიფანტა, მაგრამ მათი ადგილი მაშინვე დაიკავა სევდიანმა ფიქრებმა ბავშვობაზე, წარსულში განცდილ სიხარულზე და, შესაძლოა, უცნობ, მაგრამ ბედნიერ მომავალზე. როდესაც ახალგაზრდა ბალახით, ახალამოსული ღივებით დაფარულ ციცაბო ფერდობებს შევყურებდი, რომელიმე ნაცნობი ყვავილის დანახვა მსურდა, რომელიც მკაფიოდ გამახსენებდა ჩემი შშობლიური მხარის ტყიან ხეობებსა და ბორცვების ბალახოვან კალთებს. ყავისფერ, მანანებიან ვერან ადგილებს აქ, ცხადია, ვერაფერი მომაგონებდა. უეჭველია, ასეთი აღმოჩენა ცრემლების ნაკადს გააჩენდა, მაგრამ ბოლო დროს სწორედ ის იყო ჩემთვის ერთ-ერთი სიამოვნება. უეცრად ფერდობის თავზე, მუხის დაგრეხილ ფესვებს შორის, სამ მშვენიერ ფურისულას მოვკარი თვალი. ისე საყვარლად იყურებოდნენ თავიანთი დამალული ბუდიდან, რომ გული ამიჩქროლდა. ვერ მივწვდი, რომ ერთი მაინც მომეწყვიტა, თან წამელო და მეოცნება, ფერდობზე კი ვერ ავედი, რადგან უკნიდან მოახლოებული ნაბიჯების ხმა მომესმა და შეტრიალებას ვაპირებდი, როცა მოულოდნელობისგან შევკრთი.^[1]

- თუ ნებას მომცემთ, მე მოგიწყვეტთ, მის გრეი, - მომესმა სერიოზული, კარგად ნაცნობი ხმა და წამის შემდეგ ხელში გაბაფხულის მახარობელი სამი ყვავილისგან შემდგარი თაიგული მეჭირა. რა თქმა უნდა, ეს მისტერ უესტონი იყო. სხვა ვინ გაიწვალებდა თავს ჩემი გულისთვის?^[2]

მადლობა გადავუხადე. ვერ გეტყვით, ეს თბილად გამომივიდა თუ ცივად. ყოველ შემთხვევაში, მადლიერების ნახევარიც ვერ გამოვხატე, რასაც ვგრძნობდი. შესაძლოა, ზედმეტი მომივიდა, მაგრამ იმდენად არ ვიყავი მიჩვეული ასეთ ყურადღებას ჰორტონ-ლოჯსა და ორმოცდაათი მილის რადიუსზე, მის შემოგარენში, რომ წამით ის უბრალო საქციელი გულკეთილობის საოცარ მტკიცებულებად მომეჩვენა, სიკეთედ, რომელსაც ვერაფრით გადავუხდიდი და რომელიც სამუდამოდ აღიბეჭდებოდა ჩემს სულში. მიუხედავად ამისა, თავი უხერხულად ვიგრძენი და ნაბიჯს ავუჩქარე, თუმცა, ალბათ, სწრაფადვე ვინანებდი ასეთ გადაწყვეტილებას, მისტერ უესტონი მინიშნებას რომ მიმხვდარიყო და დამმშვიდობებოდა. ასე არ მოხდა. ის, რაც ჩემთვის აჩქარებულ ნაბიჯს ნიშნავდა, მისთვის ჩვეულებრივი სიარული აღმოჩნდა.^[3]

ენ ბრონტე

- ქალიშვილებმა მიგატოვეს, - შენიშნა მან.
- დიახ, ისინი უფრო საინტერესო საზოგადოებაში იმყოფებიან.
- თუ ასეა, რატომ არ დაენევით?

ნაბიჯი შევანელე და ეს მაშინვე ვინანე. ჩემი თანამგზავრი დუმდა, მე კი არ ვიცოდი, რა მეთქვა და მეგონა, რომ ისიც ამ სირთულის წინაშე იდგა. ბოლოს, დუმილი დაარღვია და მისთვის დამახასიათებელი სიმკვეთრით მკითხა, ყვავილები თუ გიყვართო.

- დიახ, ძალიან, - მივუგე, - განსაკუთრებით, მინდვრისა და ტყის.
- მეც, - თქვა მან, - ბალის ყვავილებისადმი გულგრილი ვარ, ვინაიდან არაფერს მეუბნებიან, ორიოდე გამონაკლისის გარდა. გამორჩევით რომელი მოგწონთ?

- ფურისულები, მაჩიტები, მანანები.
- იები არა?

- არა, ვინაიდან, როგორც ახლახან აღნიშნეთ, არაფერს მეუბნებიან. ჩემი მშობლიური სახლის გარშემო მდებარე ბორცვებსა და ხეობებში სურნელოვანი იები არ იზრდება.

- ალბათ, რამხელა ნუგეშია თქვენთვის, მის გრეი, რომ მშობლიური სახლი გაქვთ, - ჩაილაპარაკა ჩემმა თანამგზავრმა ხანმოკლე პაუზის შემდეგ, - თუნდაც შორს იყოს, თუნდაც იშვიათად ახერხებდეთ იქ ჩასვლას, ეს ის ადგილია, სადაც გელოდებიან.

- დიახ, ეს ისე მანუგეშებს, ასე მეგონია, მის გარეშე ცხოვრებას ვერ შევძლებდი, - მივუგე მხურვალედ და მაშინვე ენაზე ვიკბინე, რადგან მომეჩვენა, რომ ჩემმა სიტყვებმა სულელურად გაიჟღერა.

- ოჰ, არა, შეძლებდით, - თქვა მან ფიქრიანად და ღიმილით, - ის, რაც ცხოვრებასთან გვაკავშირებს, გაცილებით მტკიცეა, ვიდრე გეჩვენებათ. ამის გაგება მხოლოდ მათ შეუძლიათ, ვინც იგრძნო, როგორ შეიძლება მისი გაწევა ისე, რომ არ განყდეს. მშობლიური სახლის დაკარგვის შემთხვევაში, შესაძლოა, გენაღვლათ, მაგრამ ცხოვრებას გააგრძელებდით, თანაც, არც ისე სევდიანად, როგორც ახლა გგონიათ. ადამიანის გული კაუჩუკს ჰგავს: კაუჩუკის ბუშტი განსაკუთრებული ძალისხმევით გარეშე იბერება, მაგრამ ძალზე ძნელია მისი იმ მდგომარეობამდე მიყვანა, რომ გასკდეს. ნამცეცია

საჭირო, გული რომ ავადელვოთ, უამრავი ნამცეცი - ის რომ ვინმემ გატეხოს. ისევე, როგორც ჩვენი სხეულის ყოველი ასო, ისიც ბუნებრივი ციხესიმაგრეა, რომელიც გარე დარტყმებისგან გვიცავს, ყოველი ჭრილობა მას მომდევნო შემოტევისთვის აკაჟებს - მუდმივი შრომა კანს აუხეშებს, მაგრამ კუნთებს ავითარებს, კი არ აუძლურებს. სამუშაო, რომელიც ქალის ნაზ ხელებზე სისხლიან იარებს დატოვებს, მხვნელის ხელებს კვალსაც ვერ დაამჩნევს. ეს გამოცდილებით, ნაწილობრივ, საკუთარი გამოცდილებით ვიცი. იყო დრო, როდესაც თქვენსავით ვფიქრობდი. ყოველ შემთხვევაში, მტკიცედ მჭეროდა, რომ მშობლიური სახლი და იქ თავმოყრილი საყვარელი არსებები ერთადერთია, რის გამოც ცხოვრებას ვუძლებთ, მათ გარეშე კი მხრებზე აუტანელ ტვირთად დაგვანწვებოდა. თუმცა ახლა სახლი არა მაქვს, - თუ იმ ორ ოთახს, რომელსაც ჰორტონში ვქირაობ, სახლს არ უწოდებთ, - თანაც ერთი წლის წინათ ყველაზე ძვირფასი ადამიანი დაკვარგე, უკანასკნელი იმათგან, ვინც ახლობლად მიმაჩნდა. მიუხედავად ამისა, არა მხოლოდ ვცხოვრობ, არამედ ამქვეყნად გაბედნიერების იმედსაც არ ვკარგავ. თუმცა გამოგიტყდებით, როდესაც ყველაზე ღარიბულ ქოხში შევდივარ და ვხედავ, როგორ მხიარულად ატარებენ დროს აგიზგიზებულ კერიასთან, ლამის შემშურდეს მათი ოჯახური სიხარულის.^[58]

- მაგრამ რა იცით, იქნებ უფრო მეტი სიხარული გელოდებათ წინ, - ვთქვი მე, - ჯერ ხომ გზის დასაწყისში დგახართ.^[59]

- უკვე მომეცა უდიდესი სიხარული, - მიპასუხა მან, - სარგებლობის მოტანის სურვილი და შესაძლებლობა.^[60]

ამ დროს გზაგასაყარს გავესწორდით. იქიდან ბილიკი ფერმისკენ მიემართებოდა, სადაც, ჩემი აზრით, მისტერ უესტონი „სარგებლის მოსატანად“ აპირებდა წასვლას. ყოველ შემთხვევაში, დამემშვიდობა და ბილიკს მტკიცედ და, იმავდროულად, მსუბუქად გაუყვა, მე კი უკან გავბრუნდი, თან მის სიტყვებზე ვფიქრობდი. უკვე მსმენოდა, რომ აქ ჩამოსვლამდე ცოტა ხნით ადრე დედა გარდაცვლოდა. მაშასადამე, სწორედ ის იყო მისი უძვირფასესი არსება, ახლობლებიდან ყველაზე ბოლოს ის დაკარგა და ახლა მშობლიური სახლი არ ჰქონდა. გული შემეკუმშა მისი სიბრალულით, თანაგრძნობისგან კინალამ ავტირდი. „აი, თურმე რით აიხსნება, - გავიფიქრე

მე, - მისიასაკისთვის შეუფერებელი სერიოზულობის ჩრდილი, ხშირად შუბლს რომ უჭმუხნის და ყველას განმკითხავი მის მარეისა და მის მსგავსთა თვალში პირქუში და ცივი ადამიანის რეპუტაციას უქმნის. მაგრამ მას უფრო ადვილად შეუძლია მწუხარების გადატანა, ვიდრე მე შევძლებდი მის ადგილას. აქტიურად ცხოვრობს და ფართო ასპარეზზე იღვწის საკუთარი შესაძლებლობების გამოსაყენებლად. შეუძლია, მეგობრები შეიძინოს და თუ მოისურვებს, ოჯახი შექმნას. ცხადია, დროთა განმავლობაში ამას მოინდომებს კიდევ. ღმერთმა ქნას, რომ იმ სახლის დიასახლისი მისი არჩევანის ღირსი აღმოჩნდეს და ოჯახური კერია გაუბედნიეროს. ვინ იმსახურებს ამას, თუ არა ის? რა მშვენიერი იქნებოდა, რომ..." თუმცა, მნიშვნელობა არა აქვს, რა გავიფიქრე მაშინ.

ამ წიგნის წერა იმ მტკიცე განზრახვით დავიწყე, რომ არაფერი დამემალა, ვინც მოისურვებდა, სხვის გულში ჩაწვდომით სარგებელი მიეღო. მაგრამ ისეთი აზრებიც არსებობს, ყველა ანგელოზისთვის ხელმისაწვდომი რომ არის, ოღონდ არა ჩვენი ახლობლებისთვის, მათ შორის საუკეთესოებისა და ყველაზე გულკეთილებისთვისაც კი.

ამასობაში გრინები შინისკენ გაემართნენ. ჩემმა მოწაფეებმაც პარკისკენ გადაუხვიეს, და მათ დასაწევად ნაბიჯს მოვუჩქარე. ქალიშვილები გაცხოველებით ბჭობდნენ ახალგაზრდა ოფიცრების სხვადასხვა ღირსებაზე, მაგრამ როზალიმ, როცა დამინახა, სიტყვა შუაზე გაწყვიტა და ღვარძლიანად შესძახა:

- ოჰ, მის გრეი! როგორც იქნა, გამოჩნდით! გასაკვირი არაა, რომ ასე დიდხანს შეყოვნდით, და არც ისაა გასაოცარი, ყოველთვის ასე თავგამოდებით რომ იცავთ მისტერ უესტონს, როცა მას ვაძაგებ. აჰა! ახლა ყველაფერი გაცხადდა!

- კარგი რა, მის მარეი, - მივუგე მე და მხიარულად გაცინება ვცადე, - მშვენივრად იცით, რომ მსგავსი რამ ჩემზე არ მოქმედებს.

მაგრამ იგი კვლავ აგრძელებდა აუტანელი ვარაუდების გამოთქმას, მისმა დამაც აუბა მხარი ნაირგვარი აბდაუბდით, ამიტომ გადავწყვიტე, თავდასაცავად რამე მეთქვა.

- რა სისულელეა! - შევძახე მე, - რა მოხდა, თუ მისტერ უესტონი დამეწია

გზაზე მდებარე ფერმისკენ მიმავალი და, თავაზიანობის გამო, აუცილებლად მიიჩნია, ორიოდ ფრაზა გაგვეცვალა? სიმართლე გითხრათ, უწინ მასთან არასდროს მისაუბრია, ერთი შემთხვევის გამოკლებით.

- ეს სად მოხდა? და როდის? - ახალი შეკითხვები მომაყარეს დებმა.

- ნენსისთან.

- აჰა, აჰა! მაშასადამე იქ შეხვდით? - საზეიმო კილოთი განაცხადა როზალიმ, - ო-ო! ახლა კი მივხვდი, მართლდა, რატომ მოსწონს მას ასე ძალიან ნენსი ბრაუნის მონახულება, იქ იმიტომ დადის, რომ მისტერ უესტონს გაეპრანტოს.

- ისეთ სისულელეს ამბობთ, პასუხადაც არ ღირს. ხომ გითხარით, იქ მხოლოდ ერთხელ შეხვდით-მეთქი. თანაც, რა ვიცოდი, თუ მოვიდოდა?

მათმა უაზრო სიცილმა და საძაგელმა მინიშნებებმა კინალამ გამაბრაზა, მაგრამ სიცილით გული რომ იჭერეს, კვლავ დაწვრილებით შეუდგნენ კაპიტნისა და ლეიტენანტის დახასიათებას, და წყნამ მალე გამიარა, მისი მიზეზი დამავიწყდა და ჩემი ფიქრები უფრო სასიამოვნო კალაპოტში გადავიდა. ასე გავცდით პარკს და სახლში შევედით. ჩემს ოთახში მხოლოდ ერთი აზრით, ერთი დაუძლეველი სურვილით შეპყრობილი შევედი, რომელიც გულში აღარ მეტეოდა. როგორც კი კარი დაგვეტე, მუხლებზე დავეცი და გულისნადები მხურვალე, მაგრამ თავმდაბალ ლოცვაში გავამხილე. ვცდილობდი, გამემეორებინა „იყოს ნება შენი“, მაგრამ მაშინვე ვამატებდი: „მეუფეო ზეცათაო, შენ ხომ ყოვლისშემძლე ხარ, და იქნებ შენი ნებაც იყოს“... ეს სურვილი... ეს ლოცვა მამაკაცებისა და ქალების მრისხანებას დამატებდა თავს. „მაგრამ, მამაო. შენ ხომ არ შეგზიზღდება!“ - წარმოვთქვი ხმამაღლა და ვიგრძენი, რომ ასეც იყო. მე ხომ სხვისი ბედნიერებისთვის ვლოცულობდი, შესაძლოა, უფრო მეტი გულმოდგინებითაც, ვიდრე ჩემთვის, და... დიახ, დიახ!.. მთელი სულით და გულით მინდოდა, რომ ის ყოფილიყო ბედნიერი და არა მე. შესაძლოა, თავს ვიტყუებდი, მაგრამ სწორედ ამ აზრმა შემმატა გამბედაობა, რომ მეთხოვა, და იმედი გამიჩინა, რომ ჩემს ლოცვას ღმერთი შეისმენდა. ორი ფურისულა წყალში ჩავდე და სანამ არ დატკნა და მოახლემ არ გადააგდო, ვინახავდი. მესამის ფურცლები კი ჩემს ბიბლიაში გავახმე, სადაც ახლაც დევს და

სამუდამოდ იქ დარჩება.

თავი XIV მღვდელი

მომდევნო დღე კიდევ უფრო მზიანი აღმოჩნდა. საუზმობიდან ცოტა ხანში მის მათილდამ სწრაფად ჩამოუარა პატარ-პატარა დავალებებს, უაზროდ ჩაეფლო მათში, ერთი საათის განმავლობაში შურისმგებლურად აბრახუნებდა თითებს კლავიშებზე, ჩემზეც ბრაზობდა და მათზეც, რადგან დედამისმა არდადეგები არ მოუწყო, ბოლოს კი იქით გაემართა, სადაც ყველაზე მეტად მიუწევდა გული - უკანა ეზოსკენ, საჭინიბოსა და საძაღლისკენ, მის მარეიმ გასეირნება გადაწყვიტა და თან მოდური რომანი წაიღო, მე კი საკლასო ოთახში დავრჩი აკვარელის ნახატზე სამუშაოდ, რომლის დასრულებაც, თანაც აუცილებლად დღესვე, მან მოხოვა.

ჩემს ფეხებთან პატარა, უხეშბუნვიანი ტერიერი იწვა. ძალღი მის მათილდას ეკუთვნოდა, მაგრამ მას ის შესძულდა და გაყიდვას უპირებდა, განაცხადა, - ძალღი არაფრად ვარგაო. ეს სიმართლეს არ შეეფერებოდა, თუმცა გაიძახოდა, - არაფერი შეუძლია და ისეთი სულელია, პატრონსაც ვერ სცნობსო.

სინამდვილეში კი, როდესაც იყიდა, ჯერ კიდევ ნამცეცა ლეკვი იყო. თავდაპირველად ყველას უკრძალავდა მიკარებას, მაგრამ მალე, როდესაც მიხვდა, რომ უმწეო არსებას მუდმივი მზრუნველობა სჭირდებოდა, მოჰბებრდა, ჩემს თხოვნას დაჰყვა და მოსავლელად მომაბარა. ლეკვი წამოიზარდა და, ბუნებრივია, მე მომეჭაჭვა - უკეთეს ჯილდოს ვერც ვინატრებდი: მან სრულად გამოისყიდა ჩემგან მასზე განუული ამაგი. საბრალო სნეპი განუწყვეტლივ საყვედურსა და ჭიტლაცს იმსახურებდა თავისი მფლობელისგან იმისთვის, რომ მისდამი ერთგულებას არ ამჟღავნებდა, და ახლა მას ან გააგდებდნენ, ან ახალ, უხეშ და უგულო პატრონს მიჰყიდდნენ. როგორ დავხმარებოდი? მასთან სასტიკი მოპყრობა, რათა შევძულებოდი, არ შემეძლო, მის მათილდა კი ალერსით მის დაახლოებას არც ფიქრობდა.

კვლავაც გულმოდგინედ ვმუშაობდი ფანქრითა და ფუნჯით, როდესაც

ოთახში მისის მარეი შემოცურდა და შემოფრინდა.^[38]

- მის გრეი! - მომმართა მან, - ვერ გამიგია, როგორ შეგიძლიათ, რაღაც ნახატს გადააკვდეთ, როცა გარეთ ასეთი საუცხოო ამინდია? (მან დაასკვნა, რომ ეს საქმიანობა სიამოვნებისთვის ავირჩიე!) რატომ შლაპას არ დაიხურავთ და ქალიშვილებთან ერთად არ გაისეირნებთ?^[39]

- მის მარეი, კითხულობს, ქალბატონო, მის მათილდა კი თავისი ძაღლებისკენ გაეშურა.^[40]

- აი, მეტს რომ ირჯებოდეთ მის მათილდას შესაქცევად, იძულებული არ გახდებოდა, გასართობად ძაღლებთან, ცხენებთან და მეჭინბეებთან ევლო, როგორც ახლა აკეთებს. და უფრო მხიარული და საინტერესო მოსაუბრე რომ ყოფილიყავით, არც მის მარეი იხეტილებდა მინდორ-მინდორ წიგნით ხელში. თუმცა თქვენს გაკიცხვას არ ვაპირებ, - დაამატა მან, როდესაც, როგორც ჩანს, შეამჩნია, რომ წამოვწითლდი და ხელში ფუნჯი შემიქანდა, - კარგი, ნუ ხართ ასეთი წყენია, თორემ თქვენთან დალაპარაკება შეუძლებელი იქნება! აჯობებს, მითხრათ, ხომ არ იცით, სად წავიდა როზალი და რატომ მოსწონს მართო სეირნობა?^[41]

- როგორც ამბობს, უყვარს, როცა ახალ რომანს განმარტოებით კითხულობს.^[42]

- თუ ასეა, რატომ პარკში ან ყვავილნარში არ დაჯდება? რატომ მიდის მინდორში და სოფლის შარაგზაზე? და რატომ ხვდება მას იქ ასე ხშირად მისტერ ჰეთფილდი? გასულ კვირას მითხრა, რომ იმ კაცმა სადავით ჩაატარა ცხენი მოსლეინის ერთი ბოლოდან მეორემდე. დარწმუნებული ვარ, ახლაც მას მოვკარი თვალი გარდერობის ფანჯრიდან: სწრაფად ჩაუარა ჭიშკარს და მინდვრისკენ წავიდა, სადაც, ჩვეულებრივ, ჩემი შვილი დასეირნობს ხოლმე. მინდა, რომ წახვიდეთ და ნახოთ, იქ არის თუ არა, და ტაქტიანად შეახსენოთ, რომ მისი მდგომარეობისა და ბრწყინვალე მომავლის მქონე ქალიშვილს არ შეეფერება მართო სეირნობა ისეთ ადგილას, სადაც ნებისმიერს შეუძლია თავხედობა გამოიჩინოს და გამოელაპარაკოს, როგორც საბრალო ობოლს, რომელსაც სასეირნოდ საკუთარი პარკი არა აქვს და არც ახლობლები ჰყავს, ვინც მასზე იზრუნებს. ისიც გადაეცით, რომ მამამისი ძალიან გაბრაზდება, თუ გაიგებს, რომ იგი, ვშიშობ, მისტერ ჰეთფილდს ერთგვარი ფამილარობის

უფლებას აძლევს. და... ოჰ, თქვენ რომ... გუვერნანტები ოდნავ მაინც რომ ხვდებოდნენ, რას ნიშნავს დედის წუხილი და დედის წინათგონობა, ასე აღარ ვინერვიულებდი, მაშინვე მიხვდებოდით, რა აუცილებელია, რომ თვალი არ მოაცილოთ და თქვენთან ურთიერთობა მისთვის საინტერესო გახადოთ... თუმცა წადით, წადით! წუთის დაკარგვაც არ შეიძლება! - შესძახა მან, როცა შეამჩნია, რომ არა მხოლოდ ნახატი და საღებავები ავიღე, არამედ კარგა ხანია, ზღურბლზე ვიდექი და ველოდებოდი, როდის დაამთავრებდა ჯკუის სწავლებას.^[33]

მის მარეი, როგორც დედამისმა იწინასწარმეტყველა, მის საყვარელ მძელოზე, ღობის მიღმა იყო, თანაც, საუბედუროდ, მართო არა: მას გვერდით აუჩქარებლად მიჰყვებოდა მაღალი დიდებული ფიგურა. მისტერ ჰეთფილდი.^[34]

რთული ამოცანის წინაშე აღმოვჩნდი. ვალდებული ვიყავი, ეს პირისპირ შეხვედრა შემეწყვიტა, მაგრამ როგორ? ჩემნაირი უმნიშვნელო პიროვნების გამოჩენა მისტერ ჰეთფილდს წასვლას ვერ აიძულებდა. დაუპატიჟებლად რომ მივსულიყავი მის მარეისთან, თითქოს მისი თანამგზავრი ვერ შევამჩნიე, საკმაოდ თავხედური საქციელი იქნებოდა და ასე ვერ მოვიქცეოდი. არც იმის გამბედაობამეყო, რომ პარკის შესასვლელიდანვე დამეძახა ქალიშვილისთვის, რომ სახლში ელოდებოდნენ. ამიტომ შუალედური გადაწყვეტილება ავირჩიე და მათკენ წელა, მაგრამ მტკიცედ გავემართე იმ განზრახვით, რომ თუ ჩემი გამოჩენა კავალერს არ დააფრთხობდა, მის მარეისთვის მეთქვა, რომ დედამისი უხმობდა.^[35]

როზალი აუჩქარებლად სეირნობდა ღობის გასწვრივ, რომლის თავზეც ცხენისწაბლას დაბერილკვირტებიანი ტოტები გადაეწვდინა. ქალიშვილი მომხიბლავად გამოიყურებოდა: ცალ ხელში წიგნი ეჭირა, მეორეში - მურტის მშვენიერი ტოტი, რომელსაც მოხდენილად აქნევდა. მსუბუქი ნიაფი შლაპის ქვეშ მის ქერა კულულებს ეთამაშებოდა. კოხტა ლოყები ავარდისფრებოდა, რაც მის კმაყოფილებაზე მეტყველებდა, ალერსიან ცისფერ თვლებს ეშმაკურად ხან თავყანისმცემელს მიაპყრობდა, ხანაც მურტის ტოტს. უეცრად სწეპი წინ გავარდა, ხუმრობანარევი კვკლუცი გააწყვეტინა, კაბაში პირი ჩაავლო და თავისკენ მოქაჩა. მისტერ ჰეთფილდმა სტვენით დაუშვა ხელჯოხი

მის თავზე და ძალი ადუღოთებული წკმუტუნით დაბრუნდა ჩემთან, რითაც, როგორც ჩანს, ძალზე გაახალისა ღირსი ჯენტლმენი. ამ უკანასკნელმა დაინახა, რომ მათკენ მივემართებოდი, და გადაწყვიტა, დამშვიდობების დრო დადგაო. დავიხარე, რათა ხაზგასმული საყვედურით მოვეფერებოდი მის საბრალო მსხვერპლს, და გავიგონე, როგორ იკითხა:^[1]

- კიდევ როდის გნახავთ, მის მარეი?^[2]

- ალბათ, ეკლესიაში, - მიუგო ქალიშვილმა, - თუ საქმე კვლავაც არ მოგიყვანთ აქ სწორედ იმ დროს, როდესაც სასეირნოდ გამოვალ.^[3]

- ოჰ, საქმე ყოველთვის გამოიძებნება, თუ მეცოდინება, სად და როდის შეგხვდებით.^[4]

- რომც მინდოდეს, თქვენს შეკითხვას მაინც ვერ ვუპასუხებ: წინასწარ დაგეგმვა არ მიყვარს და არასდროს ვიცი, ხვალ რას გავაკეთებ.^[5]

- რახან ასეა, ამ საჩუქრით მაინც მანუგეშეთ, - თქვა მისტერ ჰეთფილდმა და ხელი ხუმრობით მურტის ტოტისკენ გაიშვირა.^[6]

- არაფრის დიდებით!^[7]

- გთხოვთ! გვედრებით! თუ უარს მეტყვით, მოკვდავთაგან ყველაზე უბედური ვიქნები. ნუთუ ასე შეუბრალებლად მეტყვით უარს მოწყალებაზე, რაც თქვენ არაფრად გიღირთ, ჩემთვის კი ფასდაუდებელია! - ისე მგზნებარედ წარმოთქვა კაცმა, თითქოს საქმე სიკვდილ-სიცოცხლეს ეხებოდა.^[8]

ამ დროს მათგან მხოლოდ რამდენიმე ნაბიჯიღა მაშორებდა და მოუთმენლად ველოდებოდი მისტერ ჰეთფილდის წასვლას.^[9]

- კარგი, კარგი, აიღეთ და წადით! - თქვა როზალიმ.^[10]

მისტერ ჰეთფილდმა მოწინებით გამოართვა საჩუქარი და რაღაც წარმოთქვა, რამაც ქალიშვილს ლოყები შეუფაკლა და თავი ააწვეინა, შემდეგ ოდნავ ჩაიციინა, რითაც მიანიშნა, რომ მისი უკმაყოფილება მხოლოდ მოჩვენებითი იყო, თავი თავაზიანად დაუკრა და გზას გაუდგა.^[11]

- გინახავთ ოდესმე ასეთი ადამიანი, მის გრეი? - მკითხა მის მარეიმ, როდესაც ჩემკენ შემობრუნდა, - ძალიან მიხარია, რომ მოხვედით. მეშინოდა, რომ თავიდან ვერ მოვიცილებდი და მამა ერთად დაგვინახავდა.^[12]

- აქ დიდხანს იყო?^[13]

- არა, არა, მაგრამ ძალზე თამამია და ყოველთვის ისეთ სახეს იღებს, თითქოს აქ საქმემ მოიყვანა ან მღვდლის მოვალეობამ, თვითონ კი კვალში მიდგას მე საბრალოს - მიხედვას ვერ ვასწრებ, რომ მაშინვე ჩემ გვერდით ჩნდება.^[38]

- დედათქვენს მიაჩნია, რომ პარკს ან ყვავილნარს არ უნდა გასცდეთ, თუ ჩემნაირი წინდახედული და დარბაისლური შესახედაობის ქალი არ მოგყვებათ. მან შენიშნა, როგორ ჩაუარა მისტერ ჰეთფილდმა ჭიშკარს და მაშინვე გამომგზავნა, რათა მომეძებნეთ, თქვენზე მეზრუნა და გამეფრთხილებინეთ...^[39]

- ოჰ, დედა ისეთი დამღლელია! თითქოს ვინმეს მეურვეობა მჭირდებოდეს. უკვე მელაპარაკა მისტერ ჰეთფილდთან დაკავშირებით და ვუთხარი, რომ შეუძლია, მენდოს: არ დამავიწყდება ჩემი წოდება და მდგომარეობა, თუნდაც ჩემ წინ ამქვეყნად ყველაზე მიმზიდველი მამაკაცი იდგეს. ოჰ, ნეტავ, ხვალ მუხლებზე დაეცეს და ხელი მთხოვოს, რათა დავემტკიცო დედას, რომ ცდება, როცა ჰგონია, თითქოს მე... ოჰ, ლამის გავცოფდე! სულელი გოგონა ვგონივარ, რომელსაც შეუძლია შეუყვარდეს! ეს ხომ ქალური ღირსების დამცირებაა. სიყვარული! ვერ ვიტან ამ სიტყვას. შეურაცხგვყოფენ, როცა სივარულს ჩვენს სქესთან აკავშირებენ. შემიძლია, მოწყალეობა გამოვიჩინო, მაგრამ არა საბრალო მისტერ ჰეთფილდის მიმართ, რომლის წლიური შემოსავალი შვიდას გირვანქასაც ვერ აღწევს. მომწონს მასთან ლაპარაკი, რადგან ძალზე საბრიანი და გონებამახვილია. რა სამწუხაროა, რომ სერ თომას ეშბი ამაში ვერ შეედრება. ჩემთვის აუცილებელია, ვინმეს ვეკვლუცო, მაგრამ არავის ჰყოფნის ჭკუა, აქ მოვიდეს. როდესაც სადმე მივდივართ, დედა მიკრძალავს, ვინმეს ვეკვლუცო, სერ თომასის გარდა - თუკი ის იქ არის. და თუ არ არის, ხელ-ფეხი შეკრული მაქვს: ვაითუ ვინმემ სულელური ჭორი გაავრცელოს და მან იფიქროს, რომ დანიშნული ვარ ან დანიშვნას ვაპირებ. რაც უფრო სავარაუდოა, მისი სადაგელი მოხუცი დედა რამეს დაინახავს ან გაიგონებს და გადაწყვეტს, რომ მისი უძვირფასესი შვილის ცოლობის ღირსი არა ვარ, არადა, თვითონ ყველაზე დიდი უქნარა და უსაქციელოა მთელ საქრისტიანოში, ნებისმიერი წესიერი ქალიშვილი მასზე მაღლა, გაცილებით მაღლა დგას.^[40]

- ნუთუ ეს სიმართლეა, მის მარეი? და დედათქვენს მართლა უნდა, რომ მას მისთხოვდეთ? ^[...]

- მერწმუნეთ, ასეა! მის შესახებ ჩემზე ბევრად მეტი იცის, მაგრამ ცდილობს, დამიმალოს, რათა არ ავჯანყდე. ვაცმა რომ თქვას, ეს ხომ წვრილმანია, - როდესაც დაქორწინდება, ჭკუაში ჩადგებაო, დედა ამბობს. ცნობილია, რომ მორჭულეული გიჟმაჟები საუკეთესო ქმრები ხდებიან. მხოლოდ ის არ მომწონს, რომ მახინჯია - ეს ძალიან მანუხებს. ამ მივარდნილ ადგილას არჩევანის გაკეთების შესაძლებლობა არ გვაქვს, მამას კი არ უნდა, რომ ლონდონში წავიდეთ. ^[...]

- ვფიქრობ, მისტერ ჰეთფილდი ყოველმხრივ ჯობს. ^[...]

- დაგეთანხმებოდით, ეშბი-პარკს რომ ფლობდეს. მე კი აუცილებლად უნდა გავხდე ეშბი-პარკის დიასახლისი, მიუხედავად იმისა, ვისთან მომიწევს მისი გაყოფა. ^[...]

- მაგრამ მისტერ ჰეთფილდი ფიქრობს, რომ თქვენ ის გამოარჩიეთ. არ დაგავიწყდეთ, რომ მწარე იმედგაცრუება დაეუფლება, როდესაც თავის შეცდომას მიხვდება. ^[...]

- ძალიანაც კარგი! ეს მისი სასჯელი იქნება თავხედობისთვის, როგორ ბედავს იმის გაფიქრებას, რომ მე ის მომწონს! სიამოვნებით ავუხელ თვალს. ^[...]

- თუ ასეა, ნულარ გადადებთ. ^[...]

- არც ვაპირებ. უკვე აგისხენით, რომ მომწონს მასთან თამაში. თანაც, არ უნდა მიაჩნდეს, თითქოს სხვებში გამოვარჩიე. ამაზე უკვე ვიზრუნე. ვერც კი წარმოიდგენთ, როგორ ჭკვიანურად ვიქცევი. შესაძლოა, თავხედობა ჰყოფნის, იფიქროს, რომ გამიტაცებს. სწორედ ამის გამო დავსჯი ისე, როგორც იმსახურებს. ^[...]

- შეეცადეთ, ასეთი თავხედობის საბაბი არ მისცეთ, სხვა არაფერია საჭირო, - ვთქვი მე. ^[...]

მაგრამ ჩემმა რჩევა-დარიგებამ შედეგი ვერ გამოიღო. პირიქით, მხოლოდ უბიძგა, რომ მეტი გულმოდგინებით დაემალა ჩემგან თავისი სურვილები და ჩანაფიქრები. მისტერ ჰეთფილდზე ჩემთან აღარ ლაპარაკობდა, მაგრამ ვხედავდი, რომ მისი ფიქრები და გული კვლავაც

მისკენ ჰქონდა და მომავალშიც აპირებდა მასთან შეხვედრას. მიუხედავად იმისა, რომ დედამისის სურვილს დავემორჩილე და განსაზღვრული დროის განმავლობაში მისი განუყრელი თანამგზავრი გავხდი, სასეირნოდ მაინც მინდვრებსა და სავალი გზის სიახლოვეს მდებარე, მოფარებულ თემშარებს ირჩევდა. როცა მესაუბრებოდა ან თან წაღებულ წიგნს კითხულობდა, გამუდმებით აქეთ-იქით ან წინ იყურებოდა იმ იმედით, რომ ვინმე გამოჩნდებოდა. თუ ცხენზე ამხედრებულ კაცს დაინახავდა, გესლიანად დასცინოდა. ამ უეცრად წარმოშობილ სიძულვილს, ჩემი აზრით, იმიტომ ამჟღავნებდა, რომ ეს ადამიანი მისტერ ჰეთფილდი არ იყო.^[11]

„არა, - ვფიქრობდი მე, - შეუძლებელია, მისდამი ისე გულგრილი იყოს, როგორც თვითონ სჯერა და სხვებსაც არწმუნებს. არც დედამისი შფოთავს უსაფუძვლოდ, როგორც თვითონ ამტკიცებს.“^[12]

გავიდა სამი დღე, მაგრამ მისტერ ჰეთფილდი აღარ გამოჩენილა. მეოთხე დღეს, როდესაც ღობის გასწვრივ იმ ღირსსახსოვარი მდებლოსკენ მივდიოდით და ხელში ორივეს წიგნები გვეჭირა (ყოველთვის მიმქონდა რამე იმ შემთხვევისთვის, თუ ჩემთან საუბარს არ ისურვებდა), მის მარეიმ მოულოდნელად შეჰყვირა და წიგნს მომწყვია.^[13]

- ოჰ, მის გრეი! თუ შეიძლება, მარჯ ვუდთან მიდით და მის ცოლს ნახევარი კრონი მიეცით. ერთი კვირის წინ შეეპირდი, მოგიტანთ ან გამოგიგზავნით-მეთქი, მაგრამ გადამავინწყდა. აჰა, აიღეთ, - განაგრძო აჩქარებით და საფულე გამომიწოდა, - აქ ნუ აფათურებთ ხელს. წაიღეთ და იმდენი მიეცით, რამდენსაც საჭიროდ მიიჩნევთ. გამოგყვებოდით, მაგრამ ამ ტომის დასრულება მინდა. წავიკითხავ და თქვენთან შესახვედრად წამოვალ. ნულარ აყოვნებთ... ჰო, მართლა, იქნებ ცოტა მასაც წაუკითხოთ? შინ შეიარეთ და რომელიმე კარგი წიგნი აიღეთ. ნებისმიერი გამოდგება.^[14]

დავემორჩილე, მაგრამ მისმა აჩქარებამ და მოულოდნელმა თხოვნამ დამაეჭვა, იმიტომ მინდვრის კიდემდე მისულმა მივიხედე და დავინახე, რომ ჭიშკარში, შორეულ კუთხეში, მისტერ ჰეთფილდი შედიოდა. მაშასადამე, მის მარეიმ სახლში წიგნის ასაღებად იმიტომ გამგზავნა, რომ მას გზაზე არ შეხვედროდი.^[15]

„მერე რა, - გავივლე გულში, - საშინელება არ მოხდება, საბრალო მარკს

კი ნახევარი კრონი ძალიან წაადგება, არც კარგი წიგნი აწყენს. თუ ჩვენი მღვდელი მის როზალის გულს დაიპყრობს, სიამაყე ცოტათი მაინც დაუცხრება. და თუ დაქორწინდებიან, ეს მას გაცილებით ცუდ ბედს ააცილებს თავიდან. კარგი წყვილი იქნება. ერთმანეთს შეეფერებიან“^[56]

მარკ ვუდი ის ტლექიანი მუშა იყო, რომელიც ადრე ვახსენე. დიდი ხნის სიცოცხლე აღარ დარჩენოდა. მის მარეი გულუხვობის გამო მომაკვდავმა ლოცვა-კურთხევით დაატილდოვა. ავადმყოფს ფული, ცხადია, აღარ სჭირდებოდა, მაგრამ ცოლისა და შვილების გამო გაუხარდა, მათ ხომ მალე ქმარი და მამა აღარ ეყოლებოდათ. მასთან რამდენიმე წუთი დავყავი, ცოტა წავეუკითხე, რათა სულიერად გამემხნევებინა და მისი დამწუხრებული ცოლი მენუგეშებინა, და წამოვედი. ორმოცდაათიოდე ნაბიჯი მექნებოდა გავლილი, რომ მისტერ უესტონი შემხვდა. როგორც ჩანს, ისიც მათკენ მიემართებოდა. მისთვის ჩვეული, მშვიდი და სერიოზული კილოთი მომესალმა, შეჩერდა და დაინტერესდა, როგორ მივაგენი ავადმყოფსა და მის ოჯახს, შემდეგ, უფროსი ძმასავით წიგნი გამომართვა, რომელსაც ვკითხულობდი, გადაშალა, რამდენიმე მოკლე, მაგრამ საგულისხმო შენიშვნა მომცა, იმ ავადმყოფზე მიაბო, რომელიც ახლახან მოვინახულე, ცოტა ხანს ნენსი ბრაუნზეც მესაუბრა, მოუსვენარ სნეპს მოეფერა, ამინდი შეაქო და წავიდა.^[57]

მისი სიტყვები სრულად აღარ მოვიყვანე, ვინაიდან მივიჩნიე, რომ მკითხველს ისე არ დააინტერესებდა, როგორც მე, და არა იმიტომ, რომ დამავიწყდა. არა, ისინი მშვენივრად მახსოვდა. მე ხომ დაუსრულებლად ვატრიალებდი მათ თავში მაშინაც და მრავალი დღის შემდეგაც, მახსენდებოდა მისი მეღერი ხმა, ცოცხალი, თაფლისფერი თვალები, ყოველი გაღიმება. ვშიშობ, ეს აღიარება სულელურად მოგეჩვენებათ, მაგრამ ამას მნიშვნელობა არა აქვს. რაც დაწერილია, დაწერილია, წამკითხველმა კი არ იცის, ვინ წერს.^[58]

გმა განვაგრძე. უჩვეულოდ ბედნიერად ვგრძნობდი თავს, ყველაფერი სიხარულს მგვრიდა. დავინახე, რომ ჩემკენ მის მარეი მოიჩქაროდა. მსუბუქად მოაბიჯებდა. შეფაკლული ლოყები და მოღიმარი, გაბრწყინებული სახე მოწმობდა, რომ თავისებურად ისიც ბედნიერი იყო. ჩემთან მოირბინა, ხელკავი გამომდო და სულმოუთქმელად დაიწყო.^[59]

ენ ბრონტე

- დააფასეთ, მის გრეი, ის უდიდესი პატივი, რომელიც წილად გხვდათ - თქვენ პირველს გატყობინებთ სიახლეს. ჯერ არავისთვის მითქვამს!

- აბა, რა მოხდა?

- ოჰ, რა სიახლეა! ჯერ ერთი, როგორც კი ნახვედით, მისტერ ჰეთფილდი დამეწია. ისე შემეშინდა, რომ მამას ან დედას არ დაენახა! ალბათ, ხვდებით, რომ თქვენ ვეღარ დაგიძახებდით... ოჰ, რა სამწუხაროა, რომ ახლა დეტალებს ვერ მოგიყვებით - აი, პარკში მათილდაა და სასწრაფოდ უნდა შევატყობინო, რაც მოხდა. მოკლედ, ჰეთფილდი ძალზე თამამად იქცეოდა, ქათინაურებად დაიღვარა. ძალიან ალერსიანი კილო აირჩია, დააპირა, მაგრამ არცთუ წარმატებით, ვინაიდან ეს მას არ ახასიათებს. სხვა დროს მოგიყვებით, რა მითხრა.

- თქვენ რა უთხარით? მე ეს უფრო მაინტერესებს.

- მოისმენთ, ოღონდ მოგვიანებით. შესანიშნავ ხასიათზე ვიყავი. ძალიან ხათრიანად და თავაზიანად ვიქცეოდი, თუმცა ზღვარს არ გადავსულვარ. იმ თვითკმაყოფილმა ბრიყვმა კი ჩემი კეთილგანწყობა და შემწყნარებლობა ისე თავისებურად აღიქვა, რომ, ბოლოს და ბოლოს... აბა, გამოიცანით!.. ხელი მთხოვა.

- და თქვენ?

- ამაყად წელში გავიმართე და საშინლად ცივად გამოვხატე გოცება ასეთი უსაქციელობის გამო. მე ხომ მისთვის საბაბი არ მიმიცია, რომ მსგავსი იმედით ენუგეშებინა თავი. უნდა გენახათ, როგორ დაუგრძელდა სახე. ზენარივით გაფითრდა. დავარწმუნე, რომ მისდამი ღრმა პატივისცემას ვგრძნობდი და ასე შემდეგ და ასე შემდეგ, მაგრამ მის წინადადებას ვერ მივიღებდი. ისიც ვუთხარი, რომც დაგეთანხმოთ, მამა და დედა ამას არასდროს დაუშვებენ-მეთქი.

„რომ დაუშვან, - შესძახა მან, - მაინც უარით გამისტუმრებდით?“

„რა თქმა უნდა, მისტერ ჰეთფილდი“, - მივუგე ცივად და გადაჭრით, რითაც საბოლოოდ გადავუნურე იმედი. ოჰ, რომ გენახათ, როგორ გამოიყურებოდა. იმედგაცრუებისგან განადგურებული ჩანდა. გამოგიტყდებით, კინაღამ შემებრალა. სხვათა შორის, სასონარკვეთილმა ერთხელ კიდევ სცადა ბედი. ხანგრძლივი დუმილის შემდეგ, რომლის დროსაც ის გონზე მოსვლას

ცდილობდა, მე კი - სერიოზულობის შენარჩუნებას, ვინაიდან სიცილი მახრჩობდა, რაც ყველაფერს გააფუჭებდა, ოდნავი ღიმილით მითხრა: „სეპ“

„გულწრფელად მიპასუხეთ, მის მარეი, მე რომ სერ ჰიუ მელთემის სიმდიდრე მქონდეს ან მისი უფროსი ვაჟიშვილის პერსპექტივა, მაინც უარს მეტყვოდით? გაფიცებთ, სიმართლე მითხარით!“ „სეპ“

„რასაკვირველია, - ვუთხარი მშვიდად, - განსხვავებას ვერ ვხედავ“ „სეპ“

ბუნებრივია, ეს აღმაშფოთებული ტყუილი იყო, მაგრამ ჯერაც ისე ჯიუტად სჯეროდა თავისი მომხიბლაობის, რომ გადავწყვიტე, მისგან ქვა ქვაზე არ დამეტოვებინა. ჯიქურ მომაცქერდა, მაგრამ თავი მშვენივრად მეჭირა და ჩემს სიტყვებში ეჭვს ვერ შეიტანდა „სეპ“

„თუ ასეა, ვფიქრობ, ყველაფერი დამთავრდა...“ - ისეთი სახით თქვა მან, თითქოს წყენისა და სასონარკვეთილების გამო აქვე მეყსეული სიკვდილისთვისაც მზად იყო. გარდა ამისა, თქვენ წარმოიდგინეთ, გაბრაზდა კიდევ. თურმე, უზომოდ იტანჯებოდა, მე კი, ამ ტანჯვის სასტიკი მიზეზი, სიამაყეს ვინარჩუნებდი! აბა, როგორ არ განრისხებულებიყოს? და მან სიმწარენარევი მხურვალეებით დაიწყო „სეპ“

„ამას ნამდვილად არ ველოდი, მის მარეი. შემეძლო, ორიოდე სიტყვა მეთქვა თქვენი ამასწინანდელი ქცევისა და იმედის შესახებ, რომლის გულში ტარების უფლებაც მომეცით, მაგრამ თავს შევიკავებ იმ პირობით, რომ...“ „სეპ“

„არანაირი პირობა, მისტერ ჰეთფილდ!“ - გავაწყვეტინე მისი თავხედობით აღშფოთებულმა „სეპ“

„ასეთ შემთხვევაში, ნება მომეცით, წყალობის სახით გთხოვოთ, - თქვა მან, მაშინვე ხმას დაუნია და შესამჩნევად თვინიერი კილოთი განაგრძო, - ნება მომეცით, შეგვედროთ, რომ არავის უთხრათ მომხდარის შესახებ. თუ დუმილს დაიცავთ, უსიამოვნებას ორივე მხარე ავიცილებთ... ანუ, რამდენადაც ეს შესაძლებელია. თუკი ჩემს გრძნობებს მოვერევი, შესაძლოა, დავმალო ისინი და გაპატიოთ, თუმცა სულიერი ტანჯვის მიზეზს ვერ დავივიწყებ. უფლებას არ მივცემ საკუთარ თავს, დავუშვა, რომ აცნობიერებდით, როგორ მტკენდით გულს. მინდა მჯეროდეს, რომ ეს ასე არაა, მაგრამ თუ იმ ჭრილობას, რომელიც უკვე მომაცენეთ, - მაპატიეთ, ნებისთ თუ უნებლიეთ, თქვენ ის მომაცენეთ, - სხვასაც დაამატებთ და

გაასაჯაროებთ ან თუნდაც წამოგცდებათ, დარწმუნდებით, რომ მეც მაქვს სათქმელი. ჩემი სიყვარული კი უარჰყავით, მაგრამ ვერ უარყოფთ ჩემს...“^[1]

გაჩუქდა, მაგრამ ისე გაშმაგებით მოიკვნიტა თითქმის გათეთრებული ტუჩი, რომ შემეშინდა კიდევ. თუმცა სიამაყე დამეხმარა და აგდებულად ვუპასუხე.^[2]

„არ ვიცი, მისტერ ჰეთფილდ, რას შეუძლია, თქვენი აზრით, მაიძულოს რამის გასაჯაროება, მაგრამ თუ ამას საჭიროდ მივიჩნევდი, მუქარით ვერ დამადუმებდით. იმაზე აღარაფერს ვამბობ, რომ ნამდვილი ჯენტლმენები ასე არ იქცევიან“^[3]

„მაპატიეთ, მის მარეი, მაგრამ კვლავაც მხურვალედ მიყვარხართ... კვლავაც ისე გაღმერთებთ, რომ ყველაზე ნაკლებად თქვენი შეურაცხყოფა მინდა. და თუმცა არავინ მყვარებია - და ვერც მეყვარებოდა - ისე, როგორც თქვენ მიყვარდით, მეორე მხრივ, არავინ მომქცევია თქვენსავით ცუდად. პირიქით, ყოველთვის, ამ წუთამდეც კი, თქვენი სქესი ყველაზე გულკეთილ, ნაზ და თვინიერ ღვთიურ ქმნილებად მიმაჩნდა. (არა, ხომ ხედავთ, რამხელა თვითკმაყოფილებაა!) თუკი უკმეხობა შემამჩნიეთ, ეს უნებურად მოხდა და მისი მიზეზი თქვენი ახალი და სასტიკი გაკვეთილია, აგრეთვე იმედგაცრუება, რამაც ხაზი გადაუსვა იმას, რაზეც ჩემი ბედნიერება იყო დამოკიდებული. თუ ჩემი აქ ყოფნა არ გსიამოვნებთ, მის მარეი... (აქეთ-იქით ვიყურებოდი მისდამი ჩემი გულგრილობის საჩვენებლად, მან კი, ალბათ, იფიქრა, რომ თავი მომაბეზრა) თუ ჩემი აქ ყოფნა არ გსიამოვნებთ, მის მარეი, საკმარისია, იმ წყალობას დამპირდეთ, რასაც გთხოვთ, და დაუყოვნებლივ გაგეცლებით. საკმაოდ ბევრი მოიძებნება ისეთი, - ჩვენს მრევლშიც კი, - ვინც ბედნიერი იქნებოდა იმით, რაც თქვენ ასე ზიზღით გათელეთ. ბუნებრივია, ისინი შეიძულებენ მას, ვისმა შეუდარებელმა სილამაზემაც მათ ჩემი გული წაართვა, მე კი დამაბრმავა, რათა მათი მრავალი ღირსება ვერ დამენახა. რომელიმე მათგანისთვის საქმის ჯეშმარიტ ვითარებაზე მცირედი მინიშნებაც საკმარისი იქნება თქვენზე ჭორების ასაგორებლად, რაც სერიოზულად გავნებთ და მნიშვნელოვნად შეამცირებს თქვენი წარმატების შანსს ნებისმიერ სხვა ჯენტლმენტან, რომლის ბადეში გაბმასაც თქვენ ან დედათქვენი შეეცდებით“^[4]

„რას გულისხმობთ, სერ?“ - შევძახე და გაბრაზებულმა კინალამ ფეხები დავაბაკუნე.^[1]

„იმას, რომ მივხვდი: ყველაფერი თავიდან ბოლომდე, მეტი რომ არ ვთქვა, კეკლუცობა ყოფილა. მრავალი უსიამოვნება დაგატყდებათ თავს, თუკი საზოგადოება ამის შესახებ შეიტყობს - თანაც იმაზე მეტს, ვიდრე რეალურად იყო, ვინაიდან თქვენი მეტოქეები შემთხვევას ხელიდან არ გაუშვებენ და ნამდვილად არ იძუნებენ, აღფრთოვანებით ისაუბრონ თქვენს სუსტ მხარეებზე, როგორც კი ამის შესაძლებლობას მივცემ. მაგრამ ჭენტლმენის სიტყვას გაძლევთ, ერთი სიტყვა, უბრალო მინიშნებაც არ წამომცდება, თუ დამპირდებით...“^[2]

„მე ისედაც არ ვაპირებდი რამის თქმას, - გავანწყვეტინე მას, - შეგიძლიათ, ჩემი დუმილის იმედი გქონდეთ, თუ ეს მცირედით მაინც განუგეშებთ“^[3]

„მპირდებით?“^[4]

„დიახ“, - მივუგე მე, ვინაიდან მინდოდა, სწრაფად მომეშორებინა თავიდან.^[5]

„თუკი ასეა, მშვიდობით!“ - წარმოთქვა დამწუხრებული, გულგამგმირავი ხმით, უკანასკნელად მომაპყრო მხერა, რომელშიც სიამაყე ამაოდ ებრძოდა სასოწარკვეთას, შეტრიალდა და წავიდა. ცხადია, შინ დაბრუნებას ეშურებოდა, რათა კაბინეტში ჩაკეტილს, ტირილით გული მოეოხებინა, თუკი, რასაკვირველია, გზაში თავის შეკავებას შეძლებდა.^[6]

- მაგრამ თქვენ უკვე დაარღვიეთ პირობა! - ვთქვი ასეთი მზაკვრობით შეძრწუნებულმა.^[7]

- ოჰ! თქვენთან არ ითვლება. ვიცი, რომ არავის ეტყვით.^[8]

- ცხადია, არ ვეტყვი. მაგრამ აპირებთ, თქვენს დას უამბოთ, ის ძმებს მოუყვება, როდესაც ისინი არდადეგებზე ჩამოვლენ. მანამდე კი ბრაუნი, თუკი თვითონვე არ ჩაუკაკლავთ ყველაფერს, ამას მთელ ქვეყანას მოსდებს - თუ ის არა, ამას, მის მაგივრად, სხვები გააკეთებენ.^[9]

- არაფერიც! თუკი მას ვეტყვით, მხოლოდ იმ პირობით, რომ კრინტს არავისთან დაძრავს.^[10]

- რატომ გგონიათ, რომ პირნათლად დაიცავს პირობას?^[11]

- კარგი, თუ ასეა, მას არ ვეტყვი, - დანანებით თქვა მის მარეიმ.^[12]

ენ ბრონტე

- მაგრამ დედათქვენს ეტყვი, ის კი მამათქვენს გაუმხელს.^[1]

- დედას, ცხადია, ვეტყვი - ამიტომაც მიხარია ასე. ახლა კი მიხვდება, რომ ჩემ გამო ტყუილუბრალოდ ნუხდა.^[2]

- აი, თურმე რა ყოფილა! მე კი თქვენი ასეთი აღფრთოვანების მიზეზს ვერ ვხვდებოდი.^[3]

- აბა, რა. და კიდევ იმიტომ, რომ შესანიშნავად მოვახერხე და მისტერ ჰეთფილდს თავისი ადგილი მივუჩინე. ისიც გაითვალისწინეთ, რომ მეც მაქვს უფლება, ოდნავ მაინც დავიკმაყოფილო ქალური პატივმოყვარეობა. მე ხომ საკუთარ თავს ისე არ წარმოვაჩენ, თითქოს ჩვენი სქესის უმნიშვნელოვანესი თვისება არ გამაჩნია, ნეტავ გენახათ, როგორი თავდავიწყებით მიმხელდა საბრალო ჰეთფილდი თავის გულისნადებს, და ამით უდიდეს პატივს მდებდა, თან სულიერად იტანჯებოდა, როდესაც უარს ვუბნებოდი. დამეთანხმებით, რომ უდავოდ მაქვს მიზეზი, საკუთარი თავით კმაყოფილი ვიყო.^[4]

- ვფიქრობ, რაც მეტად იტანჯება იგი, სულ უფრო ნაკლები მიზეზი გაქვთ.^[5]

- ოჰ, რა სისულელეა! - შესძახა ქალიშვილმა და განაწყენებულმა თავი გადააქნია, - ჩემი გაგება ან არ შეგიძლიათ, ან სიჭიუტის გამო არ გსურთ. თქვენი სულგრძელობის რომ არ მჭეროდეს, ვიფიქრებდი, რომ გმურთ. იქნებ სხვა, არანაკლებ მნიშვნელოვანი მიზეზით მაინც აღიაროთ ჩემი უფლება, საკუთარი თავით კმაყოფილი ვიყო. მე თავს კეთილგონიერებისთვის, თავდაჭერისთვის, თუ გნებავთ, უგულობისთვის ვიქებ. ოდნავაც არ დავბნეულვარ, არ შევცბუნებულვარ. არათუ შეცდომა არ დამიშვია, არც შევცოყმანებულვარ. თავი ისე მეჭირა და ისე ვლაპარაკობდი, როგორც საჭირო იყო. არადა, მას მშვენიერი გარეგნობა აქვს, ჯეინ და სიუზან გრინებს იგი მომხიბლავ და ლამაზ კაცად მიაჩნიათ. ალბათ, მათზე მიმანიშნებდა მისტერ ჰეთფილდი, როცა ამბობდა, სხვები სიხარულით მიიღებდნენ ჩემს წინადადებასო. არ გეკამათებთ: ძალიან ჭკვიანი, საინტერესო და სასიამოვნო მოსაუბრეა. ანუ, ჭკვიანი თქვენი გაგებით კი არა, ზუსტად იმდენად, რომ მისი მოსმენა გსიამოვნებდეთ. ძალზე წარმოსადეგი მამაკაცია - ასეთის გვერდით არსად შეგრცხვებათ გამოჩენა, იგი სწრაფად არ მოგყირტდებათ. გამოგიტყდებით, ბოლო დროს ჰარი მეღთემზე მეტადაც

მომწონდა, თვითონ კი ლამის მალმერთებდა. და მაინც, როდესაც ანაზღად დამატყდა თავს, თანაც მარტოკას, უარის სათქმელად ჭკუაც მეყო, სიამაყეც და ძალაც, თანაც ეს ზიზღითა და ცივად გავაკეთე. არა, უდავოდ ვამაყობ საკუთარი თავით.^[SEP]

- იმით ამაყობთ, რომ უთხარით, თითქოს იმავე პასუხს გასცემდით, მას რომ ჰიუ მელთემის ქონება ჰქონოდა, თუმცა ეს მთლად ასე არაა, ხომ? და იმით, რომ დაჰპირდით, თქვენს მძიმე მარცხს არავის გავანდობო, არადა, სიტყვის შესრულებას არც აპირებდით?^[SEP]

- რა თქმა უნდა! სხვა რა დამრჩენოდა? ხომ არ გინდოდათ, რომ მე... მაგრამ ვხედავ, მის გრეი, ხასიათზე ვერ ხართ. აი, მათილდაც! ვნახოთ, რას იტყვიან ის და დედა!^[SEP]

და წავიდა განაწყენებული, რომ მისი აღფრთოვანება არ გავიზიარე. შესაძლოა, ფიქრობდა, რომ მისი მშურდა კიდევ. მაგრამ მსგავსი არაფერი მიგრძნია... ყოველ შემთხვევაში, ასე მეგონა. მეცოდებოდა. განმაცვიფრა და ზიზღით ამავესო მისმა უგულო პატივმოყვარეობამ. საკუთარ თავს ვეკითხებოდი, რატომაა, რომ ამდენი სილამაზე ეძლევა ზოგიერთს, ვისაც მისი წესიერად განკარგვა არ შეუძლია, და არა მას, ვინც ამ სილამაზით საკუთარ თავსაც მიანიჭებს სიხარულს და სხვასაც-მეთქი.^[SEP]

ღმერთი უკეთ ხედავს, დავასკვენი ბოლოს. შესაძლოა, მასზე არანაკლებ პატივმოყვარე და ეგოისტი მამაკაცებიც არსებობენ და ასეთი ქალები სწორედ მათ დასასჯელად არიან საჭირო.^[SEP]

თავი XV - ^[P T P]_[SEP SEP]გასეირნება

- ოჰ, ღმერთო ჩემო, ასე რატომ აჩქარდა ჰეთფილდი! - განაცხადა როზალიმ მომდევნო დღის ოთხ საათზე, როდესაც მთქნარებით გადადო გვერდზე საქარგავი და უხალისოდ გაიხედა ფანჯარაში, - აღარც გასეირნება მინდა და არც რამე სასიამოვნო მელის. როცა წვეულება და მეჭლისი არ იმართება, დრო საშინლად ნელა გადის. რა მოწყენილობაა! არადა, არც ამ და არც მომდევნო კვირაში არაფერი იგეგმება.^[SEP]

- სამწუხაროა, რომ ასე მოიცილე თავიდან, - მიუგო მათილდამ, რომელიც

წუნუნის ადრესატი იყო, - ამიერიდან ის, ცხადია, სათოფეზე აღარ გაგეკარება, არადა, მისი არშიყობის წინააღმდეგი არ იყავი. მე კი ვიმედოვნებდი, რომ კავალრად მას აირჩევდი, საყვარელ ჰარის კი მე დამიტოვებდი.^[15]

- რა სისულელეა! ჩემი კავალერი, მათილდა, ნამდვილი აღონისი უნდა იყოს და ყველა უნდა აღფრთოვანდეს და ყველას შურდეს მისი. აი, მაშინ, შესაძლოა, მხოლოდ მისით დავკმაყოფილებულიყავი. გამოგიტყდები, ვწუხვარ ჰეთფილდის დაკარგვის გამო, სიხარულით შევეგებები ნებისმიერ, მეტ-ნაკლებად ნორმალურ მამაკაცს, თუნდაც მამაკაცთა მთელ ჯგროს, რომელიც მის შეცვლას შეძლებს. ხვალ კვირაა... საინტერესოა, როგორი სახე ექნება, ანდა საერთოდ თუ მოახერხებს წირვის ჩატარებას! ალბათ, ავადმყოფობას მოიმიზღვებს და ამას მისტერ უესტონს დაავალებს.^[16]

- აბა, რას ამბობ! - აგდებულად უთხრა მათილდამ, - მართალია, სულელია, მაგრამ ასე არ დაეცემა.^[17]

როზალი ოდნავ განაწყენდა, მაგრამ მათილდა მართალი აღმოჩნდა: უარყოფილი შეყვარებული თავის მოვალეობას ჩვეულებრივად ასრულებდა. როზალიმ განაცხადა, დაღვრემილი და მკვდარივით გაფითრებული ჩანდაო. თავს ვერ დავდებ, შესაძლოა, ოდნავ ფერმკრთალი იყო კიდევ. რაც შეეხება დაღვრემილობას, სადიაკვნედან, ჩვეულების საწინააღმდეგოდ, მისი სიცილი და მხიარული ხმა აღარ ისმოდა, თუმცა ეკლესიაში მყოფმა ადამიანებმა გაიგონეს, როგორ მრისხანედ საყვედურობდა რაღაცის გამო მნათეს, და ერთმანეთს გაოცებით გადახედეს. კათედრიდან კათედრამდე, ანალოლიიდან ანალოლიამდე დიდი ამბით დააბიჯებდა, არა უპატივცემულოდ, არამედ თვითკმაყოფილებით, უფრო სწორად, ექსტაზამდე მისული თვითაღფრთოვანებით მიდი-მოდოდა, თითქოს ამბობდა: „ვიცი, რომ ყველანი მოწინებითა და მოკრძალებით მეპყრობით, მაგრამ თუ თქვენ შორის ისეთი მოიძებნება, რომელიც ამ გრძნობებს არ იზიარებს, მე მას უგულებელვყოფ!“ მაგრამ ყველაზე ყურადსაღები ის იყო, რომ ერთხელაც არ გაუხედავს მისტერ მარეის ძელსკამისკენ და ჩვენს წასვლამდე ეკლესიიდან არ გამოსულა.^[18]

აშკარაა, მისტერ ჰეთფილდმა მძიმე დარტყმა მიიღო, მაგრამ სიამაყე აიძულებდა, ეს უცხო თვალისგან დაემალა. იგი ტკბილად ოცნებობდა, არა

მხოლოდ მშვენიერი მზეთუნახავის ქმრობაზე, არამედ იმაზეც, რომ ცოლის საზოგადოებრივი მდგომარეობა და სიმდიდრე გონჯსაც კი მომხიბლავს გახდიდა. მაგრამ შეცდა. ამასთან, აშკარად თავმოყვარეობა შეელახა, ის, თუ როგორ უთხრა უარი მის მარეიმ, როგორ იქცეოდა, სანამ მისი გულის მონადირებას ცდილობდა, - ახლა შეურაცხმყოფლად ეჩვენებოდა. სხვათა შორის, საკმაოდ გაიქარვებდა დარდს, რომ სცოდნოდა, როგორ ეწყინა მის მარეის მისი მოჩვენებითი გულგრილობა: არც პირველი და არც მეორე წირვის დროს მისტერ ჰეთფილდს მისკენ ერთხელაც არ გაუხედავს! ამაზე მის მარეიმ განაცხადა, - ყოველ წამს ჩემზე ფიქრობდა, თორემ ჩვენი სკამისკენ, შემთხვევით, ერთხელ მაინც ხომ გამოიხედავდაო. ასე რომ მომხდარიყო, ცხადია, იმავე დამაჯერებლობით დაიწყებდა მტკიცებას, - კაცს მოთმინებამ უღალატაო. მისტერ ჰეთფილდი ისიამოვნებდა კიდევ, რომ დაენახა, როგორი უხალისო და გაღიზიანებული იყო მის მარეი მთელი მომდევნო კვირის განმავლობაში საყვარელი გასართობის დაკარგვის გამო და როგორ შესძახებდა ხოლმე, - ზედმეტად სწრაფად გამოვწურე მისგან ყველაფერიო, იმ ბავშვს ჰგავდა, უცებ რომ გადაყლაპავს თავის წილ ქიშმიშიან კექსს, შემდეგ კი თითებს ილოკავს და ნანობს, ასე რატომ ავჩქარდიო.^[18]

ბოლოს, ერთ მშვენიერ დილას, გასეირნება გადაწყვიტა და მოისურვა, სოფელში გავყოლოდი: შალის ნართის შერჩევას აპირებდა ადგილობრივ, საკმაოდ კარგ ფარდულში, სადაც ახლომახლო მცხოვრები ქალები დადიოდნენ, სინამდვილეში კი, ჩემი აზრით, - ვფიქრობ, ქრისტიანულ გულმონყალებას არ გადავუხვევ, - იმედოვნებდა, რომ გზაში მღვდელს ან სხვა რომელიმე თაყვანისმცემელს შეხვდებოდა. ყოველ შემთხვევაში, სანამ მივდიოდით, წამდაუნუმ მეკითხებოდა: „ნეტავ, როგორ მოიქცევა ჰეთფილდი, ახლა რომ შეგვხვდეს?“ მისტერ გრინის ჭიშკართან ჩავლისას განაცხადა: „ნუთუ, ეს ბრიყვი სახლში ზის?“ როდესაც ლედი მელთემის ეტლმა ჩაგვიარა, ჩაილაპარაკა: „საინტერესოა, რას აკეთებს მისტერ ჰარი ასეთ მშვენიერ დღეს?“, და მისი უფროსი ძმა გაათათხა იმისთვის, რომ „იმ იდიოტმა ცოლის შერთვისა და ლონდონში წასვლის მეტი ვერაფერი მოიფიქრა“.^[19]

- მომეჩვენა, რომ თქვენც გინდოდათ ლონდონში ცხოვრება, - ვთქვი მე.^[20]

- დიახ, ვინაიდან აქ საშინელი მოწყენილობაა, მისი წასვლის შემდეგ კი

კიდევ უფრო მოვიწყინეთ. რომ არ დაქორწინებულიყო, შემეძლო, მას გავყოლოდი და არა საზიზღარ სერ თომასს.^[17]

ამ დროს, საკმაოდ ტალახიან გზაზე ცხენის ფლოქვების კვალი შენიშნა და დაინტერესდა, ის რომელიმე კეთილშობილი ჯენტლმენის კეთილშობილ ცხენს ხომ არ ეკუთვნოდა. მაშინვე დაასკვნა, რომ ასეც იქნებოდა, ვინაიდან დიდი და მოუხეშავი საფორნე ცხენი ასეთ დახვეწილ კვალს ვერ დატოვებდა. ამიტომ საინტერესო იქნებოდა იმის გაგება, თუ ვინ იჭდა ზედ და ხომ არ შევხვდებოდით მას, როდესაც ის უკან დაბრუნდებოდა, ვინაიდან ცოტა ხნის წინათ ჩაევლო. როდესაც, ბოლოს და ბოლოს, სოფელში შევედით და რამდენიმე მორიდებული მცხოვრების გარდა ვერავის მოვკარით თვალი, განაცხადა, საინტერესოა, ეს სულელი ხალხი შინ რატომ არ ზისო. სულაც არ მსიამოვნებს მათი უგვანი სახეებისა და ჭუჭყიანი ვულგარული ტანსაცმლის ყურება, ჰორტონში ამისთვის კი არ ჩამოვედიო!^[18]

გამოგიტყდებით, გულში მეც ძალიან მაინტერესებდა, სრულიად სხვა ვინმეს ხომ არ შევხვდებოდით. და როდესაც ჰეტფილდის საცხოვრებელ სახლს ჩავუარეთ, ვიგრძენი, რომ იმის გაგება მინდოდა, ახლა ფანჯარასთან ხომ არ იდგა.^[19]

ფარდულში შესვლის წინ მის მარჯიმ მიბრძანა, სანამ შალს შეარჩევდა, პარმალთან მომეცადა და შემეტყობინებინა, თუ ვინმე ჩაივლიდა. მაგრამ, სამწუხაროდ, ერთადერთ გზაზე, ადგილობრივების გარდა, მხოლოდ ჯენ და სიუზან გრინებს მოვკარი თვალი, რომლებიც, როგორც ჩანს, სეირნობის შემდეგ შინ ბრუნდებოდნენ.^[20]

- იდიოტები! - ჩაილაპარაკა მის როზალიმ, როდესაც ფარდულში საქმეს მორჩა და გარეთ გამოვიდა, - თავიანთი რეგენი ძმა რატომ არ წამოიყვანეს? სულ არაფერს, მაინც აჯობებდა.^[21]

თუმცა მათ მხიარული ღიმილით მიესალმა და მათზე არანაკლები სიხარული გამოხატა ბედნიერი შეხვედრის გამო. შემდეგ სამივენი ლაპარაკითა და სიცილით გაუყვნენ გზას, როგორც ქალიშვილებშია მიღებული, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ერთმანეთს დასანახავად ვერ იტანენ. როზალი შუაში იდგა, ჯენი და სიუზანი კი აქეთ-იქიდან. ვინაიდან თავი ზედმეტად ვიგრძენი და არც მათი მხიარულებისთვის მინდოდა ხელის

შეშლა, ჩამოვრჩი. აბა, რა სასიამოვნო უნდა ყოფილიყო გრინის ქალიშვილების გვერდით სიარული ყრუ-მუნჯივით, რომელსაც არ ელაპარაკებიან და თვითონაც არ შეუძლია რაიმეს თქმა.

მაგრამ ამჯერად მართო დიდხანს არ დავრჩენილვარ. თავდაპირველად ძალზე უცნაურ დამთხვევად მომეჩვენა, რომ მისტერ უესტონი სწორედ მაშინ მომიახლოვდა და მომესალმა, როდესაც მასზე ვფიქრობდი. თუმცა მოგვიანებით, როდესაც ის ეპიზოდი გავიხსენე, დავასკვენი, რომ არაფერი იყო გასაკვირი იმის გარდა, რომ ჩემთან დალაპარაკება სურდა. ასეთ მშვენიერ დილას მისი სახლის სიახლოვეს შეხვედრა ბუნებრივიც კი ჩანდა, მე კი მასზე მთელი სეირნობის დროს ვფიქრობდი და ეს დამთხვევა არც ამ კუთხით უნდა გამკვირვებოდა.

- კვლავაც მართო ხართ, მის გრეი! - მითხრა მან.

- დიახ.

- ჰო, მართლა, რას წარმოადგენენ მის გრინები?

- ვერაფერს გეტყვით.

- უცნაურია! თქვენ ხომ მეზობლები ხართ და ერთმანეთს ხშირად ხვდებით.

- ჩემი აზრით, ძალზე ხალისიანი, სასიამოვნო ქალიშვილები არიან. ვფიქრობ, მათ ჩემზე უკეთ უნდა იცნობდეთ - მათთან ჯერ არასდროს მილაპარაკია.

- ნუთუ? მომეჩვენა, რომ თავშეკავებულობით მაინცდამაინც არ გამოირჩევიან.

- შესაძლოა, თავის წრეში ასეთები არიან, მაგრამ, მათი აზრით, ისინი ჩემგან განსხვავებულ სოციალურ საფეხურზე დგანან.

იგი გაჩუმდა, შემდეგ კი მითხრა.

- ვფიქრობ, მის გრეი, ამიტომაც მიგაჩნიათ, რომ ვერ იცოცხლებდით, მშობლიური სახლი რომ არ გქონდეთ, არა?

- არც მთლად ასეა. საქმე ისაა, რომ ბუნებით გულღია ადამიანი ვარ და უმეგობროდ ძალიან მიჭირს. ჩემი ერთადერთი მეგობრები კი - არა მგონია, ოდესმე სხვა შევიძინო - მშობლიურ სახლში მცხოვრები ჩემი ახლობლები არიან. და თუ ის... უფრო სწორად, თუ ისინი აღარ მეყოლებიან, შესაძლოა,

არ მოვკვდე, მაგრამ დაცარიელებულ სამყაროში ცხოვრება ძალიან გამიჭირდება.^[38]

- მაგრამ რატომ მიგაჩნიათ, რომ სხვა მეგობრებს ვერ შეიძენთ? თუ ისეთი უკარება ხართ, რომ ამის გაკეთებას ვერ შეძლებთ?^[39]

- არა, თუმცა აქამდე ამას ვერ ვახერხებდი. ჩემს ახლანდელ მდგომარეობაში კი უბრალო ნაცნობობის გაბმის იმედიც კი არა მაქვს. შესაძლოა, ეს ჩემი ბრალიცაა, მაგრამ, ვიმედოვნებ, არა მხოლოდ ჩემი.^[40]

- ბრალი, ნაწილობრივ, საზოგადოებას მიუძღვის, ნაწილობრივ, ასე მგონია, მათ, ვინც თქვენ გარშემოა, ნაწილობრივ კი - თქვენ. იმ ვითარებაში, რომელშიც აღმოჩნდით, ბევრი ლედი საკუთარ თავს სხვაგვარად წარმოაჩინდა. გარკვეულწილად, თქვენი მოწაფეების დამეგობრებაც შეგეძლოთ. ასაკით ხომ ერთმანეთისგან ბევრით არ განსხვავდებით.^[41]

- ოჰ, დიახ. ზოგჯერ მათთან თავს ძალიან კარგად ვგრძნობ, მაგრამ ნამდვილ მეგობრებად ვერ მივიჩნევ. თვითონ კი თავში ამრადაც არასდროს მოუვათ, ასე მიწოდონ, ვინაიდან სხვები ჰყავთ, რომლებიც მათ მოთხოვნებს უკეთ აკმაყოფილებენ.^[42]

- შესაძლოა, მათთვის ზედმეტად ჭკვიანი ხართ. მაგრამ როგორ ერთობით მარტოობაში? ბევრს კითხულობთ?^[43]

- კითხვა ჩემი საყვარელი საქმიანობაა, როცა თავისუფალი დრო და წიგნები მაქვს...^[44]

მისტერ უესტონი წიგნებზე ზოგადი საუბრიდან კონკრეტულზე გადავიდა, ერთ თემას მეორეს უნაცვლებდა, ასე რომ, ნახევარ საათში გემოვნებაზეც ვისაუბრეთ და შეხედულებებზეც. ამასთან, იგი თავშეკავებული და სიტყვაძუნწიიყო, როგორც ჩანს, ჩემი მრწამსისა და მიდრეკილებების გაგება ერჩივნა საკუთარის განდობას. იმდენს ვერ ახერხებდა, რომ ჩემთვის ფიქრები და გრძნობები დაეცინცლა, - ამის უნარით თუ ხელოვნებით ვერ დაიკვებხნიდა, - არც მისთვის სასურველ კალაპოტში საუბრის შეუმჩნევლად გადაყვანა შეეძლო, სამაგიეროდ, შეკითხვებს მიუკიბ-მოუკიბავად, კეთილშობილური პირდაპირობითა და გულწრფელობით მისვამდა, რაც მის ერთგვარ უკმეხობას ყოველგვარი კადნიერებისგან ათავისუფლებდა.^[45]

„ნეტავ, რატომ აინტერესებს, რას ვფიქრობ და ვგრძნობ?“ - დავეკითხე

საკუთარ თავს და მღელვარებისგან გული ამიფანცქალდა.^[35]

ამასობაში, ჯენი და სიუზანი თავიანთ ჭიშკარს მიუახლოვდნენ და გაჩერდნენ, თან მის მარეი დასასვენებლად შეიპატიჟეს. ძალიან მომინდა, რომ მისტერ უესტონს წასვლა მოესწრო, სანამ ჩემი მოწაფე შემოტრიალდებოდა და ერთად დაგვინახავდა, მაგრამ, საუბედუროდ, იგი საბრალო მარკ ვუდის სანახავად მიდიოდა და პარკამდე ერთი გზა გვექონდა. თუმცა, როცა დაინახა, რომ როზალი თავის ნაცნობებს დაშორდა და მე მელოდებოდა, - სასწრაფოდ დამემშვიდობა და ნაბიჯს მოუჩქარა. ჩემდა გასაოცრად, როდესაც როზალის გაუსწორდა, შლაპის აწევით მიესალმა და მისთვის გვერდის ავლა დააპირა, მის მარემ კი, ცივი და მედიდური სალამის ნაცვლად, მისთვის დამახასიათებელი, მომხიბლავი ღიმილი აჩუქა და მასთან ერთად განაგრძო გზა, თან მხიარული და ძალდაუტანებელი საუბარი გაუბა. ასე რომ, ახლა სამივენი ერთად მივდიოდით.^[36]

პირველივე პაუზის დროს მისტერ უესტონმა მე მომმართა და ჩვენთვის ნაცნობი ამასწინანდელი თემა შემახსენა, მაგრამ როზალიმ დამასწრო და სასწრაფოდ გამოთქვა თავისი აზრი. მისტერ უესტონმა უპასუხა და იმ წუთიდან ქალიშვილის ხელში მოექცა. ეს, შესაძლოა, ნაწილობრივ, ჩემი სისულელის, ტაქტისა და თავდაჯერებულობის უქონლობის ბრალი იყო, - მაგრამ გავნაწყენდი. ცუდი წინათგრძნობა მიღრღნიდა გულს, შურით ვუსმენდი მის მარეის მკვირცხლ ლაპარაკს, შემფოთებით ვაკვირდებოდი მომხიბლავ ღიმილს, რასაც დროდადრო მისტერ უესტონს ჩუქნიდა და რისთვისაც (როგორც მეჩვენებოდა) ნახევარი ნაბიჯით განზრახ წინ მიდიოდა, რათა მამაკაცს არა მხოლოდ მისი მოსმენა, არამედ უკეთ დანახვაც შესძლებოდა. მსუბუქად და ბანალურად, მაგრამ შესაქცევად საუბრობდა. ყოველთვის იცოდა, რა ეთქვა და შესაფერისი სიტყვებიც მზად ჰქონდა. სადღა იყო ის გულსწრაფობა და თავქარიანობა, რომელსაც მისტერ ჰეთფილდთან ერთად სეირნობისას ამჟღავნებდა - მხოლოდ სინაზე, კეკლუცი სიცხოველე, რაც, ჩემი აზრით, განსაკუთრებით უნდა მოსწონებოდა მისტერ უესტონის ყაიდის ადამიანს.^[37]

როდესაც მან თავის ბილიკზე გადაუხვია, მის მარემ გაიცინა და ჩაილაპარაკა.^[38]

- ვიცოდი, რომ შევძლებდი!

- რას შეძლებდით? - ვკითხე მე.

- ამ ადამიანის დატყვევებას.

- ეს როგორ?

- როგორ და, სახლში მივა და ჩემზე იოცნებებს. მე მას პირდაპირ გულში მოვართყვი.

- რა იცით?

- ამას მრავალი ნიშანი ადასტურებს, მაგრამ მთავარი მისი მზერაა, რომელიც დამშვიდობებისას მომაპყრო. არა, თავხედური კი არა, - ამ კუთხით მას ვერაფერს ვუსაყვედურებ, - მოკრძალებითა და მოწინებული აღფრთოვანებით სავსე. ჰა-ჰა! სულაც არ ყოფილა ისეთი მოსაწყენი რეგვენი, როგორიც მეგონა.

ვდუმდი, რადგან ყელში ბურთი მომწოლოდა, გული საგულედან ამოხტომას ლამობდა, დალაპარაკების მეშინოდა. „ღმერთო, არ დაუშვა, რომ ეს მოხდეს! - შევძახე გუნებაში, - ჩემი გულისთვის არა, მისი გულისთვის!“

სანამ პარკში მივდიოდით, მის მარეიმ რამდენჯერმე რაღაც ბანალური ფრაზებით მომმართა, მაგრამ მე (საკუთარი გრძნობების დამალვის მტკიცე განზრახვის მიუხედავად) მოკლედ და შეუსაბამოდ ვპასუხობდი. არ ვიცი, ჩემი წვალება უნდოდა თუ გართობა - ეს არ მაინტერესებდა. გამახსენდა, ამბავი ღარიბი კაცის ერთ ცხვარსა და მდიდრის ურიცხვ საქონელზე. მისტერ უესტონის გამო გაუგებარი შიში მანუხებდა, რომელსაც საერთო არაფერი ჰქონდა ჩემს დამსხვრეულ ოცნებებთან.

როგორ გამიხარდა, როდესაც დავბრუნდით და ჩემს ოთახში მარტო დავრჩი. ყველაზე მეტად სასთუმალთან მდგარ სავარძელში ჩაშვება, ბალიშში თავის ჩარგვა და შვების მოსაპოვებლად ცრემლების გადმოფრქვევა მინდოდა. მაგრამ, სამწუხაროდ, კვლავ ჩემი გრძნობების შეკავება და დათრგუნვა მომიხდა. ზარის, მწვალელებელი ზარის ხმა გაისმა, რომელიც საკლასო ოთახში სადილად მიხმობდა. იქ დაწყნარებული უნდა შევსულიყავი, სახეზე ღიმილისა და სიცილის ნიღაბი ამეფარებინა, ათასგვარი სისულელე მელაპარაკა და... დიახ, დიახ, და მეჭამა, თუ პირში ლუკმა მაინც

გადამივიდოდა, თითქოს განსაკუთრებული არაფერი მომხდარა და სასიამოვნო სეირნობიდან ახლახან დავბრუნდი.^[1]

თავი XVI - ^[P T P]_[SEP SEP]მეცვლა

მომდევნო კვირადღე აპრილის ყველაზე პირქუში დღე აღმოჩნდა - სქელი, შავი ღრუბლებისა და კოკისპირული წვიმის. ოჯახის წევრებიდან, როზალის გარდა, არავის სურდა ეკლესიაში წასვლა. მან კი განაცხადა, რომ მიდიოდა, და ეტლის მომზადება ბრძანა. მეც თან უნდა გავყოლოდი, რამაც მხოლოდ გამახარა: იქ დაცინვისა და გაკიცხვის შიშის გარეშე შემეძლო თამამად მეცქირა სახისთვის, რომელიც ყველაფერზე საუცხოოდ მეჩვენებოდა, რაც კი ღმერთს შეექმნა. იქ შემეძლო, თავისუფლად მომესმინა ხმისთვის, ნებისმიერ მუსიკაზე ტკბილად რომ ჩამესმოდა: თითქოს სულს ვეხებოდი, რომელიც ღრმა ინტერესს აღმიძრავდა, ყველაზე წმინდა ბრაზვებსა და იმედს აღვივებდა - და ამ ბედნიერებას ვერაფერი ამწარებდა, თუ არ ჩავთვლით სინდისის ფარულ საყვედურს, ხშირად რომ ჩამჩურჩულებდა, საკუთარ თავსაც ატყუებ და ღმერთსაც დასცინი, როდესაც მას გულს სთავაზობ, შემქმნელზე მეტად შექმნილს რომ ეკუთვნისო. ზოგჯერ ასეთი აზრები ძალიან მაცბუნებდა, მაგრამ მათ თავიდან ვიცილებდი და ჩემს თავს ვარწმუნებდი, რომ ადამიანი კი არა, მისი სათნოება მიყვარდა. „რაც კი რამ ჭეშმარიტია და პატიოსანი, რაც მართალია და წმინდა, რაც საყვარელია და საქებარი, სათნო და ქებული, იმაზე იფიქრეთ“ (პავლე, ფილ., 4,8). ჩვენ მცნებად გვიდევს, თავყვანი ვცეთ ღმერთსა და მის ქმნილებებს, მე კი არავის ვიცნობდი უფლის ასეთი სახიერებითა და სათნოებებით, გარდა ღვთის ამ თავმდაბალი მსახურისა, მხოლოდ უგრძნობელი და გონებაჩლუნგი ადამიანი ვერ დააფასებდა მას ჭეროვნად, მაგრამ მე ხომ სხვა ვერაფრით დავაკავებდი ჩემს გულს.^[2]

მის მარეი ეკლესიიდან წირვის დასრულებისთანავე გამოვიდა. კარში გავჩერდით, რადგან წვიმა ძველებურად ასხამდა, ეტლი კი ჭერ არ ჩამოეყენებინათ. გამოოცა მისმა ასეთმა აჩქარებამ: ეკლესიაში არც ახალგაზრდა მეღთეში იყო და არც სკვაირი გრინი. მაგრამ მალევე მივხვდი,

რომ საუბარი სურდა მისტერ უესტონთან, რომელიც ფეხდაფეხ გამოგვყვა. მან ორივეს თავი დაგვიკრა და გვერდის ავლა დააპირა, მაგრამ მის მარეიმ შეაჩერა - ჯერ ამინდზე დაინუნუნა, შემდეგ კი ჰკითხა, ხომ არ შეეძლო, სიკეთე ექნა და მეორე დღეს პარკის შესასვლელთან მდებარე ჭიხურში მცხოვრები დედაბრის შვილიშვილი მოენახულებინა - გოგონას ძლიერი ციებ-ცხელება ჰქონდა და მისი ნახვა სურდა. მისტერ უესტონი დაჰპირდა, რომ მივიდოდა.^[10]

- რომელი საათისთვის მიხვალთ, მისტერ უესტონ? მოხუცმა მთხოვა, გამეგო. ხომ იცით, რამხელა მნიშვნელობას ანიჭებენ, რომ მათ ქოხმახებში წესრიგი სუფევდეს, როცა უფრო მალეა მდგომს ელოდებიან, და ეს გულთან უფრო ახლოს მიაქვთ, ვიდრე ამას ჩვენ ვართ მიჩვეული.^[11]

როგორმა გულის ამაჩუყებელმა დელიკატურობამ გაიღვიძა უეცრად ქარაფშუტა მის მარეიში! მისტერ უესტონმა მისთვის ყველაზე ხელსაყრელი დილის საათი დაასახელა. ამასობაში ეტლიც ჩამოდგა და ლაქიამ მის მარეისთვის ქოლგა გაშალა. ის იყო, უკან უნდა გაეყოლოდი, რომ მისტერ უესტონმაც გაშალა თავისი ქოლგა და მისთვის თავის შეფარება შემომთავაზა, რადგან წვიმამ იმატა.^[12]

- არა, გმადლობთ. წვიმის არ მეშინია, - მივუგე მე (მოულოდნელობა აბროვნების უნარს მიქვეითებს).^[13]

- მაგრამ, ალბათ, არც წვიმაში დასველება მოგწონთ, არა? რაც უნდა მოხდეს, ქოლგა ვერაფერს გავნებთ, - მიპასუხა ღიმილით და ამით მიმანიშნა, რომ არაფერი მწყენოდა, თუმცა უფრო ფიცხი და ნაკლებად გამჭრიახი ადამიანი თავაზიან დახმარებაზე უარის თქმას შესაძლოა, გაებრაზებინა კიდევ. ბოლო წამს მან ძლივს შესამჩნევი ღიმილით შემომხედა. ეს ძალზე ცოტა ხანს გაგრძელდა, თუმცა მის მხერაში ისეთი რამ წავიკითხე, - ან მომეჩვენა, - რამაც ჩემს გულში იმედი ააგიზგიზა. მსგავსი არასოდეს არაფერი განმეცადა.^[14]

- ერთი წუთი რომ მოგეცადათ, ლაქიას გამოგიგზავნიდით, მის გრეი, რა საჭირო იყო მისტერ უესტონის ქოლგით სარგებლობა, - მითხრა როზალიმ და მშვენიერ სახეზე უკმაყოფილო გამომეტყველება აღებეჭდა.^[15]

- უქოლგოდაც წამოვიდოდი, მაგრამ მისტერ უესტონმა თავისი შემომთავაზა და უნდა დავთანხმებულიყავი, რომ არ სწყენოდა. უარის

გაგონებაც არ სურდა, - მივუგე მე და უმფოთველად გავიღიმე: ბედნიერებამ ჩემს გულში სასაცილოდ აქცია საყვედური, რომელიც სხვა დროს აუცილებლად ტკივილს მომაცენებდა.

ცხენები დაიძრნენ. როდესაც მისტერ უესტონს დავეწიეთ, მის მარეი წინ გადაიხარა და ფანჯარაში გაიხედა. მისტერ უესტონს, მოკირწყლული ტროტუარით, გეზი თავისი სახლისკენ აეღო და თავი არ მოუტრიალებია.

- რეგვენი! - შესძახა როზალიმ და სავარძელზე გადაწვა, - ვერც კი წარმოუდგენია, რა დაკარგა, აქეთ რომ არ გამოიხედა.

- რა დაკარგა?

- ჩემი თავის დაკვრა, რომლის წყალობითაც სიხარულით ცას ეწეოდა.

არაფერი მითქვამს. მისი ცუდი განწყობა გულში გამიხარდა კიდევ - არა იმიტომ, რომ განაწყენდა, არამედ იმიტომ, რომ ამის მიზეზი ჰქონდა. იქნებ ჩემი იმედი უფრო საფუძვლიანი იყო, ვიდრე ჩემი სურვილები და ოცნებები?

- ვაპირებ, მისტერ ჰეთფილდი მისტერ უესტონით შევცვალო, - განმიცხადა ხანმოკლე დუმილის შემდეგ ჩემმა თანამგზავრმა და კვლავ გამხიარულდა, - სამშაბათს, როგორც იცით, მეტლისზე მივდივარ ემბი-პარკში და დედა ფიქრობს, თითქმის დარწმუნებულია, რომ მისტერ თომასი ხელს მთხოვს. სამეტლისო დარბაზის მოფარებული ადგილები ამას ხელს უწყობს - ჯენტლმენები უფრო ადვილად ტყვევდებიან, ვინაიდან მათი ქალბატონები განსაკუთრებით მოშიბლავად გამოიყურებიან, მაგრამ თუ ასე სწრაფად უნდა გავთხოვდე, დროს ვეღარ დავკარგავ. ხომ გადავწყვიტე, რომ ჰეთფილდი ერთადერთი არ იქნება, ვინც გულს ჩემს ფეხებთან დადებს და ამაოდ შემევედრება, რომ ის უვარგისი საჩუქარი მივიღო.

- თუ მსხვერპლად მისტერ უესტონი აირჩიეთ, - ვუთხარი მოჩვენებითი გულგრილობით, - მისთვის იმდენი ავანსის გაცემა მოგიწევთ, რომ ძალიან გაგიჭირდებათ მათი დაბრუნება, როდესაც თქვენ მიერ მიცემული იმედის დადასტურებას მოგთხოვთ.

- არა, არა მგონია, ცოლობა მთხოვოს, თანაც ეს არც მინდა, თავხედობასაც უნდა ჰქონდეს საზღვარი. მხოლოდ ის მწადია, რომ ჩემი ძალაუფლება აღიაროს. ოო, მან ის უკვე იგრძნო, მაგრამ უნდა აღიაროს!

ფუჭი იმედი კი თავისთვის შეინახოს. სრულიად საკმარისია, თუკი დარჩენილი დროის განმავლობაში გამართობს.

„ოჰ, ნეტავ, რომელიმე კეთილმა სულმა ეს სიტყვები მისი ხმით ჩასჩურჩულოს!“ - ისეთი აღშფოთებით შევცახე გულში, რომ ხმამაღლა პასუხის გაცემა შემეშინდა.

იმ დღეს მისტერ უესტონი აღარც მე მიხსენებია და აღარც სხვას. მაგრამ, როგორც კი გათენდა, მის მარეი საკლასო ოთახში შემოვიდა, დაინახა, რომ მისი და გაკვეთილების მოსამზადებლად იჯდა, უფრო სწორად, ამთქნარებდა, და უთხრა:

- მათილდა, თერთმეტი საათისთვის მე და შენ სასეირნოდ წავალთ.

- არა, როზალი, არ შემიძლია! ახალი აღვირისა და ასალის თადარიგი უნდა დავიჭირო, ვირთაგვების მტერს კი მისი ძაღლების თაობაზე დაველაპარაკო. დაე, მის გრეი წამოგყვეს!

- მე შენ მჭირდები, - განაცხადა როზალიმ, და ფანჯარასთან გაიხმო, რაღაც ჩასჩურჩულა და მათილდამაც დაუთმო.

გამახსენდა, რომ თერთმეტი საათისთვის მისტერ უესტონი ჭიხურში აპირებდა მისვლას და როზალის მთელი ჩანაფიქრი ცხადი გახდა. სადილობისას დაწვრილებით მომიყვინენ, როგორ დაეწია მათ სეირნობისას მისტერ უესტონი, როგორ დიდხანს მიდიოდნენ მასთან ერთად და საუბრობდნენ, - ის ძალზე სასიამოვნო მოსაუბრე გამომდგარა, და ალბათ, როგორ აღფრთოვანდა - და აღფრთოვანდა კიდევ! - მათი გარეგნობით, თვისებებით და უჩვეულო შემწყნარებლობით.

თავი XVII - ალიარება

რადგან გულის გადაშლა გადავწყვიტე, რატომ არ უნდა ვალიარო, რომ დაახლოებით იმ დროს საკუთარ გარეგნობას სულ უფრო მეტ ყურადღებას ვუთმობდი, რაც ძნელი სულაც არ იყო, ვინაიდან მანამდე ამ საკითხს საკმაოდ აგდებულად ვუდგებოდი. ახლა სარკეში უფრო დიდხანს ვიყურებოდი, თუმცა ეს დიდად არ მანუგეშებდა. სახის მოზრდილი ნაკვთები, ფერმკრთალი და ჩაცვივნილი ლოყები, ჩვეულებრივი, მუქი წაბლისფერი თმა

- მათში სილამაზეს ვერ ვხედავდი. თუკი შუბლი ჭკუაზე მეტყველებს, გრძნობის ნაპერწკალს მოკლებული, მუქი ნაცრისფერი თვალები გაცილებით მეტად ფასობს! სისულელეა იმაზე წუხილი, რომ ულამაზო ხარ. გონიერი ხალხი თავისთვის სილამაზეს არ ნატრობს, არც სხვაში აქცევს მას განსაკუთრებულ ყურადღებას. მთავარი - განათლებული გონება და მგრძნობიარე გულია, გარეგნობას კი არავის თვალში აქვს დიდი მნიშვნელობა. ასე გვარიგებდნენ ჭკუას ბავშვობაში და ასე ვასწავლით პატარებს ახლა. ძალზე ღირსეული და ლოგიკური დასკვნაა, მაგრამ როგორ დასტურდება იგი ცხოვრებით?

ჩვენი ბუნება ისეა მოწყობილი, რომ გვიყვარს ის, რაც მოგვწონს. მაგრამ რა შეიძლება მოგვწონდეს ლამაზ სახეზე მეტად? თანაც, თუ არაფერი ვიცით მის შესახებ, ვისაც ის ეკუთვნის? აი, გოგონას თავისი ჩიტი უყვარს - რატომ? იმიტომ, რომ ჩიტი ცოცხალია, თვითონ კი გრძნობს, რომ ის უმწეოა და უწყინარი. მაგრამ გომბეშოც ცოცხალია და გოგონა აქაც გრძნობს, რომ ის უმწეო და უწყინარია. იგი არც გომბეშოს ავნებს რამეს, მაგრამ ჩიტი ეყვარება - ლამაზი, ფაფუკფრთიანი და თვალებმხიარული. თუ ქალი გარეგნულადაც ლამაზია და შინაგანადაც, მას ორივესთვის შეაქებენ, მაგრამ განსაკუთრებით - პირველისთვის. თუ არც გარეგნობა უვარგა და არც ხასიათი, მის მთავარ ნაკლად ულამაზობას მიიჩნევენ, რომელიც მაშინვე ცუდად ხვდება ჩვეულებრივ თვალს. თუკი შეუხედავ ქალს შესანიშნავი სულიერი თვისებები აქვს, მათ შესახებ - მით უმეტეს, თუ ის მორიდებულია და განმარტოებით ცხოვრობს - ვერავინ გაიგებს, ყველაზე ახლობელი ხალხის გარდა. დანარჩენები კი, პირიქით, ცუდად იფიქრებენ მის გონებასა და ხასიათზე, თუნდაც ქვეცნობიერად სურდეთ გაამართლონ ბუნებით დაჩაგრული არსებისადმი ინსტინქტურად გაჩენილი უარყოფითი დამოკიდებულება. საწინააღმდეგო რამ ხდება მასთან დაკავშირებით, ვისი ანგელოზივით სახეც შავ გულს მალავს ან მაცდურ მიმზიდველობას ანიჭებს ბიწიერებასა და ახირებას, რასაც სხვისგან არ მოითმენდნენ. ის, ვინც ლამაზია, დაე, მადლობელი იყოს და ისევე, როგორც სხვა ნიჭი, სილამაზეც სასარგებლო საქმისთვის გამოიყენოს. მათ კი, ვისაც ის არ გააჩნია, ეცადოს, წუნუნის ნაცვლად, უიმისოდ გავიდეს ფონს. მართალია, სილამაზეს განსაკუთრებული

მნიშვნელობა ენიჭება, ის ღმერთის საჩუქარია და მისი უგულვებელყოფა არ შეიძლება. განა ცოტაა ისეთი, ვინც გრძნობს, რომ სიყვარულის უნარი აქვს, ვისაც გული ეუბნება, რომ სიყვარულის ღირსია, - და მაინც, მხოლოდ იმიტომ, რომ ბუნებამ მსგავსი უმნიშვნელო უპირატესობა არ მისცა, მოკლებულია ბედნიერების სხვისთვის ჩუქების ან სხვისგან მიღების შესაძლებლობას, მიუხედავად იმისა, რომ თითქოს ამისთვისაა შექმნილი? ზუსტად ასევე შეეძლო ციციანათელას უფროს მდედრ მეგობარს, არად ჩაეგდო თავისი რჩეულის ნათების უნარი! ფრთოსანი შეყვარებული ათასჯერ გადაუფრენდა მას და მაინც ვერ აღმოაჩენდა. იგი ყოველი მხრიდან გაიგონებდა მის ბზუილს და საშინლად ენდომებოდა, სანუკვარ არსებასთან შეხვედრა, მაგრამ ვერაფრით მიანიშნებდა საკუთარ არსებობას ვერც ხმით, რათა დაეძახა და ვერც ფრთებით, რათა უკან გაჰყოლოდა. ბოლოს, მამრი სხვა მეგობრის მოსაძებნად გაფრინდებოდა, ის კი მარტო ცხოვრებისა და სიკვდილისთვის იქნებოდა განწირული.^[58]

აი, ასეთ ფიქრებში ვიყავი გართული. შემეძლო, გამეგრძელებინა, შემეძლო, უფრო ღრმადაც ჩამეყვინთა და ჩემი ფიქრები გამენდო, შეკითხვები დამესვა, რომლებზეც მკითხველს პასუხის გაცემა გაუჭირდებოდა, ისეთი მოსაზრებები მომეყვანა, რომლებიც მის ცრურწმენას შეარყევდა ან მისი მხრიდან დაცინვას გამოიწვევდა, რადგან ვერაფერს გაიგებდა. მაგრამ თავს შევიკავებ.^[59]

აჭობებს, მის მარეის დავუბრუნდეთ. სამშაბათს იგი დედასთან ერთად მეჭლისზე წავიდა - ცხადია, ბრწყინვალედ გამოწყობილი და საკუთარი მიმზიდველობითა და იმ მომავლით აღფრთოვანებული, რომელსაც უწინასწარმეტყველებდნენ. ჰორტონ-ლოჯიდან ეშბი-პარკამდე თითქმის ათი მილია, ასე რომ, ადრე აპირებდნენ გასვლას, მე კი გადავწყვიტე, ნენსი ბრაუნს ვწვეოდი, რომელიც კარგა ხანია, არ მენახა. თუმცა ჩემმა უგულვებელმა მოწაფემ იბრუნა, რომ საღამო საბრალო მოხუცთან ან სადმე სხვაგან კი არ გამეტარებინა, არამედ საკლასო ოთახის კედლებში: დამავალა, სასწრაფოდ გადამეწერა ნოტები, რასაც დაღამებამდე მოვუწიდი. დილით, თერთმეტი საათისთვის, ადგა თუ არა, ჩემთან მოვიდა ახალი ამბის შესატყობინებლად. მეჭლისზე სერ თომასს მისთვის ხელი და გული

შეეთავაზებინა, რაც მისის მარეის შორსმჭვრეტელობაზე მეტყველებდა, მოხიბვლის უნარზე რომ არაფერი ვთქვათ. ისიც კი ვიფიქრე, წინასწარ ხომ არ დაგეგმა ყველაფერი, შემდეგ კი წარმატება იწინასწარმეტყველა-მეთქი. ბუნებრივია, წინადადება მიღებულ იქნა და ახალგამომცხვარი სასიძო მალე უნდა მოსულიყო, რათა მისტერ მარეისთან ზოგიერთი საკითხი მოეგვარებინა.^[57]

როზალის უხაროდა, რომ ეშბი-პარკის დიასახლისი გახდებოდა. იგი წინასწარ ტკებოდა საქორწინო ცერემონიის დიდებულებითა და ბრწყინვალეობით, საზღვარგარეთ გატარებელი თაფლობის თვითა და დაუსრულებელი გართობითა და სიამოვნებით, რაც ლონდონში, და არა მხოლოდ იქ, ელოდა. სერ თომასიც კი გაცილებით მეტად მოუვიდა თვალში მას შემდეგ, რაც წინააღმდეგ მასთან ცეკვით გული იჭერა და ქათინაურები მოისმინა. მიუხედავად ამისა, ნაჩქარევ ქორწილზე ფიქრი აშინებდა და მისი თუნდაც რამდენიმე თვით გადადება უნდოდა. მის გრძნობას მეც ვიზიარებდი. საშინელებად მეჩვენებოდა, რომ საბრალოს საბოლოო ნაბიჯის გადადგმას აიძულებდნენ და გონზე მოსვლასა და დაფიქრებას არ აცდიდნენ. არა, „დედობრივი ნუხილი, დედობრივი წინასწარმეტყველური წინათგრძნობა“ არ მტანჯავდა, მაგრამ მოცუბდა და მზარავდა მისის მარეის გულქვაობა, მისი სრული გულგრილობა ქალიშვილის ნამდვილი ბედნიერებისადმი. ამოდ ვცდილობდი გარდაუვალი უბედურების აცილებას, გაფრთხილებითა და რჩევა-დარიგებით, რაც უყურადღებოდ რჩებოდა. მის მარეი ჩემს სიტყვებზე მხოლოდ იცინოდა. მალე დავრწმუნდი, რომ გადავადება, ძირითადად, იმიტომ სურდა, რომ, შეძლებისდაგვარად, ბევრი ახალგაზრდა მამაკაცის გული დაეპყრო, სანამ ამგვარ სიცვლქებზე უარის თქმა მოუწევდა. იმიტომ, ვიდრე თავისი ნიშნობის ამბავს გამიმხელებდა, სიტყვა ჩამომართვა, რომ ამას არავის გავემხელებდი. როდესაც მისი განზრახვა გავიგე, როდესაც დავინახე, რომ უფრო მეტი მგზნებარებით შეუდგა უსულგულო კვლეულობას, გულში მის მიმართ ყოველგვარი სიბრალული გამიქრა. „რაც უნდა მოხდეს, - გავიფიქრე მე, - მან ეს დაიმსახურა. სერ თომასი მისი შესაფერისია და რაც უფრო მალე დაკარგავს სხვების მოტყუებისა და მათთვის ტკივილის მიყენების შესაძლებლობას, მით უკეთესი“^[58]

ქორწილი პირველი ივნისისთვის დანიშნეს. მანამდე ექვს კვირაზე ოდნავ მეტი რჩებოდა, მაგრამ იმ მოკლე პერიოდშიც კი როზალის ხელოვნება და დამბედაობა არაერთ გამარჯვებას ჰპირდებოდა, მით უმეტეს, რომ სერ თომასი დროის უმეტესი ნაწილის გატარებას ლონდონში აპირებდა, სადაც გაემგზავრა კიდევ, როგორც ამბობდნენ, იმიტომ, რომ თავის რწმუნებულთან ერთად ქორწინების აუცილებელი საკითხები მოეგვარებინა. იგი ცდილობდა, არყოფნა განუწყვეტელი სასიყვარულო გზავნილებით შეემსუბუქებინა, რასაც, მუდმივი სტუმრობისგან განსხვავებით, მემობლები ვერ დაინახავდნენ და, შესაბამისად, ვერაფერს გაიგებდნენ. ქედმაღლური და მუავე ხასიათი დაქვრივებულ ლედი ეშბის ოჯახურ საქმეებზე საუბრის უფლებას არ აძლევდა, უქეიფობამ კი ხელი შეუშალა, მომავალ რძალს სწვეოდა, ამიტომ ნიშნობა თითქმის საიდუმლოდ რჩებოდა, რაც, ბუნებრივია, საკმაოდ იშვიათად ხდება ხოლმე.

ზოგჯერ როზალი თავისი საქმროს წერილებს მაჩვენებდა, რათა წაეტრახა, როგორი გულკეთილი და მოსიყვარულე ქმარი ეყოლებოდა. მისი ხელის კიდევ ერთი პრეტენდენტის, ბედნავსი მისტერ გრინის ბარათებსაც მიკითხავდა, რომელსაც სიყვარულში ხმამაღლა გამოტყდომა ვერ გაეხედა, შემინებოდა, - როგორც თვითონ თქვა, სამაგიეროდ, მიღებული უარით არ კმაყოფილდებოდა და წერას განაგრძობდა. ამას, ალბათ, აუცილებლად შეწყვეტდა, რომ დაენახა, როგორი სახით კითხულობდა მის ბარათებს მშვენიერი ღმერთქალი, ან მისი დამცინავი სიცილი და ეპითეტები მოესმინა, გულუხვად რომ ასაჩუქრებდა ასეთი აბეზარობისთვის.

- რატომ პირდაპირ არ ეტყვი, რომ დანიშნული ხართ?

- არა, არ მინდა, რომ ეს გაიგოს, - მიპასუხა მან, - მაშინ ამას მისი დებიც გაიგებენ, მთელი ქვეყანა გაიგებს და ვეღარ შევძლებ... ხი-ხი... გარდა ამისა, იფიქრებს, რომ დაბრკოლება მხოლოდ ნიშნობაა, და დანიშნული რომ არ ვიყო, დავთანხმდებოდი. არ მინდა, რომ ერთმა მამაკაცმა მაინც გაბედოს ამის გაფიქრება, მან კი - ყველაზე ნაკლებად. მისი წერილები არ მაინტერესებს, - დაამატა აგდებით, - წეროს, რამდენიც უნდა, და ალტაცებით მიყუროს, როდესაც სადმე ერთმანეთს შევხვდებით. ეს გვარიანად მართობს.

ამასობაში, ახალგაზრდა მეღთემი ხშირად მოდიოდა სტუმრად ან სახლს გვერდით ჩაუვლიდა ხოლმე. მათილდას წყევლა-კრულვითა და საყვედურით თუ ვიმსჯელებთ, მისი და მეღთებს იმაზე თბილად ხვდებოდა, ვიდრე ამას უბრალო თავაზიანობა მოითხოვს. სხვა სიტყვებით, იმ დღით ვკვლევდებოდა, რის შესაძლებლობასაც მშობლების იქ ყოფნა აძლევდა. სცადა, იძულებული გაეხადა მისტერ ჰეთფილდი, მის ფერხთით ხელმეორედ გაწოლილიყო, მაგრამ მარცხი იწვინა და სამაგიერო ქედმაღლური გულგრილობითა და მედიდური ზიზღით გადაუხადა, თანაც, მასზე აგდებით და ცხვირაბზუებით ლაპარაკობდა, როგორც ადრე - მის თანაშემწეზე. თვითონ მისტერ უესტონს კი წამითაც არ ასვენებდა: შემთხვევას ხელიდან არ უშვებდა, რომ შეხვედროდა, ყველა ხრიკს იყენებდა მის მოსახიბლავად, ისე ჭიუტად არ ეშვებოდა, თითქოს თავისი გული სამუდამოდ მისთვის მიეცა და მოკვდებოდა, იგივე რომ არ მიეღო. ასეთი ქცევა ჩემს აღქმას აღემატებოდა. მსგავსი რამ რომანში რომ წამეკითხა, სრულიად არაბუნებრივად მომეჩვენებოდა; რომ მომესმინა, ვიფიქრებდი, მთხრობელი ცდება ან ძალზე აზვიადებს-მეთქი. მაგრამ ამას საკუთარი თვალთ ვაკვირდებოდი, ვიტანჯებოდი მის გამო და მხოლოდ იმის თქმა შემეძლო, რომ გადაჭარბებული პატივმოყვარეობა, ლოთობის მსგავსად, გულს ასასტიკებს, გონებას ნისლავს და გრძნობებს აჩლუნგებს; და რომ მხოლოდ ძაღლებს არ ახასიათებს ის, რომ მუცელამოყორილები მრისხანედ იღრინებიან, ოღონდ კი მშიერ თანამოდძმეს არ უწილადონ დარჩენილი ულუფა, რომელსაც თვითონ ვეღარ ყლაპავენ.^[35]

მის მარეი ღარიბების კეთილისმყოფელი გახდა. მან გააფართოა ნაცნობი ღარიბების წრე, უფრო ხშირად სტუმრობდა უბადრუკ ქოხმახებს და დიდხანს რჩებოდა იქ. ამ გზით მათში გულკეთილი და თავმდაბალი ლედის სახელი მოიპოვა და, ცხადია, ისინიც ყოველმხრივ აქებდნენ მას მისტერ უესტონთან, რომელთან შეხვედრის შესაძლებლობაც მის მარეის ახლა უფრო ხშირად ჰქონდა - ხან ერთ ქოხში, ხან მეორეში, ან გზაზე აქეთ-იქით სიარულისას. იმასაც იგებდა, სად აპირებდა წასვლას - ახალშობილის მოსანათლავად, მოხუცების, ავადმყოფების, ობლების თუ მომაკვდავთა სანახავად - და გეგმასაც შესაბამისად ადგენდა. ზოგჯერ დასთან ერთად მიდიოდა,

რომელსაც დაიყოლიებდა ან არწმუნებდა, რომ ჩანაფიქრის განხორციელებაში ხელი შეეწყო, ზოგჯერ მართო გაემართებოდა ხოლმე, მაგრამ მე არასდროს მივყავდი, ასე რომ, მისტერ უესტონის ნახვისა და მისი ხმის მოსმენის - თუნდაც სხვებთან საუბრისას - შესაძლებლობაც მომაკლდა, არადა, ეს ჩემთვის ენით აუწერელი სიხარული იყო, იმ ტკივილის და იარების მიუხედავად, რაც თან ახლდა. ეკლესიაშიც კი ველარ ვხედავდი: მის მარეიმ რაღაც უმნიშვნელო საბაბით დაისაკუთრა ოჯახის ძელსკამის ის კუთხე, სადაც ყოველთვის მე ვიჯექი. ამიტომ, ან კათედრისკენ ზურგით უნდა ვმჯდარიყავი, ან - მისტერ და მისის მარეის შორის, რაც თავისთავად გამოირიცხებოდა.^[59]

ჩემი მოწაფეები ახლა შინაც უჩემოდ მიდიოდნენ. განმიცხადეს, - დედას ურიგო საქციელად მიაჩნია, როდესაც სამნი ფეხით ვბრუნდებით სახლში, კარეტაში კი მხოლოდ ორნი სხედან, თუმცა კარგ ამინდში სეირნობა ისეთი სასიამოვნოა, რომ მშობლების გაცილების უფლებას შენ გაძლევთ.^[60]

- თანაც, - დაამატეს, - ვერ გვეწევით, მუდამ უკან მოდიხართ!^[61]

ვიცოდი, რომ ეს მოგონილი საბაბი იყო, მაგრამ არც შევკამათებდვარ და არც უარი მითქვამს, ვინაიდან მშვენივრად ვხვდებოდი, რა ედო სარჩულად.^[62]

იმ ექვსი ღირსსახსოვარი კვირის განმავლობაში ეკლესიაში ერთხელაც არ ვყოფილვარ. როცა გაცივებული ან თუნდაც ოდნავ შეუძლოდ ვიყავი, თანაგრძნობას ამოფარებულები, სახლში დარჩენას მაიძულებდნენ ან მეუბნებოდნენ, რომ მეორედ ეკლესიაში აღარ წავიდოდნენ, ბოლო წუთს კი ისეთ სახეს იღებდნენ, თითქოს გადაიფიქრეს, და ისე ჩუმად მიემგზავრებოდნენ, რომ ვერაფრით ვახერხებდი, დროულად შემეტყო მათი შეცვლილი გეგმის შესახებ.^[63]

ერთხელ, როდესაც ეკლესიაში მორიგი გაპარვის შემდეგ შინ დაბრუნდნენ, გაცხოველებით შეუდგნენ მისტერ უესტონთან საუბრის მოყოლას, მისტერ უესტონს ისინი თითქმის პარკის შესასვლელამდე მიეცილებინა.^[64]

- მის გრეი, მან თქვენზე გვკითხა, ავად ხომ არ არისო, - მითხრა მათილდამ, - ავუხსენით, რომ სრულიად ჯანმრთელად ხართ, უბრალოდ, ეკლესიაში წამოსვლა არ მოისურვებ. ის, ალბათ, იფიქრებს, რომ ცუდად

იქცევით.^[39]

ყველანაირად ცდილობდნენ, რომ შემთხვევითი შეხვედრა კვირის დანარჩენ დღეებშიც გამოერიცხათ: მის მარეი აუცილებლად გამომიძებნიდა რაიმე დავალებას, რომელიც ერთ თავისუფალ წუთსაც არ მიტოვებდა. საბრალო ნენსი ბრაუნის ან სხვა გაჭირვებულის ნახვასაც ვეღარ ვახერხებდი. ხან ნახატი უნდა დამემთავრებინა, ხან ნოტები გადამეწერა, ხან სხვა საქმე მეკეთებინა. პარკში მცირე ხნით გასეირნებას ძლივს ვასწრებდი. ისინი კი შესანიშნავად ატარებდნენ დროს უჩემოდ.^[40]

ერთ დილას მისტერ უესტონს დაუდარაჯდნენ და შინ დაბრუნების შემდეგ, საოცრად გახარებულემა ჩამიკაკლეს მათი საუბრის შინაარსი.^[41]

- მან კვლავ გიკითხათ, - მითხრა მათილდამ, მიუხედავად დის უსიტყვო, მაგრამ მეტყველი მოთხოვნისა, ენაზე კბილი დაეჭირა, - გაუკვირდა, თან რომ არასდროს დაგვეყვებით, და ვარაუდი გამოთქვა, რომ სუსტი ჯანმრთელობა გაქვთ, რადგან სახლში გინევთ დარჩენა.^[42]

- მსგავსი არაფერი უთქვამს, მათილდა! რა სისულელეს იგონებ.^[43]

- არა, როზალი, ეს შენ ცრუობ. სწორედ ასე თქვა, შენ კი უთხარი... ოჰ, როზალი... დალახვროს ეშმაკმა!.. ნუ იბზვინები! მის გრეი, როზალიმ მას უპასუხა, რომ ჯანმრთელად ხართ, მაგრამ მუდამ წიგნებში გაქვთ თავი ჩარგული და სხვა სიამოვნებას არ აღიარებთ!^[44]

„რა აზრი ჩამოუყალიბდებოდა ჩემზე!“ - გავიფიქრე მე, ხმამაღლა კი ვკითხე.^[45]

- ნენსი თუ მკითხულობს?^[46]

- დიახ. ჩვენ კი ვპასუხობთ, რომ ისე გიყვართ კითხვა და ხატვა, რომ სხვა არაფერი გაინტერესებთ.^[47]

- მაგრამ ეს ხომ ასე არაა. თქვენ რომ გეთქვათ, მთელი დღის განმავლობაში დაკავებულია და ამიტომ ვერ გნახულობთო, სიმართლესთან ძალზე ახლოს იქნებოდა.^[48]

- არაფერიც! - გაცხარებით შესძახა მის მარეიმ, - ახლა ძალიან ბევრი თავისუფალი დრო გაქვთ, ვინაიდან გაკვეთილებს თითქმის აღარ გვაძლევთ.^[49]

ასეთ განებივრებულ და ახირებულ ქალიშვილებთან კამათს აზრი არ

ჰქონდა, ამიტომ მეტი არაფერი მითქვამს. კარგა ხანია, დუმილს მივეჩვიე, როცა არცთუ სასიამოვნო სიტყვებს მეუბნებოდნენ. სახეზე მშვიდი ღიმილის აფარებაც ვისწავლე, როცა გული სიმწრით მევსებოდა. მხოლოდ მსგავსი გამოცდილების მქონე ადამიანს შეუძლია წარმოიდგინოს, რას ვგრძნობდი, სანამ მოჩვენებითი მხიარული გულგრილობით ვისმენდი მათ მონათხრობს მისტერ უესტონთანმათი შეხვედრებისა და საუბრების შესახებ, რასაც განსაკუთრებული კმაყოფილებით აღმიწერდნენ, წვრილმანებსაც კი მიყვებოდნენ. დარწმუნებული ვიყავი, რომ გამონაგონს თუ არა, გადაჭარბებულ და დამახინჯებულ სიმართლეს ჰყვებოდნენ - მე ხომ კარგად ვიცოდი მისტერ უესტონის ხასიათი. ყველაფერს მისთვის დამამცირებლად და თავისთვის, განსაკუთრებით მის მარეისთვის, სასიამოვნო სახით წარმოაჩენდნენ. ოჰ, როგორ მინდოდა, შევკამათებოდი ან თუნდაც ეჭვით შემეხედა მათთვის, მაგრამ ვერ ვბედავდი, მეშინოდა, ჩემი მწველი ინტერესი არ გამეცა. ბევრი რამ, როგორც მეჩვენებოდა და როგორც მეშინოდა, სიმართლე იყო, თუმცა ამ შემთხვევაშიც, მისტერ უესტონის გამო წუხილსა და გოგონების საქციელით აღმფოთებას გულგრილობით ვნიღბავდი. ამას იდუმალი მინიშნებებიც ემატებოდა, რომელთა გამოცნობა საშინლად მინდოდა.^[59]

მაგრამ ნებისმიერ შეკითხვას ჩემი საიდუმლოს გაცემა შეეძლო. ასე გადიოდა მოსაწყენი დრო. მე კი მსგავსი სიტყვებითაც არ შემეძლო თავის დამშვიდება: „არაფერია, მალე მისი ქორწილია, და იმედია...“^[60]

ქორწილიდან მალევე შინ გავემგზავრებოდი, დაბრუნების შემდეგ კი მისტერ უესტონი აქ, ალბათ, აღარ დამხვდებოდა – როგორც ამბობდნენ, ის და მისტერ ჰეთფილდი ერთმანეთს ვერ უგებდნენ (ცხადია, მისტერ ჰეთფილდის გამო!) და მას სხვა ადგილის მოძებნა უწევდა.^[61]

არა! ცხადია, ღმერთის იმედი მქონდა, მაგრამ ჩემი ერთადერთი ნუგეში ის აზრი იყო, რომ მე - დაე, მას ეს არ სცოდნოდა - უფრო მეტად ვიყავი მისი სიყვარულის ღირსი, ვიდრე როზალი მარეი, სილაამაზისა და მომხიბლაობის მიუხედავად. მე შემეძლო მისი სულიერი ღირსების დაფასება, მას კი - არა; მე მთელ ცხოვრებას მივუძღვნიდი იმას, რომ მისთვის ბედნიერება მიმეცა, ის კი მას სამუდამოდ დაღუპავდა სულელური პატივმოყვარეობის წუთიერი

დაკმაყოფილებისთვის. „ოჰ, მას რომ ჩემი გაგება შეეძლოს!“ - შევძახებდი ხოლმე სევდით, - მაგრამ არა, ჩემს გულში ჩახედვის უფლებას ვერ მივცემდი... და მაინც, მას რომ მის მარჯის სიცარიელე, მისი უღირსი და უსულგულო თავქარიანობა დაენახა, გადარჩებოდა, მე კი... მე კი თითქმის ბედნიერი ვიქნებოდი, თუნდაც აღარასდროს მენახა!^[33]

ვშიშობ, საკმაოდ მოვაბეზრე თავი მკითხველს მრავალი სისულელითა და სისუსტით, რაშიც გულწრფელად გამოვუტყდი, მაგრამ მაშინ ისინი არ გამიმხელია და არც იმ შემთხვევაში გავამხელიდი, ჩემ გვერდით დედა და მერი რომ ყოფილიყვნენ. მარტვე და თვალთმაქცი გამოვდექი, თუნდაც მხოლოდ იმაში, რომ ჩემი ლოცვის, ცრემლის, იმედის, შიშისა და ჩივილის შესახებ მხოლოდ მე და ჩეცამ ვიცოდით.^[34]

როდესაც სევდა და წუხილი გვეუფლება ან ისეთი გრძნობები გვტანჯავს, რომელთა დამალვა გვიწევს, ვერც ვეძებთ და ვერც ვპოულობთ ვინმეს თანაგრძნობას და, იმავდროულად, ვერც ვიმარტვებთ, ხშირად ნუგეშისთვის პოეზიას მივმართავთ ან სხვათა გულისნადებს ვკითხულობთ, რომელიც თითქოს ჩვენი საკუთარი ტანჯვის გამოხატულება იყოს, ან ვცდილობთ, ლექსად ვაქციოთ ფიქრები და გრძნობები. ისინი შესაძლოა, ნაკლებად მუსიკალური იყოს, სამაგიეროდ, უფრო მეტად შეეფერება შემთხვევას, უფრო მეტად ეხმიანება ჩვენს სულიერ მდგომარეობას და, შესაბამისად, უფრო მეტად შეუძლია ტკივილით სავსე გულის დამშვიდება. ჯერ კიდევ უელვუდჰაუსში, და აქაც, როდესაც მეტისმეტად მენატრებოდა მშობლიური სახლი, ერთი-ორჯერ მივმართე ამ იდუმალ სამკურნალო წყაროს. ახლა კვლავ დავეწაფე მას, ვინაიდან კიდევ უფრო მეტად მჭირდებოდა ტანჯვის გაყუჩება. ჯერაც ვინახავ უწინდელი ტანჯვის მოწმეებს, რომლებიც ამქვეყნიური ჭირ-ვარამის გზაზე საყვებივით აღნიშნავს ღირსშესანიშნავ მოვლენებს. ჩვენი კვალი წაიშალა, გარემომ სახე იცვალა, მაგრამ კვლავაც დგას საყე, რომელიც მისი ყველა გარემოებას მახსენებს. შესაძლოა, მკითხველი დააინტერესოს გულისნადების გამჟღავნების ნიმუშებმა, ამიტომ პატარა მაგალითს მოვიყვან. შესაძლოა, სტრიქონები ცივი და დუნე მოგეჩვენოთ, მაგრამ ისინი დიდმა დარდმა გააჩინა.^[35]

„ოჰ, იმედიც კი წამართვეს!^[36]“

ამ სულს მუდამ რომ მითბობდა,^[SEP]
 ხმის მოსმენაც ამიკრძალეს,^[SEP]
 ყურს საამოდ რომ მიტკობდა,^[SEP]
 ამიკრძალეს სახის ნახვაც,^[SEP]
 ვედარც ღიმილს ვნახავ შენსას,^[SEP]
 სიყვარულის მოპარვაც სურთ,^[SEP]
 მიჰყვებიან ბოროტ ნებას,^[SEP]
 დე, წაიღონ, ერთი განძი -^[SEP]
 გული - მაინც ჩემთან რჩება,^[SEP]
 შენზე ფიქრით ანთებული^[SEP]
 არასოდეს არ ჩაქრება".^[SEP]

ღიახ, მათ ეს ვერ წამართვეს - შემეძლო, მასზე დღედაღამ მეფიქრა, შემეძლო, მეგრძნო, რომ ის ღირსი იყო, მასზე ეფიქრათ. ჩემსავით არავინ იცნობდა მას, ჩემსავით ვერავინ აფასებდა, არავის შეეძლო, ჰყვარებოდა იგი ისე, როგორც მე... მეყვარებოდა, ამის უფლება რომ მქონოდა. სწორედ ამაში იყო ჩამარხული მთელი უბედურება. რატომ ვფიქრობ მასზე, ვინც ჩემზე არასდროს ფიქრობს? ეს სულელური საქციელი ხომ არ არის? ეს არასწორი საქციელი ხომ არაა? მაგრამ თუ მასზე ფიქრი ასეთ საოცარ ნეტარებას მჩუქნის, მე კი მას არავის ვუმხელ, არავის ვაბეზრებ თავს - რა არის ამაში ცუდი? აი, როგორ შევითხვებს ვუსვამდი საკუთარ თავს. და მსგავსი მსჯელობა ბორკილებისგან გათავისუფლებაში ხელს მიშლიდა.^[SEP]

მართალია, ამ ფიქრებს ნეტარება მოჰქონდა, ისინი მტკივნეული დაშემანუხებელი, თითქმის მტანჯველი იყო და იმაზე მეტად მვნებდა, ვიდრე მეგონა. კეთილგონიერება და გამოცდილება ასეთ სისუსტეს არ დაუშვებდა. მაგრამ როდესაც ლამპარს აღარ ვუყურებდი და მზერას ირგვლივ არსებულ დაღვრემილ, ნაცრისფერ, უსიცოცხლო გარემოს, ჩემ წინ მდებარე უღიმღამო, უიმედო ვიწრო ბილიკს მივაპყრობდი, საოცარი სევდა მეუფლებოდა. სასოწარკვეთასა და უიმედობას კარგი არაფერი მოაქვს. საყრდენი ღმერთში უნდა მეძებნა, მისი ნება საკუთარ სურვილად და ცხოვრების აზრად მექცია, მაგრამ რწმენა სუსტი იყო, ვნება კი - ძლიერი.^[SEP]

ამ მძიმე დროს კიდევ ორი უბედურება მეწვია. პირველი, შესაძლოა,

წვრილმანად მიმეჩნია, თუმცა მან საკმაო ცრემლი მალღრევიანა: სნეპი, ჩემი ოთხფეხა, ნათელთვალეხა და საყვარელი მეგობარი, წამართვეს და სოფლის ვირთაგვების მჟღერს გადასცეს, რომელიც სასტიკად ეპყრობოდა მის ხელში მოხვედრილ ძაღლებს. მეორე უბედურებამ კი სერიოზულად დამამწუხრა. სახლიდან გამოგზავნილ წერილებში სულ უფრო ხშირად მითვლიდნენ, რომ მამას ჯანმრთელობა გაუარესდა. არა, განსაკუთრებულ საფრთხეზე არ წერდნენ, მაგრამ შეშინებული და დათრგუნვილი ვიყავი და რაღაც საშინელის მოახლოებას ვგრძნობდი. მეჩვენებოდა, რომ მშობლიური ბორცვების თავზე შავი ღრუბლები იყრიდა თავს, მრისხანე ქარიშხლის ბუტბუტი მესმოდა, რომელიც, საცაა, თავს დაგვატყდებოდა და ჩვენს კერიას დააცარიელებდა.^[1]

თავი XVIII -^[P T P]_[SEP SEP] მურტი და გლოვა

როგორც იქნა, პირველი ივნისიც მოვიდა და როზალი მარეი ლედი ეშბი გახდა. საქორწილო კაბაში საოცრად ლამაზი ჩანდა. როდესაც რიტუალის შემდეგ ეკლესიიდან დაბრუნდა, აღელვებისგან განითლებული, საკლასო ოთახში შემოვარდა და, როგორც მომეჩვენა, ნახევრად მხიარულად და ნახევრად უგუნურებამდე მისული სასონარკვეთილებით გაიცინა.^[2]

- აჰა, მის გრეი! ახლა ლედი ეშბი ვარ! - შესძახა მან, - ყველაფერი დასრულდა. ჩემი ბედი გადაწყვეტილია, ველარაფერი შეიცვლება. თქვენი მოლოცვის მისაღებად და გამოსამშვიდობებლად მოვედი. წინ პარიზი, რომი, ნეაპოლი, შვეიცარია და ლონდონი მელოდება. ხომ წარმოგიდგენიათ, რამდენ რამეს ვნახავ და გავიგებ, სანამ დავბრუნდები! მაგრამ არ დამივიწყოთ. მე მემახსოვრებით, თუმცა საძაგელი გიჟმაჟი ვიყავი. რატომ არ მილოცავთ?^[3]

- მოლოცვას მხოლოდ მაშინ შევძლებ, როდესაც მეცოდინება, რომ ყველაფერი უკეთესობისკენ შეიცვალა, მანამდე კი ნამდვილ ბედნიერებასა და ყველანაირ სიკეთეს გისურვებთ.^[4]

- აბა, მშვიდობით. ეტლი მელოდება, უკვე მეძახიან.^[5]

მან ნაჩქარევად მაკოცა და კარისკენ გაემართა, მაგრამ უეცრად დაბრუნდა, ისეთი გრძნობით მომეხვია, როგორსაც მისგან არ ველოდი, და

აცრემლებული გაიქცა. საბრალო! იმ წუთში ვიგრძენი, რომ მიყვარდა, და მთელი გულით შევუნდე ყველა ბოროტება, რომელიც კი მოეყენებინა ჩემთვის... და სხვებისთვის. „მან ხომ არც იცოდა, რას აკეთებდა“ - გავიფიქრე და ლოცვა წარმოვთქვი, რათა უფალსაც შეენდო მისთვის.^[36]

იმ სევდანარევი საზეიმო დღის ბოლომდე აღარავის შევუწუხებდევარ. აფორიაქებული, საქმეს გულს ვედარ ვუდებდი და რამდენიმე საათის განმავლობაში წიგნით ხელში დავხეტილებდი, იმდენს არ ვკითხულობდი, რამდენსაც ვფიქრობდი. საფიქრალი კი ბევრი მქონდა. საღამოს მოპოვებული თავისუფლებით ვისარგებლე და ჩემი ძველი მეგობარი, ნენსი მოვინახულე, რათა ბოდიში მომეხადა იმისთვის, რომ დიდხანს ვერ მოვიკითხე (რაც თითქოს უგულებელყოფასა და გულქვაობაზე მეტყველებდა), ამეხსნა, რომ ამ ხნის განმავლობაში ძალიან დაკავებული ვიყავი, გავსაუბრებოდი, წამეკითხა და მუშაობაში დავხმარებოდი - როგორც თვითონ მოისურვებდა, და სანაცვლოდ, იქნებ მისტერ უესტონის სავარაუდო გამგზავრებაზეც გამეგო რამე. თუმცა მან ამის შესახებ არაფერი იცოდა. დავეთანხმე, რომ ეს, შესაძლოა, მხოლოდ ჭორი იყო. მოხუცს ჩემი ნახვა ძალიან გაუხარდა. თვალები, საბედნიეროდ, თითქმის მოურჩა და ჩემი დახმარება ნაკლებად სჭირდებოდა. შეკითხვები დამაყარა ქორწილის შესახებ, მაგრამ, სანამ თხოვნას ვუსრულებდი და ღირსშესანიშნავი დღის დეტალებს ვუყვებოდი, ბრწყინვალე მიღებისა და დედოფლის სილამაზის ჩათვლით, იგი შიგადაშიგ ოხრავდა და ამბობდა, ღმერთმა ქნას, ყველაფერი კარგად დასრულდესო. იმ ქორწილში, ჩემსავით, სევდის მიზეზს უფრო ხედავდა, ვიდრე მხიარულებისას. დიდხანს ვიჭექი მასთან და რაზე არ ველაპარაკე, მაგრამ არავინ მოსულა.^[37]

გამოგიტყდეთ და გითხრათ, რომ დროდადრო კარისკენ გამირბოდა თვალი იმ იმედით, რომ მისტერ უესტონი შემოვიდოდა, როგორც იმ დღეს? და რომ უკან დაბრუნებისას ხშირად ვჩერდებოდი ხან გზაზე, ხანაც მდელით და უკან ვიყურებოდი? და რომ იმაზე ნელა მივდიოდი, ვიდრე მმართებდა? და რომ მოწმენდილი ცის მიუხედავად, ცივი საღამო იდგა და როდესაც სახლამდე ისე მივალწიე, რომ ვერავინ დავინახე, მინდვრებიდან მომავალი მშრომელების გარდა, მწარე იმედგაცრუება და სულიერი სიცარიელე

ვიგრძენი?^[35]

მაგრამ კვირა ახლოვდებოდა. მაშინ ხომ მაინც ვნახავდი მას - მის მარე ჩვენთან აღარ იყო და ჩემს ძველ კუთხეში დაბრუნება შემეძლო. შევხედავდი და მისი სახის გამომეტყველებით დავასკვნიდი, ძალიან განიცდიდა მის გათხოვებას თუ არა. უდიდესი სიხარული დამეუფლა, როდესაც საეჭვო ვერაფერი აღმოვაჩინე: ზუსტად ისევე გამოიყურებოდა, როგორც ორი თვის წინათ - ძველებური ხმა, სახე და მანერები ჰქონდა, მის ქადაგებაში კვლავაც ჟღერდა ღრმა, აუმღვრეველი გულწრფელობა, ძალა, ყოველი სიტყვისა და ჟესტის გულში ჩამწვდომი უბრალოება, რაც მრევლის თვალისა და ყურისკენ კი არა, გულისკენ იყო მიმართული.^[36]

მე და მათილდა შინისკენ ფეხით გავემართეთ, მაგრამ ის არ შემოგვიერთდა. ახლა მათილდას გულის გამაწვრილებელი მოწყენილობა და სევდიანი მარტოობა ელოდა: ძმები სკოლაში იყვნენ, და გათხოვდა და სახლიდან წავიდა, საზოგადოებაში გასვლის დრო ჯერ არ დასდგომოდა, თუმცა როზალის მაგალითმა მისი გემო აგრძნობინა, ყოველ შემთხვევაში, განსაზღვრული კლასის ჯენტლმენებთან ურთიერთობის გემო. წელიწადის იმ მოსაწყენ დროს აღარც ნადირობდნენ, აღარც ისროდნენ. მართალია, მათში მონაწილეობის მიღება ეკრძალებოდა, მაგრამ ტყის მცველებისა და მწვერებით მიმავალი მამის გაცილება მაინც შეეძლო, მათი დაბრუნების შემდეგ კი იმაზე საუბარი, თუ რომელი და რამდენი ფრინველის მოკვლა მოახერხეს. მათილდას აღარც ის გასართობი შერჩა, რასაც მეეტლის, მეჭინბეების, ცხენების, მწვერებისა და სეტერების გარემოცვაში ყოფნა ერქვა. დედამისმა, რომელმაც სოფლური ცხოვრების სირთულეთა მიუხედავად, ხელსაყრელად გაათხოვა უფროსი ქალიშვილი, მისი გულის სიამაყე, გადაწყვიტა, სერიოზული ყურადღება მიექცია უმცროსისთვის. იგი შეაძრწუნა მისმა უხეშმა მანერებმა და გემოვნებამ, დაასკვნა, რომ მისი გამოსწორების დრო დადგა, ძალაუფლება გამოიყენა და შვილს მკაცრად აუკრძალა ეზოში, საჭინბოში, ძაღლების სადგომსა და ეტლების ფარდულში ყოფნა. რასაკვირველია, მათილდას დედის მოთხოვნის შესრულება არც უფიქრია, მაგრამ მისის მარეიმ, რომელიც ადრე შემწყნარებლურად იქცეოდა, საშინელი განრისხება იცოდა, და არ აპირებდა, დაუსჯელად

დაეტოვებინა მისი ნება-სურვილის უგულვებელყოფა. დედა-შვილს შორის ბევრი ჩხუბის, კამათისა და მძაფრი სცენების შემდეგ, რაც დიდ უხერხულობაში მაგდებდა, დასახმარებლად მოდიოდა მამა, რომელიც დედის აკრძალვის დარღვევას ადასტურებდა, ისიც კი ხედავდა, რომ „ქალიშვილი, მიუხედავად იმისა, რომ მისგან ყოჩალი ბიჭი დადგებოდა, ისე არ იქცეოდა, როგორც კეთილშობილ ქალიშვილს ეკადრება. მათილდა საბოლოოდ დარწმუნდა, რომ უფრო გონივრული იქნებოდა აკრძალული ადგილებისგან თავი შორს დაეჭირა და ფარულად ევლო იქ, ოღონდ ისე, რომ ყურადღებიან დედას არ გაეგო.“^[35]

არ იფიქროთ, რომ ეს მე არ შემეხო და საყვედურსა და გაკიცხვას გადავურჩი. გადაკვრით ნათქვამი საყვედური უფრო ღრმა იარებს მიტოვებდა, ვიდრე პირდაპირ ნათქვამი, ვინაიდან თავის გასამართლებლად სიტყვის თქმის უფლებას არ მაძლევდა. ხშირად მიბრძანებდნენ ხოლმე, მის მათილდა სხვა რამით გამერთო და მისთვის დედამისის მოთხოვნები და აკრძალვები შემეხსენებინა. ძალისხმევას არ ვაკლებდი, მაგრამ როგორ შეიძლებოდა გართობა სურვილის საწინააღმდეგოდ და ისეთი საქმიანობის შეთავაზება, რომელიც გულს საერთოდ არ აინტერესებდა? და თუმცა მხოლოდ შეხსენებით არ ვკმაყოფილდებოდი, ჩემი მოკლე შეგონებები შთაბეჭდილებას ვერ ახდენდა.^[36]

- ღმერთო ჩემო, მის გრეი! განსაცვიფრებელია! ვფიქრობ, იმას ვერ მოგთხოვთ, რაც ბუნებამ არ მოგცათ, და მაინც მიკვირს, რომ ვერ ახერხებთ გოგონას ნდობის მოპოვებას ისე, რომ თქვენთან ყოფნა ისევე სიამოვნებდეს, როგორც რობერტის ან ჯოზეფის გვერდით!^[37]

- მაგრამ ისინი უკეთ ერკვევიან იმაში, რაც მის მათილდას აინტერესებს, - მივუგე მე.^[38]

- კარგი, კარგი! დამეთანხმეთ, რომ ცოტა უცნაურია ასეთი აღიარების მოსმენა გუვერნანტის ბაგეთაგან! მაინტერესებს, ვინ უნდა გამოუმუშაოს გემოვნება გოგონას, თუ გუვერნანტი ამას ყურადღებას არ აქცევს? მე ისეთი გუვერნანტები მინახავს, რომელნიც მათ მეურვეობაში მყოფი ქალიშვილების დახვეწილ მანერებსა და ზრდილობას თითქოს თავისად მიიჩნევდნენ, და თუ რომელიმე ქალიშვილს უსაყვედურებდნენ, სირცხვილისგან ისინიც

წითლდებოდნენ. მოწაფეების მიმართ გამოთქმული უმნიშვნელო შენიშვნაც კი უფრო ამწუხრებდათ, ვიდრე თვითონ მათი მისამართით გამოთქმული. და ეს მე სრულიად ბუნებრივად მეჩვენებოდა.^[57]

- ასე გგონიათ ქალბატონო?^[58]

- რა თქმა უნდა! გუვერნანტისთვის ახალგაზრდა ლედის მანერები და მოხდენილობა საკუთარზე უფრო მნიშვნელოვანია. ასევე - საზოგადოებისთვის. თუ მას არჩეულ გზაზე წარმატების მიღწევა სურს, მოვალეობის შესრულებას ძალისხმევა არ უნდა დააკლოს. მისი ყველა ფიქრი და აზრი მხოლოდ ამ მიზანს უნდა ემსახურებოდეს! როდესაც გუვერნანტის ღირსებებს ვაფასებთ, ბუნებრივია, მის მიერ აღზრდილ ქალიშვილებს ვუყურებთ და მასზე ამის მიხედვით ვმსჯელობთ. კეთილგონიერი გუვერნანტი ამას ხვდება. მან იცის, რომ თვითონ, მართალია, ჩრდილშია, მისი მოწაფეების ღირსებები და ნაკლოვანებები სამზეოზგა გამოტანილი, და რომ წარმატებას მხოლოდ მაშინ მიაღწევს, თუ მათი გონების, მანერებისა და გემოვნების ჩამოყალიბებისას საკუთარ თავს დაივიწყებს. უნდა გითხრათ, მის გრეი, რომ ეს ნებისმიერი პროფესიის წესია: ვისაც სურს, წარმატებას მიაღწიოს, თავის საქმიანობაში მთელი სული და ძალა უნდა ჩააქსოვოს, მაგრამ თუ სიზარმაცესა და ახირებებს აჰყვება, უფრო შრომისმოყვარე მეტოქეები მალე მნიშვნელოვნად გაუსწრებენ. თუკი ერთი მოწაფეს დაუდევრობით ღუპავს, მეორე კი საკუთარი მაგალითით რყვნის, მათ შორის განსხვავება არ არსებობს! მაპატიეთ, ჭკუას რომ გარიგებთ, მაგრამ ხომ ხვდებით, რომ ამას თქვენთვისვე ვამბობ. სხვა ლედი გაცილებით მკაცრად გაგესაუბრებოდათ, ბევრი კი თავსაც არ შეიწუხებდა ლაპარაკით და უსიტყვოდ მოძებნიდა თქვენს შემცვლელს. ეს, ცხადია, ყველზე იოლი გზა იქნებოდა, მაგრამ ვხვდები, რა უპირატესობა აქვს ამ ადგილს თქვენს მდგომარეობაში მყოფი პიროვნებისთვის და არ მინდა თქვენთან განშორება, რადგან დარწმუნებული ვარ, რომ სასაყვედურო არაფერი მექნებოდა, ამ ყველაფერზე რომ დაფიქრებულიყავით და ოდნავ მეტი გულმოდგინება გამოგეჩინათ! მაშინ, ეჭვი არ მეპარება, უმცირეს დროში შეიძენდით იმ დახვეწილ ტაქტს, რომელიც ჯერ გაკლიათ, რათა სათანადო გავლენა იქონიოთ თქვენს მოწაფეზე.^[59]

მინდოდა, ამ დიდებული ლედისთვის მის მსჯელობაში გაჟღერებულ ზოგიერთ შეუსაბამობაზე მიმენიშნებინა, მაგრამ სიტყვის დამთავრებისთანავე წავიდა. ყველაფერი თქვა, რაც საჭიროდ მიაჩნდა, ჩემი პასუხის მოსმენა კი მის გეგმაში არ შედიოდა. მე უნდა მომესმინა და არ შევკამათებოდი.^[56]

უკვე აღვნიშნე, რომ მათილდა, ბოლოს და ბოლოს, ნაწილობრივ, დამორჩილდა დედის მოთხოვნას (დასანანია, რომ მისის მარეიმ თავისი ძალაუფლება ცოტა ადრე არ გამოიყენა!). მან თითქმის ყველა საყვარელი გასართობი მიატოვა და იძულებული იყო, ან ცხენით ესეირნა გრუმის (ცხენოსანი მხლებელი) თანხლებით, ან ფეხით - გუვერნანტთან ერთად, ან მამის მუშებისა და მოიჭარეების საცხოვრებლებს სწვეოდა, სადაც შეეძლო, თავი შეექცია ბერიკაცებთან და დედაბრებთან საუბრით, რომლებიც შინ რჩებოდნენ, სანამდანარჩენები მინდორში მუშაობდნენ. ერთ-ერთი ასეთი გასეირნების დროს მისტერ უესტონს გადავეყარეთ. დიდი ხანია, მასთან შეხვედრაზე ვოცნებობდი, მაგრამ ახლა მომინდა, რომ ის ან მე სადმე სხვაგან ვყოფილიყავით. გული ისე გამალეებით მიცემდა, შემემინდა, ჩემი გრძნობები არ გამეცა. მაგრამ მან, როგორც მომეჩვენა, არც კი შემომხედა და მალე დავმშვიდდი. იგი მოკლედ მოგვესალმა და მათილდას ჰკითხა, დისგან რამე ხომ არ ისმისო.^[57]

- დიახ, - მიუგო მან, - როგალიმ პარიზიდან მოგვწერა, რომ თავს შესანიშნავად გრძნობს და ძალიან ბედნიერია.^[58]

ბოლო სიტყვა მის მათილდამ ხაზგასმით წარმოთქვა და მისტერ უესტონს მოურიდეებულად შეხედა, მაგრამ ამ უკანასკნელმა თითქოს ვერაფერი შეამჩნია და სერიოზულად და ასევე ხაზგასმით განაცხადა.^[59]

- ვიმედოვნებ, მომავალშიც ასე გაგრძელდება.^[60]

- გჯერათ, რომ ასე იქნება? - გავბედე შევითხვის დასმა, ვინაიდან მათილდა თავის ძალს გაეკიდა, რომელმაც კურდღელი დააფრთხო.^[61]

- ვერაფერს ვიტყვი, - მიპასუხა მან, - შესაძლოა, სერ თომასი იმაზე უკეთესი აღმოჩნდეს, ვიდრე ვფიქრობდი, მაგრამ იმის მიხედვით, რაც მოვისმინე და დავინახე, მხოლოდ გული თუ დაგვწყდება, რომ ასეთი ნორჩი, მხიარული და... ერთი სიტყვით, მომხიბლავი არსება, რომლის ყველაზე დიდი და, შესაძლოა, ერთადერთი ნაკლი, როგორც ჩანს, ქარაფშუტობა იყო...

დიახ, ეს, ცხადია, სერიოზული ნაკლია, ვინაიდან გზას უხსნის ყველა დანარჩენს და მას, ვისაც ის აქვს, საცდურის წინაშე დაუცველს ხდის... შეგვიძლია, მხოლოდ გული დაგვწყდეს, რომ იგი ასეთ ადამიანს გააყოლეს. ეს, ალბათ, დედამისმა მოინდომა, არა?^[...]

- დიახ. მაგრამ, ვფიქრობ, თვითონაც. ყოველთვის იცინოდა, როდესაც ვცდილობდი, გადაწყვეტილება შეეცვალა.^[...]

- ცდილობდით? ასეთ შემთხვევაში, თუ ეს ცუდად დამთავრდა, თავს იმით ინუგეშებთ, რომ ამაში ბრალი არ მიგიძღვით, მაგრამ ვერ წარმომიდგენია, როგორ გაამართლებს თავის საქციელს მისის მარეი. მას რომ უფრო ახლოს ვიცნობდე, ალბათ, თავს ვერ შევიკავებდი და მოურიდებლად ვკითხავდი.^[...]

- დიახ, ეს არაბუნებრივად ჩანს, მაგრამ ზოგიერთს ტიტული და სიმდიდრე ცხოვრებაში უმთავრესად მიაჩნია და ფიქრობს, რომ მოვალეობა პირნათლად მოიხადა, თუ თავისი შვილებისთვის ერთიც მოიპოვა და მეორეც.^[...]

- მართალს ბრძანებთ. მაგრამ უცნაური არ არის, რომ გამოცდილი, გათხოვილი ქალები ასე არასწორად მსჯელობენ?^[...]

ამ დროს აქოშინებული მათილდა დაბრუნდა, რომელსაც დაგლეჯილი კურდღლისთვის ხელი ყურებში ჩაევლო.^[...]

- ამ კურდღლის გადარჩენას აპირებდით თუ მოკვლას? - ჰკითხა მისტერ უესტონმა, რომელიც, როგორც ჩანს, დააბნია ქალიშვილის სიხარულით გაბრწყინებულმა სახემ.^[...]

- თავი მოვიკატუნე, თითქოს გადარჩენა მინდოდა, - გულწრფელად აღიარა მან, - ნადირობის სეზონი ხომ ძალზე შორსაა! მაგრამ გაცილებით საინტერესო იმის ნახვა იყო, თუ როგორ მოუღო მას ბოლო პრინცმა. ორივენი ხედავდით, რომ ვერაფერს გავაწყობდი: პრინცი დაეწია და ზურგი წაშში გადაუკვნიტა! საუცხოო სანახაობა იყო, არა?^[...]

- ძალიან! ლედი ბაჭიას მისდევს!^[...]

მათილდამ მის პასუხში მსუბუქი სარკაზმი შეამჩნია, მხრები აიჩეჩა, მრავალმნიშვნელოვნად წარმოთქვა „ჰმ!“, ჩემკენ მოტრიალდა და მკითხა, ნადირობა თუ მოგეწონათო. მივუგე, რომ ჩემი აზრით, მოსაწონი არაფერი იყო, თუმცა არცთუ ყურადღებით ვაკვირდებოდი.^[...]

ენ ბრონტე

- ნუთუ ვერ დაინახეთ, როგორ ხლართავდა გზას მოზრდილი კურდღელივით? ვერც მისი ჭყვილი გაიგონეთ?

- ვერა, თუმცა ეს მიხარია კიდევ.

- ბავშვივით ატირდა.

- საბრალო! ახლა რას უზამთ?

- სწრაფად ვიაროთ! პირველივე ქოხში დავტოვებ. შინ რომ წავიღო, მამა გამიბრაზდება, ძალლი რომ არ გამოვიხმე.

მისტერ უესტონი უკვე წასულიყო, ჩვენც ჩვენს გზას გავუყევით, მაგრამ როდესაც კურდღელი პირველივე ფერმაში დავტოვეთ და მის სანაცვლოდ შემოთავაზებული კვლიავის ბისკვიტი და მოცხარის ღვინო მივირთვით, კვლავ შევხვდით მას: როგორც ჩანს, თავისი საქმე დაემთავრებინა და უკან ბრუნდებოდა. ხელში მაჩიტების მშვენიერი თაიგული ეჭირა, რომელიც მე გამომიწოდდა, თან ღიმილით დაამატა, - მართალია, ბოლო ორი თვის განმავლობაში აღარ ჩანდით, არ დამვიწყებია, რომ მაჩიტები თქვენს საყვარელ ყვავილებს შორის დაასახელებთ. თაიგული ძალზე თავაზიანად გადმომცა, ოღონდ ქათინაურისა და დახვეწილი გალანტურობის გარეშე, არც „მოკრძალებისა და მოწინებულის თაყვანისცემის“ (იხ. როზალი მარეი) გამომხატველი მზერა მოუპყრია, მაგრამ მთავარია, რომ ჩემი ნათქვამი უმნიშვნელო სიტყვები არ დავიწყებოდა! ზუსტად ახსოვდა, როდიდან აღარ გვენახა ერთმანეთი!

- როგორც მითხრეს, მის გრეი, - განაგრძო მან, - კითხვის ტრფიალი ყოფილხართ, თანაც ამ საქმიანობაში ისეთი ჩართული, რომ სხვა სიამოვნებას არ სცნობთ.

- დიახ, ასეა! - განაცხადა მის მათილდამ.

- არა, მისტერ უესტონ, არ დაიჭეროთ ეს აღმაშფოთებელი ცილისწამება! ჩვენს ქალიშვილებს გაზვიადება და უსაფუძვლო დასკვნის გამოტანა ახასიათებთ, თუნდაც თავიანთი მეგობრების საზიანოდ. ასე რომ, მათთან წინდახედულება გმართებთ.

- ყოველ შემთხვევაში, ვიმედოვნებ, რომ ეს დასკვნა უსაფუძვლოა.

- რატომ? თუ ქალების განათლების წინააღმდეგობაა?

- სულაც არა. მაგრამ ვენიანააღმდეგები მშვენიერი სქესის იმგვარ

ერთგულებას საქმისადმი, რომელიც სხვა ყველაფერს დაავიწყებთ. ვფიქრობ, განსაკუთრებული გარემოებების გარდა, ზედმეტად გულმოდგინე და უწყვეტი საქმიანობა მხოლოდ დროის უაზრო კარგვაა, რაც, როგორც ხორციელ, ისე სულიერ ჯანმრთელობას ვნებს.^[SEP]

- ამ ზედმეტობისთვის არც დრო მაქვს და არც მიდრეკილება.^[SEP]

ჩვენ კვლავ დავშორდით ერთმანეთს.^[SEP]

აბა, რა არის აქ ღირშესანიშნავი? რატომ მოგიყევით ამის შესახებ? იმიტომ, ძვირფასო მკითხველო, რომ ეს შეხვედრა საკმარისი აღმოჩნდა, რათა ჩემთვის სულის სიმხნევით აღვსილი სალამო, ტკბილი ოცნებებით მდიდარი ღამე და იმედიანი დილა ეჩუქებინა. უგუნური სიმხნევე, სულელური ოცნებები, უმიზეზო იმედი - იტყვიან თქვენ და შეკამათებას ვერ გავბედავ, ასეთი ეჭვი ძალზე ხშირად მეც გამჩენია. მაგრამ ჩვენი სურვილები აბედს ჰგავს: გარემოებათა კაჟი და რკინა ზოგჯერ ისეთ ნაპერწკალს აჩენს, მაშინვე რომ ქრება, ხოლო თუ ჩვენი სურვილების აბედზე მოხვდა, იმედის ცეცხლად იქცევა.^[SEP]

რა სამწუხაროა, რომ ჩემი იმედის მოციმციმე ალი იმავე დილას ჩაქრა - დედისგან ისეთი წერილი მივიღე, რომ მაშინვე მივხვდი: მამას ავადმყოფობა ისე გაურთულდა, რომ ფეხზე ვეღარ დადგებოდა. თუმცა ჩემი შვებულების დრო შორს აღარ იყო, შემეშინდა, რომ ამქვეყნად მას ვეღარ ვნახავდი. ორი დღის შემდეგ მერიმ მაცნობა, რომ იმედი გადაეწურათ და მისი აღსასრული ახლოვდებოდა. მაშინვე ვთხოვე მისის მარეის, დაუყოვნებლივ წასვლის ნება მოეცა. დაჟინებული თხოვნითა და სითამამით გაოცებულმა მითხრა, რომ ასეთი აჩქარების საბაბი არ მქონდა. ბოლოს, ნებართვა მაინც მომცა, თუმცა დაამატა, რომ აღელვების განსაკუთრებულ მიზეზს ვერ ხედავდა და ეს ყველაფერი ცრუ განგაში აღმოჩნდებოდა, თუ არადა, ასეთი იყო ბუნების კანონი, ოდესღაც ყველანი მოვკვდებოდით და ისე არ უნდა წარმომედგინა, თითქოს მხოლოდ მე დამატყდა თავს უბედურება. შემდეგ დასძინა, რომ მისი განკარგულების თანახმად, ო.-ში ფაეტონით მიმიყვანდნენ. „მწუხარების ნაცვლად, მის გრეი, იმ კეთილდღეობის მადლიერი იყავით, რომლითაც სარგებლობთ. ვინ მოთვლის, რამდენი ღარიბი მღვდელი ცხოვრობდა ამქვეყნად, რომლის სიკვდილმაც მათი ოჯახები მათხოვრობისთვის გაწირა,

თქვენ კი გავლენიანი მეგობრები გყავთ, რომლებიც მზად არიან, კვლავაც მფარველობა გაგიწიონ და ყურადღება არ მოგაკლონ“.

„ყურადღებისთვის“ მადლობა გადავუხადე და ჩემი ოთახისკენ გავიქეცი, რათა სასწრაფოდ მოვმზადებულიყავი. ყველა აუცილებელი ნივთი ჩემს ყველაზე დიდ სკივრში ჩავაწყვე და ქვევით ჩავიტანე. მაგრამ შემეძლო, არც ავჩქარებულიყავი, ჩემ გარდა არავინ ჩქარობდა, დიდხანს ველოდი ფაეტონს. ბოლოს, როგორც იქნა, ჩამოდგა და გზას გავუდევე, მაგრამ ოჰ, როგორ არ ჰგავდა ეს მშობლიურ სახლში ჩემს წინა დაბრუნებას! ბოლო დილიჯანსს ვერ მივუსწარი და ამიტომ ეტლი ვიქირავე, რომელიც ათი მილის შემდეგ ოთხთვალათი შევცვალე, რადგან მეეტლეს ციცაბო ფერდობებზე გადაადგილება არ სურდა. შინ მხოლოდ საღამოს ათის ნახევრისთვის მივედი, მაგრამ ჩემიანები ჯერ არ დაწოლილიყვნენ.

დედა და და ზღურბლზე შემეგებნენ - ნალვლიანები, მდუმარენი, ფერმკრთალნი... ისეთი დაბნეული და დამფრთხალი ვიყავი, რომ შეკითხვის დასმას ვერ ვბედავდი, რადგან პასუხის მეშინოდა.

- აგნეს! - როგორც იქნა, წარმოთქვა დედამ. ვხედავდი, როგორ ცდილობდა რაღაც ძლიერ გრძნობას მორეოდა.

- ოჰ, აგნეს! - შესძახა მერიმ და ატირდა.

- როგორ არის? - ამოვღერღე.

- გარდაიცვალა.

ველოდი ამ პასუხს, მაგრამ მაინც თავბარი დამეცა.

თავი XIX - წერილი

მამაჩემის ცხედარი აკლდამაში ესვენა, ჩვენ კი, მუე ტანსაცმელში გამონყობილები, დაღვრემილი სახით ვისხედით მაგიდასთან, რომელზეც მწირი საუბმე იდო, და ჩვენს მომავალ ცხოვრებას ვგეგმავდით. დედის ძლიერმა ხასიათმა ამ უბედურებასაც გაუძლო. ძლიერი დარტყმა კი მიიღო, მაგრამ წელში არ გადატეხილა. მერის აზრით, მე ჰორტონ-ლოჯში უნდა დავბრუნებულიყავი, დედა კი მასთან გადასულიყო საცხოვრებლად - ამტკიცებდა, რომ ეს მასზე ნაკლებად არც მისტერ რიჩარდსონს უნდოდა. და

რომ მშვენივრად მოეწყობოდნენ: დედის საზოგადოება, მისი გამოცდილება მათ ცხოვრებას დაამშვენებდა, თვითონ კი ყველანაირად შეეცდებოდნენ, რომ მას თავი ბედნიერად ეგრძნო. ამოდ ცდილობდა მის დაყოლიებას. დედას მტკიცედ გადაეწყვიტა, რომ შვილსა და სიძეს ტვირთად არ დასწოლოდა. ოჰ, ცხადია, იცოდა, რომ სიხარულით ეპატიჟებოდნენ, მაგრამ ჯანმრთელობასა და ჯანს ჯერ არ უჩიოდა და თავის გატანას თვითონაც მოახერხებდა, რათა არავისგან ყოფილიყო დავალებული, მათგანაც კი, ვინც გულწრფელად ცდილობდა, გვერდში ამოსდგომოდა. მას რომ ფულის გადამხდელი სტუმარივით ეცხოვრა მათ სახლში... ცხადია, დათანხმდებოდა, მაგრამ რადგან ამის შესაძლებლობა არ ჰქონდა, მხოლოდ მცირე ხნით ეწვეოდა ხოლმე. დიდხანს კი მაშინ დარჩებოდა, თუ ავადმყოფობა ან სხვა გასაჭირი მოერეოდა, ყოველ შემთხვევაში, სანამ უძღურება საკუთარი თავის რჩენის შესაძლებლობას არ წაართმევდა.^[55]

- არა, მერი, - თქვა მან, - თუ შენ და რიჩარდსონს ზედმეტი ფული გაქვთ, ის თქვენი მომავალი შვილებისთვის უნდა გადაინახოთ, მე და აგნესმა კი საკუთარი თავისთვის თვითონ უნდა შევაგროვოთ თაფლი. იმის წყალობით, რომ სხვის დაუხმარებლად აღვზარდე ჩემი ქალიშვილები, არ დამვიწყებია ის, რაც ვისწავლე. თუ ღვთის ნება იქნება, უსარგებლო მწუხარებასაც გავუმკლავდები, - აქ დედა გაჩუმდა და ცრემლები მოიწმინდა, რომელიც, მისი მცდელობის მიუხედავად, ლოყებზე მაინც ჩამოსდიოდა, შემდეგ კი თავი მტკიცედ დააქნია, - ძალისხმევას არ დავაკლებ, მჭიდროდ დასახლებულ, ჯანსაღ ადგილას ნორმალური პატარა სახლი მოვძებნო. მასში კეთილშობილ ქალიშვილთა პანსიონს გავხსნით, - თუ ასეთებს მოვიძიებთ, - ასევე, მომსვლელ მონაფეებსაც ავიყვანთ: რამდენსაც მოგვანდობენ ან რამდენსაც გავწვდებით. ეჭვი არ მეპარება, მამათქვენის ახლობლები და ჩვენი ძველი მეგობრები შეძლებენ და მონაფეებს გამოგვიგზავნიან ან რეკომენდაციებით დაგვეხმარებიან. ჩემს ახლობლებს კი არ მივმართავ. რას იტყვი, აგნეს? მზად ხარ, შენს ახლანდელ ადგილზე უარი თქვა და დამეხმარო?^[56]

- დიდი სიხარულით, დედა, ჩემ მიერ დაგროვილ ფულს კი ოთახების მოსაწყობად გამოვიყენებთ. დაუყოვნებლივ გამოვიტან ბანკიდან.^[57]

- დავიცადოთ, სანამ დაგვჭირვებია. ჯერ სახლი უნდა მოვძებნოთ და

ყველაფერი მოვამზადოთ.^[1]

მერიმ შემოგვთავაზა, რომ თავის ფულსაც გვასესხებდა - მთელ თანხას, რაც ჰქონდა, მაგრამ დედამ ეს წინადადება უარყო: თქვა, რომ მხოლოდ საკუთარ სახსრებს უნდა დავყრდნობოდით. მისი გაანგარიშებით, ჩემი ფული ან მისი ნაწილიც კი, იმასთან ერთად, რის აღებასაც ავეჭის სანაცვლოდ შევძლებდით, აგრეთვე, იმ მცირე თანხის დამატებით, რომლის გადადებაც ჩვენს ძვირფას მამას ვალის დაფარვის შემდეგ მოეხერხებინა, თავისუფლად უნდა გვყოფნოდა აღდგომამდე, იმ დროისთვის კი, ღვთის შეწევნით, ჩვენი დაუღალავი შრომაც მოიტანდა შემოსავალს. საბოლოოდ, გადავწყვიტეთ მზადებასა და ცნობების მოკრებას დედა დაუყოვნებლივ შესდგომოდა. მე კი, შვებულების ოთხი კვირის გასვლის შემდეგ, ჰორტონ-ლოჯში დავბრუნდებოდი და ჩემი წასვლის შესახებ მაშინ შევატყობინებდი, როცა ჩვენი პანსიონის გახსნისთვის მზადება დასრულდებოდა.^[2]

ეს საუბარი მამის გარდაცვალებიდან დაახლოებით ორი კვირის თავზე შედგა. ჯერ კვლავაც მაგიდას ვუსხედით, როდესაც დედას წერილი მოუტანეს. დახედა თუ არა, მომაკვდავის საწოლთან გათენებული ღამეებისა და განუქარვებელი დარდისგან ფერდაკარგულ სახეზე სისხლი მოაწვა.^[3]

- მამაჩემისგანაა, - ჩაილაპარაკა და კონვერტი აჩქარებით გახსნა.^[4]

ახლობლები მას მრავალი წლის განმავლობაში არ შეხმობიან. ბუნებრივი ცნობისმოყვარეობით ვაკვირდებოდი მის სახეს, სანამ წერილს კითხულობდა. ჩემდა გასაოცრად, დავინახე, რომ დედამ ტუჩი მოიკვნითა და გაბრაზებულივით, შუბლი შეიკრა. შემდეგ, ფურცელი მაგიდაზე დააგდო და დამცინავი ღიმილით გვითხრა.^[5]

- ბაბუათქვენმა თავაზიანობა გამოიჩინა და წერილი მომწერა. ეჭვი არ ეპარება, რომ დიდი ხანია, ვნანობ ჩემს „ბედნავს გათხოვებას“, და თუ ამას დავადასტურებ და ვაღიარებ, რომ ცუდად მოვიქეცი, როდესაც მისი რჩევა ყურად არ ვიღე და ამის გამო დამსახურებულად დავისაჯე, შესაძლებლობას მომცემს, კეთილშობილი ლედი გავხდე - თუ უიმედოდ არ დავეშვი ფსკერზე - და თავის ანდერძში ჩემს ქალიშვილებსაც მოიხსენიებს. მერი, თუ შეიძლება, ბიუვარი (საქალაქადე ან რვეული წერილების, კონვერტებისა და მისთანების შესანახად) მომანოდე და უბრძანე, მაგიდა აალაგონ, დაუყოვნებლივ უნდა

ვუპასუხო. მაგრამ ჯერ თქვენ აგიხსნით, რის დაწერას ვაპირებ, ვინაიდან, ამის გამო, შესაძლოა, შეპირებული მემკვიდრეობა ორივემ დაკარგოთ. მივწერ, რომ ცდება, როცა ჰკონია, თითქოს ვნანობ ჩემი ქალიშვილების გაჩენას (ისინი ჩემი ცხოვრების სიამაყე და სიბერეში საიმედო დასაყრდენია!) და იმ ოცდაათ წელიწადს, რომელიც ჩემი ძვირფასი და დაუვიწყარი მეგობრის გვერდით გავატარე. ჩვენი გასაჭირი სამჯერ მძიმე რომ ყოფილიყო (ოღონდ ჩემ გამო არა!), სამჯერ უფრო გამიხარდებოდა, რომ მას მამათქვენთან ერთად ვიზიარებდი და ისე ვანუგეშებდი, როგორც შემეძლო. ბოლო ავადმყოფობას ათჯერ მეტად რომ გაეტანჯა, ისევე თავდაუზოგავად მოვევლიდი და ერთხელაც არ დავინუწუნებდი. უფრო მდიდარი ქალი რომ შეერთო, უბედურება და გასაჭირი გვერდს მაინც არ აუვლიდა, მაგრამ ეგოისტურად მჯერა, რომ ჩემზე უკეთ ვერავინ შეუნარჩუნებდა სულის სიმხნევებს. იმიტომ კი არა, რომ სხვებზე უკეთესი ვარ. არა, მე მისთვის ვიყავი შექმნილი, ის კი - ჩემთვის. ვერაფრით ვინანებ მასთან ერთად გატარებულ იმ ბედნიერ დღეებს, თვეებსა და წლებს, რომლის მსგავსიც ვერავისთან გვექნებოდა, ვერც იმას ვინანებ, რომ უდიდესი პატივი მერგო, მისთვის ავადმყოფობის დროს მომეწყო და გაჭირვების დროს გვერდში ვყოლოდი. მეთანხმებით, გოგონებო? თუ მივწერო, რომ ძალიან ვწუხვართ ამ ოცდაათი წლის გამო, ჩემს შვილებს ერჩივნათ, სულაც არ გაჩენილიყვნენ ამქვეყნად-მეთქი? მაგრამ რახან ასეთი უბედურება ეწვიათ, ნებისმიერ ნამცეცს მაღლიერებით მიიღებენ, რომელსაც ბაბუა უწილადებს-მეთქი?^[1]

ცხადია, ორივემ დედის გადაწყვეტილებას დავუჭირეთ მხარი. მერიმ თვითონ აალაგა მაგიდა, მე ბიუვარი მივუტანე. წერილი მაშინვე დაიწერა და გაიგზავნა და იმ დღიდან მოყოლებული, ბაბუას შესახებ არაფერი გვსმენია, სანამ მრავალი წლის შემდეგ გაზეთში მისი გარდაცვალების მაუწყებელ განცხადებას არ წავაწყდით - მთელი მისი ქონება, უეჭველია, ჩვენს მდიდარ ბიძაშვილებს ერგო, რომლებიც ცხოვრებაში არასდროს გვინახავს.^[2]

თავი XX ^[P T P]_[SEP SEP] გამომშვიდობება

პანსიონისტვის სახლი ა-ში, მოდურ საზღვაო კურორტზე ვიქირავეთ.

ორ-სამ პანსიონერსაც დაგვპირდნენ. მე ჰორტონ-ლოჯში ივლისის შუა რიცხვებში დავბრუნდი, დედა კი ქირავნობის ხელშეკრულების ბოლომდე მისაყვანად, ახალი მოწაფეების მოსაძებნად, ძველი ავეჯის გასაყიდად და ახალი საცხოვრებლის მოსაწყობად დავტოვე.^[35]

ხშირად გვებრალება ღარიბები, ვინაიდან თავისუფალი დრო არა აქვთ ცხოვრებიდან წასული ძვირფასი ხალხის დასატირებლად - თავს დატეხილი უბედურების სიმძიმის მიუხედავად, გასაჭირი მუშაობას აიძულებს, მაგრამ განა სასარგებლო საქმიანობა საუკეთესო წამალი არაა დარდის გასაქარვებლად და სასონარკვეთილების დასაძლევად? დიახ, შრომა სასტიკი მანუგეშებელია. როდესაც სიცოცხლის სიხარული ჩვენთვის თავის მომხიბლაობას კარგავს, განა სისასტიკე არაა, ათასი საზრუნავით თავის დამძიმება? და - მუშაობის იძულება, როდესაც აფორიაქებულ სულს მხოლოდ სიმშვიდე და მდუმარებაში ტირილი სურს? მაგრამ განა შრომა არ ჯობია იმ სიმშვიდეს, რომელსაც ვეძებთ? ნუთუ ყოველდღიური საზრუნავი აუნაზღაურებელ დანაკლისზე ფიქრსა და ტირილზე უფრო სამძიმოა? ამასთან, არ შეიძლება ფუსფუსი და წუხილი უიმედოდ, თუნდაც ის იმედი მოსაწყენი სამუშაოს დასრულებას, აუცილებელი საქმის კეთებას ან ახალი უბედურების თავიდან აცილებას უკავშირდებოდეს. მიხაროდა, რომ ბუნებით ენერგიულ დედას ამდენი საქმე გამოუჩნდა. ჩვენი გულკეთილი მეზობლები მას მხურვალედ თანაუგრძნობდნენ - ის, რომელსაც ოდესღაც სიმდიდრეც ეგემა და მაღალ საზოგადოებაში ყოფნაც, ახლა, გაჭირვების ფაშს, ასეთ უკიდურესობამდე მისულიყო! მაგრამ დარწმუნებული ვარ, სამჯერ მეტად დაიტანჯებოდა, სიმდიდრე რომ ჰქონოდა და იმ სახლში დარჩენა შესძლებოდა, სადაც ყველაფერი წარსულ ბედნიერებასა და ამასწინანდელ დანაკარგს გაახსენებდა. ფიქრით, კვლავ და კვლავ დაუბრუნებოდა თავს დატეხილ უბედურებას და სასონარკვეთილებას მიეცემოდა.^[36]

აღარ აღვწერ, როგორი გრძნობით დავტოვე ძველი სახლი, საყვარელი ბაღი, სოფლის პატარა ეკლესია, რომელიც ახლა ორმაგად ეძვირფასებოდა ჩემს გულს, ვინაიდან მამაჩემი ოცდაათი წლის განმავლობაში ქადაგებდა და ლოცულობდა მის კედლებში, ამჟამად კი მის ფილებქვეშ ეძინა საუკუნო ძილით, და პირქუში, მოშიშვლებული, მკაცრი და, იმავდროულად, მშვენიერი

გორაკები ვიწრო ხეობებით, მწვანე კორომებითა და მოჩუხჩუხე წმინდა ნაკადულებით, - სახლი, სადაც დავიბადე, ადგილები, სადაც ბავშვობა გავატარე, სადაც ადრეული წლებიდან მოეყარა თავი ყველაფერს, რაც მიყვარდა... და, აჰა, დავტოვე ისინი, რათა იქ აღარასოდეს დავბრუნებულიყავი! მართალია, ჰორტონ-ლოჯში მივდიოდი, სადაც მრავალ უკეთურებას შორის სიხარულის ერთადერთი წყარო მეგულეობდა, მაგრამ ამ სიხარულს მტანჯველი ტკივილი ერთოდა, ჩემი იქ ყოფნის ვადა კი ექვს თვეში იწურებოდა! თუმცა უძვირფასესი დღეებიც ერთიმეორის მიყოლებით ქრებოდა, მას მხოლოდ ეკლესიაში ვხედავდი! ორი კვირა გავიდა ჩემი დაბრუნებიდან, ჩვენ კი ერთმანეთს ჯერ არ შევხვედროდით. ისინი ჩემთვის უსაშველოდ გაიწელა და ვინაიდან ჩემს დაუდეგარ მოწაფეს გამუდმებით დავყავდი სასეირნოდ, კვლავ და კვლავ მიჩნდებოდა იმედი, რომელსაც მყისვე ენაცვლებოდა სასტიკი იმედგაცრუება. „ეს ხომ უდავო მტკიცებულებაა, - ვფიქრობდი მე, - შენ რომ ჭკუა გქონდეს, გვერდიდან შეხედავდი მას და გულწრფელად აღიარებდი, რომ ის შენდამი გულგრილია. ის რომ იმის ნახევარს მაინც ფიქრობდეს შენზე, რამდენსაც შენ ფიქრობ მასზე, აქამდე არაერთხელ გნახავდა - ჰკითხე შენს გულს და ის დაგიდასტურებს! მაშ, დაივიწყე ეს სისულელე! იმედი ნუღარ გექნება! დაუყოვნებლივ ამოიგდე თავიდან მტანჯველი ფიქრები და სულელური სურვილები, მხოლოდ შენს მოვალეობასა და ერთფეროვან, დაცარიელებულ ცხოვრებაზე იფიქრე, რომელიც წინ გელოდება. ნუთუ აქამდე ვერ მიხვდი, რომ ასეთი ბედნიერება საშენო არაა?“

მაგრამ ჩვენ მაინც შევხვდით, მოულოდნელად დამეწია, მინდორ-მინდორ ვბრუნდებოდი ნენსი ბრაუნისგან, რომელიც სასწრაფოდ ვინახულე, სანამ მის მათილდა თავის უბადლო ფაშატს დაატენებდა. მას უკვე სმენოდა ჩემი მძიმე დანაკარგის შესახებ, თუმცა თანაგრძნობა არ გამოუხატავს, არ მოუსამძიმრებია. პირდაპირ მკითხა:

- დედათქვენი როგორაა?

ეს არ იყო თავისთავად ცხადი შეკითხვა, ვინაიდან მასთან არასდროს მიხსენებია, რომ დედა მყავდა. მაშასადამე, ამის შესახებ სხვებისგან გაეგო, და მის შეკითხვაში, ისევე, როგორც კილოში, კეთილმოსურნეობა და ღრმა,

ენ ბრონტე

გულწრფელი თანაგრძნობა უღერდა! თავაზიანობის ყველა წესის დაცვით, მადლობა გადავუხადე და მივუგე, რომ იგი თავს იმდენად კარგად გრძნობდა, რამდენადაც ეს მსგავს ვითარებაში იყო შესაძლებელი.^[1]

- რის გაკეთებას აპირებს მომავალში? - დამისვა მეორე შეკითხვა.^[2]

ბევრს ეს უწესობად მოეჩვენებოდა და ორჭოფულად უპასუხებდა, მაგრამ მსგავსი რამ თავში აზრადაც არ მომსვლია და მოკლედ ვუამბე დედაჩემის გეგმებისა და იმედიანი განწყობის შესახებ.^[3]

- გამოდის, რომ აქედან მალე გაემგზავრებით? - მკითხა მან.^[4]

- დიახ, ერთი თვის შემდეგ.^[5]

იგი გაჩუმდა, თითქოს რაღაცაზე ჩაფიქრდა. როდესაც ლაპარაკი განაგრძო, მეგონა იტყოდა, რომ ჩემი წასვლა გულს დასწყვეტდა, მან კი თქვა:^[6]

- ვფიქრობ, აქაურობას ხალისით დატოვებთ, არა?^[7]

- დიახ, თუმცა მთლად ასეც არაა.^[8]

- მთლად ასეც არაა? მერედა, რამ შეიძლება, გული დაგწყვიტოთ?^[9]

შეცბუნებისგან გავბრაზდი კიდევ- აქ დასარჩენად მხოლოდ ერთი მიზეზი არსებობდა, მაგრამ მას ამ საიდუმლოსთან შეხების უფლება არ ჰქონდა.^[10]

- რატომ ფიქრობთ, რომ აქ ასე ძალიან არ მომწონს?^[11]

- ეს თვითონ მითხარით, - მიპასუხა პირდაპირ, - უფრო სწორად, თქვით, რომ უმეგობროდ ცხოვრება გიმძიმთ, აქ კი მეგობრები არ გყავთ და არც მათი პოვნის იმედი გაქვთ. თვითონაც ვიცი, რომ შეუძლებელია, აქ ყოფნა მოგეწონოთ.^[12]

- მე ვთქვი, რომ ვერ ვიცხოვრებდი, ამქვეყნად ერთი მეგობარიც რომ არ მყავდეს-მეთქი. მაგრამ მესმის, რაოდენ არაგონივრული იქნებოდა იმის მოთხოვნა, რომ მეგობარი მუდამ გვერდით მყავდეს. ვფიქრობ, მტრებით სავსე სახლშიც ბედნიერი ვიქნებოდი, თუ... (არა, არა, ამ ფრაზას ვერ გავაგრძელებდი!) თანაც იმ ადგილს, სადაც ცხოვრების ორი-სამი წელიწადი გაატარე, დაუნანებლად ვერ დატოვებ.^[13]

- მის მათილდასთან, თქვენს ახლანდელ ერთადერთ მოწაფესა და თანამოსაუბრესთან განშორება გულს დაგწყვეტთ?^[14]

- შესაძლოა. მე მის დასაც სევდიანად დავემშვიდობე.^[15]

- ოჰ, ამის გაგება კი შეუძლებელია.^[SEP]
- მის მართლდა არაფრითაა მასზე ცუდი, ერთ რამეში ჯობს კიდევ.^[SEP]
- მაინც, რაში?^[SEP]
- პირდაპირია.^[SEP]
- ის კი - არა?^[SEP]
- ოჰ, ორპირს არ ვუწოდებდი, მაგრამ ზოგჯერ თვალთმაქცობდა.^[SEP]

- თვალთმაქცობდა? მართლა? შევატყვე, რომ თავნება და პატივმოყვარე იყო... ახლა კი, - დაამატა მან პაუზის შემდეგ, - მის თვალთმაქცობასაც დავიჭერებ, თანაც იმდენად დახვეწილს, რომ გულუბრყვილო და გულწრფელად მიმნდობი ქალიშვილის შთაბეჭდილებას ტოვებდა, დიახ, - განაგრძო ჩაფიქრებული სახით, - აი, რით აიხსნება ზოგიერთი წვრილმანი, რომელსაც ადრე ჩიხში შევყავდი.^[SEP]

შემდეგ მან საუბარი ზოგად თემებზე გადაიტანა და თითქმის პარკის ჭიშკართან დამემშვიდობა - ამჟამად, შორი გზით შემოუარა, რადგან უკან გაბრუნდა და მწვანე ღობის მიღმა მიიმალა, რომელსაც აქეთობას ჩავუარეთ. ამას სულაც არ ვნანობდი: მხოლოდ ის მწყინდა, რომ მაინც წავიდა, რომ მის ხმას ვეღარ გავიგონებდი, რომ ჩვენი ხანმოკლე და საუცხოო საუბარი დასრულდა. მას სიტყვაც არ დაუძრავს სიყვარულზე, ალერსსა და მეგობრულ სიმპათიაზეც არ მიუნიშნებია, მე კი სიხარულით მაინც ცაში დავფრინავდი. მის გვერდით სიარული, მისი ნათქვამის მოსმენა, იმის შეგრძნება, რომ ღირსეულ თანამოსაუბრედ მივაჩნდი, რომელსაც მისი ამრების გაგება და შეფასება შეეძლო - ესეც საკმარისი იყო.^[SEP]

„დიახ, ედვარდ უესტონ, მე მართლა შემეძლო ბედნიერი ვყოფილიყავი მტრებით სავსე სახლში, თუკი ერთადერთი მეგობარი მეყოლებოდა, რომელსაც გულწრფელად, ღრმად და ერთგულად ვეყვარებოდი. და თუ ეს მეგობარი შენ იქნებოდი, დაე, შორიშორს ვყოფილიყავით, დაე, იშვიათად მიგველო ერთმანეთისგან ბარათები და კიდევ უფრო იშვიათად შევხვედროდით, დაე, მძიმე ჯაფისგან, საზრუნავისა და გაჭირვებისგან მოცლა არ მქონოდა - ეს მაინც ისეთი ბედნიერება იქნებოდა, რომელზე ოცნებისაც კი მეშინია! და მაინც, ვინ იცის, - განვაგრძე საკუთარ თავთან საუბარი პარკის გავლისას, - ვინ იცის, რას მოიტანს თუნდაც ეს ბოლო თვე? ამქვეყნად

თითქმის ოცდასამი წელი ვიცხოვრე, ბევრი ვიტანჯე, სიხარული კი იშვიათად განმიცდია. ნუთუ ბოლომდე ასეთი მოღრუბლული ცის ქვეშ უნდა ვიარო? ნუთუ არ შეიძლება, ღმერთმა ჩემი ლოცვა გაიგონოს, ღრუბლები გაფანტოს და მზის სხივებით დამასაჩუქროს? ნუთუ ის უარს მეტყვის ყველა სიკეთეზე, რომლებიც ასე უხვად ეძლევა მას, ვინც არ ითხოვს და ვერც კი ამჩნევს, ისე იღებს? რატომ მე არ შემიძლია იმედი ვიქონიო? ^[18]

და რაღაც დროის განმავლობაში იმედს არ ვკარგავდი, მაგრამ, სამწუხაროდ, დრო იწურებოდა, კვირა კვირას მისდევდა, ის კი მხოლოდ ერთხელ შევამჩნიე შორიდან და მივესალმე, როდესაც მის მათილდასთან ერთად ვსეირნობდი. სხვაგან არსად მინახავს, ცხადია, ეკლესიის გარდა. ^[19]

აი, ბოლო კვირადღეც დადგა და უკანასკნელად დავჯექი ძელსკამზე ჩემს კუთხეში. ქადაგების დროს რამდენჯერმე ლამის ვიტირე - მისი ბოლო ქადაგება, რომელსაც მოვისმენდი, საუკეთესო იქნებოდა მათ შორის, რაც ოდესმე ჩემს ყურს მისწვდებოდა, ამაში ეჭვი არ მეპარებოდა. წირვა დამთავრდა, მრევლი დაიშალა. მეც კარისკენ გავემართე. უკანასკნელად ვხედავდი მას, უკანასკნელად მესმოდა მისი ხმა. დიახ, ალბათ, უკანასკნელად. ^[20]

ეკლესიის ეზოში მათილდას მის გრინები მისცვივდნენ. შეკითხვები დააყარეს დისა და არ ვიცი, კიდევ რის შესახებ. ერთი სული მექონდა, როდის დაამთავრებდნენ ლაპარაკს, რათა სწრაფად დავბრუნებულიყავით ჰორტონ-ლოჯში. იქ კი, ჩემს ოთახში ან ბაღის მოფარებულ კუთხეში, გულს მოვიოხებდი - გამოვიტირებდი ჩვენს განშორებას, ჩემს ცრუ იმედებსა და ტყუილ ოცნებებს. ამ ერთხელაც. შემდეგ კი სამუდამოდ ვიტყოდი უარს ამ სულელურ ოცნებებზე და მხოლოდ ნაცრისფერ, გადაულახავ, სევდიან სინამდვილეზე ვიფიქრებდი. ამ დროს ხმადაბლა ნათქვამი მომესმა. ^[21]

- ამ კვირას მიემგზავრებით, მის გრეი? ^[22]

- დიახ, - მივუგე მოულოდნელობისგან დაბნეულმა და ალბათ, თავს ვერ შევიკავებდი, ისტერიკისადმიმცირე მიდრეკილება მაინც რომ მექონოდა. ^[23]

- რა გაეწყობა, - განაგრძო მისტერ უესტონმა, - მინდოდა, დაგმშვიდობებოდი, ჩვენ ხომ თქვენს გამგზავრებამდე, სავარაუდოდ, აღარ შევხვდებით. ^[24]

- მშვიდობით, მისტერ უესტონ, - ვთქვი მე (ოჰ, რამხელა ძალისხმევა დამჭირდა, რათა ხმა არ ამკანკალებოდა!) და ხელი გავუწოდე. მან ის თავისაში რამდენიმე წამი გააჩერა.

- ვინ იცის, იქნებ შევხვდეთ კიდევ ერთმანეთს. ეს თქვენთვის სულერთი არ იქნება?

- ცხადია, არა. ყოველთვის გამიხარდება თქვენი დანახვა.

უფრო ცივი პასუხის გასაცემად ძალა არ მეყო. მან აღერსიანად მომიჭირა ხელზე ხელი და ერთმანეთს დავშორდით. მაგრამ კვლავ ბედნიერად ვიგრძენი თავი, თუმცა ცრემლებს ძლივს ვიკავებდი. იმწუთას რამის თქმა რომ დამჭირვებოდა, აუცილებლად ავტირდებოდი. თუმცა, თვალები მაინც სველი მქონდა და მათი შემშრალება დამჭირდა. მის მარჯის გვერდით მივდიოდი, თავი ოდნავ გვერდზე მივაბრუნე და შეკითხვებზე არ ვპასუხობდი, სანამ გაბრაზებულმა არ მიყვირა, დაყრუვდით თუ გამოშტერდითო. ფიქრებიდან გამოვერკვიე, მისკენ შევტრიალდი (მოვერიე საკუთარ თავს) და ვკითხე, მგონი რაღაც თქვით-მეთქი.

თავი XXI - პანსიონი

ჰორტონ-ლოჯიდან პირდაპირ ა-ში გავემგზავრე, სადაც დედა უკვე ჩვენს ახალ სახლში მელოდებოდა. იგი ჯანმრთელად იყო, ბედს შეჰგუებოდა, ოდნავ გამხიარულებულიც კი მომეჩვენა, თუმცა მისთვის უჩვეულო სევდიანი თავშეკავებაც შევამჩნიე. ჯერ მხოლოდ სამი პანსიონერი გვყავდა და ექვსი მომსვლელი მონაფე, მაგრამ იმედი გვქონდა, გულმოდგინებითა და მონდომებით, კარგ სახელს დავიგდებდით და მათი რიცხვი გაიზრდებოდა.

ბეჭითად შევუდექი ახალი მოვალეობების შესრულებას. ახალი-მეთქი, იმიტომ ვუწოდე, რომ დედის ხელმძღვანელობით სწავლება და აღზრდა სულ სხვა იყო, ვიდრე ამის მცდელობა საცოდავი დაქირავებულის როლში უცხო ადამიანებს შორის, როცა მოხუცი თუ ახალგაზრდა ზიზღით და დამცინავად მოგმართავს. პირველ თვეებში თავს უბედურად სულაც არ ვგრძნობდი. ყურში კვლავ ჩამესმოდა ფრაზები - „ვინ იცის, იქნებ შევხვდეთ კიდევ“ და „ეს თქვენთვის სულერთი არ იქნება?“ - რომლებიც გულს მითბობდა, ფარულად

მანუგეშებდა და მეხმარებოდა. „მე მას ვნახავ! ის ჩამოვა ან მომწერს!“ - აი, ასეთ და კიდევ უფრო თავხედურ ფრაზებს ჩამჩურჩულებდა იმედი. იმის ნახევარიც არ მჭეროდა, რასაც მეუბნებოდა, უბრალოდ, თავს ვიკატუნებდი, მაგრამ, როგორც ჩანს, იმედი იმაზე ძლიერ იყო ფესვგადგმული, ვიდრე მეგონა. სხვაგვარად, რატომ ჩამწყდა გულში რაღაც, როდესაც კარზე დააკაკუნეს და მოახლემ დედას მოახსენა, რომ მას ვიღაც ჯენტლმენი კითხულობდა? და რატომ გამიფუტდა ხასიათი დღის ბოლომდე, როცა გაირკვა, რომ შორიახლო მცხოვრები მუსიკის მასწავლებელი მოვიდა და სამსახური შემოგვთავაზა? რატომ შემეკრა სუნთქვა, როდესაც ფოსტალიონმა ორი წერილი მოიტანა და დედამ სიტყვებით, - აგნეს, ეს შენთვისააო, - ერთი მე გამომიწოდა? და რატომ ამივარდა ცხელი სისხლი თავში, როცა ჯენტლმენის ხელით დაწერილ მისამართს მოვკარი თვალი? და რატომ... ოჰ, რატომ დამეუფლა საშინელი სასონარკვეთილება, როდესაც კონვერტი გავხსენი და დავინახე, რომ ეს მხოლოდ მერის წერილი იყო, რომლის გამოგზავნაც რატომღაც ქმრისთვის დაევალებინა?²⁵⁶

ნუთუ ყველაფერი აქამდე მივიდა? იმედი გამიცრუვდა, როდესაც ჩემი ერთადერთი დისგან წერილი მივიღე, იმიტომ, რომ ის იმ თითქმის უცნობი ადამიანისგან არ იყო? ძვირფასი მერი! ალბათ, როგორი სიყვარულით მწერდა და ფიქრობდა, რომ გამახარებდა! არა, იმ წერილის წაკითხვის ღირსი არ ვიყავი! საკუთარი თავით აღშფოთებული გადავდებდი კიდევ მას, რათა კეთილგონიერებისთვის მომეხმო და მისი ნახვის უფლება მომეპოვებინა, მაგრამ დედა მიყურებდა და აინტერესებდა, შიგ რა ეწერა, ამიტომ მაინც წავიკითხე ბარათი, დედას გადავეცი და საკლასო ოთახში წავედი ჩემს მონაფეებთან. ვკარნახობდი, მაგალითებს ვამოწმებდი, შეცდომებს ვუსწორებდი, სიცელქისთვის ვსაყვედურობდი, გულში კი საკუთარ თავს გაცილებით მკაცრად ვამუნათებდი. „რა სულელი ხარ! როგორ გაბედე, თუნდაც გეოცნება, რომ წერილს მოგწერდა? ასეთი იმედის საფუძველს რა გაძლევს? ან - რომ გნახავდა, შენთვის განვალდებოდა? ან საერთოდ გაგიხსენებდა?“ „საფუძველი“ - და აქ იმედმა კვლავ გააცოცხლა ჩვენი ბოლო ხანმოკლე შეხვედრა და ის სიტყვები გაიმეორა, რომლებსაც ასე სათუთად ინახავდა ჩემი გული: „მერე რა, განა ეს რამეს ნიშნავს? განა ოდესმე ვინმე

ასეთ სუსტ ტოტს დაყრდნობია? რა არის მასში ისეთი, რასაც ჩვეულებრივი ნაცნობი არ იტყოდა? სრულიად შესაძლებელია, კვლავ შეხვდეთ ერთმანეთს. თუნდაც ახალ ზელანდიაში გაემგზავრო. ეს არ ნიშნავს, რომ შენთან შეხვედრა განიზრახა. შევითხვის დასმაც ნებისმიერს შეეძლო. შენ კი რით უპასუხე? სულელური, საყოველთაოდ მიღებული ფრაზით, ისე, როგორც, ვთქვათ, მისტერ მარეის ან ვინმე სხვას უპასუხებდი, ვის მიმართაც თავაზიანი მიმართვის ვალდებულება გექნებოდა!" „მაგრამ, - არ ცხრებოდა იმედი, - მისი კილო? მისი მანერა?" „სისულელეა! ის ყოველთვის ძალზე მეტყველად ლაპარაკობდა. წინ გრინები და მის მატლდა მარეი იდგნენ, ხალხი მიდი-მოდიოდა, ამიტომ შენთან ახლოს უნდა დამდგარიყო და ხმადაბლა ელაპარაკა, თუ არ უნდოდა, მისი ნათქვამი გაეგონათ. ეს კი არ ენდომებოდა, თუნდაც ისეთი არაფერი ეთქვა!" „მაგრამ ყველაზე მთავარი - მრავალმნიშვნელოვანი და ალერსიანი ხელის მოჭერა, რომელიც თითქოს ამბობდა: „გჭეროდეთ ჩემი!“ და კიდევ მრავალი, მრავალი სხვა, ისეთი საუცხოო და სასიამოვნო, რომ შენც კი ვერ გაგიმეორებ!" „ცარიელი, თვითკმაყოფილი გამონაგონი, იმდენად უაზრო, რომ უარყოფაც კი სისულელეა. წარმოსახვის თამაში, რომლისაც უნდა გრცხვენოდეს! შენ რომ საკუთარი შეუხედაობა, მსუსხავი თავშეკავებულობა და სულელური მორცხვობა გაგხსენებოდა, რის გამოც ცივი, მოუხერხებელი, მოსაწყენი და შესაძლოა, ჭირვეულიც ჩანხარ, ეს ყველაფერი რომ გაგეხსენებინა და აგეწონ-დაგეწონა, ვერასდროს გაბედავდი ასე თავხედურად გეოცნება. ახლა კი კმარა ამდენი სისულელე! ილოცე სინანულისა და მორჩილებისთვის და მსგავსი რამ არასდროს გაიმეორო!"

დრო გადიოდა, მისტერ უესტონისგან არაფერი ისმოდა და მსგავსი დიალოგები სულ უფრო ხშირად იმართებოდა, სანამ, ბოლოს და ბოლოს, უკანასკნელი იმედიც არ განვდევნე, ვინაიდან ჩემმა გულმაც კი აღიარა, რომ თავს ვიტყუებდი. და მაინც ვფიქრობდი მასზე, გულში მის სახეს ველოლიავებოდი და სათუთად ვინახავდი მესხიერებაში ყოველ გამოხედვას, ყოველ სიტყვას, ყოველ ფესტს, რომლებიც მან აღბეჭდა, და ფიქრებში განუწყვეტლივ ვუბრუნდებოდი მის ღირსებას, განსაკუთრებულობას, მოკლედ, ყველაფერს, რითაც მას ჩემი თვალები, სმენა და ფანტაზია

ამკობდა. ^[17]

- აგნეს, მეჩვენება, რომ ზღვის ჰაერი და გარემოს შეცვლა არ მოგიხდა! ასე დანალვლიანებული არასდროს მინახავხარ. ზედმეტად დიდხანს ზიხარ ოთხ კედელს შორის და ძალიან ახლოს მიგაქვს გულთან პანსიონის წვრილმანი უსიამოვნებები. უფრო თავისუფლად შეხედე მათ, მეტი სიმხნევე და ენერგიულობა გმართებს. ხშირად ისეირნე, ყველაზე მოსაწყენი მოვალეობები კი მე დამიტოვე. ჩემთვის სასარგებლოც კი იქნება საკუთარი მოთმინების გამოცდა და ცოტაოდენი გაბრაზება. ^[18]

ეს მითხრა დედამ, როდესაც ერთ დილას, აღდგომის არდადეგებზე ხელსაქმით ვისხედით. მივუგე, რომ მოვალეობები სულაც არ მლლიდა და ჯანმრთელი ვიყავი. და თუ რამე ისე არ იყო, როგორც კი გაზაფხულის მძიმე თვეები ჩაივლიდა, ყველაფერი უკვალოდ გაქრებოდა და ზაფხულში კვლავაც მხიარულსა და მომაგრებულს მნახავდა. მაგრამ მისმა სიტყვებმა ძალიან შემაშფოთა. ვგრძნობდი, რომ ნელ-ნელა ვსუსტდებოდი, მადა დაეკარგე, დაღვრემილობა და მოთენთილობა მომეძალა. რადგან მას არ ვაინტერესებდი და ველარასდროს ვნახავდი, რადგან მეკრძალებოდა მის ბედნიერებაზე ზრუნვა, სიყვარულით ტკობა, მისი დალოცვა და მისგან დალოცვილი ყოფნა, ცხოვრება ტანჯვად მექცა და თუ უფალი თავისთან მიხმობდა, მადლიერებით მოვიპოვებდი სამუდამო სიმშვიდეს. მაგრამ მოვმკვდარიყავი და დედა დამწუხრებული დამეტოვებინა? უგულო და უღირსო შვილო, როგორ შეგეძლო წამითაც კი დაგვიწყებოდა ეს? განა შენ არ გევალება მის სულიერ სიმშვიდეზე ზრუნვა? და ჩვენს ნორჩ მოწაფეებზე ზრუნვა? ნუთუ იმიტომ უგულებელვყოფ ღმერთის მიერ მონიჭებულ მოვალეობებს, რომ სხვა რამ უფრო მიზიდავს? მასზე უკეთ ხომ არავინ იცის, რა უნდა ვაკეთო და სად ვიშრომო? როგორ ვბედავ ოცნებას, რომ ღვთისადმი სამსახური მანამ შევწყვიტო, სანამ დავალებული საქმე არ შემისრულებია; როგორ ვბედავ ოცნებას იმაზე, რომ მისი სასუფეველი დავიმკვიდრო - მანამ, სანამ შრომით არ მომიპოვებია ამის უფლება? „არა! მისი დახმარებით გავმხნევდები და მთელ ძალას მოვალეობის შესრულებას მოვახმარ. თუ ამქვეყნად ბედნიერება არ მიწერია, შევეცდები, ჩემი ახლობლების კეთილდღეობას შევუწყო ხელი და საზღაური იმქვეყნად

მივილო!" - აი, რა გადავწყვიტე გულში და იმ წუთიდან საკუთარ თავს ედვარდ უესტონზე ფიქრის უფლებას - უფრო სწორად, მისთვის თვალის შევლებას - მხოლოდ ხანდახან ვაძლევდი, განსაკუთრებული ჭილდოს სახით. არ ვიცი, რამ ითამაშა გადამწყვეტი როლი, ზაფხულის დადგომამ, ჩემი გადაწყვეტილების კეთილმა გავლენამ, ყველაფრის მკურნალმა დრომ თუ ყველაფერმა ერთად, მაგრამ სულიერი წონასწორობა მალე აღმიდგა, ფიზიკური ჯანმრთელობაც და საქმიანი სულიც თანდათან, მაგრამ განუხრელად მიბრუნდებოდა.^[17]

ივნისის პირველ რიცხვებში წერილი მივიღე ლედი ეშბისგან, ქალიშვილობაში მის მარეის სახელით ცნობილისგან. მან ორ-სამჯერ მომწერა საქორწილო მოგზაურობიდან - საუცხოო ხასიათზე მყოფი მამცნობდა, რომ ძალიან ბედნიერი იყო. მიკვირდა, სიამოვნებისა და ახალი შთაბეჭდილებების მორევში ჩემი არსებობა რამ გაახსენა-მეთქი, მაგრამ შემდეგ ხანგრძლივი დუმილი ჩამოვარდა და თითქოს დავავიწყდი, რადგან დაახლოებით შვიდი თვის განმავლობაში მისგან სტრიქონიც არ მიმიღია. ცხადია, ამას ჩემთვის გული არ უტკენია, თუმცა საკმაოდ ხშირად ვცდილობდი წარმომედგინა, როგორ ცხოვრობდა. ამიტომ მოულოდნელმა წერილმა გამახარა კიდევ. ეშბი-პარკიდან გამოეგზავნა, სადაც ევროპაში მოგზაურობისა და დედაქალაქში გართობის შემდეგ დაბრუნებულიყო. მრავალჯერ მობოდიშებას - მას ყოველთვის ვახსოვდი, მოწერასაც აპირებდა და ასე შემდეგ, მაგრამ სულ რაღაც უშლიდა ხელს - იმის აღიარება მოჰყვა, რომ ძალზე უშინაარსოდ ცხოვრობდა და მე მას, ცხადია, თავქარიან და ცუდ პიროვნებად მივიჩნევდი, მაგრამ ბევრი ეფიქრა და დაესკვნა, რომ ძალიან უნდოდა ჩემი ნახვა. „უკვე რამდენიმე დღეა, რაც აქ ვცხოვრობთ, - განაგრძობდა ის, - სტუმრები არ გვყავს, საშინელი მოწყენილობაა. ხომ იცით, არასდროს მხიბლავდა ოჯახურ ბუდეში ქმართან ერთად ლულუნის იდეა, თუნდაც ის ყველაზე საუკეთესო არსება ყოფილიყო მათ შორის, ვისაც კი ოდესმე ფრაკი სცმია, ამიტომ შემიბრალეთ და მინახულეთ. თქვენი ზაფხულის არდადეგები, სხვების მსგავსად, სავარაუდოდ, ივნისში დაიწყება და გაკვეთილებს ვერ მოიმიზგებთ. აუცილებლად, უთუოდ უნდა მეწვიოთ, თორემ მოვკვდები. მინდა, მეგობრულად მესტუმროთ და დიდხანს დარჩეთ.

როგორც ვითხარით, აქ არავინაა, სერ თომასისა და მოხუცი ლედი ეშის გარდა, მაგრამ მათზე ნუ იფიქრებთ - ისინი თავს არ მოგაბეზრებენ. მშვენიერი ოთახი გეწნებათ, სადაც, სურვილის შემთხვევაში, განმარტობას შეძლებთ. უამრავი წიგნიცაა, თუ ჩემი საზოგადოება მოგწყინდებათ. არ მახსოვს, გიყვართ თუ არა პატარები. თუ - კი, შეგიძლიათ, ჩემი შვილით, ამქვეყნად უმშვენიერესი ბავშვით დატკბეთ, მით უმეტეს, რომ ძუძუს არ ვაწოვებ - თავიდანვე მტკიცედ გადავწყვიტე, რომ ამით თავს არ შევიწუხებდი. მხოლოდ ერთი უბედურება გვჭირს: გოგონა გავაჩინე და სერ თომასს ჩემთვის ეს ჯერ არ უპატიებია, მაგრამ თუ მოხვალთ, სიტყვას გაძლევთ, რომ, როგორც კი ენას ამოიდგამს, მისი გუვერნანტი გახდებით და მას ისე აღზრდით, როგორც საჭიროა, რათა დედამისზე კარგი ქალი გამოვიდეს. პარიზიდან ჩამოყვანილ ჩემს საუცხოო პუდელსაც ნახავთ და ორ საუცხოო, ძალიან ძვირად ღირებულ იტალიურ ტილოსაც, ოღონდ ავტორს ვერ ვიხსენებ. ეჭვი არ მეპარება, მათში უდიდეს სილამაზეს აღმოაჩინო, რომელსაც შემდეგ მე გამანდობთ, რადგან აღფრთოვანება მხოლოდ სხვისი ნათქვამის მიხედვით შემიძლია. კიდევ ათასგვარი საკვირველება და ბრწყინვალე სამშვენიისი გვაქვს - ისინი რომსა და სხვა ქალაქებში შევიძინე.

დაბოლოს, ჩემს ახალ საცხოვრებელსაც ნახავთ - შესანიშნავ სახლსა და პარკს, რომლებზეც ასე ვოცნებობდი! სამწუხაროდ, როგორ აღემატება მოლოდინის ნეტარება ფლობის სიხარულს! რა ჭკუის სასწავლებელი დასკვნაა! გარწმუნებთ, სერიოზულ და დარბაისლურ მატრონად გადავიქეცი - გთხოვთ, მეწვიეთ, თუნდაც ამ სასწაულებრივი გარდაქმნის სანახავად. უახლოესი ფოსტით მომწერეთ, როდის იწყება თქვენი არდადეგები და შემატყობინეთ, რომ მომდევნო დღესვე მოემგზავრებით და ბოლომდე აქ გაატარებთ მას, რათა შეიბრალოთ.

თქვენი მოსიყვარულე,

როზალი ეში

ეს უცნაური გზავნილი დედას ვანახვე და ვკითხე, როგორ მოვეცეულიყავი. გამგზავრება მირჩია და ასეც მოვიქეცი. მინდოდა, მენახა ლედი ეში - და მისი გოგონა - და, შეძლებისდაგვარად, ნუგეშისცემითა და რჩევით დავხმარებოდი, რადგან ეჭვი არ მეპარებოდა, რომ ძალზე უბედური

იყო: სხვაგვარად, მე არ მომწერდა, მით უმეტეს, ასეთი ტონით. იმავდროულად, ადვილი მისახვედრია, ვგრძნობდი, რომ მიწვევაზე დათანხმებით მნიშვნელოვან მსხვერპლს ვიღებდი მისთვის, მრავალი კუთხით ვძალადობდი საკუთარ თავზე და სულაც არ ვიყავი აღფრთოვანებული, რომ ასეთმა მნიშვნელოვანმა პიროვნებამ, ბარონეტის მეუღლემ, პატივი დამდო და შესაძლებლობა მომცა, მეგობრულად ვწვეოდი. გადავწყვიტე, მასთან მხოლოდ რამდენიმე დღე გამეტარებინა. არ დავმალავ - მანუგეშებდა აზრი, რომ ეშბი-პარკი ჰორტონთან ახლოს მდებარეობდა და შესაძლოა, მისტერ უესტონი მენახა ან რაიმე შემეტყო მასზე. [36]

თავი XXII - [P T P] [SEP SEP] სტუმრობა

ეშბი-პარკი, უდავოდ, საუკეთესო შთაბეჭდილებას ახდენდა. სახლი კოხტად იყო გარედან და ელეგანტური - შიგნიდან, პარკი ლამაზი და დიდი ჰქონდათ, თუმცა დაბლობზე მდებარეობდა. დიდებული ხეები, ირმების ჯოგი, განიერი ტბა და ხშირი ტყე კი მრავალგზის გამოისყიდდა იმ ბორცვიანობას, პარკის ლანდშაფტს განსაკუთრებულ მომხიბლაობას რომ ანიჭებს. აი, თურმე, როგორი მამულისთვის სურდა როზალი მარეის „საკუთარი“ ეწოდებინა, თანაც ისე ძალიან სურდა, რომ ნებისმიერ პირობას დათანხმდებოდა, ნებისმიერ ფასს გადაიხდიდა, ოღონდაც მისი თანამფლობელი გამხდარიყო და მისი დიასახლისის ტიტული მიეღო, მიუხედავად იმისა, თუ ვისთან გაიყოფდა ამ უფლების პატივსა და ნეტარებას. არა, ახლა სულაც არ გავკიცხავდი ამის გამო. [37]

თუმცა ღარიბი მღვდლის შვილი, გუვერნანტი და პანსიონის მასწავლებელი ვიყავი, მან ძალზე თავაზიანად, გულწრფელი სიხარულით მიმიღო და შეეცადა, მის ჭერქვეშ ყოფნას ჩემთვის სიამოვნება მოენიჭებინა, რამაც ოდნავ გამაკვირვა კიდევ. მაშინვე შევამჩნიე, რომ ჩემგან ამ დიდებულებისადმი უსაზღვრო აღფრთოვანებასა და მოკრძალებულ მოწიწებას ელოდა. გამოგიტყდებით, ცოტა ზიზღს მგვრიდა მისი თვალში საცემი ძალისხმევა, გავემხნევებინე, ძალიან არ დავეფრთხე ასეთ ფუფუნებას, ზედმეტი რიდი და შიში არ მეგრძნო მის მეუღლესა და

დედამთილთან შეხვედრის წინ და ჩემი თვინიერი გარეგნობის გამო არ დამერცხვინა. არადა, სულაც არ მიმაჩნდა, რომ რამე სასირცხვილო მქონდა, არ ვცდილობდი, მიმზიდველად წარმომეჩინა თავი, მაგრამ იმაზე კი ვიზრუნე, რომ საკმარისად კარგად ჩამეცვა და ღირსეულად მოვექცეულიყავი. თავს გაცილებით ბუნებრივად ვიგრძნობდი, თუ დიასახლისი მომხიბლავი შემწყნარებლობით არ დაიჟინებდა ჩემში არარსებული სიმორცხვის გაფანტვას. რაც შეეხება მის ირგვლივ არსებულ ბრწყინვალეებას, ამან მასში მომხდარ ცვლილებაზე გაცილებით ნაკლებად გამაკვირვა. არ ვიცი, მიზეზი მაღალი საზოგადოების ცხოვრების სტილი იყო თუ სხვა რამ, მაგრამ ამ თორმეტ თვეს მასზე თორმეტი წელიწადივით ემოქმედა. ფიგურას უწინდელი უმნიშვნელობა დაჰკარგოდა, სახის ფერს - სინორჩე, მოძრაობას - სიმკვირცხლე, სულს კი - უშრეტი მხიარულება.^[10]

ვიფიქრე, ალბათ, უბედური არის-მეთქი, მაგრამ საკუთარ თავს შეკითხვის დასმის უფლებას არ ვაძლევდი. თუ ცოლქმრული გასაჭირის ჩემგან დამალვას ამჯობინებდა, მომაბეზრებელი შეკითხვების დასმის ნაცვლად, ნდობა უნდა მომეპოვებინა. ამიტომ მხოლოდ მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობით დავინტერესდი და ქება არ დავაკელი პარკსა და ნამცეცა გოგონას, რომელიც, რატომღაც, ბიჭად არ გაჩნდა. ამ პატარა, შვიდი-რვა თვის ბავშვს დედამისი თითქოს განსაკუთრებული ინტერესისა და სინაზის გარეშე ეპყრობოდა, მაგრამ ზუსტად ისე, როგორც მისგან ველოდი.^[11]

რამდენიმე წუთის შემდეგ მოახლეს დაავალა, ჩემთვის განკუთვნილ საძინებელში წავეყვანე და თვალი მიედევნებინა, რომ არაფერი მომკლებოდა. ეს იყო პატარა, მოკრძალებულად გაწყობილი, მაგრამ საკმაოდ კომფორტული ოთახი. როდესაც ტანსაცმელი გამოვიცვალე, საკუთარ ტუალეტს ის ელევანტურობა შევძინე, რასაც ჩემი ტიტულოვანი დიასახლისი უნდა დაეკმაყოფილებინა, და ქვევით ჩავედი, მან თვითონ მიჩვენა ის ოთახი, სადაც შესვლა შემეძლო, როცა განმარტოება მომინდებოდა, ან როცა სტუმარი უნდა მიეღო, ან დედამთილთან ერთად მჭდარიყო, ან თუ სხვა მიზეზი გაჩნდებოდა, რაც, მისი თქმით, ჩემთან ყოფნის სიამოვნებას მოაკლებდა. მომეწონა მომცრო, გემოვნებით მოწყობილი სასტუმრო ოთახი და მიხაროდა, რომ ასეთი წყნარი თავშესაფარი

მექნებოდა.^[SEP]

- მოგვიანებით ბიბლიოთეკას გაჩვენებთ: ჯერ ერთხელაც არ მინახავს, თაროებზე რა აწყვია, მაგრამ, ცხადია, ჭკვიანური წიგნები იქნება და შეგიძლიათ, იმდენი იქექოთ, რამდენიც თქვენს სულს გაუხარდება. ახლა კი ჩაის მოგართმევენ. მართალია, მალე სადილიც იქნება, მაგრამ გამახსენდა, რომ პირველ საათზე სადილობას მიეჩვიეთ და ფინჯანი ჩაი გესიამოვნებოდათ, ჩვენი ლანჩის დროს კი ისადილებთ - ასეთ შემთხვევაში, ჩაის ამ ოთახში დალევთ და თავიდან აიცილებთ სერ თომასთან და ლედი ეშბისთან ერთად მაგიდასთან ჯდომას, რაც ცოტა უხერხული იქნებოდა... ანუ, უხერხული კი არა... ოჰ, ხომ ხვდებით, რისი თქმა მსურს: ვიფიქრე, რომ თავს უხერხულად იგრძნობდით, მით უმეტეს, რომ ჩვენთან ზოგჯერ ნაცნობები სადილობენ...^[SEP]

- რა თქმა უნდა, - მივუგე მე, - შესანიშნავი გეგმაა. და თუ საწინააღმდეგო არაფერი გექნებათ, ვამჯობინებდი, აქვე მესაუბრა და მესადილა.^[SEP]

- რატომ?^[SEP]

- ვფიქრობ, ლედი ეშბისა და სერ თომასს ასე უფრო ესიამოვნებათ.^[SEP]

- არა, რას ამბობთ!^[SEP]

- ყოველ შემთხვევაში, მე ასე მიჩვევია.^[SEP]

მან შეპასუხება სცადა, მაგრამ მალევე დამითმო და, როგორც შევატყვე, შვებაც იგრძნო.^[SEP]

- კარგი, ახლა კი მთავარ სასტუმრო ოთახში წავიდეთ, - თქვა ლედი ეშბიმ, - ხომ გესმით, რომ რეკავენ? სადილობისთვის ტანსაცმლის გამოცვლის დროა, მაგრამ რა აზრი აქვს ამის გაკეთებას, თუ ვერავინ გნახავს, მე კი თქვენთან ლაპარაკი მინდა.^[SEP]

სასტუმრო, უდავოდ, დიდებული და გემოვნებით მოწყობილი იყო, მაგრამ სახლის ახალგაზრდა დიასახლისის მზერა დავიჭირე, რომელიც აშკარად აღფრთოვანების გამოხატვას ელოდებოდა, ამიტომ გადავწყვიტე, გულგრილი გამომეტყველება შემენარჩუნებინა, თითქოს განსაკუთრებულს ვერაფერს ვხედავდი. მაგრამ მაშინვე სინდისის ქენჯნა ვიგრძენი: „რატომ უნდა გავუცხოო იმედი სულელური სიამაყის გამო? არა, აჭობებს, სიამაყე დავივიწყო და სიხარული მივანიჭო“. იქაურობა გულწრფელი

აღფრთოვანებით შევათვალე რე და ვუთხარი, რომ უაღრესად ელეგანტური და კეთილშობილური პროპორციების ოთახი იყო. არაფერი უთქვამს, მაგრამ შევამჩნიე, რომ ჩემი სიტყვები გულზე მოეფონა.^[39]

აბრეშუმის ბალიშზე მოკუნტული მსუქანი ფრანგული პუდელი მაჩვენა და - ორი იტალიური სურათი, რომლის წესიერად დათვალე რების შესაძლებლობა, სხვათა შორის, არ მომცა - განმიცხადა, რომ ამისთვის კიდევ მექნებოდა დრო. მანამდე კი ფენევაში ნაყიდი, ძვირფასი ქვებით მოოჭვილი საათი წარმომიდგინა. შემდეგ ოთახი მომატარა და იტალიიდან ჩამოტანილი უამრავი ძვირფასი ნაკეთობა მანახვა: მაგიდის კოხტა საათი, რამდენიმე ბიუსტი, საუცხოო სტატუეტები და ლარნაკები - ყველაფერი თოვლივით თეთრი მარმარილოსგან გამოქანდაკებული. მათზე ლაპარაკისას გამოცოცხლდა და მაგრამ ღიმილი, სხვათა შორის, მალე გაუქრა და სევდიანმა ამოხვრამ თითქოს თქვა, თუ რაოდენ ცოტას აძლევდა ადამიანის გულს ამგვარი სამშვენისი და რამდენად არ შეეძლო სამკაულს, ხარბი გული ესაზრდობინა.^[40]

შემდეგ დივანზე დაჯდა და მოსასვენებელ სავარძელზე მიმითითა - არა ბუხრის წინ, არამედ დიდ, ღია ფანჯარასთან, რადგან ზაფხული, არ დაგავიწყდეთ, მხოლოდ ახლა იწყებოდა და ივნისის მიწურულს თბილი და სურნელოვანი საღამო იდგა. ორიოდ წუთი ვდუმდი და სუფთა ჰაერითა და მშვენიერი ხედით ვტკბებოდი: მდიდრული მწვანე პარკი მზის ოქროსფერ სხივებში ბანაობდა, თუმცა მიწაზე უკვე მოიწვედა საღამოს გრძელი ჩრდილი. გადავწყვიტე, წუთით მესარგებლა და რამდენიმე შეკითხვა დამესვა, ყველაზე მთავარი კი, როგორც ქალების პოსტკრიპტუმებშია, ბოლოსთვის შემომენახა. თავდაპირველად, მისტერ და მისის მარეის, მის მატლდასა და ახალგაზრდა ჯენტლმენების შესახებ ვკითხე.^[41]

პასუხად მოვისმინე, რომ მამამისისთვის ნიკრისის ქარს შემოეცია, რის გამოც უფრო მეტად გამძვინვარებულიყო, თუმცა ძვირფას ღვინოებზე და მსუყე სადილ-ვახშამზე უარის თქმას არ აპირებდა და თავის ექიმსაც ეჩხუბა, რომელმაც გაბედა და უთხრა, რომ, სანამ ამგვარ ცხოვრებას აგრძელებდა, წამლები ვერაფერს უშველიდა, დედა და დანარჩენები ჯანმრთელობას არ უჩიოდნენ. მატლდა ძველებურად დაუდევარი იყო, მაგრამ მისთვის ძალზე

დახვეწილი გუვერნანტი დაეჭირავებინათ, ამიტომ მანერები შედარებით გამოესწორებინა და მალე საზოგადოებაშიც გაიყვანდნენ. ჯონი და ჩარლზი (რომლებიც არდადეგებზე შინ დაბრუნდნენ), როგორც ჩანს, „ჯანმრთელი, თავხედი და ურჩები“ იყვნენ.^[1]

- სხვები? - ვკითხე მე, - მაგალითად, გრინები?^[2]

- აჰ! მისტერ გრინს გული მოუკლეს, - მომიგო მინაზებული ღიმილით, - მან ჯერაც ვერ დაივიწყა იმედგაცრუება და მგონი, ვერასდროს დაივიწყებს. ალბათ, სიცოცხლის ბოლომდე უცოლშვილოდ დარჩება. მისი დები კი ძალიან ცდილობენ გათხოვებას.^[3]

- მელთემები?^[4]

- ვფიქრობ, წყნარად და მშვიდად ცხოვრობენ. მათ შესახებ ცოტა რამ ვიცი, ცხადია, ჰარის გარდა, - მას ვარდისფერმა გადაჰკრა და კვლავ გაელიმა, - ხშირად ვხედავდი, სანამ ლონდონში ვცხოვრობდით. როგორც კი გაიგო, იქ ვიყავით, მაშინვე მოვარდა ძმის ნახვის საბაბით, ჩრდილივით უკან დამდევდა და ანარეკლივით წინ მხვდებოდა, თუკი სადმე წავიდოდი. ასეთ განცვიფრებულ სახეს ნუ მიიღებთ, მის გრეი. გარწმუნებთ, ძალზე დარბაისლურად ვიქცეოდი, მაგრამ უნდა გითხრათ, რომ შეუძლებელია ხელის შეშლა, როდესაც შენ მიმართ აღფრთოვანებას გამოხატავენ. საბრალო! ჩემი ერთადერთი თაყვანისმცემელი არ ყოფილა, მაგრამ ყველგან მყოფი და, ვფიქრობ, ყველაზე ერთგული კი იყო. ის საზიზღარი... ხი-ხი!.. სერ თომასი კი გაბრაზდა მასზე... თუ ჩემს მფლანგველობაზე... თუ არ ვიცი, რაზე და გაუფრთხილებლად წამომიყვანა სოფელში, სადაც, როგორც ვატყობ, განდევნილად მომიწვეს ცხოვრების დასრულება.^[5]

ტუჩი მოიკვნიტა და სახემოლუმულმა მოავლო თვალი იმ სამფლობელოს, რომლის დაპატრონებასაც ასე წინდაუხედავად და მხურვალედ ესწრაფოდა.^[6]

- მისტერ ჰეთფილდი? - დავინტერესდი მე, - მას რა დაემართა?^[7]

ლედი ეშბიმ კვლავ გამოიდარა და სიცილით მიჰასუხა:^[8]

- ოჰ! იგი ერთ შინაბერას მიუჩოჩდა და ცოტა ხნის წინ იქორწინა კიდევ. ქალის მძიმე ქისამ მისი მიმჭვნარი სილამაზე გადასწონა და ახლა ოქროში აპირებს იმ სიამოვნების პოვნას, რომელიც სიყვარულით ვერ მიიღო!

ჰა-ჰა-ჰა!

- მაშ, ასე, მგონი, ყველა გავიხსენეთ... თუმცა, არა! კიდევ მისტერ უესტონი დარჩა. ის რას საქმიანობს?

- რომ არ დაგიმალოთ, არ ვიცი. იგი ჰორტონიდან გაემგზავრა.

- დიდი ხანია? სად?

- მის შესახებ არაფერი მსმენია, - თქვა ლედი ეშბიმ და დაამთქნარა, - მხოლოდ ის ვიცი, რომ ერთი თვის წინათ გაემგზავრა, მაგრამ სად, არ დავინტერესებულვარ (კინალამ ვკითხე, სხვა ადგილი იშოვა თუ მრევლი მიიღო-მეთქი, მაგრამ დროულად შევიკავე თავი). ყველას ძალიან ეწყინა, - განაგრძო მან, - რამაც საშინლად აღაშფოთა მისტერ ჰეთფილდი, რომელიც მას ვერ იტანდა, რადგან ლარიებზე გავლენა ჰქონდა, მას კი არ ეპირფერებოდა და საკუთარი აზრისდაცვა იცოდა. იყო კიდევ ჩემთვის უცნობი რაღაც უპატიებელი ცოდვები. ახლა კი ტანსაცმელი უნდა გამოვიცვალო, თორემ ბარს მეორედ დარეკავენ და სასადილო ოთახში ასე რომ გამოვცხადდე, ლედი ეშბი ნოტაციას წამიკითხავს. საშინელებაა, როცა საკუთარ სახლში ვერ დიასახლისობ. დარეკეთ და ჩემს მოახლეს დავუძახებ, მათ კი ვეტყვი, რომ ჩაი მოგართვან. ოჰ, რა აუტანელი ქალია!

- ვინ? თქვენი მოახლე?

- არა, ჩემი დედამთილი. რომ იცოდეთ, რა საბედისწერო შეცდომა დავუშვი! ქორწილის წინ მან მითხრა, საცხოვრებლად სადმე სხვაგან გადავალო, მე სულელმა კი, ნაცვლად იმისა, რომ სიტყვაზე დამეჭირა, დარჩენა და მეურნეობის გაძღოლა ვთხოვე. ჯერ ერთი, ვფიქრობდი, რომ აქ დიდხანს არ დავრჩებოდით, მეორეც - ახალგაზრდობისა და გამოუცდელობის გამო შემეშინდა, ბრძანებები რომ უნდა გამეცა, სადილები შემეკვეთა, წვეულებები გამემართა, და ვიფიქრე, გამოცდილია და ამას უკეთ მოახერხებს-მეთქი. რას წარმოვიდგენდი, თუ უზურპატორი, ტირანი, ალქაჯი და ჯაშუში გახდებოდა - ერთი სიტყვით, ყველაფერი, რაც კი ამქვეყნად საძაგელია! ოჰ, როგორ მინდოდა, რომ მომკვდარიყო!

ამ დროს ის ლაქიისკენ შეტრიალდა, რომელიც სარგადაცლაპულივით იდგა ზღურბლზე და უკვე ნახევარი წუთის განმავლობაში ისმენდა მის მხილებას და, ბუნებრივია, შესაბამის დასკვნასაც გამოიტანდა, თუმცა სახეზე

ერთი ნაკვთიც არ უტოკავდა, როგორც ბატონების თანდასწრებითაა მიღებული. როდესაც განკარგულება მიიღო და წავიდა, შევნიშნე, ალბათ, ყველაფერი გაიგონა-მეთქი.^[35]

- ოჰ, ეს არაფერია! - მიპასუხა ლედი ეშბიმ, - ლაქიებს ვერც ვამჩნევ. მოსამართი თოჭინებივით არიან და მეტი არაფერი. რა მათი საქმეა, რას ამბობენ ან აკეთებენ ბატონები. გამეორებას ვერ გაბედავენ და თუ რამეს გაიფიქრებენ, - ცხადია, თუ თავხედობა ეყოფათ, რომ იფიქრონ, - ამას მნიშვნელობა არა აქვს. რა კარგი იქნებოდა, ჩვენი მსახურების გამო პირზე ბოქლომი დაგვედო!^[36]

ეს თქვა და გაიქცა, რათა ტანსაცმელი სახელდახელოდ გამოეცვალა, მე კი თვითონ გავიკვლიე გზა ჩემთვის გამოყოფილი სასტუმრო ოთახისკენ, სადაც დათქმულ დროს ფინჯანი ჩაი მომართვეს. დავლიე და ლედი ეშბის წარსულ და ახლანდელ მდგომარეობასა და მისტერ უესტონის შესახებ მიღებულ მწირ ცნობებზე დავფიქრდი, აგრეთვე იმაზე, რომ, ალბათ, ვერასდროს შევხვდებოდი მას და ვერაფერს შევიტყობდი მასზე ჩემი წყნარი და უღიმღამო ცხოვრების ბოლომდე, რომელიც არჩევანს არ მთავაზობდა, ან თუ მთავაზობდა, მხოლოდ წვიმიან და ღრუბლიან ამინდებს. ბოლოს ფიქრებმა შემაწუხა და ვინანე, რომ დიასახლისის ნახსენები ბიბლიოთეკისკენ მიმავალი გზა არ ვიცოდი. გარდა ამისა, ვერც ის გამერკვია, დაძინებამდე აქ უნდა ვყოფილიყავი თუ არა.^[37]

იმდენი შეძლება არ მექონდა, რომ საათი მექონოდა, და იმის გაგება, თუ რა დრო გავიდა, მხოლოდ გვერდით ფასადზე მდებარე ფანჯრის მიღმა, ჩრდილების აუჩქარებელი დაგრძელების მიხედვით შემეძლო. აქედან პარკის ერთი ნაწილი ჩანდა: შეჭკუფებული მაღალი ხეები, რომელთა ტოტები ურიცხვ ხმაურიან ჭილყვავს თავშესაფრად გადაეყცია, აგურის მაღალი გალავანი და მასიური ხის ჭიშკარი - იქით, როგორც ჩანს, საჭინბოები იყო, რადგან პარკიდან მათკენ განიერი გზა მიემართებოდა. გალავნის ჩრდილმა მალე მთელი სივრცე შეავსო, რასაც კი ვხედავდი, მზე უკან იხევდა და მხოლოდ ხის კენწეროებს ავარაყებდა. მალე მათაც დააწვა შორეული გორაკების თუ მიწის ჩრდილი. შემეცოდა იქ მოფუსფუსე თეთრისკარტა მობინადრენი, რომელთა თავშესაფარი სულ ცოტა ხნის წინათ საოცარ შუქს

გაენათებინა, ახლა კი სამყაროს ყოველდღიურობისთვის დამახასიათებელი პირქუშობა და უღიმღამობა შეეძინა - ანუ, ჩემი სულიერი სამყაროსი. რამდენიმე წამის განმავლობაში სხვებზე მაღლა მოტრიალე ჩიტებს კვლავაც დაჰკრავდა შავ ფრთებზე მენამული ელფერი, შემდეგ კი ისიც ჩაქრა. ბნელდებოდა, ჭილყვაგები დაშოშმინდნენ, უკვე ვნანობდი, ხვალვე რომ არ მივემგზავრებოდი. როგორც იქნა, წყვდიადმა პირი შეკრა და დარეკვა დავაპირე, რათა სანთელი მოეტანათ და დასაძინებლად წავსულიყავი, მაგრამ ამ დროს ჩემი დიასახლისი შემოვიდა და ათასჯერ მომიბოდიშა, რომ ამდენ ხანს მარტო დამტოვა, რაც „იმ საძაგელი მოხუცის“ ბრალი იყო.^[55]

- მასთან ერთად სასტუმრო ოთახში რომ არ დავრჩენილიყავი, სანამ სერ თომასი ღვინოს სვამდა, ამას არასდროს მაპატიებდა. თუ ქმრის შემოსვლისთანავე წამოვიდოდი, როგორც ორჯერ უკვე გავაკეთე, კიდევ ერთ სასტიკ საყვედურს დავიმსახურებდი მისი უძვირფასესი თომასის უგულებელყოფის გამო. თვითონ, თურმე, ქმართან ასე უპატივცემულად მოპყრობის უფლებას საკუთარ თავს არასდროს აძლევდა. რაც შეეხება სიყვარულს, ახლანდელმა ცოლებმა, არც იციან, ეს რა არისო. თუმცა, ბუნებრივია, მის დროს ყველაფერი სხვაგვარად იქნებოდა. თითქოს რამე აზრი ჰქონდეს იქ ჯდომასა და მისი ბუზღუნისა და ჯუჭუნის მოსმენას. კარგ ხასიათზე კი ათასგვარ სისულელეს ამბობს. ზოგჯერ დივანზე ხვრინავს, თუ თავისი გუნება-განწყობილების ღვინოში ჩახრჩობა მოასწრო, რაც ბოლო დროს სულ უფრო ხშირად ხდება. მას ხომ ბოთლთან ერთად ჯდომის გარდა სხვა საქმე არააქვს.^[56]

- ნუთუ არ შეგიძლიათ, ამ ცუდ ჩვეულებას გადააჩვიოთ? უფრო ღირსეული საქმიანობა შესთავაზოთ? დარწმუნებული ვარ, მოხიბვლისა და გართობის თქვენეული უნარისა ბევრ ქალს შემშურდებოდა.^[57]

- და თქვენ ფიქრობთ, რომ ის მე უნდა გავართო? არა, მე ცოლის უფლებებს ასე არ ვუყურებ. ქმარია ვალდებული, ცოლი გაართოს და არა პირიქით. და თუ უკმაყოფილოა მისით და ღმერთს მადლობას არ სწირავს, რომ მისი ხელი მიიღო, მაშასადამე, ცოლის ღირსი არ ყოფილა. ქმრის მოხიბვლას არ ვაპირებ. ჩემთვის ისიც საკმარისია, რასაც მისგან ვიტან, და მისი ხასიათის შეცვლას არ ვცდილობ! მაგრამ ძალიან ვწუხვარ, რომ მარტო

მიგატოვეთ, მის გრეი. როგორ გაატარეთ დრო?^[P SEP]

- ძირითადად, ჭილყვაგებს ვაკვირდებოდი.^[P SEP]

- ოჰ, როგორ მოგიწყენიათ! არა, აუცილებლად უნდა განახვოთ ბიბლიოთეკა, და აუცილებლად დარეკეთ, როცა რამე დაგჭირდებათ - არაფრის მოგერიდოთ, წარმოიდგინეთ, რომ სასტუმროში გაჩერდით. მინდა, თავი კარგად იგრძნოთ, თანაც ეგოისტური მიზნების გამო - რათა აქ უფრო დიდხანს დარჩეთ და დაივიწყოთ ორ-სამ დღეში აბარგების თქვენი საძაგელი განზრახვა.^[P SEP]

- თუკი ასეა, სასტუმრო ოთახში დაბრუნებაში ხელს აღარ შეგიშლით, რადგან დავიღალე და დაძინება მინდა.^[P SEP]

თავი XXIII ^[P SEP] ^[P SEP] პარკი

მომდევნო დილას სასტუმრო ოთახში რვა საათისთვის ჩავედი, როგორც ეს შორეულ ოთახში საათის რეკვით განვსაზღვრე. საუზმეზე არაფერი მიანიშნებდა. ის მხოლოდ ცხრა საათისთვის მოიტანეს. მანამდე კი არაერთხელ ვინატრე, ნეტა ვიცოდე, ბიბლიოთეკა სად არის-მეთქი. მარტოკამ ვისაუზმე, შემდეგ კი გაოცებულმა და გაღიზიანებულმა, საათ-ნახევარი კვლავ უაზროდ გავატარე. როგორც იქნა, ლედი ემბი გამოჩნდა და მითხრა, რომ საუზმობის დამთავრებისთანავე ჩემთან ერთად პარკში აპირებდა სეირნობას. როდესაც შეიტყო, რომ ადრე ავმდგარიყავი, შენუხდა და კვლავ დამპირდა ბიბლიოთეკის ჩვენებას. შევნიშნე, რომ ჯობდა ეს ახლავე გაგვეკეთებინა, რათა იგივე არ განმეორებულყო. მაშინ მან იქ წამიყვანა, ოღონდ იმ პირობით, რომ ახლა წიგნებს არც წავიკითხავდი და არც დავათვალიერებდი, ვინაიდან ბალების ჩვენება და პარკში სეირნობა უნდოდა, სანამ ამის გაკეთება ჯერ კიდევ შეიძლებოდა - ცხელ საათებამდე ბევრი აღარ რჩებოდა. ცხადია, სიამოვნებით დავეთანხმე.^[P SEP]

აუჩქარებლად მივუყვებოდით ხეივანს, ჩემი თანამგზავრი მოგზაურობის დროს ნანახსა და გაგონილს მიყვებოდა. უეცრად ცხენოსანი კაცი დაგვეწია, რომელიც შემოტრიალდა და სახეში შემომხედა, ასე რომ, ჩემი მხრივ, მოვასწარი და კარგად შევათვალიერე: მაღალი, გამხდარი,

გაძვალტყავებულიც კი იყო, ოდნავ მხრებში მოხრილი, ფერმკრთალი, ავადმყოფური ლაქებით, უსიამოვნოდ წითელი ქუთუთოებით, შეუხედავი ნაკვთებით, დუნე და მოწყენილი გამომეტყველებით, ოღონდ ბოროტად მოკუმული ტუჩებითა და მქრქალი, არაფრის მთქმელი თვალებით.^[56]

- ოჰ, როგორ მძულს ეს კაცი! - ჩამჩურჩულა ლედი ეშბიმ ხაზგასმით გაბრაზებულმა, როდესაც მხედარი ჩორთით დაგვცილდა.^[57]

- ვინ არის ის? - ვკითხე მე. არ მინდოდა მეფიქრა, რომ ასე თავის ქმარზე ლაპარაკობდა.^[58]

- სერ თომას ეშბი! - მიპასუხა უხალისოდ და გულგრილად.^[59]

- და თქვენ იგი გძულთ, მის მარეი? - ჩავეკითხე და დაბნეულობისგან ქალიშვილობის გვართ მივმართე.^[60]

- დიახ, ვერ ვიტან, მის გრეი, მეზიზღება. მას რომ იცნობდეთ, აღარ დამძრახავდით.^[61]

- მაგრამ თქვენ ხომ იცნობდით მას, სანამ მისთხოვდებოდით.^[62]

- არა, მხოლოდ მეჩვენებოდა, რომ ვიცნობდი. რა ვიცოდი, რა იმალებოდა მასში. დიახ, დიახ, თქვენ მაფრთხილებდით, და ვნანობ, რომ არ დაგიჭერეთ. ახლა გვიანაა. დედამ კი თქვენსა და ჩემზე გაცილებით მეტი იცოდა, მაგრამ საწინააღმდეგო არაფერი უთქვამს. პირიქით. მეგონა, რომ მალმერთებდა და ყველაფრის უფლებას მომცემდა. თავდაპირველად თავს იკატუნებდა, თითქოს მართლა ასე იყო, ახლა კი სულ არ ვაინტერესებ. გამიხარდებოდა, ის რომ ჩაედინა, რაც მოეპრიანებოდა, ოღონდ მეც ჩემს გემოზე მეტარებინა დრო, ლონდონში მეცხოვრა, აქ კი ჩემი მეგობრები დამეპატიჟებინა. მაგრამ არა! თვითონ იმას აკეთებს, რაც მოსწონს, მე კი ტყვესა და მონასავით უნდა ვიცხოვრო აქ. როგორც კი შეამჩნია, რომ უიმისოდაც ვმხიარულობდი, რომ სხვებმა ჩემი ფასი მასზე უკეთ იცოდნენ, თავვერდა არამზადასავით, კვლუცობასა და მფლანგველობაში დამადანაშაულა და ყოველმხრივ ლანძღავდა ჰარი მელთემს, თუმცა იმის ღირსია, რომ ფეხსაცმელს უწმენდდეს. შემდეგ ძალით წამომიყვანა სოფელში, რათა მონაზღვის ცხოვრებით მეცხოვრა, თითქოს მის შერცხვენას ან გაკოტრებას ვაპირებდი! თითქოს თვითონ ასჯერ უარესად არ იქცეოდეს თავისი ნაძლევეებით, დიდ ფულზე თამაშით, ოპერის მომღერლებთან

გართობით - ლედი ეს, მისის ის, ლვინის ბოთლებსა და წყალნარევი ბრენდის ტიქებზე არაფერს ვამბობ! ოჰ, ათი ათას სამეფოს მივცემდი, ოღონდაც კვლავ მის მარეი გავხდე! რა მწარეა შეგრძნება, რომ ცხოვრება, ახალგაზრდობა და სილამაზე ფუჭად იკარგება და ასეთი პირუტყვის გამო აღარც ბედნიერებაა და აღარც სიხარული! - შესძახა მან და უძღურებისა და ჯავრისგან კინალამ ატირდა.^[11]

ცხადია, ძალიან მებრალებოდა - ვინაიდან ადამიანი, რომელსაც სამუდამოდ დაუკავშირა თავისი ცხოვრება, ასეთი უღირსი აღმოჩნდა, და - იმიტომაც, რომ დიდი ხნის განმავლობაში მცდარი შეხედულება ჰქონდა ბედნიერებასა და საკუთარ მოვალეობაზე. შევეცადე, შეძლებისდაგვარად, მენუგეშებინა და ისეთი რჩევები მიმეცა, რომლებიც, ჩემი აზრით, სარგებლობას მოუტანდა. ჯერ ერთი, მშვიდი მსჯელობით, ალერსით, საკუთარი მაგალითითა და დაყოლიებით უნდა ეცადა ქმრის გულის მოღობა, შემდეგ კი, როცა ყველაფერს გააკეთებდა, რაც შეეძლო, და დარწმუნდებოდა, რომ მისმა მცდელობამ სასურველი შედეგი ვერ მოიტანა, მისგან თავშესაფარი საკუთარ უმნიშვნელობაში უნდა მოეძებნა და ქმართან დაკავშირებით გულთან ახლოს არაფერი მიეტანა. ვარწმუნებდი, რომ ნუგეში ღვთისა და ხალხის წინაშე მოვალეობის შესრულებაში ეძებნა, ღმერთის იმედი ჰქონოდა და საკუთარი თავი ქალიშვილზე ზრუნვისთვის მიეძღვნა. ამისთვის მას ერთიასად მიეზღვებოდა, როდესაც სიხარულს იპოვიდა მის ბავშვურ სიყვარულსა და იმაზე დაკვირვებაში, თუ როგორ იზრდებოდა გოგონა და როგორ უყალიბდებოდა გონება და სული.^[12]

- მაგრამ არ შემიძლია, ჩემი თავი მთლიანად პატარა ბავშვს მივუძღვნა! - შემეკამათა ლედი ეშბი, - ის შესაძლოა, მოკვდეს, ეს მოსალოდნელიცაა.^[13]

- სუსტი ახალშობილებისგან ჯანმრთელი ბავშვები იზრდებიან, ამისთვის მხოლოდ სიყვარულით აღვსილი მზრუნველობაა საჭირო, - მივუგე მე.^[14]

- მამამისის მსგავსი რომ გაიზარდოს, მე მას შევიძულებ!^[15]

- არა მგონია. ის ხომ გოგონაა და უკვე ძალიან ჰგავს დედას.^[16]

- ოჰ, სულერთია! ჯობდა, ბიჭი ყოფილიყო, თუმცა, სანამ წამოიზრდებოდა, მამამისი მთელ მემკვიდრეობას გაფლანგავდა. რა არის სასიხარულო, როცა ხედავ, როგორ იზრდება გოგონა, რათა დედა

დამჩრდილოს და იმ სიამოვნებით დატკბეს, რომელიც მე წამართვეს? მაგრამ დავეშვათ, ისეთი სულგრძელი აღმოვჩნდი, რომ მართლა ვიპოვე მასში სიხარული, ის ხომ მხოლოდ ბავშვია, მე კი არ შემიძლია, ბავშვზე დავამყარო მთელი ჩემი იმედი - ეს ხომ მხოლოდ ოდნავ იმაზე უკეთესია, რომ ცხოვრება ძალს მიუძღვნა? კეთილგონიერება და სათნოება, რომელთა გაღვიძება ასე გსურდათ ჩემში, გეთანხმებით, ძალზე სანაქებო თვისებებია, და ოცი წლით უფროსი რომ ვიყო, თქვენი რჩევები, ალბათ, ძალიან გამომადგებოდა, მაგრამ ახალგაზრდობა სიამოვნებისთვის გვეძლევა და როგორ არ მძულდეს ისინი, ვინც ჩვენ მას გვართმევს? [33]

- უდიდესი სიამოვნებაა საკუთარი მოვალეობის შესრულება და ის, რომ არავინ გძულდეთ. რელიგიის მიზანი ის კი არ არის, რომ სიკვდილი გვასწავლოს, არამედ - სიცოცხლე. და რაც უფრო ადრე გახდებით კეთილგონიერი და სათნოებას შეიყვარებთ, მით მეტ ბედნიერებას მოიპოვებთ. ახლა კი, ლედი ემზი, მინდა, ბოლო რჩევა მოგცეთ: შეეცადეთ, თქვენს დედამთილს ისე არ უყუროთ, როგორც მტერს. ნუ დაეჩვენებთ მისგან თავის შორს დატერას და ნუ გაქვთ მისდამი უნდობლობა. მე ის არასდროს მინახავს, მაგრამ მის შესახებ ცუდის გარდა, კარგიც მსმენია. თუმცა თავი ცივად, ქედმაღლურად უჭირავს და შარიანი ქალია, ასე მგონია, რომ შეუძლია გულწრფელად დაუახლოვდეს და უერთგულოს მათ, ვინც ასეთ დაახლოებასა და ერთგულებას ეძებს. დიახ, ბრმად უყვარს შვილი, მაგრამ, ჩემი აზრით, მტკიცე პრინციპები აქვს და მოსაზრებათა მოსმენაც შეუძლია. თუ ცდით და მის შესახვედრად ნაბიჯს გადადგამთ, მასთან რბილი და გულდია იქნებით და საკუთარ წუხილსაც კი გაანდობთ - ოღონდ ნამდვილს, რომელზეც უფლება გაქვთ, დაიწუნუნოთ, - დარწმუნებული ვარ, მალე იგი თქვენი ჭეშმარიტი მეგობარი, ნუგეშისმცემელი და დასაყრდენი გახდება, თქვენ მიერ აღწერილი კუდიანი დედაბრისგან აღარაფერი დარჩება. [34]

ვშიშობ, ჩემმა რჩევებმა საბრალო ახალგაზრდა ლედიზე ვერ იმოქმედა. როდესაც მივხვდი, რომ მას სარგებლობას ვერ მოვუტანდი, ემზი-პარკში ყოფნა ჩემთვის ორმაგად სამძიმო გახდა. დაპირებისამებრ, ის და მომდევნო დღეები იქ დავრჩი, მაგრამ ჩემი ვიზიტის გახანგრძლივება ვერც დარწმუნებამ შეძლო და ვერც მაცდუნებელმა დაპირებამ, და მეოთხე დღეს, დილით,

გამოვემგზავრე. მიზეზად მოვიტანე, რომ დედა მოუთმენლად ელოდა ჩემს დაბრუნებას და არ მინდოდა, კვლავაც მარტო ყოფილიყო. როდესაც საბრალო ლედი ეშბის დავემშვიდობე და იგი თავის მდიდრულ სახლში დავტოვე, გულზე თითქოს ლოდი მედო. სხვა რა მტკიცება სჭირდებოდა იმას, თუ რა უბედური იყო საბრალო, თუ მას ჩემთან სიახლოვე ანუგეშებდა, თუ იმ ადამიანთან ურთიერთობას ებლაუჭებოდა, ვინც არ ახსოვდა მაშინ, როცა თავს ბედნიერად გრძნობდა, ვისი გემოვნება და აზრები მისთვის არაფერს ნიშნავდა და ვისი ყოფნაც დაბრკოლება უფრო იქნებოდა, ვიდრე სიამოვნება, მას რომ თავისი სურვილების ნაწილი მაინც აესრულებინა.^[35]

თავი XXIV - ^[P T P]_[SEP SEP]ქვიშიანი პლაჟი

ჩვენი პანსიონი ა-ს ცენტრში კი არ მდებარეობდა, არამედ მის ჩრდილო-დასავლეთ შესასვლელთან, სადაც განიერი გზის ორივე მხარეს რესპექტაბელური სახლები იყო ჩამწკრივებული, ვიწრო ბაღებით, ფანჯრებზე ჟალუზებით, ათიოდე საფეხურითა და სპილენძისსახელურიანი კოხტა კარებით. ერთ-ერთ ასეთში, ყველაზე დიდში, მე და დედა ვცხოვრობდით, აგრეთვე ის ქალიშვილები, რომლებიც მეგობრებმა ან უცხო ადამიანებმა აღსაზრდელად მოგვანდეს. ზღვისგან ქუჩისა და სახლისგან შემდგარი ბევრი ლაბირინთი გვაშორებდა, მაგრამ მიყვარდა ზღვა და ხშირად სიხარულით გავივლიდი ხოლმე მთელ ქალაქს, რათა მის სიახლოვეს მესეირნა მოწაფეებთან ან არდადეგების დროს - დედასთან ერთად. ზღვა წელიწადის ნებისმიერ დროს, ნებისმიერ საათს აღმაფრთოვანებდა, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ტალღები ზაფხულის მზიან დილას ძლიერ ბრიზში ცეკვავდნენ.^[36]

ეშბი-პარკიდან დაბრუნების მესამე დღეს ალიონზე გამეღვიძა, როგორც კი მზის პირველმა სხივებმა ჟალუზებიდან ოთახში შემოაღწია და გავიფიქრე, რომ სასიამოვნო იქნებოდა წყნარი ქუჩების გავლა და ნაპირზე გასეირნება, სანამ მთელ სამყაროს ეძინა. გავიფიქრე და გადავწყვიტე, ასეც მოვექცეულიყავი. ცხადია, დედის გაღვიძება არ მინდოდა, ამიტომ უჩუმრად, თითის წვერებზე ჩავედი ქვევით და ურდული ფრთხილად გავწიე. როდესაც

გარეთ გავედი, ეკლესიის საათმა რეკვით მამცნო, რომ ექვსი საათის დადგომას თხუთმეტი წუთი აკლდა. ქუჩებშიც კი იგრძნობოდა მაცოცხლებელი სიგრილე, მაგრამ როდესაც ქუჩები უკან მოვიტოვე, ფეხი ქვიშაზე დავდგი და თვალწინ გაბრწყინებული ზღვის უბე გადაიშალა... არა, სიტყვები არ მეყოფა, აღვწერო ლაჟვარდოვანი ცა და ზღვა, დილის მზის სხივებში მობანავე ციცაბო ფლატეები და მათ ზემოთ მწვანე ბეჭობების მწკრივი, მოსწორებული თეთრი ქვიშა, ბალახით დაფარული კუნძულების დარად, წყალმცენარეებითა და ხავსით მორთული დაბალი კლდეები და, რაც მთავარია - ნაპერწკლებით დანინკლული მოელვარე ტალღები! ენით აუწერელი, სუფთა და გამჭვირვალე ჰაერი! მზე ზუსტად იმ ძალით ათბობდა, რომ ბრიზი სასიამოვნო გაეხადა, ის კი, თავის მხრივ, იმ ძალით უბერავდა, რომ ზღვას ეცეკვა და აქაფებული, თითქოსდა აღფრთოვანებული ტალღები ქვიშასთან სათამაშოდ გამოეგორებინა. ჩემ გარდა, სულიერი არსად გაჭანებდა. მხოლოდ ჩემი კვალი მოჩანდა ღამის მოქცევით მოსწორებულ და მოტკეპნილ ქვიშაზე, რომელსაც ალაგ-ალაგ აჭავლებული გუბეები და ნაღვარევი დაეტოვებინა.^[18]

მივდიოდი და სიხარულით აღტყინებულს ყველა საზრუნავი დამვიწყებოდა - მეჩვენებოდა, რომ ფეხებზე ფრთები გამომზრდოდა და თუნდაც ორმოც მილს გავივლიდი დაუღლეოდ, შორეული ბავშვობის დღეების შემდეგ აღარ განმიცდია ასეთი მაცხოვრებელი სიმხნევე. მაგრამ შვიდის ნახევრისთვის მეჭინბეები გამოჩნდნენ სასერიოდ გამოყვანილ ცხენებთან ერთად და მალე ექვსი მხედარი დავთვალე. თუმცა ეს არ მანადვლებდა, რადგან უკვე მივალწიე ქვებს, სადაც ცხენებს არაფერი ესაქმებოდათ.^[19]

თავდაპირველად, სველ, სრიალა წყალმცენარეებზე მივაბიჯებდი. ფეხი რომ ამსხლტომოდა, გამჭვირვალე მარილიან პატარა ტბაში მოვადენდი ზღართანს, შემდეგ ხავსით დაფარულ კონცხზე გავედი. აქეთ-იქიდან პატარა ტალღები ტლაშუნობდა. უკან მივიხედე, რათა მენახა, კიდევ ხომ არ შემოემატა ვინმე ნაპირს, მაგრამ იმავე ექვსი მხედრის გარდა, შორს მხოლოდ მამაკაცის ფიგურა მოჩანდა, რომლის წინაც ძალღი მიბობდა თუ გორგალი მიგორავდა, და კიდევ, წყლის დამტარებელი ეშვებოდა

გვერდობზე თავისი კასრით, რათა აბაზანისთვის წყალი აეღო. კიდევ რამდენიმე წუთი და ბორბლებზე შემდგარი საბანაო კაბინები ამოძრავდებოდა, სასეირნოდ ხანდაზმული დარბაისელი ჯენტლმენები და მეტისმეტად თავდაჭერილი კვაკერი (კვაკერი - ინგლისსა და აშშ-ში გავრცელებული ერთ-ერთი ქრისტიანული სექტის წევრი) ქალები გამოვიდოდნენ. მაგრამ როგორი თავშესაქცევიც უნდა ყოფილიყო სანახაობა, მზისა და ტალღების ელვარებამ ისე დამაბრმავა, რომ მხოლოდ ერთადერთხელ გავიხედე იქით, შემდეგ კი შევტრიალდი და ზღვას ვუყურებდი და ვუსმენდი. ის კი ჩემი კონცხისკენ მოგორავდა, წყალქვეშა რიფებსა და წყალმცენარეთა გროვებზე სუსტდებოდა, თორემ შხეფებისგან უკვე სველი ვიქნებოდი. ამასობაში მოქცევაც დაიწყო, წყალი წინ მოიწვედა, პატარ-პატარა ტბები და გუბეები კვლავ ივსებოდა, ნალვრევები ფართოვდებოდა და დრო იყო, უფრო უსაფრთხო ადგილას გადავსულიყავი. სრიალითა და ბორძიკით მყარ, მოსწორებულ ქვიშაზე გადავედი, მაგრამ გადავწყვიტე, ჯერ ფლატემდე მიმეღწია და უკან მერე გამოვბრუნებულიყავი.^[33]

უეცრად უკნიდან ქშენა შემომესმა და ფეხებში რაღაც არსება გამებლანდა, რომელიც მთელი სხეულით იკლაკნებოდა... სნეპი! ჩემი პატარა, მუქი, უხეშბეწვიანი ტერიერი! სახელით მივმართე და წკმუტუნით სცადა, ჩემთვის სახე აელოკა. მასზე არანაკლებ გახარებულმა ხელში ავიყვანე და ვაკოცე. მაგრამ აქ როგორ გაჩნდა? ციდან ხომ არ ჩამოვარდებოდა ან ჰორტონიდან აქამდე მარტო ხომ ვერ ჩამოვიდოდა! აქ, ალბათ, თავის პატრონთან, ვირთაგვების მუღეტთან ან სხვა ვინმესთან ერთად იქნებოდა. ამიტომ ჩვენი ორმხრივი აღფრთოვანება შევწყვიტე, სნეპი მიწაზე დავსვი, მივიხედე და... მისტერ უესტონი დავინახე!^[34]

- თქვენს ძალს არ დავინწყებიათ, მის გრეი, - მითხრა მან და მაგრად ჩამომართვა ხელი, რომელიც გავუნოდე ისე, რომ არც ვიცოდი, რას ვაკეთებდი, - ადრინად გყვარებიათ ადგომა.^[35]

- მხოლოდ იშვიათად, - მივუგე საოცარი თავდაჭერილობით, თუ ყველა გარემოების გათვალისწინებით.^[36]

- მაგრამ ჯერ ხომ არ ბრუნდებით უკან?^[37]

ენ ბრონტე

- სწორედ ახლა ვაპირებდი შეტრიალებას... ალბათ, უკვე გვიანაა.^[59]
მისტერ უესტონმა საათი ამოიღო.^[60]

- ახლა უკვე ოქროსი! - და მითხრა, რომ რვის ხუთი წუთი იყო.^[61]

- თუმცა, - განაგრძო მან, - დაიღლებოდით, - იგი გვერდით გამომყვა, რადგან ნელა გავემართე ქალაქის ქუჩების მხარეს, - რომელ ნაწილში ცხოვრობთ? ეს ვერაფრით გავიგე.^[62]

ვერაფრით გაიგო! მაშასადამე, ცდილობდა? ავეხსენი, სად მდებარეობდა ჩვენი სახლი. დაინტერესდა, როგორ მიდიოდა ჩვენი საქმე. ვუპასუხე, ძალიან კარგად-მეთქი. შობის შემდეგ ბევრი ახალი პანსიონერი მოგვივიდა და ბაფხულის არდადეგების შემდეგ მათი რიცხვი, სავარაუდოდ, კიდევ გაიზრდებოდა.^[63]

- ალბათ, საუცხოო მასწავლებელი ხართ.^[64]

- არა, არა, ეს სულ დედის დამსახურებაა, - ვთქვი მე, - იგი განათლებული, ენერგიული და ჭკვიანია და იცის, როგორ მოაწყოს ყველაფერი საუკეთესოდ.^[65]

- ძალიან მინდა დედათქვენის გაცნობა. წარმადგენთ მის წინაშე, თუ გესტუმრებით?^[66]

- სიამოვნებით.^[67]

- ნებას მომცემთ, რომ როგორც ძველი მეგობარი, ზოგჯერ გენვიოთ ხოლმე?^[68]

- დიახ. თუ... ვფიქრობ, რომ...^[69]

საშინლად სულელური პასუხი გამოვიდა, მაგრამ მიმაჩნდა, რომ დედის უკითხავად სახლში ვინმეს მიწვევის უფლება არ მექონდა. თუმცა, რომ მეთქვა, - დიახ, თუ დედას საწინააღმდეგო არაფერი ექნება-მეთქი, - გამოდიოდა, რომ ამ სიტყვებს განსაკუთრებულ დატვირთვას ვანიჭებდი. ამიტომაც დავამატე, - ვფიქრობ-მეთქი, - იმ აზრით, რომ მის თანხმობაში ეჭვი არ მეპარებოდა. ცხადია, შემეძლო, უფრო გასაგებად და თავაზიანად მეპასუხა, ასე განცვიფრებული რომ არ ვყოფილიყავი. ერთი წუთის განმავლობაში სიჩუმე ჩამოწვა, რომელიც მისტერ უესტონმა დაარღვია (რამაც დიდი შვება მომგვარა) და დილის მომხიბლაობაზე, კონცხის სილამაზესა და სხვა კურორტებთან შედარებით ა-ს უპირატესობაზე ალაპარაკდა.^[70]

- მაგრამ თქვენ არ გიკითხავთ, ა-ში როგორ აღმოვჩნდი, - განაგრძო მან, - არა მგონია, ფიქრობდეთ, რომ აქ სიამოვნების მისაღებად ჩამოსვლის შესაძლებლობა მაქვს.^[1]

- გავიგე, ჰორტონიდან წასულხართ.^[2]

- და, მაშასადამე, არ გავიგიათ, რომ მრევლი მივიღე ფ-ში.^[3]

ფ-ში! ა-დან სულ რაღაც ორი მილით დაშორებულ სოფელში!^[4]

- არა, - მივუგე მე, - ჩვენ აქაც განმარტოებით ვცხოვრობთ და ახალ ამბებს იშვიათად ვიგებთ... მხოლოდ ადგილობრივი გაზეთის საშუალებით... მაგრამ, ვიმედოვნებ, თქვენი მრევლით კმაყოფილი ხართ და შემძლია, გულით მოგილოცოთ, არა?^[5]

- ვფიქრობ, ჩემი მრევლი ერთი-ორი წლის შემდეგ უფრო მოგეწონებათ, როდესაც ჩაფიქრებულ რეფორმებს განვახორციელებ ან დავიწყებ მაინც. მაგრამ მოლოცვა ახლაც შეიძლება, ვინაიდან, ყოველ შემთხვევაში, მშვენიერია, როცა მრევლს დამოუკიდებლად ვხელმძღვანელობ, როცა არავინ ცდილობს, ჩემს გეგმებს ბოლო მოუღოს ან განეული შრომა წყალში ჩამიყაროს. გარდა ამისა, მაქვს კარგი სახლი, სასიამოვნო სამეზობლო და სამასი გირვანქა წლიური შემოსავალი. გულწრფელად გეტყვით, ვერაფერზე დავიწუნუნებ, ეგაა, რომ მარტო ვარ და მხოლოდ ცხოვრების მეგობარზე ვოცნებობ.^[6]

ეს თქვა და მზერა მომაპყრო. მისი მუქი თვალებიდან გამოტყორცნილმა ელვამ სახე ამიწვა და გამაწითლა, რამაც ძალიან დამწყვიტა გული, რადგან ასეთ წუთს საკუთარი შეცბუნების გაცემა საშინლად არ მინდოდა. ამიტომ, ვითარების განსამუხტავად ძალა მოვიკრიბე, თავი მოვიკატუნე, თითქოს მის ნათქვამში პირადული ვერაფერი აღმოვაჩინე და ნაჩქარევად და არეულად შევნიშნე, რომ, როგორც კი უკეთ გაიცნობდნენ, ფ-სა და მის შემოგარენში მცხოვრებთა შორის ცხოვრების მეგობრის პოვნას შეძლებდა, და თუ არჩევანი არ დააკმაყოფილებდა, ა-ც ხომ აქვე იყო!.. ვერც კი გავიაზრე, რომ ეს ფრაზა ორაზროვან ქათინაურს შეიცავდა, სანამ არ მითხრა.^[7]

- ოჰ, არც ისე თვითკმაყოფილი ადამიანი ვარ, რომ ეს დავიჭერო - თუნდაც თქვენს ბაგეთაგან წარმოთქმული! მაგრამ ეს რომ სიმართლე იყოს, ჩემი წარმოდგენა მაქვს იმაზე, ვისთან ერთადაც მინდა ცხოვრების გზაზე

სიარული, და შესაძლოა, ის თქვენ მიერ დასახელებულ ქალიშვილებს შორის არ აღმოჩნდეს.^[1]

- თუ სრულყოფილებას ეძებთ, მას ვერასდროს მიაგნებთ.^[2]

- სულაც არა. რა უფლება მაქვს, სრულყოფილება მოვითხოვო, როდესაც თვითონ ასე შორსა ვარ მისგან?^[3]

საუბარი წყლის საზიდმა კასრმა გაგვანწყვეტინა, რომელმაც გრუხუნით ჩაგვიარა. ნაპირის განმარტოებული ნაწილი უკან დარჩა და ათიოდე წუთი ოთხთვალეებს, ცხენებს, ვირებსა და ფეხით მოსიარულებებს შორის უსიტყვოდ მივიკვლევდით გზას. ბოლოს ზღვისკენ ზურგით აღმოვჩნდით და ქალაქში მიმავალ აღმართს დავადექით. ჩემმა თანამგზავრმა ხელი გამომიწოდა და მას დავვერდენი, თუმცა, სიმართლე გითხრათ, საყრდენი სულ არ მჭირდებოდა.^[4]

- აჲ, როგორც ჩანს, იშვიათად ხართ, - თქვა მან, - ჩემი ჩამოსვლის შემდეგ არაერთხელ მისეირნია ნაპირზე დილა-სალამოს, მაგრამ მხოლოდ დღეს შეგხვდით. როდესაც ქალაქში დავდიოდი, თქვენი სკოლის პოვნას ვცდილობდი. მაგრამ ამ გზაზე მოძებნა არც მიფიქრია... ცნობების შეკრებამაც ვერაფერი შემმატა.^[5]

როდესაც გვერდობიმოვითოვეთ, ხელის გამორთმევა დავაპირე, მაგრამ იდაყვი ოდნავ მიაჭირა და მაგრძნობინა, რომ ამის გაკეთება არ სურდა. დავემორჩილე. ლაპარაკ-ლაპარაკით ქალაქში შევედით და რამდენიმე გზაჯვარედინს გავცდით. მივხვდი, რომ ჩემი გაცილება სურდა, თუმცა ფ-მდე გრძელი გზა უნდა გაევლო. ვიფიქრე, თავაზიანობის გამო საქმეს ირთულებს-მეთქი, და ვუთხარი.^[6]

- ვშიშობ, მისტერ უესტონ, ჩემ გამო შორი გზით მოგიწევთ შინ დაბრუნება. ფ. ხომ სხვა მხარესაა.^[7]

- მომდევნო ქუჩის ბოლოში დაგემშვიდობებით.^[8]

- დედაჩემის გასაცნობად როდის მოხვალთ?^[9]

- ხვალ... თუ ღმერთი ინებებს.^[10]

მისტერ უესტონი კუთხეში გაჩერდა - ჩემს სახლამდე რამდენიმე ათეული ნაბიჯილა რჩებოდა, მაგრამ მან დამშვიდობება არჩია და სნეპს დაუძახა, რომელმაც თითქოს არ იცოდა, უწინდელ პატრონს გაჰყოლოდა თუ ახალს,

თუმცა მის ძახილს მაშინვე გამოეხმაურა.^[SEP]

- მის დაბრუნებას არ გადავაზობთ, მის გრეი, - ღიმილით მითხრა მისტერ უესტონმა, - რადგან ძალიან მივეჩვიე.^[SEP]

- სულაც არ ვაპირებ მის წართმევას, - მივუგე მე, - ჩემთვის ისიც საკმარისია, რომ ახლა კარგი პატრონი ჰყავს.^[SEP]

- მაშასადამე, ეჭვი არ გეპარებათ, რომ კარგი ვარ?^[SEP]

ისინი წავიდნენ, მე კი შინ დავბრუნდი. ასეთი ბედნიერებისთვის ღმერთს მადლობას ვწირავდი და მხურვალედ ვლოცულობდი, რომ იმედი კვლავ არ დამმსხვრეოდა.^[SEP]

თავი XXV ^[P T P]_[SEP SEP] დასასრული

- აგნეს, საუბმის წინ ასე შორს არ უნდა გაისეირნო, - მითხრა დედამ, როცა შეამჩნია, რომ კიდევ ერთი ფინჯანი ყავა დავლიე, სიცხე და დაღლილობა მოვიმიზღვებ და არაფერი ვჭამე. არადა, მართლა ვგრძნობდი დაღლილობასა და რაღაც ციებ-ცხელების მსგავსს.^[SEP]

- ზომიერება არ გიყვარს. დილაობით ხანმოკლე, მაგრამ ყოველდღიური სეირნობა ძალიან მოგიხდებოდა.^[SEP]

- კარგი, დედა.^[SEP]

- რომ იცოდე, ეს უარესია, ვიდრე ლოგინში წოლა ან მოხრილი კითხვა. დაავადმყოფუდები!^[SEP]

- მეტს აღარ ვიზამ, - მივუგე მე, თან თავს ვიმტვრევდი, როგორ მეთქვა მისტერ უესტონის შესახებ. ის ხომ ხვალ მოვიდოდა! დაველოდე, სანამ მაგიდა არ აალაგვს, თვითონ კი ცოტა დავმშვიდდი, ალბომი ავიღე, ფუნჯი მოვიმარჯვე და დავიწყე.^[SEP]

- დედა, დღეს ნაპირზე ძველ ნაცნობს შევხვდი.^[SEP]

- ძველ ნაცნობს? ვის?^[SEP]

- უფრო ზუსტად, ორ ძველ ნაცნობს. ერთი ტერიერი იყო... - სნეპის შესახებ გავახსენე, რომლის ამბავიც იცოდა, შემდეგ კი ავეუნერე, როგორ მოირბინა და მაშინვე მიცნო, - მეორე კი, - განვაგრძე მე, - მისტერ უესტონი, პორტონელი მღვდლის თანაშემწე.^[SEP]

ენ ბრონტე

- მისტერ უესტონი? რატომღაც მგონია, რომ მასზე არაფერი მსმენია.
- როგორ არა! მე ის რამდენჯერმე ვახსენე. უბრალოდ, დაგავიწყდათ.
- შენ მისტერ ჰეთფილდის შესახებ მიყვებოდი.

- მისტერ ჰეთფილდი მრევლის მღვდელია, მისტერ უესტონი კი მისი თანაშემწე იყო. მის შესახებ მიაბზნია, ის არაფრით ჰგავდა მისტერ ჰეთფილდს და თავის მოვალეობებს გაცილებით სერიოზულად უდგებოდა. ასეა თუ ისე, ნაპირზე მას და სნეპს შევხვდი, რომელიც, როგორც ჩანს, ვირთაგვების მულეტისგან იყიდა. მაშინვე მიცნო... ალბათ, სნეპის წყალობით. ჩვენ ცოტა ვილაპარაკეთ. ჩვენი სკოლის შესახებ მკითხა. როდესაც მოვუყვები, როგორ მშვენივრად მოაწყვეთ ყველაფერი, მითხრა, რომ ძალიან უნდოდა თქვენი გაცნობა, და დაინტერესდა, ხომ არ შეიძლება, უფლება მომცეთ, ხვალვე გეწვიოთ და მის წინაშე წარმადგინოთ. ვუპასუხე, რომ შეიძლებოდა. სწორად მოვიქეცი?

- რასაკვირველია. როგორი ადამიანია?

- ჩემი აზრით, ძალიან წესიერი. თუმცა ხვალ თვითონ ნახავთ. მან ცოტა ხნის წინათ მრევლი მიიღო ფ-ში, ამ რამდენიმე კვირის განმავლობაში ნაცნობები ვერ გაიჩინა და თავს მარტოსულად გრძნობს.

როგორც იქნა, მომდევნო დღეც დადგა. საუბმიდან შუადღემდე, სანამ მოვიდოდა, არც ციებ-ცხელება დამკლებია და არც შფოთვა, თუმცა იმედიც არ მტოვებდა! დედაჩემს წარვუდგინე, ალბომით ხელში ფანჯარასთან დავჯექი და დაველოდე. ძალიან გამიხარდა, როცა მალე ერთმანეთს ძველი ნაცნობებივით ელაპარაკებოდნენ - მე ხომ ძალიან მაწუხებდა, როგორ მიიღებდა მას დედა. დიდხანს არ დარჩენილა. დამშვიდობებისას დედამ უთხრა, რომ მოხარული იქნებოდა, თუ კვლავ გვინახულებდა, მისთვის ხელსაყრელ ნებისმიერ დროს, მისი წასვლის შემდეგ კი ალტაცებაში მომიყვანა, როდესაც თქვა:

- ვფიქრობ, ძალზე ღირსეული ადამიანია. მაგრამ, აგნეს, რატომ დაჯექი ასე შორს და რატომ არაფერს ამბობდი?

- იმიტომ, რომ თქვენ ძალიან კარგად საუბრობთ, დედა, და ვიფიქრე, ჩემი დახმარება არ გჭირდებოდათ. თანაც, სტუმრად თქვენთან მოვიდა და არა ჩემთან.

ამის შემდეგ იგი საკმაოდ ხშირად მოდიოდა ჩვენთან - კვირაში რამდენჯერმე. ჩვეულებრივ, დედას ელაპარაკებოდა, რაც სულაც არ მიკვირდა - მას ხომ მშვენივრად ეხერხებოდა საუბარი. თითქმის მშურდა, როგორ თავისუფლად, მსუბუქად, მნიშვნელოვნად და ღრმად აყალიბებდა აზრებს. და მაინც, ეს ხასიათს ოდნავაც არ მიფუჭებდა, რადგან, მართალია, ზოგჯერ ვწუხდი ჩემი ენაბრგვილობის გამო, მსიამოვნებდა, რომ ამქვეყნად ჩემთვის ყველაზე ძვირფასი ორი ადამიანი რაღაცაზე მეგობრულად, ჭკვიანურად და საინტერესოდ მსჯელობდა! თუმცა ყოველთვის არ ვდუმდი და თავს მივიწყებულად არ ვგრძნობდი. არა, მე ხშირად მომმართავდნენ, მრავალ შესანიშნავ სიტყვას მეუბნებოდნენ, არანაკლებ საუცხოო გამოხედვის თანხლებით, ყურადღებას არ მაკლებდნენ - და ეს ისე დელიკატურად და დახვეწილად კეთდებოდა, რომ მისი სიტყვებით გამოხატვა და, შესაბამისად, აღწერა შეუძლებელია. სამაგიეროდ, ისინი პირდაპირ გულში მწვდებოდა.^[38]

მალე ცერემონიებს თავი დავანებეთ. მისტერ უესტონი ჯერ სასურველ სტუმრად, შემდეგ კი თითქმის შინაურად იქცა. იგი უკვე „აგნესს“ მეძახდა - თავდაპირველად მორიდებით, მაგრამ როდესაც დარწმუნდა, რომ ამან არავინ აღაშფოთა, ამჯობინა, ოფიციალურად - „მის გრეი“ - აღარ მოემართა, რამაც ძალიან გამახარა! ღმერთო ჩემო, როგორი მოსაწყენი და პირქუში იყო ჩემთვის ის დღეები, როცა მისტერ უესტონი არ მოდიოდა. მაგრამ სევდა არ მეუფლებოდა, ვინაიდან მის წარსულ ვიზიტთან დაკავშირებული ფიქრები და მომავალთან დაკავშირებული ოცნებები მამხნევებდა. ოღონდ თუ ზედიზედ ორი-სამი დღის განმავლობაში ვერ ვხედავდი, შიში მიპყრობდა - ცხადია, სრულიად უსაფუძვლო: მას ხომ უამრავი საქმე ჰქონდა მრევლში. შეძრწუნებული ვფიქრობდი არდადეგების დასრულებაზე, როდესაც მეც გაკვეთილებით დავიტვირთებოდი და მასთან გამოსვლას ვერ მოვახერხებდი, ან, პირიქით, დედა საკლასო ოთახში იქნებოდა, მე კი მასთან პირისპირ დავრჩებოდი, რაც სულ არ მინდოდა, აი, ქუჩაში შემთხვევით შეხვედრა და მის გვერდით გავლა კი ძალიან მსიამოვნებდა.^[39]

ერთხელ, არდადეგების დამთავრებამდე ერთი კვირით ადრე, საღამოს მოვიდა, როდესაც თითქმის არ ველოდი, რადგან დღისით კოკისპირულად წვიმდა. თუმცა, ახლა ღრუბლები აღარ ჩანდა და მზე ანათებდა.^[40]

- საუცხოო საღამოა, მისის გრეი, - თქვა მისტერ უესტონმა შემოსვლისთანავე, - აგნეს, ჩემთან ერთად ხომ არ გაისეირნებდით ...მდე, - მან ციცაბო ბორცვი დაასახელა, რომელიც პირდაპირ ზღვაში იყო შეჭრილი. მისი მწვერვალიდან ბრწყინვალე ხედი იშლებოდა, - წვიმამ მტვერი დალექა და ჰაერი გაწმინდა, ჰორიზონტიც საოცრად მკაფიოდ მოჩანს. თანახმა ხართ?

- დედა, შეიძლება?

- რა თქმა უნდა.

ტანსაცმლის გამოსაცვლელად წავედი, რამდენიმე წუთის შემდეგ კი ქვევით ჩავედი, თუმცა, ცხადია, სარკის წინ იმაზე დიდხანს გავჩერდი, ვიდრე ამას საყიდლებზე წასვლამდე გავაკეთებდი. კოკისპირულ წვიმას, უდავოდ, კეთილისმყოფელი გავლენა მოეხდინა და საუცხოო საღამო იდგა. მისტერ უესტონმა დაიჟინა, რომ მას ხელზე დავყრდნობოდი, მაგრამ სანამ ხალხმრავალ ქუჩებს მივუყვებოდი, თითქმის არაფერი უთქვამს, ძალიან სწრაფად მიაბიჭებდა და ჩაფიქრებული და გონებაგათანტული ჩანდა. ვცდილობდი, გამომეცნო, რა მოხდა, და წინათგრძნობა მტანჯავდა, რომ მძიმე ფიქრები არ ასვენებდა. თუმცა ეს მოგონილი შიში მაშინვე გაქრა, როგორც კი წყნარ გარეუბანში გავედიტ და წინ ძველებური ეკლესია და ბორცვი, მის მიღმა კი ზღვის სილურჯე დავინახეთ, ვინაიდან ჩემმა თანამგზავრმა მხიარული კილოთი წარმოთქვა.

- ვშიშობ, გაიძულეთ, ლამის გერბინათ, აგნეს. მაგრამ ქალაქიდან გასვლას ვეშურებოდი და იმაზე აღარ დავფიქრებულვარ, რომ ჩემი დაწვევა გაგიჭირდებოდათ. ახლა კი აუჩქარებლად ვივლიტ და დაისვენებთ. აი, ის ღია ფერის ღრუბლები, დასავლეთით რომ მოჩანს, მშვენიერ დაისს გვპირდება, და სწორედ რომ დროზე მივალთ, რათა ზღვაზე მისი სილამაზით დავტკბეთ.

შუა აღმართში ჩვენ შორის კვლავ დუმილი ჩამოვარდა, რომელიც, ჩვეულებისამებრ, პირველმა მან დაარღვია.

- მის გრეი, ჩემი სახლი უწინდებურად ცარიელი და დაღვრემილია, - მითხრა ღიმილიტ, - ახლა ჩემს მრევლში ყველა ქალიშვილს ვიცნობ, ქალაქშიც მყავს გაუთხოვარი ნაცნობები, ზოგისთვის ქუჩაში მომიკრავს

თვალი, ზოგის შესახებ მსმენია, მაგრამ ერთსაც არა აქვს ის, რასაც ცხოვრების თანამგზავრში ვეძებ. რომ არ დაგიმალოთ, ამქვეყნად მხოლოდ ერთი ქალია ჩემთვის შექმნილი და ეს თქვენ ხართ. მინდა, თქვენი გადაწყვეტილება გავიგო.

- ამას სერიოზულად ამბობთ, მისტერ უესტონ?

- სერიოზულად? ნუთუ გგონიათ, რომ ახლა ხუმრობა შემიძლია?

მან ხელისგული დააფარა ჩემს ხელს, რომელიც მისი იდაყვის ნაკვეთზე მედო და, ალბათ, იგრძნო, როგორ ამიცახცახდა ის. მაგრამ ახლა ამას მნიშვნელობა აღარ ჰქონდა.

- ვიმედოვნებ, ძალიან არ ავჩქარებულვარ, - თქვა მან სერიოზული კილოთი, - მაგრამ ხომ იცით, არ მეხერხება ქათინაურების თქმა, ალერსიანი აბდაუბდის ჩურჩული და იმ აღფრთოვანების გამოხატვაც კი, რომლითაც ალვისილი ვარ. და რომ ჩემი ერთი სიტყვა ან გამოხედვა იმაზე მეტს ნიშნავს, ვიდრე სხვა მამაკაცების დათაფლული ფრაზები და მხურვალე ფიცი.

რალაც ჩავილაპარაკე იმის შესახებ, რომ დედასთან განშორება არ მინდოდა, და რომ მისი თანხმობის გარეშე ვერაფერს გადავწყვეტი.

- სანამ შლაპას იხურავდით, მისის გრეის ველაპარაკე, - მიპასუხა მან, - მითხრა, რომ თავის თანხმობას მომცემს, თუ თქვენსას მივიღებ, მე კი ვთხოვე, რომ თუ მსგავს ბედნიერებას ვეღირსებოდი, ჩვენთან ერთად ეცხოვრა, რადგან ვხვდებოდი, რომ თქვენ ასე ისურვებდით. მაგრამ უარი განაცხადა - ამიხსნა, რომ უკვე შეუძლია დამხმარეს აყვანა და უნდა, რომ პანსიონიც ჰქონდეს, სანამ რენტას არ მიიღებს, რათა მისი საშუალებით მოსახერხებელ სახლში იცხოვროს, მანამდე კი არდადეგებზე რიგრიგობით ხან ჩვენ გვესტუმრება, ხანაც თქვენს დას, რადგან თქვენი ბედნიერების გარდა, არაფერი სჭირდება. დედათქვენთან დაკავშირებით, პასუხი სრულად გაგცით. კიდევ გაქვთ რამე შეკითხვა?

- არა.

- მაშასადამე, გიყვარვართ? - შესძახა მან და მგზნებარედ მომიჭირა ხელზე ხელი.

- დიახ.

თხრობას აქ შევწყვეტ. ჩემს დღიურში, რომელიც მას საფუძვლად დაედო,

მეტი თითქმის არაფერი წერია. შემეძლო, წერა დაუსრულებლად გამეგრძელებინა, მაგრამ მხოლოდ იმას დავძენ, რომ არასდროს დამავინწყდება ზაფხულის ის საოცარი საღამო და ყოველთვის აღფრთოვანებით გავიხსენებ ციცაბოკალთებიან ბორცვს და ფლატეს, რომლის თავზეც ხელიხელჩაკიდებულნი ვიდევით და ვუყურებდით, როგორ ირეკლებოდა ბრწყინვალე დაისი ჩვენს ფეხებთან მოცეკვავე ტალღებში, ჩვენი გულები კი სავსე იყო ღვთისადმი მაღლიერებით, ბედნიერებითა და სიყვარულით, ისეთი სავსე, რომ მათ გამოსახატავად სიტყვებს ვერ ვპოულობდით.^[17]

რამდენიმე კვირის შემდეგ, როდესაც დედამ დამხმარე იპოვა, მე ედვარდ უესტონის ცოლი გავხდი და მას შემდეგ არასდროს მინანია, და არც არასდროს ვინანებ. ჩვენ გვექონდა მძიმე წუთები და ვიცით, რომ მომავალშიც არაერთი გვექნება, მაგრამ ერთად უფრო ადვილად გადავიტანთ მათ. ვცდილობთ, ერთმანეთი სულიერად გავამხნეოთ და უკანასკნელი განშორებისთვის მოვემზადოთ - უდიდესი მწუხარებისთვის, რომელიც ცოცხლად დარჩენილებს ელოდებათ. მაგრამ როდესაც ღვთის სასუფეველს ვიხსენებთ, სადაც არც ცოდვაა და არც სევდა, და სადაც განშორებულები კვლავ ხვდებიან ერთმანეთს, ამის გადატანაც შეიძლება. მანამდე კი ვცდილობთ, მისი მცნებებით ვიცხოვროთ, ვინც ამდენი წყალობა გვაჩუქა.^[18]

ედვარდმა ძალ-ღონე არ დაზოგა და გასაოცრად, უკეთესობისკენ შეცვალა თავისი მრევლი, რომლის ყოველი წევრი მას პატივისცემითა და სიყვარულით ეპყრობა, როგორც ამას იმსახურებს - ვინაიდან, როგორც ადამიანს, შესაძლოა, ნაკლი ჰქონდეს (მას ის არა აქვს!), მაგრამ როგორც მღვდელს, ქმარსა და მამას, მას ერთ საყვედურსაც ვერავინ ეტყვის, ამაში მტკიცედ ვარ დარწმუნებული.^[19]

ჩვენი შვილები, ედვარდი, აგნესი და პატარა მერი, კარგ მონაცემებს ამჟღავნებენ. ჯერჯერობით, მათ აღზრდასა და განათლებას, ძირითადად, მე ვუძღვები და არასდროს მოვაკლებ ყველა იმ სიკეთეს, რასაც დედობრივი მზრუნველობა იძლევა. ჩვენი მოკრძალებული შემოსავალი საკმარისზე მეტია ჩვენი საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად. ხელმომჭირნეობის წყალობით, რომელიც გაჭირვების დროს ვისწავლეთ, აგრეთვე იმით, რომ უფრო მდიდარ

მეზობლებთან გაჭიბრებას არ ვცდილობთ, არა მხოლოდ შეძლება და დოვლათი არ გვაკლია, არამედ ყოველწლიურადაც ვახერხებთ ცოტაოდენის გადადებას ჩვენი შვილებისთვისაც და უქონელთა დასახმარებლადაც.^[33]
ვფიქრობ, საკმაოდ ბევრი გიამბეთ.